РЕСПУБЛИКА ТАТАРСТАН

С О В Е Т
Нижнекамского муниципального района

423570, г.Нижнекамск, пр.Строителей,12
факс (8555) 41-70-00, тел.42-41-41

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ

Түбән Кама муниципаль районы
С О В Е Т Ы

423570, Түбән Кама шәһәре, Төзүчеләр пр., 12
факс (8555) 41-70-00, тел.42-41-41

Р Е Ш Е Н И Е **К А Р А Р**

№ 26 **2018 елның 21 феврале**

Татарстан Республикасы Түбән Кама муниципаль районы Шәңгәлче авыл җирлегенең шәһәр төзелеше проектлаштыруның җирле нормативларын раслау турында

Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 29.4 статьясы нигезендә Түбән Кама муниципаль районы Советы

КАРАР БИРӘ:

1. Татарстан Республикасы Түбән Кама муниципаль районы Шәңгәлче авыл җирлегенең шәһәр төзелешен проектлаштыруның җирле нормативларын расларга.

2. Әлеге карарны Түбән Кама муниципаль районының рәсми сайтында бастырырга.

3. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тоту төзелеш, җир төзелеше, торак-коммуналь хуҗалык һәм транспорт буенча даими комиссиягә йөкләнә.

Түбән Кама муниципаль
районы Башлыгы А.Р.Метшин

Түбән Кама муниципаль районы
Советының
2018 елның 21 февралендәге
26 номерлы карарына
кушымта

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТҮБӘН КАМА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ШӘҢГӘЛЧЕ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕНЕҢ ШӘҺӘР ТӨЗЕЛЕШЕ ПРОЕКТЛАШТЫРУНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ

Кереш

Түбән Кама муниципаль районы Шәңгәлче авыл җирлегенең шәһәр төзелеше проектлаштыруның җирле нормативлары (алга таба – нормативлар) шәһәр төзелеше чаралары белән җирлек үсеше, халыкның сәламәтлеген саклау, табигый ресурслардан рациональ һәм әйләнә-тирә мохитне саклау, мәдәни мирас объектларының һәм мәдәни мирас объектларының билгеләре булган объектларны саклауга, территорияләрне табигый һәм техноген характердагы тискәре йогынтылардан саклауга, шулай ук Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән социаль гарантияләрне, инвалидларны һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәрен дә кертеп, социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү, транспорт инфраструктурасы һәм төзекләндерү объектлары белән тәэмин итү өлешендә гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыруны тәэмин итүгә юнәлдерелгән.

Нормативларның төп максаты - шәһәр төзелеше планлаштыруы белән территория үсешен социаль-икътисади планлаштыруның үзара бәйләнешен тәэмин итү. Нормативлар шулай ук территориаль планлаштыру, шәһәр төзелешен зоналаштыру документларының сыйфатын бәяләү критерие булып хезмәт итә.

Әлеге нормативлар гамәлдәге федераль нормаларның төп нигезләмәләрен төгәлләштерәләр һәм үстерәләр.

Әлеге нормативлар Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә эшләнгән.

Нормативларда кеше тормышының уңай шартларын тәэмин итүнең минималь исәп-хисап күрсәткечләре бар (шул исәптән социаль һәм коммуналь-көнкүреш объектлары, мондый объектларның халык өчен (инвалидларны да кертеп), инженер-транспорт инфраструктурасы объектлары, территорияне төзекләндерү).

Нормативлар Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль закон таләпләре нигезендә, 2010 елның 25 декабрендәге 98-ТРЗ номерлы «Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлеге турында» Татарстан Республикасы Законы нигезендә, җирлекнең табигый-климатик, социаль, икътисадый, милли һәм территориаль үзенчәлекләрен исәпкә алып, статистик һәм демографик күрсәткечләр нигезендә эшләнгән. Нормативларны раслау һәм аларга үзгәрешләр кертү Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

1. Куллану өлкәсе

1.1. Әлеге нормативлар җирлекне проектлауга кагыла һәм аны планлаштыруга һәм төзелешкә карата төп таләпләрне үз эченә ала.

1.2. Җирлек территориясендә шәһәр төзелеше нормалаштыру объектлары: функциональ зоналар: торак, иҗтимагый-эшлекле, җитештерү, рекреацион зоналар, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы, махсус билгеләнештәге, авыл хуҗалыгы кулланышындагы зоналар;

мәдәни мирас объектлары билгеләре булган тарихи-мәдәни мирас объектларын урнаштыру зоналары;

социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре челтәре; транспорт һәм инженерлык инфраструктурасы объектлары.

Җирлек территориясендә шәһәр төзелеше нормалаштыру объектларының урнашуы территориаль планлаштыру схемалары, генераль план, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре һәм территорияләрне планлаштыру проектлары составында яисә нигезендә билгеләнә.

1.3. Территориаль планлаштыру документларын, җирдән файдалану һәм төзелеш проектларын һәм территорияне планлаштыру документларын эшләгәндә түбәндәгеләрне үтәргә кирәк:

конкрет әйләнә-тирә районнар өчен дифференциацияләнгән территорияне куллану интенсивлыгы;

мәдәни мирас объектларын, мәдәни мирас объектлары билгеләре булган объектларны саклау һәм тарихи планлаштыру һәм төзелеш объектларын саклау таләпләре;

әйләнә-тирә мохитне һәм табигый комплекс территорияләрен саклау таләпләре; санитар-гигиена нормалары һәм янгын куркынычсызлыгы таләпләре;

инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен шәһәр төзелеше объектларыннан файдалану мөмкинлеге таләпләре.

1.4. Әлеге нормативлар территориаль планлаштыру документлары проектларын, шәһәр төзелешен зоналаштыру документларын һәм территорияне планлаштыру документларын әзерләгәндә, шулай ук әлеге документларга үзгәрешләр керткәндә кулланыла.

Нормативлар проект оешмалары тарафыннан функциональ зоналар чикләрен, капиталь төзелеш объектлары өчен җир кишәрлекләре күләмен, җирле әһәмияттәге капиталь төзелеш объектларын планлаштырыла торган урнаштыру зоналары күләмнәрен, объектларның һәркем файдалана алырлык радиусларын билгеләгәндә исәпкә алына.

1.5. Шәһәр төзелешен проектлаштыру нормативлары территориаль планлаштыру документлары проектларын районның җирле үзидарә органнары белән килештергәндә исәпкә алына.

1.6. Нормативлар халык тарафыннан да, башка кызыксынган субъектлар тарафыннан Генераль план проекты, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проекты, Территорияне планлаштыру проекты һәм территорияне планлаштыру документлары составында әзерләнгән территорияне межалау проекты буенча ачык тыңлаулар үткәргәндә исәпкә алына.

1.7. Җирле үзидарә органнары тарафыннан шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешен тикшереп торуны гамәлгә ашыруга вәкаләтле Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органы контрольлек вәкаләтләрен гамәлгә ашырганда ачыкланган бозуларны нигезләү өчен шәһәр төзелеше

проектларының республика нормативлары нигезләмәләренә таяна ала.

1.8. Нормативлар 2009 елның 30 декабрендәге «биналарның һәм корылмаларның иминлеге турында Техник регламент» 384-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләренә туры килә, ул биналарга һәм корылмаларга (шул исәптән алар составына керүче инженер-техник тәэминат челтәрләренә һәм инженер-техник тәэминат системаларына), шулай ук биналар һәм корылмалар белән бәйле проектлау процессларына (эзләнүләрне дә кертеп), төзелеш, монтажлау, җайга салу, эксплуатацияләү һәм утильләштерү (сүтү), шул исәптән биналар һәм корылмалар белән бәйле таләпләргә, шул исәптән:

механик куркынычсызлык, янгын куркынычсызлыгы;

куркыныч табигать процессларында һәм күренешләрендә һәм (яки) техноген йогынтыларда куркынычсызлык;

биналарда һәм корылмаларда яшәү һәм яшәү өчен куркынычсыз шартлар тудыру;

биналардан һәм корылмалардан файдаланучылар өчен куркынычсызлык;

инвалидлар һәм мөмкинлекләре чикләнгән башка төркемнәр өчен биналар һәм корылмалардан файдалану мөмкинлеге;

биналарның һәм корылмаларның энергетика нәтиҗәлелеге;

биналарның һәм корылмаларның әйләнә-тирә мохиткә йогынтысының куркынычсыз дәрәҗәсе. Нормативларга 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә “Янгын куркынычсызлыгы турында Техник регламент”ында билгеләнгән янгын куркынычсызлыгы таләпләре кергән.

1.9. Аеруча саклана торган табигый территорияләрдә нормативлар махсус сакланыла торган табигать территорияләрен саклау өлкәсендәге законнарга каршы килми торган өлешендә кулланыла.

1.10. Табигать һәм яшелләндерелгән территорияләр территорияләрендә нормативлар табигать һәм яшелләндерелгән территорияләрне саклау һәм куллану өлкәсендә законнар белән билгеләнгән әлеге территорияләрне саклау һәм куллану режимнарына каршы килми торган өлешендә кулланыла.

1.11. Территорияләрне файдалануның аерым шартлары булган зоналар территорияләрендә нормативлар федераль һәм республика законнары таләпләренә каршы килми торган өлешендә кулланыла, алар нигезендә территорияләрне файдалануның махсус шартлары булган зоналар билгеләнгән.

1.12. Тарихи-мәдәни билгеләнештәге җирләрдә нормативлар мәдәни мирас объектларын саклау һәм алардан файдалану өлкәсендәге законнарга каршы килми торган өлешендә кулланыла.

1.13. Халыкның һәм территорияләрнең, шул исәптән янгын деполарының, ашыгыч ярдәм подстанцияләренең, башка объектларның иминлеген тәэмин итә торган ашыгыч хезмәтләр объектларын урнаштыру Федераль законнар нигезендә гамәлгә ашырыла.

1.14. Нормативлар расланганнан бирле гамәлгә керә.

2. Норматив сылтамалар

Нормативларда 1 нче кушымтада китерелгән Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы норматив хокукый актларына, норматив - техник документларына һәм стандартларына сылтамалар кулланылган.

Искәрмә: нормативлардан файдаланганда, гомуми файдаланудагы мәгълүмат

системасында - «Интернет» мәгълүмат - телекоммуникация челтәрендә Стандартлаштыру буенча мәгълүмат порталында яки ел саен чыгарыла торган торган торыш буенча сылтама стандартларының һәм классификаторларының гамәлдә булуын тикшерергә кирәк.

Агымдагы елның 1 гыйнварыннан агымдагы елда басылып чыккан тиешле мәгълүмати күрсәткечләр буенча.

Әгәр сылтама документы Татарстан Республикасы документы булып тора икән, максаты - Татарстан Республикасының гомуми файдаланудагы рәсми мәгълүмат системасында сылтама документларының гамәлдә булуын тикшерү.

Әгәр сылтама документы алмаштырылган (үзгәртелгән) икән, нормативлардан файдаланганда, алыштырылган (үзгәртелгән) документ белән эш итәргә кирәк. Әгәр сылтама материалын алыштырмыйча гына гамәлдән чыгаралар икән, аңа сылтама бирелгән нигезләмә бу ССЫЛКАГА кагылмаган өлешендә кулланыла.

3. Билгеләмә

Әлеге нормативларда 2 нче кушымта нигезендә терминнар кулланыла.

4. Авыл җирлеге территорияләрен оештыру

4.1. Җирлек территориясен үстерү концепциясе һәм гомуми оештыру

4.1.1. Җирлекнең үсеш перспективалары Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы һәм Түбән Кама муниципаль районының территориаль планлаштыру схемаларын исәпкә алып билгеләнергә тиеш. Проектлаганда Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнарына, Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы Президенты указларына, Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы Хөкүмәте карарларына таянып эш итәргә, федераль, республика һәм җирле максатчан программаларда, Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы территориясен социаль - икътисадый үстерү фаразларында һәм программаларында булган тәкъдимнәрне исәпкә алырга кирәк.

4.1.2. Җирлек үсешенең стратегик юнәлешләре булып тора

Агломерацияләр составында җирлекне үстерүне тәртипкә салу, әйләнә-тирә мохитне савыктыру проблемаларын хәл итү, инженер-транспорт инфраструктурасын реконструкцияләү, территорияне куллануны интенсификацияләү һәм аларның пространство үсешен җайга салу приоритеты булып тора;

авылны торгызу һәм үстерү буенча федераль һәм республика программаларын гамәлгә ашыру, мәдәни - агарту һәм туристик-рекреацион эшчәнлек өчен актив куллану нигезе буларак торак пунктларның архитектур-сәнгати йөзен саклау һәм торгызу;

4.1.3. Җирлек үсешенең территориаль планлаштыру аларның республика, районара, район һәм җирле (локаль) системаларында, Татарстан Республикасының территориаль планлаштыру схемасында һәм районның территориаль планлаштыру документларында күрсәтелгән урынын һәм ролен исәпкә алырга тиеш.

Генераль план һәм планлаштыру проектларын эшләгәндә, аның үзенчәлекләре: халык саны, Халык - хуҗалык профиле, халыкны күчерү системасында, административ - территориаль һәм муниципаль төзелештә роле һ. б. нигезендә, җирлекнең тибын исәпкә алырга кирәк.

4.1.4. Җирлекнең территориаль планлаштыру документларында территорияләрне үстерүнең оптималь чиратын күздә тотарга кирәк. Шул ук вакытта, территориаль үсеш, функциональ зоналаштыру, инженер-транспорт инфраструктурасы, табигый ресурслардан рациональ файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау буенча

принципиаль карарларны да кертеп, исәп-хисап чорыннан читтә җирлекнең үсеш перспективаларын билгеләргә кирәк.

Кагыйдә буларак, исәп-хисап вакыты 20 елга кадәр булырга тиеш, ә шәһәр төзелеше фаразы 30-40 ел булырга мөмкин.

4.1.5. Торак районнарны комплекслы төзү, территорияне инженерлык җиһазлары һәм торак йортларны һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләрен комплекслы файдалануга тапшыру буенча эшләрне алдан башкаруны күздә тота.

Магистраль коммуникацияләрне сузу микрорайоннар төзелешенең чиратлылыгына һәм район билгеләнешендәге хезмәт күрсәтү предприятиеләре төзелешенә бәйле рәвештә торак районнарда төзелә башлаганчы башкарылырга тиеш.

Мәйдан эчендәге коммуникацияләрне салу, беренче чиратта, төзелеш эшләре башланачак объектларга һәм беренче чиратта, шәһәр төзелеше комплексларына башкарылырга тиеш. Хезмәт күрсәтү предприятиеләрен комплекслы гамәлгә кертү шәһәр төзелеше комплексы составына керүче торак йортлар комплексын төзүне оештыру проекты, хезмәт күрсәтү предприятиеләре (СНиП 1.05.03-83) нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

4.1.6. Җирлекнең тарихи-мәдәни әһәмияте мәдәни мирас объектлары саны (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре) һәм аларның статусы (Бөтендөнья, федераль яки региональ әһәмияттәге) белән билгеләнә.

Җирлекнең тарихи-мәдәни потенциалы 7 нче кушымтаның 1 нче таблицасында әлеге нормативка китерелгән.

4.1.7. Исәп-хисап чорына халык санын Татарстан Республикасы һәм районның үсеш перспективалары, халык саны һәм хезмәт ресурслары санының барлыкка килгән тенденцияләрен, халык санын һәм структурасын, муниципаль берәмлекләрнең социаль-икътисадый үсеше планнарын, шулай ук планлаштырылган чикләүләрне исәпкә алып төгәлләштерелергә тиеш.

4.1.8. Җирлек территориясе, өстенлекле функциональ файдалануны исәпкә алып, түбәндәге төп зоналарга бүленә::

торак;

иҗтимагый-эшлекле; җитештерү; транспорт инфраструктурасы; инженерлык инфраструктурасы; рекреацион билгеләнештәге; махсус сакланылучы территорияләр; авыл хуҗалыгы кулланышы һәм башкалар.

4.1.9. Шәһәр төзелешен зоналаштырганда функциональ зоналар чикләрендә территориаль зоналар билгеләнә. Территориаль зоналар составы, шулай ук аларның җир кишәрлекләреннән файдалану үзенчәлекләре, федераль, республика норматив хокукый актларында, шулай ук әлеге нормативларда билгеләнгән чикләүләрне исәпкә алып, авыл җирлегеннән файдалану һәм төзелеш алып бару кагыйдәләре белән билгеләнә.

4.1.10. Территориаль зоналарның составы, шулай ук аларның җир участокларыннан файдалану үзенчәлекләре шәһәр төзелеше регламенты, шәһәр төзелеше, җир, табигать саклау, санитар, башка махсус законнар, әлеге нормативлар белән билгеләнгән чикләүләрне исәпкә алып, төзелеш - төзелеш кагыйдәләре, шулай ук махсус нормалар белән билгеләнә.

Территориаль зоналар составында гомуми файдаланудагы мәйданнар, урамнар, юллар, юллар, яр буе, скверлар, бульварлар, сулыклар һәм халыкның иҗтимагый мәнфәгатьләрен канәгатьләндерү өчен билгеләнгән башка объектлар биләп торган җир кишәрлекләре бүлеп бирелә ала.

4.1.11. Функциональ һәм территориаль зоналар чикләре түбәндәгечә билгеләнергә мөмкин:

транспорт агымнарын капма-каршы бүлү магистральләр, урамнар,
кызыл юлларга;
муниципаль берәмлекләр чикләре
җирлек чикләре;
табигый берәмлекләр чикләре;
һәм башка чикләр.

4.1.12. Территориаль зоналар бүлеп биргәндә һәм аларны куллану регламентларын билгеләгәндә территорияне махсус куллану зоналарында билгеләнгән зоналарда каралган шәһәр төзелеше эшчәнлегенә карата чикләүләрне дә исәпкә алырга кирәк. Алар арасында: тарихи төзелеш, тарихи-мәдәни тыюлыклар зоналары; тарих һәм мәдәният һәйкәлләрен саклау зоналары; махсус сакланыла торган табигать территорияләре зоналары; санитар-саклау зоналары; су саклау зоналары һәм яр буе саклау полосалары; файдалы казылма ятмалары зоналары; төзелешләр урнаштыру өчен чикләүләр булган зоналар.

табигый һәм техноген характердагы тискәре йогынтыга бәйле рәвештә (су басу һәм су басу, утырту грунт һ.б.).

Территорияләрне файдалануның аерым шартлары булган зоналар чикләре, шул исәптән мәдәни мирас объектлары территорияләре чикләре Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары нигезендә билгеләнә, территориаль зоналар чикләре белән туры килмәскә мөмкин.

4.1.13. Әйләнә-тирә мохитне саклау функцияләрен үти торган җитештерү һәм башка объектларның санитар-яклау зоналары әлеге объектлар урнашкан территориаль зоналар составына кертелә. Санитар-саклау зоналарын куллану һәм төзүнең рөхсәт ителгән режимын гамәлдәге законнар, әлеге нормативлар, санитар кагыйдәләр нигезендә, 2.2.1/2.1.1.1.100 СанПиНга китерелгән, шулай ук җирле санитар - эпидемиологик күзәтчелек органнары белән килештереп кабул итәргә кирәк.

Куркыныч йогынтыга дучар булган табигый һәм техноген факторларның территорияләрен зоналаштырганда, күп санда кешеләр булу белән бәйле булган биналар һәм корылмаларны урнаштыру өчен әлеге нормативларда китерелгән чикләүләрне исәпкә алырга кирәк.

Радиацион пычранган территорияләрне зоналаштырганда, туфракны һәм күчемсез милек объектларын дезактивацияләү буенча кирәкле чаралар үткәргәннән соң, бу территорияләрдән файдалану режимын этаплап үзгәртү мөмкинлеген исәпкә алырга кирәк.

4.1.14. Район муниципаль берәмлекләрен территориаль планлаштыру документларында күрсәтелә торган объектларның тәкъдим ителгән исемлеге 3 нче кушымтаның 2 нче таблицасында әлеге нормативларга китерелгән.

4.2. Торак зоналар

Гомуми таләпләр

4.2.1. Торак зоналар торак фондын урнаштыру өчен билгеләнгән.

Торак зоналарда шулай ук аерым торучы, төзелгән яки төзелгән халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын, дини биналарны, автомобиль транспорты стоянкаларын һәм җитештерү объектларын урнаштыру рөхсәт ителә.

Торак зоналар торак пунктлар чикләрендә урнашырга тиеш.

Искәрмә: җирле үзидарә органнары карары буенча торак пунктлар чикләрендә бакчачылык (дача) участокларын урнаштыру өчен территорияне карарга мөмкин.

Мондый территорияләр торак зонага керә. Бу зоналарга карата социаль, транспорт һәм инженерлык инфраструктурасын үстерүне киләчәктә даими яшәү мөмкинлеген тәэмин итә торган күләмнәрдә күздә тотарга кирәк.

4.2.2. Торак зоналарның планлаштыру структурасын, территориянең шәһәр төзелеше һәм табигый үзенчәлекләрен исәпкә алып, торак пунктның зоналашуы һәм планлаштыру структурасы белән үзара бәйләнештә формалаштырырга кирәк. Шул ук вакытта торак йортларны, җәмәгать биналарын һәм корылмаларын, урам-юл челтәрен, гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрне, шулай ук санитар-гигиена нормалары һәм куркынычсызлык таләпләре буенча торак зоналар территориясендә урнаштыру рөхсәт ителә торган башка объектларны үзара бәйле урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

4.2.3. Торак зоналар территорияләре күләмен алдан билгеләү өчен, 1000 кешегә исәпләнгән, 2 нче таблицада китерелгән зурайтылган күрсәткечләрне кулланырга рөхсәт ителә (СП 42.13330.2011).

2 нче таблица

Торак төзелешләр төрләре буенча торак зоналар мәйданының эреләнгән күрсәткечләре

Төзелеш тибы	1 000 кешегә исәпләнгән торак зоналар мәйданының эреләнгән
Участоклар белән индивидуаль йорт төзелеше (бер фатирлы торак йортлар)	40

4.2.4. Торак төзелеше күләмнәрен һәм структурасын билгеләү өчен, республика буенча торак урыннарның гомуми мәйданы белән исәп-хисап минималь тәэмин ителеше Татарстан Республикасының факттагы статистик күрсәткечләре нигезендә һәм Татарстан Республикасының территориаль планлаштыру схемасы нигезендә, әлеге нормативларга 4 нче кушымтаның 3 нче таблицасы һәм 1 нче таблицасы нигезендә кабул ителә.

3 нче таблица

Халыкны торак белән тәэмин итүнең факттагы һәм исәп-хисап күрсәткечләре

Күрсәткеч исеме	Факттагы хисаплар күрсәткечләр, кеше өчен кв. метр	Исәп-хисап күрсәткечләре чор, кеше өчен кв. метр	
	2011 ел	2015 ел	2025 ел
Исәп-хисап минималь тәэмин ителеш торак биналарның гомуми мәйданы, шул исәптән:	19,6	22	26
авыл җирлегендә	19,0	23,1	26,4
Искәрмә: киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2015 елда ирешелгән торак урыннарының гомуми мәйданы белән факттагы исәп-хисап минималь тәэмин ителешен исәпкә алып корректлана, 2025, 2035 елларда.			

4.2.5. Торак төзелеше күләмнәренең һәм төрләренең исәп-хисап күрсәткечләре, килеп туган һәм фаразлана торган социаль-демографик вазгыятьне һәм халыкның керемнәрен исәпкә алып башкарылырга тиеш. Шул ук вакытта уңайлылык дәрәҗәсе буенча 4 нче таблица нигезендә дифференциацияләнгән торак йортларның төрле төрләрен күздә тотарга киңәш ителә. Торак белән тәэмин ителешнең уртача исәп-хисап

күрсәткече торак йортлар һәм фатирларның төрле уңайлылык дәрәҗәсенә бәйле һәм исәп-хисап белән билгеләнә (СП 42.13330.2011).

4.2.6. Торак төзелешен реконструкцияләгәндә, кагыйдә буларак, гамәлдәге капиталь торак һәм иҗтимагый төзелеш сакланып калырга һәм модернизацияләнергә тиеш. Яңа биналар һәм корылмалар төзү, җәмәгать биналарының Түбән катларыннан функциональ файдалануны үзгәртү, биналарны көйләү, мансард катларын урнаштыру, санитар-гигиена, янгынга каршы һәм башка нормативларны үтәгәндә җир өсте һәм җир асты киңлекләрен куллану рөхсәт ителә. Шул ук вакытта «хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре» бүлеге таләпләре нигезендә халыкка хезмәт күрсәтүнең норматив дәрәҗәсен, шулай ук инженерлык һәм транспорт инфраструктурасын модернизацияләүне тәэмин итәргә кирәк (СП 42.13330.2011).

4 нче таблица

Уңайлылык дәрәҗәсе буенча дифференциацияләнгән торак фонды структурасы

Уңайлылык дәрәҗәсе буенча торак йорт һәм фатир тибы	**Бер кешегә исәпләгәндә торак йорт һәм фатир мәйданы нормасы, кв. метр**	**Торак йортны һәм фатирны күчерү формуласы**	**Торак төзелешенең гомуми күләмендә өлеш-процент**
Дәрәҗәле (бизнес-класс)	60	k = n + 1 k = n + 2	_10 15
Массакүләм (эконом-класс)	30	k = n k = n + 1	_25 50
Социаль (муниципаль торак)	20	k = n +-1 k = n	_60 30
Махсуслаштырылган	-	k = n - 2 k = n - 1	_7 5

Искәрмә:

1. Фатирда яисә йортта торак бүлмәләрнең гомуми саны һәм яшәүче кешеләр саны
2. Торак йортларның махсуслаштырылган типлары - кунакханә тибындагы йортлар, махсус торак комплекслар.
3. Санауда - беренче чиратта, ваклаучыга - хисап срогына.
4. Күрсәтелгән норматив күрсәткечләр реаль яшәү нормасын билгеләү өчен нигез булып тормый.

4.2.7. Торак зонаны урнаштыру өчен, санитар-гигиена һәм инженер-геология мөнәсәбәтләрендә иң уңайлы территорияләр сайлап алынырга тиеш, алар күп күләмдә инженер әзерлеген, планлаштыру эшләрен һәм табигый тирәлекнең табигый торышын саклау буенча шактый чаралар таләп итми.

Торак зоналарны оештырганда, тулаем алганда, авылны зоналаштыру структурасын һәм структурасын, территориянең шәһәр төзелеше һәм табигый үзенчәлекләрен исәпкә алырга, торак һәм җәмәгать төзелеше, урам - юл челтәре, гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрне үзара бәйләнешле урнаштыруны тәэмин итәргә кирәк.

4.2.8. Торак зоналарны сәламәтләндерү су, һава, туфрак һәм Югары тавыш, электромагнит һәм ра - диацион кырларның пычрану чыганакларын бетерү хисабына тәэмин ителә.

Торак зоналарның аерым өлешләре чикләрендә урнаштыру өчен рөхсәт ителгән

объектлар исемлеге Җир биләмәләреннән файдалану һәм җирлек төзү кагыйдәләре составында расланган шәһәр төзелеше регламентлары белән билгеләнә.

Торак зоналарын оештыру принциплары.

4.2.9. Торак зоналарны оештыруның структур нигезе булып аларның функциональ-планлаштыру әгъзаларының характеры тора. Торак зоналар торак төзелеше участокларына (бер фатирлы торак йорт участогы, торак комплекс участогы), торак төркемгә, микрорайонга, торак районга бүленә.

4.2.10. Бер фатирлы торак йортның участогы торак төркем, торак комплекс, торак микрорайон, торак район территориясендә урнашкан.

Бер фатирлы торак йорт участогында халыкның җиңел автомобильләрен саклау өчен урыннар оештырылырга тиеш.

Бер фатирлы торак йорт участогында каты коммуналь калдыкларны сортларга аеру һәм чүп-чар җыю өчен контейнерлар урнаштыру урыны оештырылырга тиеш.

4.2.11. Торак комплекс участогы торак микрорайон, торак квартал территориясендә яисә аерым функциональ - планлаштыру берәмлеге рәвешендә урнаштырыла.

Торак комплекс участогы тәэмин ителергә тиеш:

1)торак комплексның керү төркемнәренә, шул исәптән махсуслаштырылган автомобиль транспорты (янгын сүндерү, ашыгыч ярдәм, башка махсуслаштырылган транспорт) өчен юллар;

2) участок территориясенә ике яки аннан да күбрәк яктан керү (чыгу) очен төрле юллар булган урам.

Торак комплекс үз эченә алырга тиеш:

торак комплексының керү төркемнәренә якын килүне һәм участок территориясе буенча хәрәкәт итүне тәэмин итү өчен җәяүлеләр коммуникацияләре; автомобиль кую урыннары;

кунаклар өчен автостоянкалар, эшләүче һәм килүчеләрнең автомобильләрен кую урыннары

торак комплексында урнашкан учреждениеләр һәм предприятиеләр;

түгәрәк эшчәнлеге өчен бүлмәләр, спорт белән шөгыльләнү, көндәлек ихтыяждагы сәүдә, туклану һәм көнкүреш хезмәтләре күрсәтү предприятиеләре; яшел үсентеләр урнаштыру өчен бүлмәләр һәм өслекләр; каты коммуналь калдыкларны сортларга аеру һәм чүп җыю өчен контейнерлар урнаштыру.

Торак комплекста урнаштыру рөхсәт ителә:

1) балалар бакчасы;

2) яшелләндерүнең барлык мәйданнары - торак комплексның түбәләрендә, террасаларында, кышкы бакчалары һәм атриумнары биналарында;

3) иҗтимагый-эшлекле билгеләнештәге башка объектларның гомуми мәйданы торак комплекс төзелеше өчен гомуми мәйданының 20% тан да артмаган тәшкил иткән очракта.

Яшелләндерелгән территорияләрдә яисә яшелләндерелгән торак комплексы мәйданнарында балалар һәм өлкәннәр өчен ял итү мәйданчыклары каралырга тиеш.

4.2.14. Торак төркем торак микрорайон, торак район территориясендә урнашкан.

Торак төркем территориясе составына керергә тиеш:

1) торак төзелеше участоклары;

2) Социаль инфраструктура объектлары участоклары;

3) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән рекреацион территория участоклары;

4) юл .

Торак төркем территориясендә балалар бакчасы урнаштырылырга тиеш;
кунак автостоянкалары, торак төркем территориясендә урнашкан социаль инфраструктура объектларына килүчеләр, эшләүче һәм килүчеләрнең автомобильләр кую урыннары;
транспорт чаралары, шул исәптән махсуслаштырылган автомобиль транспорты (янгын, ашыгыч ярдәм, башка махсуслаштырылган транспорт)өчен дә.;
халыкның торак төркем территориясе буенча хәрәкәт итүен тәэмин итү өчен җәяүлеләр коммуникацияләре.

Торак төркем территориясендә урнаштыру рөхсәт ителә:
1) гомуми белем бирү мәктәпләре участоклары;
2) иҗтимагый-эшлекле билгеләнештәге башка объектлар участоклары, дини билгеләнештәге объектларны да кертеп, объект территориясе мәйданы 0,05 гектардан артмаган очракта, объектларның гомуми мәйданы торак төркем территориясеннән 10 проценттан да артмаган, ә мондый объектлар төзелешенең гомуми мәйданы өлеше - торак төркем территориясендә төзелешнең гомуми мәйданының 20 проценттан да артмаган өлеше.;
3) торак группада яшәүчеләрнең җиңел автомобильләрен саклау өчен биналар, корылмалар участоклары;
4) велосипедта йөрү юллары.

4.2.16. Торак район территориясендә торак төзелеше торак микрорайоннар, торак микрорайоннар һәм торак төркемнәр, торак микрорайоннар, торак төркемнәр һәм торак төзелеше участоклары рәвешендә формалашырга мөмкин. Торак район территориясе составына торак төзелеше участоклары керергә тиеш;

иҗтимагый-эшлекле төзелеш участоклары, шул исәптән социаль инфраструктура объектлары участоклары;

рекреацион территорияләр (скверлар, бульварлар, бакчалар, парклар); район территориясендә коммуналь хезмәт күрсәтү объектлары участоклары; район әһәмиятендәге, җирле әһәмияттәге урамнар, юллар.

Торак район территориясендә урнаштырылырга тиеш:

район, җирле әһәмияттәге урамнар, район халкына транспорт хезмәте күрсәтүне тәэмин итә торган юллар челтәре;

торак төркемнәр һәм микрорайоннар территорияләрендә урнаштыру мәҗбүри булган социаль инфраструктура объектлары, шулай ук музыка һәм сәнгать мәктәпләре, күп функцияле мәдәни үзәкләр, физкультура-сәламәтләндерү комплекслары, балалар-яшүсмерләр спорт комплекслары, территориаль поликлиникалар, универсаль сәүдә үзәкләре, махсуслаштырылган кибетләр, комплекслы көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, рестораннар, кафелар, социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләре.;

халыкның торак район территориясе буенча хәрәкәт итү өчен җәяүлеләр коммуникацияләре, алар халыкның җәмәгать транспорты тукталышларына, массакүләм йөрү объектларына һәм территорияләренә куркынычсыз хәрәкәт итүне тәэмин итә; җиңел автомобильләрне саклау урыннары;

эшләүче һәм торак булмаган объектларга килүчеләрнең җиңел автомобильләр кую урыннары; велосипед юллары.

Торак район территориясендә, дини билгеләнештәге объектларны, җитештерү билгеләнешендәге объектларны, Транспорт һәм инженерлык инфраструктураларын да кертеп, иҗтимагый-эшлекле билгеләнештәге башка объектлар участокларын урнаштыру рөхсәт ителә. Торак район территориясендә районара һәм шәһәр

әһәмиятендәге урамнарны һәм юлларны урнаштыру; тиз йөрешле һәм тышкы транспортның җир өсте линия объектларын урнаштыру рөхсәт ителми.

4.2.17. Төзелеш характеры нигезендә торак пунктның торак зонасы чикләрендә түбәндәге Төзелеш төрләре бүленә:

азкатлы торак төзелеше - биеклектәге 3 катка кадәр булган күпфатирлы торак йортлар белән индивидуаль усадьба төзелеше; 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзү.

Җирле шартларга бәйле рәвештә, төзелешнең әлеге төрләре, кагыйдә буларак, дифференцияләнә: торак пункт системасында урнаштыру буенча, ком-фортность дәрәҗәсе буенча, архитектура һәйкәлләренең булу һәм сакланышы буенча, төзелешнең тарихи чоры буенча һ. б.

Төзелеш төрләре һәр торак пунктка карата бүленә һәм аларны оештыруга карата таләпләр җирдән файдалану һәм җирлектә төзелеш кагыйдәләре белән ныгытыла.

4.2.18. Тирә - юньне төзүне оештыру аларның конкрет спецификасын - тирәлекнең шәһәр төзелеше потенциалын, районда яшәүче халыкның социаль төркемнәренә ихтыяҗны, көнкүрешне оештыруның милли үзенчәлекләрен, шулай ук инвалидларның һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәренең ихтыяҗларын өйрәнүне таләп итә.

Искәрмә: Инвалидларның һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәренең тулы канлы тормыш эшчәнлеге өчен шартлар ВСН 62-91* һәм СНиП 35-01-2001 таләпләренә туры китереп кабул ителә.

4.2.19. Тарихи зоналар төзелешен формалаштыруга торак пункт үсешенең функциональ һәм архитектура-пространство үзенчәлекләрен, аның тарихи - мәдәни традицияләрен ачыклаучы һәм әйләнә-тирә район тибына туры китереп төзелешне реконструкцияләүгә таләпләр һәм рекомендацияләр билгели торган тарихи - шәһәр төзелеше тикшеренүләре булырга тиеш.

Торак фондының саклана яки сүтелергә тиешле йортлар күләмен, аның икътисадый һәм тарихи кыйммәтен, техник халәтен, яшәү өчен яраклы торак фондын максималь саклауны исәпкә алып, билгеләнгән тәртиптә билгеләргә кирәк.

4.2.20. Барлыкка килгән торак төзелешен реконструкцияләү планлаштыру структурасын һәм урамнар челтәрен тәртипкә салуны, җәмәгать хезмәте күрсәтү системасын камилләштерүне, территорияне яшелләндерүне һәм төзекләндерүне, торак һәм иҗтимагый биналарны модернизацияләүне һәм капиталь ремонтлауны күздә тотарга тиеш.

Реконструкцияләнә торган мохитне оештырганда, шәһәр кварталларын ачучы, алар чикләрендә хезмәт күрсәтүче учреждениеләрне, шул исәптән ябык җәяүлеләр юлы урнаштыру, шулай ук җәяүлеләр элемтәләре системасы белән берләштерелгән мәйданчыклар һәм скверлар рәвешендә рекреацион җыелма пространстволарын булдыру зарур.

Җирлектә торак төзелешенең норматив параметрлары.

4.2.21. Торак зоналарны оештыру өчен торак фондының тыгызлыгы нормалаштырыла (4.2.23-4.2.32);

төрле функциональ билгеләнештәге мәйданчыкларның минималь күләме (4.2.27);

яшелләндерелгән территорияләрнең мәйданы (4.2.41);

көндәлек һәм периодик хезмәт күрсәтү объектларының һәркем өчен мөмкин булуы (5.1.8); автомобильләрне саклау урыннары белән тәэмин итү (5.2.10); биналар

арасында ераклык (4.2.36-4.2.40); төзелешнең катлы булуы (4.2.33);

индивидуаль торак төзелеше өчен участокның минималь күләме (4.2.35); торак йортлардан усадьба төзелешендәге хуҗалык корылмаларына кадәр минималь ара (4.2.39 - 4.2.40);

азкатлы төзелеш зонасында коймалар (коймалар) (4.2.42); торак йортларда торак йортларда торак булмаган торак объектларны урнаштыру шартлары (4.2.43);

беренче катларда, шулай ук төп урамга чыга торган торак йортларның подвалларында һәм цоколь катларында урнашкан керү төркемнәренә карата таләпләр (4.2.50); лоджий һәм балконнарның пыяласы (4.2.54);

җир өсте массакүләм транспортының тукталыш пунктларына кадәр җәяүлеләр юлларының озынлыгы (ераклыгы) (5.2.164);

тарих һәм мәдәният һәйкәлләрен саклау таләпләре (6.12 бүлек).

4.2.22. Төзелеш тыгызлыгының төп күрсәткечләре-квартал төзелеше коэффициенты - барлык биналар һәм корылмаларның мәйданнарының квартал мәйданына мөнәсәбәте

4.2.23. Брутто һәм нетто тыгызлыгы аерыла. Бруттоның тыгызлыгы-барлык катлардагы биналарның һәм корылмаларның квартал, микрорайон мәйданына мөнәсәбәте. Нетто тыгызлыгы-биналарның барлык торак катларының гомуми мәйданының кварталның торак территориясе мәйданына мөнәсәбәте.

4.2.24. Квартал төзелеше коэффициенты - барлык биналар һәм корылмалар мәйданнарының квартал мәйданына нисбәте, ул 5 нче таблицада китерелгән күрсәткечләрдән дә артык булмаска тиеш.

5 нче таблица

Торак төзелеше тибына карап квартал төзелеше коэффициентын билгеләү

Төзелеш төрләре	**Квартал төзелеше коэффициенты**
Аз катлы блоклы төзелеш (1-2 кат)	0,3
Йорт яны кишәрлекләре булган йортлар төзү (1-3 кат)	0,2

4.2.25. Микрорайонның торак зонасы түбәндәге территорияләрдән тора: автомобильләр куюю өчен мәйданчыклар;
физкультура һәм спорт корылмалары; торак биналар;
яшеллек;
өлкәннәр өчен ял итү;
мәктәпкәчә һәм кече мәктәп яшендәге балалар уеннары өчен мәйданчыклар; этләрне урамда йөртү өчен мәйданчыклар;
юллар, тротуарлар, хуҗалык мәйданчыклары.

4.2.26. Микрорайонның иҗтимагый зонасына керә:
мәктәпкәчә белем бирү оешмалары;
гомуми белем бирү оешмалары;
хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре.

4.2.27. Күпфатирлы төзелешнең магистральара территориясендә (кварталларда) урнашкан төрле функциональ билгеләнештәге мәйданчыкларның минималь рөхсәт ителгән күләмен 6 нчы таблица буенча кабул итәргә кирәк.

4.2.28. Социаль, МАССАКҮЛӘМ һәм дәрәҗәле торак төзелеше өчен

микрорайонның иҗтимагый зонасы территориясенең барлык элементларының күләме әлеге нормативка 4 нче кушымтаның 2, 3, 4 нче таблицалары буенча кабул итәргә кирәк.

4.2.29. Фатир алды һәм йорт яны участоклары булган төзелеш кварталларында, шул исәптән блокланган төзелештә, бакча-дача төзелешләрендә, мәйданчыкларның чагыштырма күрсәткечләрен киметергә кирәк:

балалар уеннары өчен-50 процентка (бу мәйданчыкларны аерым комплекс рәвешендә, мәсәлән, иҗтимагый үзәк каршында урнаштырып);

автомашиналарны магистральара территориядә (ин - дивидуаль участоктан тыш) кую өчен-50 процентка (нигездә, иҗтимагый үзәк каршында);

этләрне урамда йөртү өчен-70 процентка.

6 нчы таблица

Төрле функциональ билгеләнештәге мәйданчыкларны урнаштыру параметрлары

Мәйданчыклар билгеләнеше	**мәйданчык бер кеше /кв. метр/ чагыштырма күләме**	**Уртача бер мәйданчыкның күләме**	**торак йортларн биналарының тәрәзәләренә**
Мәктәпкәчә һәм кече балалар өчен	0,7	30	12
Өлкәннәр өчен ял итү	0,1	10	12
Физкультура белән	2,0	100	40/10*
Хуҗалык максатлары өчен	0,01	10	20
Этләрне йөртү өчен	0,2	25	40
Автомобильләр кую өчен	0,8		

* Искәрмә - әгәр дә спорт мәйданчыкларындагы тавыш бүлмәләрдәге тавыш нормасыннан артмый икән (ябык мәйданчыклардан файдаланганда яки мәйданчыкларны урнаштырганда өстәл теннисы үзәге).бүлмәләрдәге тавыш дәрәҗәсе (ябык мәйданчыклардан файдаланганда яки мәйданчыкларны урнаштырганда

Искәрмә:

1. Балалар өчен уен мәйданчыклары мәҗбүри тәртиптә индивидуаль эшләнгән яки типик альбомнар буенча кабул ителә торган җиһазлар белән җиһазландырылырга тиеш. Җиһазлар проекты мәйданчык участок төзелеше проекты составында эшләнә.

2. Чүп-чар җыючылар өчен хуҗалык мәйданчыкларының иң ерак торак бинага керү урыннарыннан (чүп-чар үткәргече булган йортлар өчен) 100 метрдан да артмаска һәм 50 метрны (чүп-чар үткәргечсез йортлар өчен) урнаштырырга кирәк. Чүп җыю мәйданчыкларына подъездлар куелырга тиеш, хезмәт күрсәтүче чүп-чар ташучы транспортына маневрларга мөмкинлек бирә.

3. Чүп җыю мәйданчыкларыннан балалар уеннары, өлкәннәр ялы өчен мәйданчыкларга кадәр ераклык халыкны һәм физкультура мәйданчыкларын кимендә 20 метр кабул итәргә кирәк.

4.2.30. Аерым торучы инженер корылмалары (трансформатор подстанцияләре, насос станцияләре, котельныйлар һ.б.) мөстәкыйль участокларга ия булырга тиеш. Инженерлык корылмаларын башка билгеләнештәге участоклар чикләрендә саклау һәм урнаштырганда, бу корылмаларга тоткарлыксыз якын килүне, шулай ук аларның нормаль эшләвенең башка шартларын күздә тотарга кирәк.

4.2.31. Социаль торак өчен торак белән тәэмин ителешенең исәп-хисап

нормативын бер кешегә 20 кв.метр, массакүләм торак өчен - 30 кв. метр, дәрәҗәле торак өчен - 60 кв. метр кабул итәргә кирәк.

Социаль торак төзелеше өчен микрорайонның (квартал) торак зонасы территориясенең барлык элементларының күләмен 4 нче кушымтаның 2 нче таблицасы буенча, массакүләм торак төзү өчен - 4 нче кушымтаның 3 нче таблицасы буенча, престижлы торак төзү өчен - 4 нче кушымтаның 4 нче таблицасы буенча кабул итәргә кирәк.

Искәрмә: мәктәпкәчә һәм кече мәктәп яшендәге балалар өчен уеннар, олылар өчен ял итү, этләрне урамда йөртү өчен территорияләр яшелләндерелгән территорияләрдә урнашырга мөмкин.

4.2.32. Торак фондның һәм микрорайон (квартал) территориясендә яшәүчеләрнең исәп-хисап җыелмасын 7 һәм 8 таблицаларда кабул итәргә киңәш ителә.

7 нче таблица (кв.метр/гектар)

Микрорайон (квартал) торак фондының тыгызлыгы

Торак тибы	этаж														
	2 нче	3 нче													
тыгызлыгы															
Социаль торак	4701	5939													
Массакүләм торак	4788	6079													
Дәрәҗәле торак	4879	6226													
тыгызлыгы															
Социаль торак	3579	4422													
Массакүләм торак	3630	4499													
Дәрәҗәле торак	3681	4579													

Искәрмә: төрле катлы биналар төзегәндә торак фондының тыгызлыгын уртачагармония формуласы буенча кабул итәргә кирәк:

a1 *a2* *a3*

— + — + — + .

П 1 п 2 пъ

П1, п2, п3 ул:

a1, a2, a3 - микрорайон торак фондының кв.метрларда тыгызлыгы, 5 нче таблица буенча билгеләнә торган биналарның кабул ителгән катларына карап, микрорайонның барлык торак биналарының гомуми мәйданыннан процентларда катлылык проектында кабул ителгән торак биналарның гомуми мәйданы; п1, п2, п3-микрорайондагы торак фондының тыгызлыгы. П1, п2, пъ – микрорайонның торак фондының кв. м. тыгызлыгы.

8 нче таблица (кеше \гектар)

Микрорайон (квартал) халкының тыгызлыгы

Торак белән тәэмин ителеш	**Этаж**														
	2 нче	3 нче													
20,0 бер кешегә кв.метр (социаль торак)	150	195													
30,0 бер кешегә кв.метр (массакүләм торак)	100	130													
60,0 бер кешегә кв.метр (дәрәҗәле торак)	50	65													

4.2.33. Торак төзелешенең этажлылыгы архитектура - композицион, социаль-көнкүреш, гигиена, демографик таләпләрне, социаль базаның үзенчәлекләрен һәм инженерлык җиһазларының дәрәҗәсен исәпкә алып, техник - икътисадый исәп-хисап нигезендә билгеләнә.

4.2.34. Җирлекнең блокланган һәм индивидуаль усадьба төзелешендә җир кишәрлекләре мәйданы, җирле үзидарә органнары карары нигезендә (торак пункт структурасында төзелеш урнаштыруга бәйле рәвештә дифференциация белән) һәм 42.13330.2011 СПНЫ исәпкә алып кабул ителә.

Блокланган азкатлы төзелештә фатир яны участогының минималь күләме 30 кв. метрны, авыл җирлегенең усадьба төзелешендә 1200 кв. метрны кабул итәргә рөхсәт ителә.

4.2.35. Торак, торак һәм иҗтимагый биналар арасындагы ераклыкны инсоляциягә (СанПиН) таләпләр нигезендә кабул итәргә кирәк 2.2.1/2.1.1.1076-01 («янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент»2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон).

4.2.36. Торак һәм җәмәгать биналары өчен өзлексез инсоляциянең нормалаштырыла торган дәвамлылыгы фатир тибына, биналарның функциональ билгеләнешенә, шәһәрнең планлаштыру зоналарына, географик киңлегенә карап дифференцияләнә: Татарстан Республикасы өчен 22 марттан 22 сентябрьгә кадәр көнгә 2 сәгатьтән дә ким түгел.

Торак биналарда инсоляция дәвамлылыгы 1-3 бүлмәле фатирларның бер бүлмәсеннән дә ким булмаска тиеш.

Тулай торак биналарында торак бүлмәләрнең кимендә 60 проценты инсолицияләнергә тиеш.

Инсоляция дәвамлылыгының өзелүе рөхсәт ителә, шул вакытта бер чор 1,0 сәгатьтән дә ким булмаска тиеш. Шул ук вакытта нормалаштырыла торган инсоляциянең суммар озынлыгы һәр зона өчен 0,5 сәгатькә артырга тиеш.

Ике бүлмәле һәм өч бүлмәле фатирларда һәм өч бүлмәле фатирларда (дүрт һәм аннан да күбрәк бүлмә) инсоляция дәвамлылыгын 0,5 сәгатькә киметү рөхсәт ителә, анда өч бүлмәледән дә ким булмаган бүлмә инсоляцияләнә, шулай ук шәһәрнең генераль планнары белән билгеләнгән Үзәк, тарихи зоналарында урнашкан торак төзелешен реконструкцияләгәндә.

4.2.37. Торак, иҗтимагый һәм административ биналар, корылмалар һәм сәнәгать оешмаларының корылмалары һәм корылмалары арасындагы янгынга каршы араларны, янгын куркынычы классына карап, 87 таблица һәм әлеге нормативка 10 нчы кушымтаның 2-6 нчы таблицалары нигезендә кабул итәргә кирәк.

4.2.38. Усадьба төзелеше районнарында араны кабул итәргә кирәк (СП 42.13330.2011):

торак бина тәрәзәләреннән күрше участокта урнашкан хуҗалык корылмаларына кадәр-10 метрдан да ким түгел;

участок чигеннән торак йорт диварына кадәр-кимендә 3 метр;

участок чикләреннән хуҗалык корылмаларына кадәр - 1 метрдан да ким түгел;

үзәкләштерелгән канализация булмаганда бәдрәфтән күрше йорт диварларына кадәр ара - 12 метрдан да ким түгел;

үзәкләштерелгән канализация булмаганда бәдрәфтән су белән тәэмин итү чыганагына (кое) кадәр ара 25 метрдан да ким түгел.

4.2.39. Хуҗалык сараен, гаражны, мунча, теплицаны, «фатирдагы торак йортлар» СНиП таләпләрен үтәп, 31-02-2001 нче номерлы йортлар, санитар һәм янгынга каршы нормаларны үтәү, шулай ук хуҗаларның үзара ризалыгы буенча күрше участокларда хуҗалык корылмаларын блоклау рөхсәт ителә (СП 42.13330.2011).

Искәрмә. Торак пункт чикләре чикләрендә урнашкан шәхси төзелеш участоклары территориясендә йорт хайваннары өчен биналар төзү җирле үзидарә органнары карары буенча, санитар-эпидемиологик күзәтчелек органнары белән килештергәндә рөхсәт ителә.

4.2.40. Торак зоналарның яшелләндерелгән территорияләре торак төркемнәр, микрорайоннар, торак районнарны яшелләндерүнең бердәм системасы рәвешендә формалаштырыла. Яшелләндерү системасы җәяүлеләр һәм транспорт коммуникацияләре буенда яшел үсентеләр (газоннар, гади агач һәм куаклар утырту), торак төзелеше участокларыннан читтә яшелләндерелгән мәйданчыклар (спорт, спорт-уен, этләрне урамда йөртү һ.б.), гомуми кулланылыштагы яшелләндерү объектлары (скверлар, бульварлар, микрорайон бакчалары).

Торак район төзелеше кысаларында төрле билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясен яшелләндерү дәрәҗәсе) 25 проценттан да ким булмаска тиеш (микрорайон территориясенең гомуми мәйданын да кертеп). Торак районда гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрнең мәйданы 6 кв. метрдан да ким булмаска тиеш.

Күпфатирлы торак зонаның (микрорайон) яшелләндерелгән территориясенең мәйданы (гомуми белем бирү һәм мәктәпкәчә белем бирү оешмаларының участокларын исәпкә алмыйча) квартал территориясенең кимендә 25 процентын тәшкил итәргә тиеш. Яшелләндерелгән территориянең аерым участоклары мәйданына ял итү, балалар уеннары өчен мәйданчыклар, җәяүлеләр юллары кертелә, әгәр алар участокның гомуми мәйданының 30 проценттан да артмаганын били. Гомуми белем бирү оешмасы территориясен яшелләндерү аның территориясенең кимендә 50 процентын тәшкил итә. Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары территорияләрен яшелләндерү территориясенең кимендә 50 процентын тәшкил итәргә тиеш. Агачлар 15 метрдан да ким булмаган арада, ә куаклар оешма бинасыннан 5 метрдан да ким булмаган санда утырта. Гомуми белем бирү һәм мәктәпкәчә белем бирү оешмалары территорияләрен урман һәм бакча массивлары белән чиктә урнаштырганда яшелләндерү мәйданын 10 процентка киметергә рөхсәт ителә.

Нормы посадки деревьев и кустарников на 1 гектар озеленяемой площади объектов озеленения в жилых зонах приведены в таблице 9 (Правила создания, охраны и содержания зеленых насаждений в городах Российской Федерации).

9 нчы таблица

Торак зоналарда агач һәм куаклар утырту нормалары

Яшелләндерелгән территория	1 гектар мәйданда агачлар	1 гектарга куаклар саны
Торак районнар һәм микрорайоннар	180 - 200	1440 - 1600
Торак территорияләр	150 - 170	750 - 850
Балалар бакчалары участоклары	180 - 220	1440 - 1760
Мәктәп участоклары	100 - 120	1000 - 1200

Торак биналарның йорт яны территориясен яшелләндергәндә торак йортларның диварларыннан алып 5 метр диаметрлы агач кәүсәсенә кадәр ара 5 метрдан да ким булмаска тиеш. Зуррак зурлыктагы агачлар өчен ара 5 метрдан, куаклар өчен 1,5 метр булырга тиеш. Куакларның биеклеге беренче каттагы биналарның Түбән якларыннан артмаска тиеш (СанПиН 2.1.2645-10).

Проектлана торган торак төзелеше участогы чиге һәм урман массивының якын - тирә ягы арасында ераклык Федераль закон таләпләренә туры килә. 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы "янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент" ны кимендә 50 метр кабул итәргә кирәк, ә бер-ике катлы ин - дивидуаль төзелеш өчен - кимендә 15 метр.

4.2.42. Азкатлы төзелеш зонасындагы коймалар (коймалар) кызыл линияләр һәм җир бүлеп бирү чиге буенча (җир кишәрлекләренең чикара чикләре буенча) катгый билгеләнергә тиеш.

Койманың биеклеге (койманың биеклеге, тарихи барлыкка килгән төзелешләрне, мәдәни мирас объектларын һәм территориаль зоналарны саклау таләпләрен исәпкә алып, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре белән регламентлана.

Янгынга каршы техника һәм хезмәт транспорты аша узуны тәэмин итү максатларында бирелә торган җир кишәрлекләре чикләре һәм аларның киртәләре (коймалары) урман массивлары (утыртмалары) чикләреннән кимендә 5 метр ераклыкта урнашырга тиеш.

Коймалар һәм башка кулланылучы киртәләр пөхтә булырга тиеш: кирәк булганда, буялган, чистартылган, пычрактан чистартылган, юешлыклар, зарарланган участоклар, вертикальдән читкә тайпылышлар, чит наклейкалар, белдерүләр һәм язулар юк. Койма буенда чүп-чар җыелу, төзелеш яки башка материалларны Озак вакытка туплау рөхсәт ителми. Шәхси (урам) коймаларын буяуның төсле карары районның архитектура һәм шәһәр төзелеше органнары белән килештерелергә тиеш.

Условия размещения в жилых домах встроенно-пристроенных нежилых объектов определяется СП 31-107-2004 "Архитектурно-планировочные решения многоквартирных жилых зданий", СанПиН 2.4.1.3049-13 "Санитарно-эпидемиологические требования к устройству, содержанию и организации режима работы дошкольных образовательных организаций", СП 42.13330.2011 "СНиП 2.07.01-89* Градостроительство. Планировка и застройка городских и сельских поселений".

Яңа төзелгән торак булмаган объектларны урнаштыру «янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент» 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы федераль закон, СНиП 21-01-97*, СНиП 31-01-2003, СНиП 31-06-2009, СНиП 21-02-99*, ППБ 01-03 таләпләренә туры китереп рөхсәт ителә.

4.2.43. Типологик төркемнәр һәм күпфатирлы торак йортларга (блокланган) предприятиеләр һәм иҗтимагый әһәмияттәге учреждениеләрдән тыш) тәкъдим ителә торган номенклатура әлеге нормативларга (СП 31-107-2004) 4 нче кушымтаның 6 нчы таблицасында бирелгән.

4.2.44. Улично-дорожную сеть, сеть общественного пассажирского транспорта, протяженность пешеходных подходов, пешеходное движение и инженерное обеспечение при планировке и застройке жилой зоны следует проектировать в соответствии с требованиями разделов «Зоны транспортной и иженерной инфраструктур» (4.6),

«Транспортная инфраструктура» (5.3) и «Инженерная инфраструктура» (5.4) настоящих нормативов.

4.2.45. Проектирование въездов на территорию кварталов жилой застройки и внутриквартальных проездов должно выполняться в соответствии с требованиями СНиП 2.07.01*.

4.2.58. В сельских поселениях санитарные разрывы от окон жилых домов до блоков сараев для скота и птицы принимаются: одиночных или двойных - не менее 15 метров, до 8 блоков - не менее 25 метров.Площадь застройки сблокированных сараев для скота не должна превышать 800 кв.метров. Расстояние между группами сараев и зданиями следует принимать в соответствии с таблицей 87 и таблицами 2 - 6 приложения № 10 к настоящим нормативам.

4.3. Иҗтимагый-эшлекле зоналар, катнаш зоналар. Гомуми таләпләр.

4.3.1. Иҗтимагый-эшлекле зоналар сәламәтлек саклау, мәдәният, сәүдә, җәмәгать туклануы, социаль һәм коммуналь-көнкүреш билгеләнешендәге объектлар, һөнәри белем бирү оешмалары һәм югары белем бирү оешмалары, административ, фәнни-тикшеренү учреждениеләре, дини биналар, эшлекле, финанс билгеләнешендәге объектлар, автомобиль транспорты тукталышлары, гражданнарның тормыш-көнкүрешен тәэмин итүгә бәйле башка объектлар урнаштыру өчен билгеләнгән.

4.3.2. Иҗтимагый-эшлекле зоналарны формалаштыру барлык тарихи кыйммәтле шәһәр формалаштыручы факторлар: планлаштыру, төзелеш, композицияләр, төрле киңлекләр (ирекле, төзелгән, яшелләндерелгән) арасындагы мөнәсәбәтләр, күләмле-пространство структурасы, фрагментарь һәм руинилләштерелгән шәһәр төзелеше мирасы һ. б.) сакланышын тәэмин итү шартларында башкарыла.

Иҗтимагый үзәкләрнең һәм иҗтимагый-эшлекле зона объектларының структурасы һәм типологиясе

4.3.3. Иҗтимагый үзәкләрнең саны, составы һәм урнашуы җирлек составындагы торак пунктның зурлыгын, аларның халыкны күчерү системасында һәм формалаштырыла торган хезмәт күрсәтү үзәкләре системасында ролен исәпкә алып кабул ителә.

Җәмәгать үзәгендә урнаштырга планлаштырылган биналарның һәм корылмаларның классификациясе проектлаганда икътисади максатчан карарлар сайлауга ярдәм итә.

Проектлаштырыла торган биналарны билгеле бер хезмәт күрсәтү дәрәҗәсенә кертү түбәндәге шартлар нигезендә башкарылырга тиеш:

хезмәт күрсәтүләргә ихтыяҗ формалаштыручы халыкның социаль-демографик структурасы буенча:

авыл җирлегендә халык саны;

халык саны торак пункт яки аерым планлаштыру элементлары;

күрсәтелә торган хезмәтләрне куллану ешлыгы буенча: даими - көндәлек;

кирәк булган саен-вакыт-вакыт яки эпизодик; төп урнашу урыны буенча:

муниципаль районның, шәһәр округының административ үзәге яки муниципаль районның эре торак пункты;

җирлекнең административ үзәге яки җирлекнең эре торак пункты; торак пункты яки аерым планлаштыру элементлары.

4.3.4. Иҗтимагый - эшлекле зонадагы объектларның структурасын һәм типологиясен, иҗтимагый үзәк формалашу урынына карап, әлеге нормативка 3 нче кушымта нигезендә кабул итәргә киңәш ителә.

4.3.5. Күп функцияле иҗтимагый зона чикләрендәге территорияләр нисбәтен кабул итәргә кирәк:

җәмәгать төзелеше участоклары-40 проценттан да ким түгел; торак төзелеше участоклары-25 проценттан да артмый; җитештерү объектлары участоклары - 10 проценттан да артмый. Шул ук вакытта торак йорт участогындагы торак булмаган фонд өлеше иҗтимагый - эшлекле территория чикләрендә 60 процентка кадәр тәшкил итәргә мөмкин.

Искәрмә: күп функцияле иҗтимагый зоналар чикләрендә аерым участокларны төзү коэффициенты 1,0% ка җитәргә мөмкин.

Иҗтимагый-эшлекле зона төзелешенең норматив параметрлары

4.3.6. Иҗтимагый-эшлекле зоналарны планлаштыру һәм төзү әлеге бүлек таләпләрен, шулай ук әлеге нормативларның «торак зоналар» бүлеген исәпкә алып башкарыла.

4.3.7. Хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләренең саны һәм сыйдырышлылыгы, җир кишәрлекләре күләмен иҗтимагый-эшлекле зонада, аларны урнаштыру, объектның функциональ билгеләнешеннән чыгып, әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 3, 4 нче таблицалары нигезендә, социаль нормативлар буенча билгеләргә кирәк.

3 нче кушымтаның 3, 4 нче кушымталарында күрсәтелмәгән объектлар өчен исәп-хисап мәгълүматларын проектлауга биремдә билгеләргә кирәк.

Торак пунктның иҗтимагый-эшлекле зонасында урнашкан биналарның саны, составы һәм сыйдырышлыгы билгеләгәндә, иҗтимагый үзәкнең әһәмиятен исәпкә алып, башка торак пунктлардан килгән биналарны өстәмә рәвештә исәпкә алырга кирәк.

4.3.8. Иҗтимагый-эшлекле зона территориясен куллануның интенсивлыгы объектларның төрләре белән билгеләнә һәм әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 3, 4 нче таблицаларында китерелгән Параметрлар белән регламентлана.

Иҗтимагый-эшлекле зона территориясен куллануның интенсивлыгы төзелеш тыгызлыгы (мең кв. метр/га) һәм территориянең төзелеше проценты белән билгеләнә.

Төрле функциональ билгеләнештәге биналар биләгән территория төзелеше тыгызлыгын, төзелешнең планлаштырылуын, үзәкнең әһәмиятен исәпкә алып, тәкъдим ителә торган нормативларга туры китереп, 10 нчы таблицада күрсәтелгән мәгълүматларны исәпкә алып, кабул итәргә кирәк.

Территория төзелеше тыгызлыгын билгеләү

Комплекс төрләре	Төзелешнең тыгызлыгы (мең кв. метр гомуми мәйданы/гектар), кимендә			
	торак пунктлар			
	зур		уртача һәм кечкенә	
	буш территорияләрдә	реконструкция вакытында	буш территорияләрдә	реконструкция вакытында
Мәдәни-ял комплекслары	5	5	5	5

4.3.9. Иҗтимагый-эшлекле зонада биналарны кызыл линияләрдән чигенеп урнаштырырга кирәк. Биналарны кызыл линия буенча урнаштыру барлыкка килгән корылманың реконструкциясе шартларында рөхсәт ителә.

4.3.10. Иҗтимагый-эшлекле зонада, аның күләменә һәм планлаштырылган - Көнчыгыш оешмасына карап, гомумшәһәр үзәгенең нигезен тәшкил итүче иҗтимагый киңлекләр (төп урамнар, мәйданнар, җәяүлеләр зоналары) системасы формалаша.

Шул ук вакытта Үзәк биналарына, транспорт тукталышларына һәм яшелләндерелгән рекреация мәйданчыкларына якын килүне тәэмин итүче бердәм җәяүлеләр зонасы булдырыла.

4.3.11. Иҗтимагый-эшлекле зонаның инженерлык инфраструктурасы объектларын һәм челтәрләрен урнаштыру әлеге нормативларның «инженерлык инфраструктурасы зоналары " бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

4.3.12. Транспорт инфраструктурасы объектларын урнаштыру һәм җиңел автомобильләр кую өчен машина-урыннар санын исәпләү әлеге нормативларның «транспорт инфраструктурасы зоналары» бүлеге, шулай ук әлеге бүлек таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Сатып алынган автостоянкаларны җәяүлеләр хәрәкәтеннән читтә һәм иҗтимагый-эшлекле зона объектларыннан 100 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнаштырырга кирәк.

4.3.13. Иҗтимагый-эшлекле зона территорияләрен яшелләндерүнең минималь мәйданын «рекреацион зоналар»бүлеге таләпләренә туры китереп кабул итәргә кирәк.

4.3.14. Иҗтимагый - эшлекле зоналарның экологик куркынычсызлыгы (тавыш та керми, атмосфера һавасы, туфрак, радиоактив пычрану дәрәҗәсе буенча) әлеге нормативларның «әйләнә-тирә мохитне саклау» бүлеге таләпләре нигезендә тәэмин ителә.

4.3.15. Иҗтимагый-эшлекле зоналарда куркынычсызлык шартлары «янгын куркынычсызлыгы " бүлеге нигезендә тәэмин ителә.

Торак һәм иҗтимагый биналар арасындагы минималь ераклыкны инсоляция һәм яктырту исәпләүләре, янгынга каршы таләпләрне һәм санитар өзеклекләрне исәпкә алу нигезендә кабул итәргә кирәк. Җәмәгать һәм торак биналарны инсоляцияләүгә һәм яктыртуга таләпләр әлеге нормативларның «әйләнә-тирә мохитне саклау» бүлегендә китерелгән.

4.3.16. Азкатлы торак төзелеше территориясенең иҗтимагый үзәге мәдәният, сәүдә-көнкүреш хезмәте күрсәтү, административ, физкультура-сәламәтләндерү һәм ял итү биналары һәм корылмалары урнаштыру өчен билгеләнгән.

Иҗтимагый үзәктә үзара бәйләнешле киңлекләр-мәйданчыклар (ял, спорт, күчмә хезмәтләр күрсәтү өчен) һәм җәяүлеләр юллары системасын булдырырга кирәк.

Җәмәгать үзәге кысаларында транспорт чараларының гомуми стоянкасын күздә тотарга кирәк.

Катнаш зоналар

4.3.17. Катнаш зоналар, кагыйдә буларак, торак пунктларның һәм кварталларның торак һәм җитештерү корылмалары өстенлек иткән өлешләрендә формалаша. Моннан тыш, мондый зоналарда җәмәгать объектларын, бизнес объектларын, ял итү сферасын, уку йортларын урнаштыру да рөхсәт ителә. Катнаш зоналарның җитештерү объектлары параметрлары 5 гектардан артмаган җир участогы белән чикләнә; атмосфера һавасының, өслек һәм җир асты суларының пычрануы булмау; тавыш, вибрация, электромагнит һәм ионизацияләүче нурланышлар булмау; атмосфера һавасының, өске һәм җир асты суларының пычрануы булмау; төзелеш өчен билгеләнгән нормалардан артык;

санитар-саклау зоналарының күләме 50 метрдан да артмый;

4.3.18. Катнаш зоналар территорияләре өчен нормалаштырыла: чикләрдә урнаштыру өчен рөхсәт ителгән җитештерү объектлары параметрлары зоналар; санитар-гигиеник һәм янгынга каршы тору буенча әйләнә-тирәлекнең куркынычсызлыгы шартлары таләп; автомобильләр кую урыннары белән тәэмин итү; тарих һәм мәдәният һәйкәлләрен саклау һәм куллану таләпләре.

4.3.19. Предприятиеләрнең әйләнә-тирәлеккә тискәре экологик йогынтысын бетерү катнаш зоналар формалаштыру өчен мәҗбүри булып тора.

Барлыкка килгән торак һәм производство төзелешен үзгәртеп кору һәм басулар аша урнаштыруны тәртипкә салганда, предприятиеләрнең җирдән файдалану чикләрен киңәйтү рөхсәт ителми.

Предприятиеләрне техник яктан яңадан җиһазландыру әйләнә-тирә мохитнең начараюына һәм аның санитар-яклау зонасын арттыруга ярдәм итәргә тиеш түгел. Предприятиеләрнең яшәү тирәлегенә йогынты ясауның барлык төрләре рөхсәт ителгән концентрациягә (алга таба - ПДК) һәм рөхсәт ителгән чик дәрәҗәгә (алга таба - ПДУ) кадәр киметелергә тиеш. Искәрмә: производствоның зарарлы йогынтысын бетерү мөмкин булмаган очракта, предприятие милекчеләрен аның куәтен киметергә мәҗбүр итәргә кирәк,

яңадан профильләштерү яки участокны бушатырга мәҗбүр итүче шартлар тудыру.

4.3.20. Катнаш зоналарда, санитар - гигиеник таләпләрне һәм җитештерү корылмаларыннан алып торак йортларга кадәр зооветеринария аермаларын үтәгәндә, төрле специализациядәге крестьян-фермер хуҗалыклары (шул исәптән 50 метрдан артмаган санитар-саклау зоналары булган терлекчелек фермалары), шулай ук авыл хуҗалыгы чималын эшкәртү, техникага хезмәт күрсәтү предприятиеләре, традицион һөнәрчелек остаханәләре һ. б. урнашырга мөмкин. Шәһәрнең усадьба төзелеше районнарының катнаш зоналарында, санитар-эпидемиологик күзәтчелек органнары белән килештереп, мини-фермалар урнаштыру рөхсәт ителә.

4.4. Җитештерү зоналары

4.4.1. Җирлекнең җитештерү зоналары күбесенчә сәнәгать предприятиеләрен, производстволарның санитар классификациясенә бәйле рәвештә, фәнни - җитештерү, коммуналь-складларны урнаштыру өчен билгеләнгән сәнәгать зоналарын үз эченә ала. Әйләнә-тирә мохитне саклау функцияләрен башкаручы җитештерү объектларының санитар-яклау зоналары мондый объектлар урнашкан зоналар составына кертелә.

4.4.2. Җитештерү территорияләре Параметрлар буенча аерыла:

җитештерүнең зарарлы булуы-I, II, III, IV, V класслар (зыянны киметү буенча); билгән территория зурлыгы: 0,5 гектарга кадәр; 0,5-5,0 гектар; 5,0 - 25,0

гектардан артык; 25,0 - 200,0 гектар һәм аннан күбрәк; территорияне куллану интенсивлыгы:

төзелеш тыгызлыгы коэффициенты - 2,5-3,0; 1,0-2,0; 1,0-кимрәк;

төзелеш коэффициенты - 0,4 - 0,5; 0,3 - 0,4; 0,3-0,4; кимрәк;

эш белән тәэмин ителүчеләр саны: 50гә кадәр кеше; 50-500 кеше; 500-5000 кеше; 5000 кеше; -

10000 кеше; 1000нән артык кеше;

йөк әйләнешенең зурлыгы (килү яки китү) буенча ике йөк агымы-кабул ителә):

автомобильләр / тәүлек - 2гә кадәр; 2дән 40ка кадәр; 40 тоннадан артык.

ел - 40; 40-100 мең; 100 меңнән артык; кулланыла торган ресурслар күләме-100 меңнән артык;:

су куллану (тәүлегенә мең куб. метр) - 5 кадәр; 5 тән 20гә кадәр; 20дән артык,

җылылык куллану (Гкал/сәгать) - 5кә кадәр; 5тән 20гә кадәр; 20дән артык.

4.4.3. Җитештерү зоналарын оештыру өчен: экологик куркынычсызлык нормалаштырыла;

җитештерү объектларын урнаштыруга карата шәһәр төзелеше таләпләре; яшел утыртмалар, иҗтимагый киңлекләр белән шөгыльләнүче территорияләр;

санитар-саклау зоналарын оештыруга карата шартлар һәм таләпләр; киртәләр материалларына, реклама урнаштыруга карата таләпләр; завод алды зонасына карата таләпләр;

сәнәгать объектларын дизайнга һәм төзекләндерүгә карата таләпләр.

Җитештерү зоналары структурасы, предприятиеләр классификациясе һәм аларны урнаштыру

4.4.4. Яңа җитештерү предприятиеләрен төзү һәм гамәлдәгеләрен киңәйтү өчен җитештерү зонасы, аэроклиматик характеристикаларны, җир рельефын, атмосферада сәнәгать ташлаулары таралу закончалыкларын, атмосфераның пычрану потенциалын, торак, рекреацион зоналарга, халыкның күпләп ял итү зоналарына карата районның территориаль планлаштыру схемасына, район җирлекләренең генераль планнарына туры китереп, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре таләпләре нигезендә проектлана .

4.4.5. Җитештерү зоналарын, сәнәгать узелларын, предприятиеләрне (алга таба - җитештерү зонасы) һәм алар белән бәйле чүп-чарларны, калдыкларны, чистарту корылмаларын авыл хуҗалыгы өчен яраксыз яисә авыл хуҗалыгы өчен яраксыз җирләрдә урнаштырырга кирәк. Мондый җирләр булмаганда, начар сыйфатлы авыл хуҗалыгы җирләрендә участоклар сайлап алына ала.

Җитештерү зонасын һәм урман фонды җирләрендә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны урнаштыру, Россия Федерациясе Урман кодексының 21 статьясындагы 1 пунктында күрсәтелгән объектлардан тыш, тыела.

Файдалы казылма ятмалары мәйданнарында җитештерү зонасын урнаштыру Җир асты байлыкларының дәүләт фонды белән идарә итүнең федераль органы - җир асты байлыкларыннан файдалану буенча Федераль агентлык яки аның территориаль органнары рөхсәте белән рөхсәт ителә.

4.4.6. Предприятиеләрнең чүп-чар, шлам җыю урыннарын, калдыкларны туплау урыннарын урнаштыру аларны утильләштерү мөмкин булмавын нигезләгәндә генә рөхсәт ителә, шул ук вакытта җитештерү зоналары өчен үзәкләштерелгән (төркем)

чүплекләрне күздә тотарга кирәк. Алар өчен участокларны, санитар нормаларны үтәп, предприятиеләр территориясеннән читтә һәм су белән тәэмин итүнең җир асты чыганакларын санитар саклау зонасының II поясында урнаштырырга кирәк.

Сланец, тычкан, кургаш, терекөмеш һәм башка ягулык һәм токсик матдәләр булган отваллар торак һәм иҗтимагый биналардан һәм корылмалардан санитар-яклау зонасы белән аерылырга тиеш.

4.4.7. Елгаларның һәм сулыкларның су саклау зоналарында җитештерү зоналарын су һәм табигать саклау законнары нигезендә су объектларын пычратудан, чүпләнүдән һәм ташландык суларны агызудан саклау белән тәэмин итүче корылмалар белән җиһазландырганда урнаштыру рөхсәт ителә.

Елгаларның һәм башка сулыкларның яр буе кишәрлекләрендә җитештерү зонасын урнаштырганда, предприятиеләр мәйданчыкларының планлаштырылган билгеләре, су агымының тераге һәм качып йөрүен исәпкә алып, исәпләгечтән 0,5 метрга артыграк, шулай ук гидротехник корылмаларга йөкләнешләр һәм йогынты буенча таләпләр нигезендә билгеләнә торган дулкынның исәп-хисап биеклегеннән куылырга тиеш. Исәп-хисап горизонтында халык хуҗалыгы һәм оборона әһәмияте булган предприятиеләр өчен суның иң югары дәрәҗәсен кабул итәргә кирәк,

100 елга бер тапкыр, калган предприятиеләр өчен-50 елга бер тапкыр, ә 10 елга кадәр эксплуатацияләү срогы булган предприятиеләр өчен - 10 елга бер тапкыр.

4.4.8. Җитештерү зонасын урнаштыру рөхсәт ителми: рекреацион зоналар составында;

махсус саклана торган территорияләр җирләрендә, шул исәптән:

барлык билбауларда эчәргә яраклы су чыганакларын санитар саклау зоналарында, санитар, тау-санитар саклау округлары зоналарында, дәвалау-савыктыру урыннарында - һәм курортларда;

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының " Мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни ядкәрләрне) дәүләт саклавы өлкәсендә Татарстан Республикасы дәүләт органы белән килештермичә саклау зоналарында мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни ядкәрләрне) саклау зоналарында;

актив карст, оползней, утыру яки өслек җимерелү зоналарында, алар төзелеш һәм предприятиеләрне эксплуатацияләү белән янарга мөмкин;

кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан)буенча Идарәсе тарафыннан билгеләнгән срокларга кадәр, органик һәм радиоактив калдыклар белән пычранган кишәрлекләрдә;

су басу зоналарында һәм гидротехник корылмалар җимерелү нәтиҗәсендә, катастрофик су басу мөмкин булган зоналарда.

4.4.9. Әйләнә-тирә мохиткә йогынты ясау чыганаклары булган сәнәгать объектлары һәм җитештерүләр, корылмалар өчен, әйләнә-тирә мохиткә бүлеп бирелә торган пычраткыч матдәләрнең егәрлегенә, шартларына, характерына һәм санына бәйле рәвештә, әйләнә-тирә мохиткә бүлеп бирелә торган пычраткыч матдәләрнең, барлыкка килә торган тавышның, вибрациянең һәм башка зарарлы физик факторларның күләменә бәйле, шулай ук сәнәгать объектларының һәм производстволарның санитар классификациясе нигезендә аларның яшәү тирәлегенә һәм сәламәтлегенә тискәре йогынтыны киметү буенча күздә тотылган чараларны исәпкә алып, әйләнә-тирә мохиткә:

I класслы предприятиеләр өчен-1000 метр; II класслы предприятиеләр өчен-500 метр; III класслы предприятиеләр өчен - 300 метр; IV класслы предприятиеләр өчен -

100 метр; V класслы предприятиеләр өчен - 50 метр.

Санитар-саклау зоналары күләмнәре СанПиН таләпләренә туры китереп билгеләнде 2.2.1/2.1.1.1200-03

4.4.10. Санитар-саклау зонасының якынча күләме, атмосфера һавасының (фонны исәпкә алып) һәм атмосфера һавасына физик йогынты дәрәҗәләрен исәпкә алып, көтелә торган пычрану исәп-хисабы белән, СанПиН таләпләренә туры китереп, табигый тикшеренүләр һәм үлчәү нәтиҗәләре белән расланган санитар - яклау зонасы проекты белән нигезләнергә тиеш. 2.2.1/2.1.1.1200-03 к

4.4.11. Атмосфера һавасының аерым чисталыгын таләп итүче предприятиеләрне атмосфера һавасы пычрану чыганаклары булган күрше предприятиеләргә карата җилнең җил ягыннан урнаштырырга кирәк түгел.

4.4.12. Азык - төлек һәм азык-төлек эшкәртү сәнәгате предприятиеләре төзү өчен җир кишәрлеге сайлау һәм бирү мәҗбүри катнашуда башкарылырга тиеш.

Кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан) идарәсе санитар-техник корылмаларга һәм коммуналь билгеләнештәге җайланмаларга карата өстенлек бирүче җилләр өчен һәм атмосфера һавасын пычрату чыганагы зарарлы һәм күңелсез ис торган матдәләр булган технологик процесслар булган предприятиеләргә карата, аерым яктан, торак һәм иҗтимагый биналарга карата ачык яктан проектлана.

4.4.13. Балыкчылык предприятиеләрен проектлау санитар-гигиена һәм ветеринария-санитария нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә туры китереп башкарыла һәм бары тик Татарстан Республикасы буенча ветеринария һәм фитосанитар күзәтчелек буенча Федераль хезмәт органнары белән килешеп кенә рөхсәт ителә. Балык хуҗалыгы предприятиеләре өчен җир кишәрлекләре бирүне СН 455-73 таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.

4.4.14. Атмосфера һавасы, су объектлары, туфрак пычрату чыганаклары, шулай ук тавыш, вибрация, электромагнит һәм радиоактив йогынтылар чыганаклары булган җитештерү зоналарын әлеге нормативларның «әйләнә-тирә мохитне саклау» бүлеге таләпләре нигезендә урнаштырырга кирәк.

4.4.15. Санитар классификациядән тыш, җитештерү предприятиеләре һәм объектлары кайбер характеристикаларга ия һәм аларның параметрлары буенча аерыла, шул исәптән:

билгән территориянең зурлыгы буенча:

участок: 0,5 гектарга кадәр; 0,5 - 5,0 гектар; 5,0-25,0 гектар;

зона: 25,0-200,0 гектар;

территорияне куллануның интенсивлыгы турында:

төзелешнең тыгызлыгы (кв. метр/гомуми мәйданы капиталь объектларның гомуми мәйданы гектары): 25 000 - 30 000; 10 000 - 20 000; кимендә 10 000;

% төзелеш (%): 60 - 50; 50 - 40; 40 - 30, ким 30; саны буенча

эшләүче: 50гә кадәр кеше; 50-500 кеше; 500-1000 кеше; 1000-4000 кеше; 4 000-10 000 кеше; 10 000 артык кеше;

йөк әйләнеше зурлыгы буенча (килү яки китү):

автомобильләр тәүлеккә: 2гә кадәр; 2дән 40ка кадәр; 40 тоннадан артык;

елына: 40 ка кадәр; 40тан 100 000 кадәр; 100 000 артык; кулланыла торган ресурслар зурлыгы буенча:

су куллану (тәүлегенә мең куб. метр): 5 кадәр; 5 тән 20гә кадәр; 20дән артык;

җылылык куллану (Гкал/сәгать): 5кә кадәр; 5тән 20гә кадәр; 20дән артык.

Торак пунктларның территорияләре транспорт һәм инженер ресурслары белән

тәэмин итү буенча производство территорияләре ихтыяҗларына туры килергә тиеш.

4.4.16. Торак пунктлар чикләрендә урнашкан җитештерү зоналарының әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынтысы булган очракта, егәрлекнең кимүен, предприятиене үзгәртеп коруны яки торак пунктларның экологик яктан имин булмаган сәнәгать предприятиеләрен торак пунктларның торак зоналарыннан чыгаруны күздә тотарга кирәк.

4.4.17. Территориянең җитештерү зоналарын реконструкцияләгәндә, башка функциональ билгеләнештәге территорияләргә якын килүне исәпкә алып, яңадан файдаланырга кирәк:

җитештерү зоналарын иҗтимагый-эшлекле зоналарга тоташтыру полосасында җитештерү зоналарының иҗтимагый-административ объектларын, шул исәптән аларны иҗтимагый үзәкләр һәм зоналар булдыруга кертеп, урнаштырырга кирәк;

торак зоналарга тоташу полосасында җитештерү - су зонасы чигендә чукрак коймалар урнаштырырга кирәкми. Торак районның коммуналь объектларын, төрле типтагы автостоянкаларны, яшел үсентеләрне урнаштыру өчен, санитар-яклау зонасы составына керүче полосадан файдалану киңәш ителә;

4.4.18. Җитештерү территорияләре параметрлары җирдән файдалану һәм шәһәр округы территорияләрен төзү кагыйдәләренә, экологик куркынычсызлык, территорияләрне куллану күләме һәм интенсивлыгы буенча буйсынырга тиеш.

4.4.19. Җитештерү зоналарын урнаштырганда, вакытның минималь чыгымнары булган очракта, аларның торак районнары белән рациональ бәйләнешен тәэмин итәргә кирәк.

Сәнәгать зонасы

4.4.20. Җирлекнең сәнәгать зоналары территорияләре сәнәгать предприятиеләрен яңадан кору, үзгәртеп кору, модернизацияләү өчен яңа мөмкинлекләр урнаштыру өчен билгеләнгән.

Сәнәгать зоналары территориясендә ярдәмче-ярдәмче хезмәтләр, инженер һәм транспорт белән тәэмин итү, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү системалары белән сәнәгать предприятиеләрен урнаштырырга кирәк (П.4.13330.2011).

4.4.21. Сәнәгать зоналарын урнаштырганда, аларның яшәү урыннарыннан эш урыннарына кадәр йөрү өчен вакыт сарыф иткәндә торак зоналар белән үзара бәйләнешен тәэмин итәргә кирәк (бер ахырда) хезмәткәрләрнең 90 проценты өчен (бер ахырда) 40 минуттан да артмаска тиеш (42.13330.2011 СП 11.2 п.42.13330.2011).

4.4.22. Сәнәгать зонасы территориясендә сәнәгать зонасы предприятиеләрендә эшләүче автомобильләр кую урыннары, сәнәгать зонасы объектларына килүчеләр, шулай ук сәнәгать зонасы территориясендә урнашкан п 4.4.23. Сәнәгать зонасы территориясендәге керү төркемнәреннән җир өсте җәмәгать транспорты тукталышларына кадәр һәм автомобильләрнең парковка урыннарына кадәр максималь ераклыкны 400 метрдан да артмаска тиеш.

4.4.24. Инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре хезмәтен, производство, административ - көнкүреш һәм башка ярдәмче биналарга керү юлларын пандуслар белән тәэмин итү мөмкинлеге каралган сәнәгать зонасы объектларында (18.13330.2011 СП 5.15 п.) җиһазландырырга кирәк.

4.4.25. Сәнәгать үзәген төзүнең яки реконструкцияләүнең беренче һәм киләсе чиратлары проектлаштырылырга һәм төзелеп беткән комплекс буларак төзелергә тиешпредприятиеләрнең җитештерү эшчәнлеге белән бәйле вакытлыча яшәүче гражданнар оештырылырга тиеш

гомумузел объектлары, транспорт һәм инженерлык челтәрләре һәм эшчеләргә социаль хезмәт күрсәтү объектлары. Эшләтеп җибәрү комплексы компактлы, бердәм мәйданчыкта, сәнәгать предприятиеләре чикләре арасында нигезсез өзеклекләрсез урнашырга тиеш. Эшләтеп җибәрү комплексына һәм сәнәгать үзәген төзүнең һәр чиратына планлаштыру проектын эшләргә кирәк (п.5.3 СП 18.13330.2011).

4.4.26. Сәнәгать зоналары территориясеннән файдалануның күләме һәм интенсивлыгы дәрәҗәсе, җитештерү үзенчәлекләренә карап, шәһәр структурасында зоналарны урнаштыру шартларын һәм шәһәр территориясендәге төрле участокларның шәһәр төзелеше кыйммәтен исәпкә алып, кабул ителергә тиеш.

4.4.27. Җитештерү объектларын урнаштыруга карата шәһәр төзелеше таләпләре үз эченә сәнәгать зоналарының функциональ-планлаштыру оешмасын, сәнәгать зонасы территориясен эш белән тәэмин итүне, сәнәгать предприятиесе участогының норматив күләмен, төзелешнең төп күрсәткечләрен ала.

4.4.28. Сәнәгать зоналарының функциональ-Планлаштыру эшен кварталлар рәвешендә (кызыл линия чикләрендә) күздә тотарга кирәк, алар кысаларында төп һәм ярдәмче производстволар урнашкан, предприятиеләрнең тармак характеристикаларын, аларны урнаштыруга карата санитар-гигиена һәм янгынга каршы таләпләрне, йөк әйләнеше һәм транспорт төрләрен, шулай ук төзелешнең чиратлылыгын исәпкә алып (42.13330.2011 СП 8.4 п.).

4.4.29. Сәнәгать предприятиеләре һәм башка җитештерү объектлары мәйданчыклары, учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре биләгән Территория сәнәгать зонасы территориясенең кимендә 60 процентын тәшкил итәргә тиеш (п.8.4 п. 42.13330.2011).

4.4.30. Сәнәгать зонасы территориясенең эш белән тәэмин ителеше сәнәгать предприятиеләре мәйданнары мәйданнарының һәм алар белән бәйле объектларның коймалар (кишәрлек чикләре) чикләрендә, шулай ук тышкы килү юллары һәм резерв участоклары белән мәшгуль булган мәйданны шәһәрнең Генераль планы белән билгеләнгән сәнәгать зонасы территориясенең гомуми мәйданына кертеп, хезмәт күрсәтү учреждениеләренең чагыштырмасы процентларда билгеләнә. Билгеләнгән территорияләр предприятиеләр мәйданчыкларында һәм башка объектларда резерв участокларын үз эченә ала (п.8, 4 п.42.13330.2011).

4.4.31. Сәнәгать предприятиесе участогының норматив күләме, әлеге нормага 5 нче кушымтаның 1 нче таблицасы нигезендә, сәнәгать предприятиеләре мәйданчыклары төзелешенең норматив тыгызлыгы күрсәткеченә карата, аның төзелеше мәйданына тигез рәвештә кабул ителә.

4.4.32. Биналар һәм корылмалар астында урнашкан мәйданның сәнәгать зонасы өчен кишәрлек (квартал) мәйданына мөнәсәбәтен 11 нче таблица (СП 42.13330.2011) нигезендә алырга ки

11 нче таблица

Территориаль зоналар участокларын төзүнең тыгызлыгы күрсәткечләре

Территориаль зоналар	**Төзелеш коэффициенты**	**Төзелеш тыгызлыгы коэффициенты**
Сәнәгать зонасы	0,8	2,4
Фәнни-җитештерү*	0,6	1,0
Коммуналь-склад	0,6	1,8
* Тәҗрибә кырларын һәм полигоннарын, резерв территорияләрен һәм санитар-яклау		

4.4.33. Сәнәгать зонасының иҗтимагый-административ киңлекләрендә комплексլы төзекләндерү эшләрен оештыру һәм төзекләндерү эшләрен үз эченә ала:

"завод алды" зонасы, җәяүлеләр коммуникацияләрен оештыру һәм төзекләндерү, предприятиеләр территориясен яшелләндерүнең өлеше, социаль инфраструктура объектлары комплексын оештыру, кыска вакытлы ял итү зоналарын оештыру.

4.4.34. Завод алды зонасын административ, төп җитештерү бинасы яисә Сәнәгать зонасының керү төркеме янында, җитештерү зоналары территорияләре эчендә, шулай ук алар янәшәсендәге иҗтимагый территорияләрдә, аларны да кертеп, шәһәр җәмәгать зоналары янындагы полосада урнаштырырга кирәк. Төзекләндерү элементларын яшелләндерү һәм урнаштыру өчен 40 бүлеп бирергә кирәк -

Завод алды зонасы территориясенең 50 проценты (МНГПИ аналоглары буенча-1.13.01-08

"Иркутск шәһәрен шәһәр төзелеше проектлаштыруның җирле нормативлары»).

Сәнәгать объектларының завод алды зоналары күләмнәрен 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк (П.5.8 СП 18.13330.2011).

12 нче таблица

Объектларның завод алды зоналары күләмнәре

Эшчеләр саны, мең кеше	**Җир кишәрлекләре, гектарлар**
До 0,5	0,8
От 0,5 до 1	0,7
От 1 до 4	0,6
Искәрмә: объектның өч сменада эшләгәндә беренче һәм икенче сменаларда эшләүчеләр санын исәпкә алырга кирәк. Беренче һәм икенче сменаларда эшләүчеләр саны бер сменада проект санын ике тапкыр арттыру буларак исәпләнә.	

4.4.35. Җәяүлеләр коммуникацияләрен сәнәгать зонасы территориясе буенча, бигрәк тә юллар, йөк һәм башка махсус транспорт хәрәкәте өчен җайланмалар һәм корылмалар белән кисешкән яки кисешкән урыннарда, кешеләрнең тоткарлыксыз һәм куркынычсыз хәрәкәт итүен тәэмин итүне исәпкә алып урнаштырырга кирәк.

Җәяүлеләр коммуникацияләре буенда яшелләндерүне газон һәм чәчәк түтәлләре, гади куаклар һәм агачлар утырту рәвешендә проектларга киңәш ителә. Сәнәгать зонасы территориясендә рекреация объектларын, кагыйдә буларак, кыска вакытлы ял итү өчен зоналар рәвешендә формалаштырырга кирәк. Кыска вакытлы ял итү зоналарын җитештерү эшчәнлегенең тискәре йогынтысыннан максималь дәрәҗәдә якланган территориядә урнаштырырга кирәк. Предприятиеләр территориясен яшелләндерү өлешен кимендә 20 процент кабул итәргә кирәк.

Җир кишәрлеген яшелләндерү өчен, предприятиеләр бүлеп бирә торган зарарлы матдәләргә каршы торучанлыкны һәм аларның санитар-яклау һәм декоратив үзенчәлекләрен исәпкә алып, үсемлекләрнең җирле төрләрен кулланырга кирәк.

Азык - төлек сәнәгате объектлары, җитештерү процесслары төгәл булган цехлар, шулай ук һава, компрессор һәм мотор сынау станцияләре территорияләрендә мамык, җепселле матдәләр һәм сүнгән орлыклар чәчәк атканда аерып торучы агач үсентеләрен куллану тыела. Ылыслы токым агачларын норматив янгынга каршы аралар чикләрендә утырту рөхсәт ителми (18.13330.2011 СП 5. 62 П.).

4.4.36. Сәнәгать зонасы территориясендә Сәламәтлек саклау учреждениеләре (даруханәләр, медпунктлар), җәмәгать туклануы предприятиеләре, көндәлек кирәк -

яраклар белән сәүдә итү предприятиеләре, көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләрен үз эченә алган социаль инфраструктура объектларының сәнәгать зонасы территориясендә эшләүчеләр өчен кирәкле булган барлыкка кадәр-баскычлар комплексын урнаштырырга кирәк.

4.4.37. Торак территорияләргә кушылу полосасын, кагыйдә буларак, торак зонаның коммуналь объектларын, күп катлы га - ражларны, төрле типтагы стоянкаларны, яшел утыртмаларны урнаштыру өчен файдаланырга кирәк. Предприятиеләрне һәм башка җитештерү объектларын урнаштырганда әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендә таләпләр үтәлә: туфракларны, өслек һәм җир асты суларын, атмосфера һавасын пычратуны булдырмау, табигый мохитне торгызу, табигый ресурслардан рациональ файдалану һәм яңадан торгызу, экологик куркынычсызлыкны тәэмин итү чаралары. Җитештерү һәм хезмәт күрсәтү объектларының куркынычлылык дәрәҗәсе законнарда билгеләнгән тәртиптә билгеләнә.

4.4.38. Санитар-яклау зоналары зарарлы матдәләрне чистарту һәм зарарсызландыру, сәнәгать зонасы чигендә тавыш дәрәҗәсен киметү буенча барлык техник һәм технологик чаралар үткәргәннән соң зарарлы матдәләр концентрациясенең рөхсәт ителгән чик дәрәҗәләре һәм тавышның рөхсәт ителгән иң чик дәрәҗәләре тәэмин ителмәсә, күздә тотарга кирәк. Сәнәгать предприятиеләренең санитар-яклау зоналары күләмнәре СанПиН таләпләренә туры китереп билгеләнә 2.2.1/2.1.1.1200-03 алар предприятиеләр ташлаган зарарлы матдәләрнең таралу исәп-хисаплары белән раслана. Сәнәгать предприятиеләре төркемнәре өчен, барлык чыганакларның суммар ташлауларын һәм физик йогынтысын, шулай ук гамәлдәге предприятиеләр өчен лаборатор күзәтүләрнең еллык циклы нәтиҗәләрен исәпкә алып, бердәм санитар-яклау зонасы билгеләнә (п.8. 6 СП 42.13330.2011).

4.4.39. Предприятиеләрнең санитар-яклау зоналары участоклары предприятиеләр территорияләре составына кертелми һәм әлеге зоналар территориясендә төзелә торган объектларны урнаштыру өчен бирелергә мөмкин. Санитар-саклау зонасы чикләрендә урнаштырырга рөхсәт ителә торган объектлар исемлеге Санпинда күрсәтелгән 2.2.1/2.1.1.1200-03 (V башлыгы).

4.4.40. Җитештерү зоналары һәм санитар-яклау зоналары чикләрендә торак биналарны, кунакханәләрне, тулай торакларны, бакча-дача төзелешен, гомуми белем бирү һәм мәктәпкәчә белем бирү оешмаларын, медицина оешмаларын, ял йортларын, спорт корылмаларын, сәнәгатьнең азык-төлек тармаклары предприятиеләрен, азык-төлек чималының күпләп сату складларын, эчә торган суны әзерләү һәм саклау өчен су корылмалары комплексларын, производствога хезмәт күрсәтү белән бәйле булмаган башка иҗтимагый биналар һәм корылмаларны урнаштыру рөхсәт ителми. Санитар-саклау зоналары территориясе рекреацион максатлар һәм авыл хуҗалыгы продукциясен җитештерү өчен файдаланылырга тиеш түгел. Санитар-яклау зонасы күләме предприятиенең санитар-яклау зонасы проектын эшләгәннән соң киметелергә мөмкин (п. 8.2 СП 42.13330.2011).

4.4.41. Азык - төлек, медицина, фармацевтика һәм башка тармаклар-санитар - саклау зонасы булган сәнәгать предприятиеләрен 100 метрга кадәр сәнәгать зоналары территориясендә зарарлы производстволары булган металлургия, химия, нефть химиясе һәм сәнәгатьнең башка тармаклары предприятиеләре белән, шулай ук аларның санитар - яклау зоналары чикләрендә урнаштырырга кирәк түгел (42.13330.2011 СП 8.3 п.).

4.4.42. Предприятие янындагы әйләнә-тирә мохитне саклауга бәйле сәламәтләндерү, санитар-яклау зоналарын төзекләндерүне дә кертеп, зыянлы чүплекләр булган предприятие хисабына тормышка ашырыла (п. 42.13330.2011).

4.4.43. Санитар-яклау зоналарын яшелләндерүнең минималь мәйданын зонаның киңлегенә карап, 13 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк (П.8.6 СП 42.13330.2011).

13 нче таблица

Санитар-саклау зоналарын яшелләндерү мәйданы

Санитар-саклау зонасының киңлеге, метр	**Яшелләндерүнең минималь Мәйданы-процент**
До 300	60
От 300 до 1000	50
От 1000 до 3000	40
3000 нән артык	20
Яшелләндерү мәйданы предприятиенең санитар-яклау зонасы проекты нигезендә арттырылырга мөмкин	

Торак һәм иҗтимагый-эшлекле зоналар ягыннан санитар-яклау зоналарында киңлектәге агач-куак утыртмалары полосасын күздә тотарга кирәк 50 метрдан да ким түгел, ә зона киңлеге 100 метрга кадәр булганда-20 метрдан да ким түгел (п. 8.6. СП 42.13330.2011).

4.4.44. Тарих һәм мәдәният һәйкәлләре булган җитештерү объектларын реконструкцияләгәндә аларның тарихи йөзен саклау буенча чараларны күздә тотарга кирәк (П. 8.13330.2011).

Фәнни-җитештерү зоналары.

4.4.45. Фәнни-җитештерү зоналары территорияләре гамәлдәге фән һәм фәнни хезмәт күрсәтү учреждениеләрен, лаборатория, тәҗрибә-конструкторлык, эксперименталь, техник-гамәлгә кертү объектларын, алар белән бәйле һөнәри белем бирү оешмаларын һәм югары белем бирү мәгариф оешмаларын, технопаркларга, фәнни паркларга, бизнес-инкубаторларга, инновацияләр инкубаторларына, шулай ук хезмәт күрсәтә торган объектлар: кунакханәләр, учреждениеләр һәм предприятиеләр, транспорт һәм инженерлык корылмаларын урнаштыру өчен билгеләнгән (п. 8.8 СП 42.13330.2011)

4.4.46. Фәнни-җитештерү зонасы өчен биналар һәм корылмалар астында биләгән мәйданның (квартал) мәйданына мөнәсәбәтен әлеге нормативка 5 нче кушымтаның 1 нче таблицасы нигезендә алырга кирәк (СП 42.13330.2011).

4.4.47. Фәнни-җитештерү зоналарының составын, аерым элементларны урнаштыру шартларын, шулай ук аларның санитар-саклау зоналарының зурлыгын, тәҗрибә производстволарының әйләнә-тирә мохиткә йогынтысы факторларын исәпкә алып, билгеләргә кирәк. 50 метрдан артык киңлектәге санитар-саклау зоналарын таләп итми торган тәҗрибәле производстволар булганда, фәнни-җитештерү зоналарында катнаш төзелеш зоналары тибы буенча аларны формалаштырып, торак төзелешен урнаштырырга рөхсәт ителә (п.8 СП 42.13330.2011).

4.4.48. Технопарклар гамәлдәге предприятиеләр базасында яки яңа төзелә торган объектлар рәвешендә алдынгы технологияләрнең тәҗрибә полигоны буларак формалаштырыла. Технопаркларны оештыруга карата таләпләр проектлау биреме белән билгеләнә.

Коммуналь-склад зонасы

4.4.49. Коммуналь-склад зоналары территорияләре азык-төлек (азык-төлек, ит һәм сөт) сәнәгате предприятиеләрен, гомумтовар (азык - төлек һәм азык-төлек булмаган), махсус складларны (суыткыч, бәрәңге, яшелчә, җиләк-җимеш саклагычларын), шәһәр халкына коммуналь-коммуналь, транспорт һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләрен урнаштыру өчен билгеләнгән (п.8.42.13330.2011).

Транспорт төеннәрендә һәм автомобиль юллары буенда күп катлы җир һәм җир асты стоянкалары, гаражлар, коммуналь-склад объектлары урнаштырылган югары интенсивлыктагы коммуналь - склад зоналарын формалаштыру зарур.

4.4.50. Халыкка хезмәт күрсәтү белән бәйле булмаган логистик һәм склад комплекслары системасын торак пунктлардан читтә, аларны тышкы транспорт төеннәренә якынайтып формалаштырырга кирәк. Дәүләт резервлары, нефть һәм нефть продуктлары складлары, сыекландырылган газлар, шартлаткыч материаллар һәм көчле агулы матдәләрнең базис складлары, азык-төлек, фураж һәм сәнәгать чималы базис складлары, Урман һәм төзелеш материалларының агач ташу базис складлары складларын, шулай ук торак пунктлардан һәм махсус сакланыла торган территорияләрдән читтә дә урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

4.4.51. Коммуналь - склад зоналары территорияләрендә тузан материалларының ачык складларын, калдыклардан, калдыклардан урнаштыру рөхсәт ителми.

4.4.52. Биналар һәм корылмалар астында биләгән мәйданның коммуналь-склад зонасы өчен участок (квартал) мәйданына мөнәсәбәтен әлеге нормативка 5 нче кушымтаның 1 нче таблицасы нигезендә алырга кирәк (СП 42.13330.2011).

4.4.53. Шәһәр халкына хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән складларның җир участоклары күләме 10 - 13 (СП 42.13330.2011) таблицалары нигезендә кабул ителә. Бәрәңге, яшелчә һәм җиләк-җимеш саклагычлары өчен санитар-саклау зоналары күләме 50 метрдан да ким булмаска тиеш (п.8.13330.2011).

4.4.54. Халыкка турыдан-туры хезмәт күрсәтү белән бәйле булмаган склад комплексларын торак пункттан читтә, җирлекнең аерым склад районнарында, санитар, янгынга каршы һәм махсус нормаларны үтәгәндә тышкы транспорт төеннәренә якынлаштырырга кирәк (п. 42.13330.2011).

4.4.55. Махсус нормалар һәм аларны беренче төркем нефть һәм нефть продуктлары складлары, нефть һәм нефть продуктлары складлары, нефть һәм нефть продуктлары, сыекландырылган газ складлары, шартлаткыч материаллар складлары, көчле агулы матдәләрнең базис складлары, азык-төлек, фураж һәм сәнәгать чималы, урман ташу базалары, Урман һәм төзелеш материалларының базис складлары складлары өчен күздә тотыла (п.8.9 п. 42.13330.2011).

4.4.57. Җирлекнең яшел зонасында агач һәм куак үсемлекләре питомникларын һәм шәһәрне утырту материалы белән тәэмин итүне исәпкә алып, чәчәк-оранжеремия хуҗалыкларын күздә тотарга кирәк. Питомникларның мәйданы 80 гектардан да ким булмаска тиеш. Питомникларның мәйданы бер кешегә 3-5 кв. метр исәбеннән кабул итәргә кирәк. Чәчәк-оранжер хуҗалыкларының гомуми мәйданы бер кешегә 0,4 кв. метр исәбеннән кабул итәргә кирәк.

14 нче таблица

Махсус складлардагы җир кишәрлекләренең сыйдырышлыгы һәм күләме 1 мең кешегә

Склады специализированные	**Вместимость складов, тонна**	**Размеры земельных участков, кв. метр**

Суыткычлар бүлү (ит һәм ит продуктларын, балык һәм балык продуктларын, май, хайван майларын, сөт продуктларын һәм йомырка саклау өчен)	27	190* 70
Җиләк-җимеш саклау урыннары	17	1300* 610
Яшелчә саклау урыннары	54	
Бәрәңге саклагычлары	57	
* Санда бер катлы складлар, ә тапкырлаучыда - күпкатлы складлар өчен нормалар китерелгән. Искәрмә: 1. Бәрәңге, яшелчә, җиләк-җимеш үстерү һәм әзерләү районнарында складларның сыйдырышлылыгы һәм, димәк, җир кишәрлекләренең мәйданы 0,6 коэффициенты белән кабул ителә. 2. Бәрәңге һәм җиләк-җимеш саклагычларының сыйдырышлылыгын һәм саклагычлар өчен җир участоклары күләмен шәһәрләрдән тыш саклауны оештыру хисабына киметергә кирәк, аның өлеше республикалар, крайлар, өлкәләр һәм федераль әһәмияттәге шәһәрләр сәүдә идарәсе органнары тарафыннан билгеләнә.		

4.4.58. Коммуналь-склад объектлары өчен санитар-саклау зоналары күләме СанПиН нигезендә билгеләнә 2.2.1/2.1.1.1200-03 к

4.4.59. Төрле билгеләнештәге складларның җир кишәрлекләренең мәйданнары һәм күләме 14-17 таблицалар нигезендә кабул итәргә рөхсәт ителә.

Вахта һәм экспедиция бистәләре өчен складлар 1 мең кешегә сыйдырырлык.

16 нчы таблица

Вахта һәм экспедиция бистәләре өчен складлар 1 мең кешегә сыйдырырлык

Складлар, үлчәү берәмлеге	**Бистәләр өчен складларның**	
	вахтовы	**экспедицио**
Коры азык-төлек, куб. метр	0,3	3,5
Суыткычлар, тонна	0,01	0,1
Яшелчә саклау урыннары, бәрәңге саклагычлары, җиләк-	0,5	0,5
Искәрмә: коры азык-төлек һәм суыткычлар складларының нормасы вахта һәм еллык запасларыннан чыгып, экспедиция бистәләре өчен билгеләнгән. Яшелчә, бәрәңге һәм җиләк-җимеш саклау нормалары еллык запастан чыгып билгеләнгән.		

17 нче таблица

Төзелеш материаллары складларының һәм каты ягулык складларының җир участоклары күләме 1 мең кешегә.

Складлар	**Җир кишәрлекләре күләме, кв.**
Төзелеш материаллары складлары (кулланучылар)	300
Каты ягулык складлары белән өстенлекләре:	
күмер	300
утын	300

Җирлекнең җитештерү зонасы.

4.4.60. Җирлекнең җитештерү зонасын, мөмкин булганча, торак зонага карата, җирнең рельефы буенча түбәнрәк булган яктан урнаштырырга кирәк. Җитештерү зонасын

оештырганда объектлар һәм корылмаларны берьяклы урнаштыру белән бер мәйданчыкта тупларга кирәк.

4.4.61. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларын төзүнең тыгызлыгы СНиП II-97-76 буенча санитар, ветеринария һәм янгынга каршы таләпләрдән һәм технологик проектлау нормаларыннан чыгып кабул ителергә тиеш.

4.4.62. Авыл хуҗалыгы җитештерүләре һәм объектлары өчен санитар-яклау зоналары һәм торак төзелешенә кадәр санитар өзекләр 2.2.1/2.1.1.1.100 СанПиН нигезендә билгеләнә.

Зур санитар-саклау зоналарын таләп итә торган җитештерү объектларын торак зонадан аеруча еракта урнашкан җитештерү территориясе өлешендә башка җитештерү объектларына (агулы химикатлар складларыннан тыш) урнаштырырга кирәк. Алар арасындагы аерма-торак зонасы гамәлдәге СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200 таләпләрен исәпкә алып, зыянлы класслы азрак объектларны урнаштыру рөхсәт ителә.

4.4.63. Җитештерү объектларын урнаштырганда, әлеге нормативларның 6 бүлеге таләпләрен исәпкә алып, туфрак, өслек һәм җир асты сулары, атмосфера һавасының пычрануын булдырмау чараларын күздә тотарга кирәк.

4.5. Рекреацион зоналар.

4.5.1. Рекреацион зоналар составында гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр, массакүләм ял итү зоналары, аеруча саклаулы табигать территорияләре зоналары, урманнар, скверлар, парклар, бакчалар, күлләр, сусаклагычлар, пляжлар, шулай ук ял, Туризм, физик культура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен файдаланыла торган һәм файдаланыла торган башка территорияләр бүленергә мөмкин.

4.5.2. Рекреацион зоналар территориясендә рекреацион, сәламәтләндерү һәм табигать саклау объектларын эксплуатацияләүгә бәйле булмаган гамәлдәге сәнәгать, коммуналь-склад һәм башка объектларны төзү һәм киңәйтү рөхсәт ителми (42.13330.2011 СП 9.1 п.).

4.5.3. Торак пункттагы яшел үсентеләрне, аның зурлыгын һәм әһәмиятен, аның планлаштыру структурасын, архитектура-пространство композициясен һәм җирле шартларны исәпкә алып, бердәм система рәвешендә күздә тотарга кирәк. Торак пунктның яңа территорияләрен проектлаганда һәм реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел үсентеләрне максималь рәвештә саклауны һәм куллануны күздә тотарга кирәк.

4.5.4. Торак пункт төзелеше чикләрендә төрле билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрнең чагыштырма авырлыгы (төзелеш территориясенең яшелләндерелгән булуы) 55 проценттан да ким булмаска тиеш, торак район территориясе чикләрендә - 25 проценттан да ким булмаска тиеш (микрорайон (квартал) территориясенең гомуми мәйданы (42.13330.2011 п.).

1 километрдан артык киңлектәге санитар-саклау зоналары булдыруны таләп итүче предприятиеләр белән шәһәрләрдә төзелеш территориясен яшелләндерү дәрәҗәсен кимендә 15 процентка арттырырга кирәк.

Гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр

4.5.5. Гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр-шәһәр төзелеше нормалаштыру объектлары-парклар, бакчалар, скверлар, бульварлар, яр буйлары һәм халыкның кыска вакытлы ял итү урыннары рәвешендә тәкъдим ителгән.

4.5.6. Шәһәр территориясендә урнашкан парклар, бакчалар, бульварлар, скверлар,

яшелләндерелгән территорияләр мәйданы кимендә кабул ителергә тиеш (9.14 П. 42.13330.2011): 6 кв. метр/кеше-торак районнар өчен; 10 кв. метр/кеше-гомумшәһәр территорияләре өчен. Шәһәр урманнарының булган массивларын шәһәр урман паркларына әйләндерергә һәм аларны югарыда күрсәтелгән гомуми файдаланудагы территорияләргә өстәмә рәвештә бер кешегә 5 кв. метрдан да ким булмаган күләмдә исәбеннән кертергә кирәк (п.9. 14 СП 42.13330.2011).

4.5.7. Гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр структурасында 0,5 километр киңлектәге эре парклар һәм урман парклары кимендә 10 процент тәшкил итәргә тиеш (п.9. 15 СП 42.13330.2011).

4.5.8. Гомуми кулланылыштагы яшелләндерү объектлары мәйданнарын кимендә кабул итәргә кирәк: парклар-15 гектар; торак районнарның парклары-10 гектар; бакчалар-3 гектар; скверлар-0,5 гектар. Реконструкция шартлары өчен күрсәтелгән күләмнәр киметелергә мөмкин (42.13330.2011 СП 9. 4 п.)

4.5.9. Яңа рекреацион объектны проектлау һәм рекреацион зоналарның гамәлдәге территорияләрен реконструкцияләү иң чик рекреация йөкләнешенең якынча дәрәҗәсе һәм 17 нче таблица нигезендә һәркем файдалана алырлык радиусы белән бәйле булырга тиеш.

4.5.10. 10-50 кеше/гектардагы урман паркларында бер тапкыр бирелә торган килүчеләр арасында юл - тропик челтәрне, аларның хәрәкәтен оештыру өчен, ә кыр капларында - туфрак саклау утыртмаларын, шул исәптән бер тапкыр 50 кеше һәм аннан күбрәк кеше урман ландшафтын паркка әверелдерү чараларын (СП 42.13330.2011 п.9.16) күздә тотарга кирәк.

Ландшафт композициясенең күпчелек элементларына карап болын, су, балалар, спорт, этнография һәм башка билгеләнештәге парклар, башкарыла торган структур-планлаштыру функциясенә карап, төрле яшьтәге һәм төрле ял төрләрендәге халык ихтыяҗларын канәгатьләндерү йөзеннән, шәһәркүләм күп функцияле Парклар һәм торак районнарның (микрорайоннарның) парклары аерып тора.

4.5.12. Парк территориясе элементларының чагыштырмасын паркның гомуми мәйданының 10% ын кабул итәргә кирәк: яшел үсентеләр һәм сулыклар территорияләре - 65 - 70; аллеялар, юллар, мәйданчыклар-25-28; биналар һәм корылмалар - 5-7.

4.5.13. Парк территориясенең функциональ оештырылышын 18 нче таблица нигезендә проектларга кирәк.

4.5.14. Керү радиусы булырга тиеш: парклар өчен-җәмәгать транспортында 20 минуттан артык түгел; торак районнарның (микрорайоннар) парклары өчен-15 минуттан да артык түгел яки 1200 метр җәяүлеләр йөри ала (9.15 СП 42.13330.2011 п.).

18 нче таблица

Яңа рекреацион объектның үтемлелеген билгеләү һәм гамәлдәге территорияләрне рекреацион зоналарны реконструкцияләү

Рекреацион объектның тибы	Иң чик рекреацион нагрузка-бер тапкыр бирелә торган кешеләр саны, кеше/гектарга	Керү радиусы
Урманнар:		-
караңгы ылыслы	1 – 3тән артык булмаган	
Ачык ылыслы	3 тән артык булмаган	
киң яфраклы	8 дән артык булмаган	
урман болыннары	20 дән артык булмаган	

Урман-парклары	10нан артык булмаган	15-20 минут эчендә транспорт белән барып җитү
Болын парклары	10нан артык булмаган	15-20 минут эчендә транспорт белән барып җитү
Гидропарклар	10нан артык булмаган	15-20 минут эчендә транспорт белән барып җитү
Парклар	100дән артык булмаган	1200 - 1500 м
Ял зоналары парклары	70тән артык булмаган	15-20 минут эчендә транспорт белән барып җитү доступности
Бакчалар	100дән артык булмаган	400 - 600 м
Скверлар	100 һәм артыграк	300 - 400 м
Бульварлар	100 һәм артыграк	300 - 400 м
Искәрмә: 1. Рекреация объекты территориясендә рекреацион йөкләнешнең төрле дәрәҗәләре булган зоналарга бүленергә мөмкин. 2. Фактик рекреация йөкләнеше бирелгән үлчәмнәр белән билгеләнә һәм формула буенча исәпләнә: N R = — S , R-рекреацион йөкләнеш, кеше/гектарга; N - рекреация объектларына килүчеләр саны, кеше; S-рекреацион территория мәйданы, гектар. 3. Рекреация территориясендә бер үк вакытта торучы кешеләр саны, рекреация объектыннан файдалану мөмкинлеге радиусында яшәүче халык санының 10-15 процентын кабул итәргә тәкъдим ителә.		

4.5.15. Парк территориясендә комплекслы төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: төп юлларның каты өслеге, өслекләрнең бәйләнеше элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен кече контейнерлар, мәйданчыклар җиһазлары, яктырту җиһазлары. Күпфункцияле парк территориясендә төзекләндерү элементларын үз эченә ала: каты төрләр төп юллар һәм мәйданчыкларны (спорт һәм балалар мәйданчыкларыннан тыш) каплау, өслекләрне бәйләү элементлары, яшелләндерү, декоратив-гамәли бизәү элементлары, су җайланмалары (сулыклар, фонтаннар), эскәмияләр, чүп-чар өчен кечкенә контейнерлар, коймалар (парк, аттракционнар зонасы, аерым мәйданчыклар), мәйданчык җиһазлары, урам техник җиһазлары («су» арбасы, «туңдырма»), яктырту җиһазлары, архитектура-декоратив яктырту җиһазлары, парк зонасы яки парк турында мәгълүмат йөртүче җиһазлар.

19 нчы таблица

Парк территориясен функциональ оештыру

Куллану төрләре буенча паркның функциональ зоналары	Парк зоналарының җир участоклары	
	паркның гомуми мәйданыннан %	кеше башына кв. метр
Мәдәни-агарту чаралары зонасы	3 - 8	10 - 20
Массакүләм чаралар зонасы (тамаша, аттракционнар һ. б.)	5 - 17	30 - 40
Физкультура-сәламәтләндерү чаралары зонасы	10 - 20	75 - 100
Балалар ял итү зонасы	5 - 10	80 - 170
Йөрү зонасы	40 - 75	200
Хуҗалык зонасы	2 - 5	-

4.5.16. Яшелләндерүнең төрле төрләрен һәм алымнарын куллану киңәш ителә: вертикаль (Пергола, трельяжлар, шпалерлар), мобиль (контейнерлар, вазоннар), агачлардан, куаклардан декоратив композицияләр, әлеге климат зонасы өчен хас үсемлекләр төрләрен кулланып чәчәк бизәү, шулай ук үсемлекләрнең экзотик төрләрен махсус паркларда куллану.

4.5.17. Бакча рекреацион эшчәнлекнең чикләнгән җыелмасы белән чикләнгән территориядән гыйбарәт, ул күбесенчә халыкның йөрү һәм көндәлек ял итү өчен билгеләнгән, ул, кагыйдә буларак, 3-5 гектар мәйданны били. Реконструкция шартларында бакча территориясенең зурлыгы гамәлдәге шәһәр төзелеше ситуациясе белән билгеләнә.

4.5.18. Соотношение элементлары бакчасы кабул итәргә тиеш, артык процент гомуми мәйданы бакчасы: яшел үсентеләр һәм сулыклар территорияләре - 80 - 90; аллеялар, юллар, мәйданчыклар-8-15; биналар һәм корылмалар - 2-5.

4.5.19. Микрорайон (квартал) проектлаганда, гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләрне микрорайон бакчасы рәвешендә формалаштырырга киңәш ителә. Микрорайон (квартал) бакчасы өчен 4.7.17 пунктта китерелгән бакча элементларының чагыштырмасын үзгәртү рөхсәт ителә.

4.5.20. Бакча территориясендә комплекслы төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: юлларны плитка белән каплау, өслекләрне бәйләү элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, чүплекләр, урам техник җиһазлары (арбалар), яктырту җиһазлары.

4.5.21. Бульвар һәм җәяүлеләр аллеялары урам һәм елга буйларындагы линия формасындагы яшелләндерелгән территорияләрдән гыйбарәт. Бульварлар һәм җәяүлеләр аллеяларын җәяүлеләр хәрәкәтенең массакүләм агымнары юнәлешендә күздә тотарга кирәк (42.13330.2011 с. 9. 21 п.). Бер озын буйлы җәяүлеләр аллеясы булган бульварлар киңлегенә, ким дигәндә, урнаштырылган 5 метрны кабул итәргә кирәк: урамнар буенча-18; урамның бер ягында машиналар йөрү өлеше һәм төзелеш арасында-10 (9.21 п. 42.13330.2011). Бульварның киңлеге һәм озынлыгы минималь нисбәтен 1: 3 тән дә ким булмаска тиеш.

4.5.22. Бульварга керү системасы өстәмә рәвештә аның озын яклары буенча 250 метрдан да артык түгел, ә интенсив хәрәкәт булган урамнарда-җәяүлеләр кичүе белән бәйләнештә оештырыла. Торак урамнар буйлап 18-30 метр киңлектәге бульвар полосаларын проектларга кирәк.

4.5.23. Бульвар территориясе элементларының нисбәтен, аның киңлегенә карап, 20 нче таблица буенча кабул итәргә кирәк.

20 нче таблица

Бульвар территориясе элементларының чагыштырмасы.

Бульварның киңлеге, метр	Территория элементлары (гомуми мәйданның		
	Яшел территорияләр үсентеләрне һәм	аллеялар, мәйданчык	Корылмалар төзелеш
18 - 25	70 - 75	30 - 25	-
25 - 50	75 - 80	23 - 17	2 - 3
50 дән артык	65 - 70	30 - 25	5 артык түгел

4.5.24. Сквер көндәлек кыска вакытлы ял итү һәм халыкның транзит йөреше өчен билгеләнгән, гадәттә 0,5 тән алып 2,0 гектарга кадәр зурлыктагы компактлы

яшелләндерелгән территориядән гыйбарәт.

4.5.25. Сквер территориясе элементларының нисбәтен таблицада кабул итәргә кирәк

21 нче таблица

Мәйдан территориясе элементларының нисбәте

Квадратлар урнашкан:	**Территория элементлары (гомуми мәйданның проценты)**	
	яшел киңлекләр һәм су объектлары	**аллеялар, юллар, уен**
Шәһәр урамнарында һәм мәйданнарда	60 - 75	40 - 25
Торак урыннарда, торак урамнарда, биналар арасында, аерым биналар	70 - 80	30 - 20

4.5.26. Бульвар һәм скверлар территориясендә комплексны төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: юллар һәм пло - мәйданчыкларның каты өслеге, өслекләр бәйләнеше элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп - чар өчен кече контейнерлар, яктырту җиһазлары, архитектура-декоратив яктырту җиһазлары.

Юллар өслеген, нигездә, плитка куәте рәвешендә проектларга, капламның колористик чишелешен, декоратив-гамәли бизәлеш элементларын, Түбән декоратив киртәләр урнаштыруны күздә тотарга киңәш ителә.

4.5.27. Биналар һәм корылмалардан яшел үсентеләргә кадәр ераклыкны 22 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

22 нче таблица

Биналардан һәм корылмалардан яшел киңлекләргә кадәр ара

Бина,төзелмә	**Бинадан, структурадан, күчәрдән ераклык,**	
	агач кәүсәсе	**куак**
Бинаның тышкы стенасы һәм төзелеше	5,0	1,5
Трамвай юлының кыры	5,0	3
Тротуар кыры һәм бакча юлы	0,7	0,5
Урамнарның машина юлының кыры, юл җилкәсенең ныгытылган полосасы яки чокыр чите.	2,0	1,0
Яктырту челтәре, трамвай, күпер ярдәме һәм эстакада	4,0	-
Ык нигезе, террасалар һ.б.	1,0	0,5
Сакланган стенаның эчке йөзе	3,0	1,0
Җир асты челтәрләре: газүткәргеч, канализация	1, 5	-
җылылык челтәре (канал стенасы, тоннель яки кабыгы канал асфальты)	2,0	1,0
сантехника, дренаж	2,0	-

электр кабель һәм элемтә кабель	2,0	0,7
Тамга: 1. Бирелгән нормалар таҗ диаметры 5 метрдан артмаган агачларга карый һәм булырга зуррак таҗ диаметрлы агачлар өчен артты. 2. Биналар янына утыртылган агачлар торак һәм җәмәгать бүлмәләрен изоляцияләүгә һәм яктыртуга комачауламаска тиеш (СП 42.13330.2011 9.5 пункты).		

4.5.28. Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр кече архитектура формалары: фонтан һәм бассейннар, баскычлар, пандуслар, терәк стеналар, беседкалар, яктырткычлар һ.б.белән җиһазландырылырга һәм җиһазландырылырга тиеш (42.13330.2011 СП 9.22 п.).

4.5.29. Ландшафт-рекреацион территорияләрнең (юллар, аллеялар, сукмаклар) юл челтәрен, тукталыш пунктларына, уен һәм спорт мәйданчыкларына кыска араларны билгеләүне исәпкә алып, җәяүлеләрнең төп юллары юнәлешләренә туры китереп, мөмкин булганча, мөмкин булганча, мөмкин булганча, юлдан тайпылмаска кирәк.

4.5.30. Юл киңлеге 0,75 метр булырга тиеш (бер кешенең хәрәкәт полосасының киңлеге) (9.23 СП 42.13330.2011 п.).

4.5.31. Шәһәрләрнең Яшел зоналарында агач һәм куак үсемлекләре питомникларын һәм шәһәр һәм авыл җирлекләре төркемнәрен утырту материалы белән тәэмин итүне исәпкә алып, чәчәк-оранжеремия хуҗалыкларын күздә тотарга кирәк. Питомникларның мәйданы 80 гектардан да ким булмаска тиеш. Питомникларның мәйданы, халыкның гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәэмин ителеше дәрәҗәсенә, санитар - яклау зоналары күләменә, бакчачылык ширкәтләренең үсешенә, табигый-климат һәм башка җирле шартлар үзенчәлекләренә бәйле рәвештә, 3-5 кв.метр исәбеннән кабул ителергә тиеш. Чәчәк-оранжер хуҗалыкларының гомуми мәйданы бер кешегә 0,4 кв. метр исәбеннән кабул итәргә кирәк (п.9. 24 СП 42.13330.2011).

Ял итү зоналары.

4.5.32. Массакүләм ял һәм коену өчен файдаланыла торган су объектларын рекреацияләү зоналарын проектлаганда, аларны урнаштыру урынын сайлау билгеләнгән тәртиптә килештерелә. Шул ук вакытта түбәндәге таләпләрне исәпкә алырга кирәк: су объекты суның сыйфаты һәм территориянең санитар торышы санитар-эпидемиологик һәм гигиена таләпләренә туры килүе; суга уңайлы һәм куркынычсыз карашлар урнаштыру мөмкинлеге; рекреация зонасына керү юллары булу яки аларны урнаштыру мөмкинлеге;; куркынычсыз рельеф су объектының уңайлы гидравлик режимы; тискәре һәм куркыныч процессларның барлыкка килү мөмкинлеге булмау (оползней һ. б.) ("су объектларын рекреацияләү зоналарына гигиеник таләпләр»ГОСТ 17.1.5.02-80).

4.5.33. Су объектларын рекреацияләү зонасы, җирле шартларны исәпкә алып, портлардан һәм Порт корылмаларыннан, гидротехник корылмалардан, агынты суларны агызу урыннарыннан, шулай ук башка пычрану чыганакларыннан ераграк торырга тиеш. Рекреация зонасы санитар-саклау зоналарыннан читтә һәм әйләнә-тирәлекнең пычрану чыганакларына һәм тавыш чыганакларына карата (ГОСТ 17.1.5.02-80 «су объектларын рекреацияләү зоналарына гигиеник таләпләр») урнаштырылган булырга тиеш.

4.5.34. Ял итү зоналарында урнашкан пляжлар (елга һәм күлләр) территорияләре күләме бер кешегә 8 кв.метрдан да ким булмаска тиеш, балалар өчен - бер кешегә 4 кв.

метрдан да ким булмаска тиеш. Елга һәм күл пляжлары өчен яр буе полосасының минималь озынлыгын бер кешегә 0,25 метрдан да ким булмаска тиеш (п.9. 32 СП 42.13330.2011).

4.5.35. Пляжларга бер тапкыр килүчеләр саны пляжларны бер үк вакытта йөкләү коэффициентларын исәпкә алып исәп тотарга кирәк: санаторийлар-0,6-0,8; ял һәм туризм учреждениеләре - 0,7-0,9; балаларның ял итү һәм сәламәтләндерү учреждениеләре - 0,5 - 1,0; җирле халык өчен гомуми файдалану - 0,2; юлламасыз ял итүчеләр-0,5 (42.13330.2011 П.9.32).

4.5.35. Ял итү зонасы территориясендә түбәндәгеләр проектларга кирәк: медицина хезмәте күрсәтү пункты, коткару станциясе, җәяүлеләр юллары, инженерлык җиһазлары (эчә торган су белән тәэмин итү, ташландык суларны агызу, пычранган өслек агып төшүдән саклау), яшелләндерү, чүп-чар жыюлыклар, күләгә өемнәре, җәмәгать бәдрәфләре (ГОСТ 17.1.5.02 - 80 «су объектларын реацияләү зоналарына гигиеник таләпләр»).

4.6. Транспорт һәм инженерлык инфраструктурасы зоналары.

4.6.1. Инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы зоналары тимер юл, автомобиль, елга, диңгез, һава һәм труба үткәргеч транспорт, элемтә объектлары һәм инженерлык җиһазлары өчен билгеләнгән.

4.6.2. Җирлек территориясендә транспорт һәм инженерлык инфраструктурасы объектларын урнаштырганда, санап үтелгән объектларның торак, Иҗтимагый төзелешкә һәм җирлекнең рекреацион зоналарына зыянлы йогынты чыганакларыннан норматив аермаларны билгеләү белән тәэмин ителә торган зыянлы йогынтыны булдырмауны күздә тотарга кирәк. Норматив өзеклекләр СанПин 2.2.1/2.1.1.1.2 нигезендә билгеләнә. Халык иминлегенә турыдан-туры йогынты ясаучы Корылмалар һәм коммуникацияләр шәһәр һәм авыл җирлекләреннән читтә урнашкан.

4.6.3. Корылмалар һәм транспорт коммуникацияләре, элемтә, инженерлык җиһазлары бүлеп бирелгән чикләрдәге территорияләр объектларның техник һәм эксплуатацион характеристикаларын исәпкә алып формалаштырыла.

4.6.4. Әлеге территорияләрне оештыруга карата таләпләр һәм проектлаштырганда кулланырга кирәк булган норматив документлар исемлеге әлеге нормативларның 5.2 һәм 5.3 бүлекләрендә китерелгән.

4.6.5. Корылмаларга һәм коммуникацияләргә һәм аларның санитар-яклау зоналарына бүлеп бирелгән чикләрдәге территорияне төзекләндерү буенча бурычлар корылмаларның милекчеләренә йөкләнә.

4.7. Авыл хуҗалыгы кулланылышы зоналары.
Гомуми таләпләр.

4.7.1. Торак пунктлар территорияләре чикләрендә урнаштырыла торган функциональ зоналар составына авыл хуҗалыгы кулланышы зоналары (шул исәптән авыл хуҗалыгы җирләре зоналары), шулай ук авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге һәм авыл хуҗалыгы, дача хуҗалыгы, бакчачылык, авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге объектларны, шәхси ярдәмче хуҗалыкны үстерү өчен билгеләнгән зоналар кертелергә мөмкин.

4.7.2. Дача хуҗалыгы, бакчачылык, яшелчәчелек, шәхси ярдәмче хуҗалык алып бару өчен билгеләнгән яңа төзелә торган объектларны шәһәр округы һәм җирлекләре территориясе чикләрендә торак пунктлардан читтә урнаштырырга киңәш ителә.

4.7.3. Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге һәм авыл хуҗалыгы, дача хуҗалыгы, бакчачылык, шәхси ярдәмче хуҗалык алып бару, үсеш өчен билгеләнгән зоналарны кертү

хисабына торак пунктлар чикләрен үзгәртү авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге объектларны, җирлекнең генераль планына үзгәрешләр кертү юлы белән, 2 өлешләрдә билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырырга тәкъдим ителә. - Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 24 статьясындагы 14 статьясы.

4.7.4. Авыл хуҗалыгы җирләре зоналары-ул, кагыйдә буларак, торак пунктлардан читтә урнашкан җирләр, сөрүлекләр, печәнлекләр, көтүлекләр, ятаклар, күпьеллык үсемлекләр (бакчалар һ.б.) биләп торган җирләр.

4.7.5. Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге объектлар - авыл хуҗалыгы продукциясен җитештерү, саклау һәм беренчел эшкәртү өчен файдаланыла торган биналар, корылмалар, корылмалар биләп торган зоналарга шулай ук авыл хуҗалыгы юллары, коммуникацияләр, агач-куак үсеше белән шөгыльләнүче җирләр дә керә.

4.7.6. Авыл хуҗалыгы зоналары, төп максатчан билгеләнештән тыш, төп функцияле җитештерү өчен файдаланыла ала: интенсив бакчачылык һәм яшелчәчелек; фәнни-белем бирү зоналары белән төп функцияләре; фәнни тикшеренүләр; югары белем бирү, фәнни тикшеренүләр; махсус белем бирү.

4.7.7. Авыл хуҗалыгы кулланышындагы зоналарда профильле тармаклар үсешенә бәйле булмаган максатларда барлык төр авыл хуҗалыгы җирләрен алу чикләнә. Әлеге зоналарда авыл хуҗалыгының төп тармакларын үстерү шартларына тискәре йогынты ясый торган җитештерү эшчәнлегенең барлык төрләре максималь дәрәҗәдә чикләнә.

Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге объектларны урнаштыру зоналары (җитештерү зонасы)

Гомуми таләпләр

4.7.8. Җирлекнең һәм торак пунктларның җитештерү зоналарын территориаль планлаштыру документлары нигезендә урнаштырырга кирәк.

4.7.9. Җирлекнең һәм торак пунктларның (алга таба-җитештерү зоналары) җитештерү зоналарында терлекчелек, кошчылык һәм җәнлекчелек предприятиеләрен, Авыл хуҗалыгы продукциясен саклау һәм эшкәртү, авыл хуҗалыгы машиналарына һәм машиналарына ремонт, техник хезмәт күрсәтү һәм аларны саклау, төзелеш атлары әзерләү предприятиеләрен урнаштырырга кирәк- җирле материаллардан эшләнмәләр һәм детальләр, машина сынау станцияләре, ветеринария учреждениеләре, теплицалар һәм парниклар, промысел цехлары, матди складлар, транспорт, энергетика һәм башка объектлар, шулай ук җитештерү зонасы объектларының эчке һәм тышкы элемтәләрен тәэмин итүче коммуникацияләр.

4.7.10. Россия Федерациясе Җир кодексы нигезендә җитештерү зоналарын һәм алар белән бәйле коммуникацияләрне урнаштыру өчен сайларга кирәк авыл хуҗалыгы өчен яраклы булмаган җирләрдә яисә начар сыйфатлы авыл хуҗалыгы җирләрендә мәйданчыклар һәм трассалар бар.

4.7.11. Күпьеллык җиләк-җимеш үсентесе, саклагыч урманнар белән шөгыльләнүче сөрүлекләрдә, җирләрдә җитештерү зоналарын урнаштыру аерым очракларда рөхсәт ителә.

4.7.12. Җитештерү зоналарын урнаштыру рөхсәт ителми:

җир асты байлыкларыннан файдалану буенча Федераль агентлык яки аның территориаль органнары рөхсәтеннән башка файдалы казылма ятмалары ятмалары мәйданчыкларында;

предприятиеләрне, биналарны һәм корылмаларны төзү һәм эксплуатацияләү өчен янарга мөмкин булган оползня зоналарында;

эчәргә яраклы су чыганакларын санитар саклау зоналарында;

дәвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны санитар, тау-санитар саклау округларының барлык зоналарында;

яшел зоналар җирләрендә;

җир участокларында пычранган органическими һәм радиоактивными белән эш итү вакыты чыкканга кадәр сроклары билгеләнгән Идарәсе күзәтчелек буенча Федераль хезмәт өлкәсендә кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге буенча Татарстан Республикасы (Татарстан) һәм Идарәсе буенча Федераль хезмәтнең ветеринария һәм федераль - тосанитарному күзәтчелек итү буенча Татарстан Республикасында;

махсус сакланыла торган табигый территорияләр җирләрендә, шул исәптән мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында, мәдәни мирас объектларын дәүләт саклавы өлкәсендә Татарстан Республикасы дәүләт органы рөхсәтеннән башка.

4.7.13. Авыл хуҗалыгы предприятиеләрен, биналарны һәм корылмаларын махсус сакланыла торган территорияләрнең сак зоналарында урнаштыру рөхсәт ителә, әгәр ниятләнгән объектларны төзү яки аларны эксплуатацияләү табигать шартларын бозмаса һәм аларның сакланышына янамаса.

Ниятләнгән объектларны урнаштыру шартлары аерым саклана торган табигать территорияләре булган барлык йортлар белән килештерелергә тиеш.

4.7.14. Сулыкларның су саклау зоналарында, су объектларын су һәм табигать саклау законнары нигезендә пычратудан, чүпләнүдән һәм ташландык суларны агызудан саклауны тәэмин итүче корылмалар белән җиһазланганда, җитештерү зоналарын урнаштыру рөхсәт ителә.

4.7.15. Елгаларның һәм сулыкларның яр буе кишәрлекләрендә җитештерү зоналарын урнаштырганда зоналарның планлаштырылган тамгалары, су агымының терәк һәм качып йөрүен, шулай ук дулкынның һәм аның нагонының биеклеген исәпкә алып, су горизонтыннан 0,5 метрга югарырак кабул ителергә тиеш.

10 елдан артык эксплуатация срогы булган предприятиеләр өчен исәп-хисап горизонты өчен суның иң югары дәрәҗәсен, 50 елга бер тапкыр кабатлану ихтималы булган, 10 елга кадәр - 10 елга бер тапкыр кабул итү зарур.

Авыл хуҗалыгы предприятиеләрен сулыкларның яр буе участокларында урнаштырганда һәм предприятиеләр белән турыдан-туры бәйләнмәгән очракта, киңлеге 40 метрдан да ким булмаган яр буе полосасын күздә тотарга кирәк.

4.7.16. Радио - станцияләр, шартлаткыч матдәләр складлары, көчле тәэсир итүче агулы матдәләр һәм башка предприятиеләр һәм махсус билгеләнештәге объектлар урнашкан районда җитештерү зоналарын урнаштырганда проектлана торган зоналардан ераклык.указанных объектов следует принимать в соответствии с требованиями күрсәтелгән объектларның санитар-яклау зоналарын үтәгәндә гамәлдәге нормаларны һәм кагыйдәләрне (СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03.

4.7.17. Атмосферага шактый күләмдә төтен, тузан яки начар ис бүлеп бирә торган авыл хуҗалыгы предприятиеләре, җитештерү зоналары табигый җил белән тәэмин ителмәгән территорияләрдә булырга рөхсәт ителми.

4.7.18. Җитештерү зоналарында минераль ашламалар складларын һәм үсемлекләрне саклау өчен химик чараларны урнаштырганда сулыкларга зарарлы матдәләр эләкмәскә тиешле чаралар үтәлергә тиеш.

Минераль ашламалар һәм үсемлекләрне саклау өчен химик чаралар складларын балык хуҗалыгы сулыкларыннан кимендә 2 километр ераклыкта урнаштырырга кирәк. Аеруча кирәк булган очракта, балык һәм су биологик ресурсларын саклау

өлкәсендә территориаль органнар белән килештерелгән очракта, күрсәтелгән складлардан балык хуҗалыгы сулыкларына кадәр ераклыкны киметү рөхсәт ителә.

Минераль ашламалар һәм үсемлекләрне саклау өчен химик чаралар складлары өчен СанПиН таләпләренә туры китереп санитар-яклау зоналары оештыруны күздә тотарга кирәк 2.2.1/2.1.1.1200-03 к

4.7.19. Җирлекнең җитештерү зонасын торак төзелешенә карата мөмкин булган яктан, җир рельефы буенча түбәнрәк булырга кирәк.

Җитештерү зонасын оештырганда объектлар һәм корылмаларны мөмкин кадәр торак зонага карата берьяклы урнаштырылган бер мәйданчыкта тупларга кирәк.

Җитештерү зоналары территорияләре гомуми челтәрдәге тимер яисә автомобиль юлларына, шулай ук елгаларга бүленергә тиеш түгел.

4.7.20. Җитештерү зоналарын планлаштыру һәм төзегәндә алдан карарга кирәк:

селитор зонасы белән планлаштырылган бәйләнеш;

бер җир кишәрлегендә авыл хуҗалыгы һәм сәнәгать-сәнәгать предприятиеләрен икътисади яктан максатчан кооперацияләү һәм гомуми ярдәмче һәм хезмәт күрсәтү объектларын оештыру;

комплекслы технологик һәм инженер-техник таләпләрне үтәү һәм табигый - климат, геологик һәм башка җирле шартларны исәпкә алып, бердәм архитектура ансамблен төзү;

җитештерү калдыклары һәм агымнары белән пычранудан әйләнә-тирә мохитне саклау чаралары;

авыл хуҗалыгы предприятиеләренең җитештерү зонасын киңәйтү мөмкинлеге.

Җитештерү зоналарын төзүнең норматив параметрлары

4.7.21. Җитештерү зонасы территориясен куллануның интенсивлыгы авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларын төзүнең тыгызлыгы белән билгеләнә.

Җитештерү зонасы авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларын төзүнең минималь тыгызлыгы күрсәткечләре әлеге нормативларга 5 нче кушымтаның 2 нче таблицасында каралганнан да ким булмаска тиеш.

4.7.22. Авыл хуҗалыгы предприятиеләрен, биналарны һәм корылмаларны урнаштыру өчен җир кишәрлеге мәйданы, төзелешнең минималь тыгызлыгы нормативын исәпкә алып, проектлауга бирем буенча билгеләнә.

4.7.23. Авыл хуҗалыгы предприятиеләрен, биналарны һәм җитештерү зоналарын урнаштырганда алар арасында төзелеш тыгызлыгыннан, санитар, ветеринария, янгынга каршы таләпләрдән һәм технологик проектлау нормаларыннан чыгып, мөмкин булган минималь ара билгеләргә кирәк.

4.7.24. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре биналарыннан һәм корылмаларыннан янгынга каршы ераклыкны " янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент «2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Тәрәзә проемалары аша яктыртыла торган биналар арасындагы ераклык каршы биналарның иң биекләренннән (карнизның өске өлешенә кадәр) ким булмаска тиеш.

4.7.25. Әйләнә - тирә мохиткә зарарлы матдәләр бүлеп бирү чыганагы булган авыл хуҗалыгы предприятиеләре, биналар һәм корылмалар санитар - яклау зоналары белән әлеге нормативларга 5 нче кушымта таләпләре нигезендә кабул ителә торган торак һәм иҗтимагый биналардан аерылырга тиеш.

Санитар-яклау зоналары территориясе җирдән файдаланудан алынмый һәм

авыл хуҗалыгы ихтыяҗлары өчен максималь файдаланылырга тиеш.

Санитар-саклау зоналары күләме, шулай ук аларның территориясендә объектлар, биналар һәм корылмалар урнаштыру шартлары СанПиН таләпләренә туры китереп билгеләнә 2.2.1/2.1.1.1200-03 к

4.7.26. Киңлеге 100 метрдан артык булган санитар-яклау зоналары чигендә селитеб зонасы ягыннан 30 метрдан да ким булмаган киңлектәге агач-куак утыртмалары полосасы каралырга тиеш, ә зона киңлеге 50 дән 100 метрга кадәр - киңлеге 10 метрдан да ким булмаган полоса.

4.7.27. 500 метрдан артык булган предприятие һәм объектларны авыл торак пунктларының җитештерү - су зоналарының торак зонасыннан аерымланган җир кишәрлекләрендә, аерым яктан башка җитештерү объектларына (агулы химикатлар складларыннан тыш) урнаштырырга кирәк. Санитар-саклау зоналары күләме 500 метрдан артып киткән предприятиеләр һәм объектлар арасында аермада һәм торак зонасы арасында, фармацевтика предприятиеләре өчен дару препаратлары, дару чаралары һәм (яки) дару формалары, чимал һәм ярымпродуктлар җитештерү объектларыннан тыш, санитар классификация буенча азрак дәрәҗәдәге куркынычлылык объектларын урнаштыру рөхсәт ителә.; сәнәгатьнең азык-төлек тармаклары, азык-төлек чималының һәм азык-төлек продуктларының күпләп сату складлары, эчә торган суны әзерләү һәм саклау өчен суүткәргеч корылмалар комплексы, алар продукциянең сыйфатына йогынты ясый ала.

4.7.28. Проектлана торган авыл хуҗалыгы предприятиеләрен, авыл торак пунктларының җитештерү зоналары биналарын һәм корылмаларын әлеге объектлар өчен бертөрле булган җитештерү процессларының, санитария, зооветеринария һәм янгынга каршы таләпләрнең, йөк әйләнешенең, төрләрнең үзенчәлекләре нигезендә берләштерергә кирәк

хезмәт күрсәтүче транспорт, су, җылылык, электр энергиясе куллану, шул ук вакытта участоклар оештыру:

предприятиеләр мәйданчыклары;

ярдәмче җитештерү һәм складларның гомуми объектлары.

4.7.29. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларын түбәндәге функциональ зоналарга бүләргә кирәк:

җитештерү; коммуналь-склад.

Күрсәтелгән зоналарга бүлү проектлаштыру һәм төзелешнең конкрет шартларын исәпкә алып башкарыла.

Авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларын проектлаганда аларны урнаштыру нормаларын исәпкә алырга кирәк.

4.7.30. Минераль ашламалар һәм үсемлекләрне саклау өчен химик чаралар складларын торак, җәмәгать һәм җитештерү биналарына карата җаваплы яктан урнаштырырга кирәк.

4.7.31. Сәнәгать нигезендә терлекчелек һәм кошчылык фермалары, ветеринария учреждениеләре һәм сөт, ит һәм йомырка җитештерү предприятиеләрен башка авыл хуҗалыгы объектларына һәм селитет территориясенә карата җаваплы яктан урнаштырырга кирәк.

Терлекчелек һәм кошчылык предприятиеләрен проектлаганда терлек азыгы цехларын һәм тупас азык складларын урнаштыру технологик проектлаштыруның тиешле нормалары буенча кабул ителергә тиеш.

4.7.32. Ветеринария учреждениеләрен (ветсанпропускниклардан тыш), ат абзарларын, ачык типтагы тирес саклагычларны терлекчелек һәм кошчылык

биналарына һәм корылмаларына карата ачык яктан урнаштырырга кирәк.

4.7.33. Теплицалар һәм парникларны җир өслегеннән 1,5 метрдан да ким булмаган грунт суларының иң югары дәрәҗәсе булган көньяк яки көньяк-көнчыгыш склоннарда проектларга кирәк.

Теплицаларның һәм парникларның җир участокларын планлаштырганда төп корылмаларны функциональ билгеләнеше буенча (теплицалар, парниклар, җылытыла торган грунтлы мәйданчыклар) төркемләргә кирәк, шул ук вакытта йөрү һәм узу системасы да каралырга тиеш.

4.7.34. Авыл хуҗалыгы продукциясе складларын һәм саклагычларын, санитар-саклау зоналарын исәпкә алып, җир өслегеннән 1,5 метрдан да ким булмаган, иң югары җиллләтелә торган җир кишәрлекләрендә урнаштырырга кирәк.

Авыл хуҗалыгы продукциясен (яшелчә, бәрәңге, сөт, терлек һәм кош-корт, йон, май культураларын беренчел эшкәртү өчен биналар һәм бүлмәләр СНиП 2.10.02-84 таләпләренә туры китереп проектлана.

4.7.35. Ярдәмче җитештерү объектларын проектлаганда авыл хуҗалыгы предприятиеләренең җитештерү һәм ярдәмче биналарын, технологик, төзелеш һәм санитар нормаларны үтәп, берләштерергә кирәк.

Трансформатор подстанцияләре һәм 6-10 кВ көчәнешле бүлү пунктлары, вентиляция камералары һәм җайланмалары, янмый торган сыеклыклар һәм газлар күчерү буенча насослар, җиңел кабынучы складлардан тыш, арадаш чыгым складлары янучан сыеклыклар һәм газларны җитештерү биналарына яки алар янына куелган биналарга проектларга кирәк.

4.7.36. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре территорияләренә хезмәт күрсәтүче янгын деполары 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы «янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент»Федераль законның 17 бүлеге таләпләре нигезендә проектлана.

Янгын деполары гомуми челтәр юлларына чыккан җир кишәрлекләрендә проектлана.

Янгын депосының урнашу урынын, 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы «янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент» Федераль законның 76 статьясы белән билгеләнгән торак пунктта чакыру урынына беренче бүлекчәнең килү вакытын һәм аларда эшләүче предприятиеләргә хезмәт күрсәтү радиусын исәпкә алып, сайларга кирәк: А, Б һәм В - 2 километр, Г һәм 4 километр.

Күрсәтелгән радиус арткан очракта, авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларында 1 автомобильгә янгын постын күздә тотарга кирәк. Янгын постын җитештерү яки ярдәмче биналарга урнаштырырга рөхсәт ителә.

4.7.37. Ачык һавада яки җылытыла торган биналарда эш урыннарыннан санитар-көнкүреш биналарына кадәр ераклык (җыештырулардан тыш) 500 метрдан артмаска тиеш.

4.7.38. Авыл хуҗалыгы предприятиеләренең, шул исәптән терлекчелек һәм кошчылык ширкәтләренең, җитештерү зонасындагы мәйданчыкларны коймa белән әйләндереп алуны проектлауга бирелгән задание нигезендә карарга кирәк.

4.7.39. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданының төп керү пунктын төп якын килүне яки подъездны күздә тотарга кирәк.

Авыл хуҗалыгы предприятиеләренең 5 гектардан артык мәйданчыгы кимендә ике керү юлы булырга тиеш, алар арасында коймалар периметры буенча 1500 метрдан да артмаска тиеш.

4.7.40. Керү пунктлары алдында әлеге пункттан файдаланучы 1 эшчегә 0,15

кв.метр исәбеннән (иң зур сменада) мәйданчыкларны күздә тотарга кирәк.

4.7.41. Гражданнарга караган автотранспортны кую өчен мәйданчыклар түбәндәгеләрне күздә тотарга кирәк: исәп - хисап чорына - 2 автомобиль, перспективага-ике чиктәш сменада эшләүче 100 автомобиль. Әлеге мәйданчыкларның җир участоклары күләмен 1 автомобильгә 25 кв.метр исәбеннән кабул итәргә кирәк.

4.7.42. Төзелештән һәм катламнардан буш булган участокларда, шулай ук предприятие мәйданы периметры буенча яшелләндерүне күздә тотарга кирәк. Яшелләндерү өчен билгеләнгән участокларның мәйданы авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданының кимендә 15 процентын, ә төзелеш тыгызлыгы 50 процентан да ким булмаган очракта - 10 проценттан да ким булмаска тиеш.

Биналар һәм корылмалардан агач һәм куакларга кадәр ераклыкны 40 нчы таблица буенча алырга кирәк.

4.7.43. Яшел үсентеләр полосаларының киңлеген 23 нче таблица буенча кабул итәргә кирәк.

23 нче таблица

Яшел утыртмаларның киңлеген билгеләү

Юл	**Полосаның киңлеге кимендә 1 метр**
Газон белән агач яки агач бер рәттә утырту куаклап: берьюлы утырту; ике катлы утырту	 2 5
Газон белән однорядной утырту куаклар биеклеге: 1,8 метрдан артык; 1,2 дән 1,8 метрга кадәр; 1,2 метрга кадәр	 1,2 1 0,8
Газон белән төркемле яки куртинной агач утырту	4,5
Газон белән төркемле яки куртинной утырту куаклар	3
Газон	1

4.7.45. Авыл хуҗалыгы предприятиеләрендә яшелләндерү зоналарында иң күп сменада эшләүче 1 кв. метр исәбеннән хезмәт ияләренең ял итү өчен ачык төзекләндерелгән мәйданчыкларны күздә тотарга кирәк.

4.7.46. Җитештерү зонасының тышкы транспорты һәм юл челтәре барлык авыл хуҗалыгы предприятиеләре һәм селитер зонасы белән транспорт элемтәләрен тәэмин итәргә һәм әлеге нормативларның, шулай ук әлеге бүлекнең 5.12.156 п.таләпләренә туры килергә тиеш.

4.7.47. Тимер юл транспортын проектлаганда авыл торак пунктларының селитеб зонасы чикләрендә предприятиеләрнең тимер юл юлларын урнаштыру рөхсәт ителми.

Авыл хуҗалыгы предприятиеләре биналарына тимер юллар кертү тупик булырга тиеш. Үтәли тимер юл вводлары тиешле нигезләмәләр булганда гына рөхсәт ителә.

4.7.48. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре биналарыннан һәм корылмаларыннан

гомуми тимер юлның көзгесенә кадәр, шулай ук мәйдан эчендәге тимер юллар көзгесенә кадәр ераклыкны СНиП II - 97-76 таләпләренә туры китереп кабул итәргә кирәк.

4.7.49. Автомобиль юлларын һәм тротуарларны проектлаганда авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларында Транспорт һәм җәяүлеләр юлларын, инженерлык челтәрләрен, яшелләндерү полосаларын, шулай ук янгынга каршы биналар һәм корылмалар арасында янгынга каршы, санитар һәм зоо - ветеринария араларын иң күп санда урнаштыру шартларыннан Файдаланырга кирәк.

4.7.50. Бина һәм корылмалардан машина-автомобиль юлларының машиналар йөрү өлешенә кадәр ераклыкны 24 нче таблица буенча кабул итәргә кирәк.

24нче таблица

Биналардан һәм корылмалардан юллар читенә кадәр араны билгеләү

Биналар һәм төзелешләр	**Аралык, метр**
Дивар төзелешенең тышкы йөзләре: бинага керү булмаганда һәм бинаның озынлыгы 20 метрга кадәр; шул ук, 20 метрдан артык; электр машиналары, автокарлар, форклифтлар һәм ике уклы машиналар өчен бинага керү урыны булса; өч уклы машиналар бинасына керү урыны булганда	1,5 3 8 12
Предприятие площадкаларын чикләү	1,5
Җир өстеннән саклагычлар, яктырткычлар, һәм башка төзелешне чикләү	0,5
Предприятиенең сакланган өлешен чикләү	5
Параллель трассаларның урталыгы 1520 мм 1 520 мм	3,75

4.7.51. 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы «янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент» Федераль законның 98 статьясы таләпләре нигезендә Биналарга, корылмаларга һәм корылмаларга янгын сүндерү автомобильләренең, шул исәптән янгын сүндерү автомобильләренең килүе тәэмин ителергә тиеш:

биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның бөтен озынлыгы буенча:

бер яктан-бина, корылма яки корылма киңлеге 18 метрдан да артмаганда;

ике яктан-18 метрдан артык киңлектә, шулай ук ябык һәм ярымсакланган ишегалларны урнаштырганда;

барлык яктан-10 000 кв. метрдан артык мәйданлы яки 100 метрдан артык киңлектәге биналар өчен.

Шул ук вакытта янгын сүндерү автомобильләренең йөрү өлеше яки планлаштырылган өслектән биналарның диварларына кадәр ераклык бер метрдан да артмаска тиеш.:

25-биналарның биеклеге 12 метрдан да артмаган;

8-биналарның биеклеге 12 метрдан артык булса да, 28 метрдан да артык түгел;
10-биналарның биеклеге 28 метрдан артык.

Автомобиль юлларының йөрү өлешеннән ераклыкны 2008 елның 22 июлендәге «янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент» № 123 - ФЗ Федераль законның 67 статьясы таләпләрен үтәгәндә арттырырга рөхсәт ителә.

4.7.52. 2008 елның 22 июлендәге Федераль закон таләпләре нигезендә

№ 123-ФЗ "Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент" янгынга каршы су белән тәэмин итү чыганагы булган сулыкларга, шулай ук янгын сүндерү өчен кулланыла торган корылмаларга янгын автомобильләрен сүндерү өчен мәйданчыклар белән подъездларны, аларны урнаштыру һәм 12^12 метрлы су алуны күздә тотарга кирәк.

4.7.53. Тышкы транспорт элемтәләре һәм җитештерү зонасындагы юллар челтәре әлеге нормативларның «транспорт инфраструктурасы зоналары " бүлеге таләпләре нигезендә нормалаштырыла.

4.7.54. Җитештерү зоналары авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларында инженер челтәрләрен бердәм инженерлык коммуникацияләре системасы буларак проектларга кирәк.

4.7.55. Авыл хуҗалыгы предприятиеләрен хуҗалык-эчәргә яраклы, җитештерү һәм янгынга каршы су белән тәэмин итү системасын проектлаганда су чыгымы җитештерү технологиясе һәм әлеге нормативларның «инженерлык инфраструктурасы зоналары» бүлегенең («су белән тәэмин итү» бүлекчәсе) таләпләре нигезендә кабул ителә.

4.7.56. Тышкы челтәрләрне һәм канализация корылмаларын проектлаганда, су бассейныннан өске суларны бүлеп бирүне күздә тотарга кирәк.

4.7.57. Электр тапшыру, элемтә һәм башка линия корылмалары линияләрен, авыл хуҗалыгы җирләре булмаган территориядән коммуникацияләрдән иректе файдалану тәэмин ителсен өчен, юллар, урман полосалары кырлары чикләре буенча урнаштырырга кирәк.

4.7.58. Инженерлык челтәрләрен проектлаганда әлеге нормативларның «инженерлык инфраструктурасы зоналары " бүлегенең таләпләрен үтәргә кирәк.

4.7.59. Авыл торак пунктларының җитештерү зоналарын реконструкцияләгәндә күздә тотарга кирәк:

бер җир кишәрлегендә җитештерү объектлары концентрациясе;

реконструкцияләнә торган һәм яңа авыл хуҗалыгы предприятиеләрен урнаштыру өчен җир кишәрлекләрен ачыклап, җитештерү зоналарын планлаштыру һәм төзү;

аз хәрәкәтләнүче юлларны һәм Юлларны бетерү;

алга таба үсеш өчен җир кишәрлекләре булмаган вак һәм искергән предприятиеләрне һәм объектларны, шулай ук селитет зонасына, күрше предприятиеләр һәм әйләнә - тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган предприятиеләр һәм объектларны юкка чыгару;

җитештерү территорияләрен һәм санитар-яклау зоналарын төзекләндерү, төзелешнең архитектура дәрәҗәсен күтәрү;

автомобиль транспорты өчен мәйданчыклар оештыру.

4.7.60. Авыл хуҗалыгы предприятиеләрен һәм җитештерү зоналары объектларын киңәйтү өчен җир кишәрлекләрен резервлау әлеге предприятиеләрнең яисә объектларның читтәге мәйданнары исәбенә рөхсәт ителә.

4.7.61. Авыл хуҗалыгы предприятиеләре мәйданчыкларында җир кишәрлекләрен резервлауны тиешле техник - икътисадый нигезләнгәндә проектлау-тикшерү биремнәре нигезендә күздә тотарга рөхсәт ителә.

4.7.62. Махсуслаштырылган умартачылык хуҗалыкларын проектлау махсуслаштырылган умартачылык хуҗалыклары (фермалар) өчен ветеринария-санитария кагыйдәләре һәм аларны проектлаштырганда һәм төзегәндә СССР Авыл хуҗалыгы министрлыгының Баш ветеринария идарәсе тарафыннан 04.12.1974 ел, № Баш ветеринария идарәсе тарафыннан расланган таләпләр, 15.12.1976 ел, СССР Авыл хуҗалыгы министрлыгының Баш ветеринария идарәсе тарафыннан расланган бал кортларын карап тотуның ветеринария - санитария кагыйдәләре, 15.12.1976 ел, № Баш ветеринария идарәсе- 17.08.1998 ел, № 13-4-2/1362 Россия Федерациясе Авыл хуҗалыгы һәм азык-төлек министрлыгының Ветеринария департаменты тарафыннан расланган бал кортларының авыруларын, агуларын һәм төп корткычларын кисәтү һәм бетерү.

4.7.63. Махсуслаштырылган умартачылык хуҗалыкларын урнаштыру Татарстан Республикасы буенча ветеринария һәм фито - санитария күзәтчелеге буенча Федераль хезмәт органнары белән килештереп гамәлгә ашырыла.

Махсуслаштырылган умартачылык хуҗалыклары ябык режимда эшли. Чит кешеләрнең җитештерү зоналарына керү, шулай ук хуҗалыкларга хезмәт күрсәтү белән бәйле булмаган теләсә кайсы транспорт төре керү тыела.

4.7.64. Умартачылык хуҗалыкларын территориаль аерымланган зоналарга: административ-хуҗалык, стационар умарталыклар (товар, репродуктив һәм карантинлы) һәм даими күченү урыннарына бүлүне исәпкә алып проектларга кирәк.

Административ-хуҗалык зонасында бал, бал эшкәртү, оя һәм тары әзерләү, ашлама әзерләү, умарталарны саклау, умарталарны саклау өчен элмәләр, тары һәм инвентарь, ветеринария пункты һәм санитар үткәрү урыны (бал, воск эшкәртү, тукландыру цехлары керү юлында) урнашкан.

Умарталыклардан административ-хуҗалык зонасына кадәр аерма 5000 метрдан да ким булмаска тиеш.

4.7.65. Умарталарны (ояларны) урнаштыру шартлары һәм тәртибе җир законнары, ветеринария-санитария таләпләре нигезендә билгеләнә, ә

урман кишәрлекләрендә урнашкан умарталар (умарталар) өчен - Россия Федерациясе Урман кодексы нигезендә.

Умарталар территорияләре кимендә ераклыкта урнаштырыла:

500 метр-шоссей һәм тимер юллардан, пилорамалардан, югары вольтлы электр тапшыру линияләреннән;

1000 метр - терлекчелек һәм кошчылык корылмаларыннан;

5000 метр - кондитер һәм химия сәнәгате, аэродром, хәрби полигоннар, радиолокацион, радио-һәм телевизион станцияләр һәм башка микродулкынлы нурланышлар чыганакларыннан.

Күчмә умарталар стационар умарталардан 1500 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнашкан.

Умарталарның күләме һәм умарталарның саны җирле шартларга бәйле рәвештә билгеләнә. Умарталар арасындагы ераклык 3 метрдан да ким булмаска тиеш, кортлар янәшәсендә

- кимендә 10 метр.

4.7.66. Умартачылык хуҗалыклары биналары һәм корылмалары арасындагы ераклыкны, технологик һәм планлаштыру таләпләренә бәйле рәвештә, аларны арттыру зарурлыгы килеп чыкмаса, янгынга каршы аермалар белән тигез кабул итәргә кирәк.

4.7.67. Крестьян (фермер) хуҗалыгы (алга таба - фермер хуҗалыгы) гомуми милкендә булган һәм җитештерү һәм башка хуҗалык эшчәнлеген (авыл хуҗалыгы

продукциясен җитештерү, эшкәртү, саклау, ташу һәм сату) бергәләп гамәлгә ашыручы гражданнар берләшмәсеннән гыйбарәт.

Фермер хуҗалыгы бер граждан булдырылырга мөмкин.

4.7.68. Фермер хуҗалыклары төзү һәм аларның эшчәнлеге «крестьян (фермер) хуҗалыгы турында " 2003 елның 11 июнендәге 74-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә җайга салына.

4.7.69. Фермер хуҗалыгы эшчәнлегенең төп төрләре-авыл хуҗалыгы продукциясен җитештерү һәм эшкәртү, шулай ук аларны ташу (ташу), үзебез җитештергән авыл хуҗалыгы продукциясен саклау һәм сату.

Фермер хуҗалыкларын проектлаганда әлеге бүлекнең норматив таләпләренә, шулай ук әлеге нормативларның тиешле бүлекләренә таянып эш итәргә кирәк.

4.7.70. Гамәлдәге авыл хуҗалыгы предприятиеләре, умарталар, фермер хуҗалыклары һәм авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге башка объектлар базасында, шулай ук авыл торак пунктлары территорияләрендә кунак йортлары урнаштыру мөмкин.

Авыл Кунак йорты-авыл торак пунктына туристик максатлар белән килгән гражданнарны урнаштыру чарасы (табигый, тарихи, социаль-көнкүреш һәм башка объектларны рухи һәм башка ихтыяҗларны канәгатьләндерү, тормыш эшчәнлеген саклап калу, физик көчләрне торгызу һәм үстерү максатларында куллану) һәм вакытлыча яшәү урынында чыганаклардан керем алу белән бәйле эшчәнлек белән шөгыльләнү максатыннан башка.

4.7.71. Авыл кунак йортын уңайлы экологик шартлары булган территорияләрдә, магистраль Транспорт һәм инженерлык коммуникацияләреннән, әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясаучы сәнәгать предприятиеләреннән һәм башка объектлардан, шулай ук тавыш һәм начар ис чыганакларыннан еракта урнаштырырга кирәк.

Авыл Кунак йорты уңайлы подъезд, тирә-юнь төзекләндерелгән территория, автотранспорт чараларын саклау урыны булырга тиеш.

Авыл Кунак йорты СНиП 31-01-2003, СНиП 31-02-2001, СНиП 2.07.01-89*, шулай ук әлеге нормативларның «авыл җирлекләре торак пунктларын төзүнең норматив параметрлары» бүлеген проектларга кирәк.

4.8. Махсус билгеләнештәге зоналар.
Гомуми таләпләр

4.8.1. Җирлекнең махсус билгеләнештәге зоналары составына зиратлар, крематорийлар, үләт базлары, җитештерү һәм куллану калдыкларын урнаштыру (саклау һәм күмү) объектлары һәм әлеге зоналарны бүлеп бирү юлы белән генә тәэминителергә мөмкин һәм башка функциональ зоналарда ярамый торган башка объектлар керә ала.

4.8.2. Махсус билгеләнештәге зонада урнашкан предприятиеләр, җитештерүләр һәм объектлар өчен, әйләнә-тирә мохиткә бүлеп бирелә торган пычраткыч матдәләрнең егәрлегенә, характерына һәм санына бәйле рәвештә, санитар классификация нигезендә, СанПиН таләпләренә туры китереп, санитар-яклау зоналары билгеләнә 2.2.1/2.1.1.1200-03 к

Санитар-яклау зоналарын оештыру әлеге нормативларның «әйләнә - тирә мохитне саклау» бүлегенең таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

4.8.3. Санитар-саклау зоналары махсус билгеләнешле территорияләр зоналарын мәгълүмати билгеләр чикләрен мәҗбүри билгеләү белән аерып тора.

Зиратларны урнаштыру зоналары

4.8.4. Зиратларны, биналарны һәм җирләү өчен билгеләнгән корылмаларны урнаштыру, киңәйтү һәм реконструкцияләү «җирләү һәм җирләү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон, СанПиН 2.1.1279-03 һәм әлеге норматив таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

4.8.5. Зиратларны территорияләрдә урнаштыру рөхсәт ителми:

үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү һәм минераль су чыганакларын санитар саклау зоналарының беренче һәм икенче поясы;

закарстланган, көчле ярлы токымнарның өслегенә һәм су күтәрүче горизонтларны туплау урыннарына чыгу белән;

грунт сулары торышы белән җир өслегеннән 2 метрдан да кимрәк, алар аеруча югары булганда, шулай ук авыруларга һәм җимерелүгә дучар ителгән, сазланган урыннарда.;

халык тарафыннан хуҗалык-көнкүреш ихтыяҗлары, коену һәм мәдәни-савыктыру максатлары өчен файдаланыла торган ярларда, күлләрдә, елгаларда һәм башка ачык сулыкларда.

4.8.6. Зиратны урнаштыру өчен җир кишәрлеген сайлау түбәндәге факторларны санитар-эпидемиологик бәяләү нигезендә башкарыла:

санитар-эпидемиологик хәл;

шәһәр төзелеше һәм Ландшафтлы зоналаштыру; геологик, гидрогеологик һәм гидрогеохимик белешмәләр; туфрак - географик һәм туфракның һәм туфракның үз-үзен чистартуга сәләте;;

эрозия потенциалы һәм пычрату миграциясе; транспорт үтемлелеге.

Зират өчен бүлеп бирелгән Участок түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш:

халык тарафыннан хуҗалык - эчәргә яраклы һәм көнкүреш максатларында грунт сулары кулланганда, ачык йортларга каршы торган торак пунктка ия булу;

су басу;

грунт суларының максималь торышы булган җир өслегеннән 2,5 метрдан да ким булмаган дәрәҗәдә торышы булырга тиеш. Җир өслегеннән 2,5 метр биеклектә җир участогы Кремльдән соң җирләү өчен зират урнаштыру өчен генә файдаланылырга мөмкин;

1,5 метр тирәнлектә коры, пористая туфракка ия булу, туфракның дымлылыгы 6-18 процент чикләрендә түбәнрәк;

торак территориягә карата яктан урнашкан.

4.8.7. Зиратны урнаштыру расланган проект нигезендә башкарыла, анда карала:

әйләнә-тирә мохитне саклауны тәэмин итү чаралары белән зиратны урнаштыру урынының нигезлелеге;

традицион типтагы зиратлар өчен су алу катламы булу; дренаж системасы; территорияне чүп-чардан арындыру;

санитар-яклау зонасын оештыру һәм төзекләндерү; яшел утыртмаларның холкы һәм мәйданы; керү юлларын һәм автостоянкаларны оештыру;

җирләү урыннарының гомуми мәйданы 65-70 проценттан да ким булмаска тиеш.;

зират территориясен функциональ зоналарга бүлү (зират периметры буенча керү, ритуаль, административ-хуҗалык, зиратлар, Яшел саклау);

канализация, су, җылылык, электр белән тәэмин итү, территорияне төзекләндерү.

4.8.8. Зират өчен җир кишәрлегенең күләме конкрет торак пунктта яшәүчеләр санын исәпкә алып билгеләнә,ләкин ул 40 гектардан артмый. Шул ук вакытта халык санының перспективалы үсеше, үлем-китем коэффициенты, гамәлдәге җирләү хезмәте күрсәтү объектлары булу, кабул ителгән җирләү схемасы һәм ысуллары, җир кишәрлеге нормалары исәпкә алына.

Мәрхүмне җирләү өчен зиратлар территорияләрендә җир кишәрлеге күләме җирле үзидарә органы тарафыннан шул рәвешле билгеләнә.

4.8.9. Федераль хәрби мемориаль зират өчен җир участогы күләме анда күмелгән җирләрнең фаразланган саныннан чыгып билгеләнә һәм 40 гектардан артмаска тиеш.

Федераль хәрби мемориаль зират территориясендә һәлак булган (вафат булган) кешене җирләү өчен җир участогы 5 кв. метр тәшкил итә.

4.8.10. Яңадан булдырыла торган җирләү урыннары селитет территориясеннән кимендә 300 метр ераклыкта урнашырга тиеш.

4.8.11. Мәрхүмнең җәсәден ыргыту юлы белән җирләү зиратлары (кабердә күмелү, талпыну) ераклыкта урнаштырыла:

торак, иҗтимагый биналар, спорт-сәламәтләндерү һәм санатор - курорт зоналары Исемлеге:

100 метр - зиратның мәйданы 10 гектардан ким;

50 метр - авыл, ябык зират һәм мемориаль комплекслар өчен;

халыкны үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү чыганагының су алу корылмаларыннан 1000 метрдан да ким булмаган су чыганагын санитар саклау зоналары поясларының ераклыгын һәм фильтрация вакытын раслап, 1000 метрдан да ким булмаган су алу корылмаларыннан;

кое, каптажлар, чишмәләр һәм башка табигый су чыганаклары кулланыла торган авыл торак пунктларында зиратларны урнаштырганда зиратлар һәм торак пункт арасындагы санитар-саклау зонасы грунт суларын чистарту нәтиҗәләре һәм лаборатор тикшеренүләр мәгълүматлары нигезендә тәэмин ителә.

4.8.12. Санитар-саклау зоналары территориясе планлаштырылган булырга, төзекләндерелгән һәм яшелләндерелгән, Транспорт һәм инженерлык коридорлары булырга тиеш. Яшелләндерү проценты үсемлекләрнең территориянең су режимын көйләүдә катнашу шартларыннан чыгып исәп - хисап юлы белән билгеләнә.

4.8.13. Зиратларның санитар-яклау зоналары, биналар һәм җирләү өчен билгеләнгән корылмалар территорияләрендә, дини һәм йола объектларыннан тыш, әлеге объектларга хезмәт күрсәтү белән бәйле булмаган биналар һәм корылмалар төзү рөхсәт ителми.

Санитар-саклау зоналары һәм зиратлар территориясендә үзәкләштерелгән хуҗалык-эчә торган су белән тәэмин итү челтәрләрен урнаштыру тыела.

4.8.14. Зиратларда, башка биналарда һәм җирләү өчен билгеләнгән биналарда су белән тәэмин итү системасын күздә тотарга кирәк. Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү һәм канализация системалары булмаганда, су сибү өчен шахта коелары урнаштыру һәм санитар нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры китереп, яраклы типтагы җәмәгать бәдрәфләре төзү рөхсәт ителә.

4.8.15. Зиратлар, биналар һәм җирләү өчен билгеләнгән корылмалар участокларында 20 метрдан да ким булмаган яшел үсентеләр зонасы, автокатафалкалар

һәм автотранспорт стоянкасы, чүп-чар җыю өчен чүп-чар җыю өчен чүп-чар җыю өчен чүп-чар мәйданнары карала.

4.8.16. Зиратларны һәм каберлекләрне күчергәндә территорияләрне һәм участокларны рекультивацияләү зарур. Торак территорияне планлаштыру өчен ликвидацияләнә торган җирләү урыннарыннан грунт файдалану рөхсәт ителми.

Җирләү урыны территориясеннән файдалану аны күчергәннән соң егерме ел узгач рөхсәт ителә. Җирләү урыны территориясе бу очракларда бары тик яшел үсентеләр өчен генә файдаланылырга мөмкин. Бу территориядә биналар һәм корылмалар төзү тыела.

Зиратларны күчергәннән соң, санитар-саклау зоналарының, шулай ук зират чорыннан соң яңа җирләү өчен ябык зиратларның күләме үзгәрешсез кала.

4.8.17. Матәм йолалары йортлары гамәлдәге яки яңа проектлана торган зиратлар территориясендә, коммуналь зоналар территорияләрендә, торак төзелеше чикләрендә һәм торак зоналардан читтә аерым җир кишәрлекләрендә урнашкан.

Йортлардан торак биналарга, дәвалау, балалар, мәгариф, спорт-сәламәтләндерү, мәдәни - агарту учреждениеләре һәм социаль тәэмин итү учреждениеләре территорияләренә кадәр ераклык матәм йорты характерын исәпкә алып регламентлана һәм 100 метрдан да ким булмаска тиеш.

Үләт базларын урнаштыру зоналары

4.8.18. Үләт базлары (биотермик чокырлар) биологик калдыкларны (терлек һәм кош мәетләрен) зарарсызландыру - юк итү, яндыру яки күмү өчен; терлек чалу пунктларында, икмәк ашламаларында, ит эшкәртү оешмаларында, базарларда, сәүдә оешмаларында һәм башка оешмаларда ачыкланган ветеринария конфискатлары; хайваннарның азык-төлек һәм азык-төлек булмаган чималын эшкәрткәндә алына торган башка калдыклар) өчен билгеләнгән.

Үләт базлары (биотермик чокырлар) Россия Федерациясенең баш дәүләт ветеринария инспекторы тарафыннан 04.12.1995 ел, № 13-7-2/469 расланган биологик калдыкларны җыю, утильләштерү һәм юк итү буенча ветеринария-санитария кагыйдәләре таләпләренә туры китереп проектлана.

4.8.19. Татарстан Республикасы буенча Россельхознадзор идарәсенең фитосанитар, ашлык сыйфаты һәм орлык тикшерү бүлегенең дәүләт инспекторы тарафыннан Татарстан Республикасы Яр Чаллы шәһәренең "1000 Мелочей" кибетендә план буенча тикшерү үткәргәндә карантин кануннарының бозылуы билгеле булды.

4.8.20. Үләт базлары (биотермик чокырлар) 600 кв.метрдан да ким булмаган җир участогында коры биеклеккә урнаштыралар. Грунт сулары торышының дәрәҗәсе җир өслегеннән 2 метрдан да ким булмаска тиеш.

4.8.21. Үләт базыннан (биотермик чокырдан) санитар-яклау зонасы күләме:

торак, иҗтимагый биналар, терлекчелек фермалары (комплекслар) - 1000 метр;

мал узышлары һәм көтүлекләр - 200 метр;

автомобиль, тимер юлларның категориясенә карап-50-300 метр.

4.8.22. Дәүләт ветеринария оешмалары территориясендә урнашкан биотермик чокырлар ярдәмче корылмалар составына керә. Әлеге территориядә урнашкан ветеринария оешмаларының җитештерү биналары белән чокыр арасындагы ераклык регламентланмый.

4.8.23. Үләт базларын (биотермик чокырларны) махсус сакланыла торган территорияләрдә (шул исәптән аеруча саклана торган табигать территорияләрендә, су саклау зоналарында, су белән тәэмин итү чыганакларын саклау зоналарында)

урнаштыру катгый тыела.

4.8.24. Үләт базы территориясен (биотермик чокыр) керү капкалары белән кимендә 2 метр биеклектәге чукрак койма белән проектлыйлар. Койманың эчке ягыннан бөтен периметр буенча тирәнлеге траншеясы проектлана

0,8-1,4 метр, киңлеге 1,5 метр һәм траншея аша күчмә күпер.

4.8.25. Үләт базы янында терлекләр мәетләрен ачу, дезинфекция чаралары, инвентарь, махсус киемнәр һәм инструментлар саклау өчен бина проектлыйлар.

4.8.26. Үләт базларына (биотермик чокырларга) әлеге нормативларның «транспорт инфраструктурасы зоналары " бүлеге таләпләре нигезендә керү юллары карала.

4.8.27. Аерым очракларда, Татарстан Республикасының Баш дәүләт ветеринария инспекторы рөхсәтеннән соң, үләт базы территориясен сәнәгать төзелеше өчен куллану рөхсәт ителә.:

биотермик чокырга - кимендә 2 ел, җир чокырына-25 ел.

Сәнәгать объекты азык-төлек продуктларын һәм терлек азыгын кабул итү, җитештерү һәм эшкәртү белән бәйле булырга тиеш түгел.

Җитештерү һәм куллану калдыклары белән эш итү объектларын урнаштыру зоналары

4.8.28. Туплау, саклау, Күмү һәм башка объектлар урнаштыру- җитештерү һәм куллану калдыкларының зыянын «җитештерү һәм куллану калдыклары турында» 1998 елның 24 июнендәге 89-ФЗ номерлы, «экологик экспертиза турында» 1995 елның 23 ноябрендәге 174-ФЗ номерлы, «куркыныч җитештерү объектларының сәнәгать куркынычсызлыгы турында» 1997 елның 21 июлендәге 116-ФЗ номерлы, СНиП 2.01.28-85, СанПиН 42-128-4690-88, СанПиН 2.1.7.1322-03, СанПиН 2.1.7.1322-03, СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03, Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь комплекс буенча дәүләт комитетының 21.08.2003 ел, № 152 карары «Россия Федерациясе торак пунктлары территорияләрен чистартуның генераль схемаларын эшләү тәртибе турында методик рекомендацияләр«, СП 2.1.7.1038-01, Россия Федерациясе Төзелеш министрлыгы тарафыннан 02.11.1996 елда расланган каты коммуналь калдыклар өчен полигоннарны проектлау, эксплуатацияләү һәм рекультивацияләү буенча инструкция» раслау турында", СП 2.1.7.1038-01 карарлары.

Калдыклар белән эш итү объектларын сәнәгать һәм башка махсус билгеләнештәге җирләрдә генә урнаштыру мөмкин.

4.8.29. Калдыклар урнаштыру объектларын булдыру үз компетенцияләре нигезендә калдыклар белән эш итү өлкәсендә федераль башкарма хакимият органнары тарафыннан бирелгән рөхсәтләр нигезендә гамәлгә ашырыла.

Калдыклар урнаштыру объектларын төзү урынын билгеләү махсус (геологик, гидрологик һәм башка) тикшеренүләр нигезендә Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

Предприятиеләрне, биналарны, төзелмәләрне, корылмаларны һәм башка объектларны төзү, реконструкцияләү, консервацияләү һәм бетерү (аларны эксплуатацияләү калдыклар белән эш итү белән бәйле), шәһәр төзелеше эшчәнлеге, дәүләт экспертизасы турындагы законнар нигезендә үткәрелә торган дәүләт экспертизасының уңай бәяләмәсе булганда рөхсәт ителә.

Калдыкларны урнаштыру һәм зарарсызландыру белән бәйле объектларның проект документлары «экологик экспертиза турында " 1995 елның 23 ноябрендәге 174-ФЗ номерлы Федераль законның 11 статьясы нигезендә дәүләт экологик экспертиза объекты булып тора.

4.8.30. Запрещается захоронение отходов в границах населенных пунктов, ле-

сопарковых, курортных, лечебно-оздоровительных, рекреационных зон, а также водоохранных зон, на водосборных площадях подземных водных объектов, которые используются в целях питьевого и хозяйственно-бытового водоснабжения.

Запрещается захоронение отходов в местах залегания полезных ископаемых и ведения горных работ в случаях, если возникает угроза загрязнения мест залегания полезных ископаемых и безопасности ведения горных работ.

Запрещается размещение отходов на объектах, не внесенных в государственный реестр объектов размещения отходов.

4.8.31. Размещение объектов для хранения и захоронения отходов производства и потребления необходимо осуществлять в комплексе с объектами обезвреживания отходов производства и потребления (мусоросжигательными и мусороперерабатывающими объектами).

4.8.32. Размеры санитарно-защитных зон объектов обращения с отходами определены постановлением Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 25.09.2007 № 74 «О введении в действие новой редакции санитарно-эпидемиологических правил и нормативов СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 «Сани- тарно-защитные зоны и санитарная классификация предприятий, сооружений и иных объектов».

Җитештерү калдыкларын урнаштыру һәм зарарсызландыру объектлары

4.8.33. Җитештерү калдыкларын урнаштыру һәм зарарсызландыру объектлары (алга таба - объектлар) җитештерү калдыкларын озак саклау, аларны күмү һәм зарарсызландыру, алардан файдалануның бөтен чорына һәм ябылганнан соң халыкның санитар - эпидемиологик иминлеген тәэмин итү шарты белән билгеләнгән.

Җитештерү калдыкларын урнаштыру һәм зарарсызландыру объектлары СанПин 2.1.7.1322-03, СНиП 2.01.28-85, СанПиН таләпләре нигезендә проектлана 2.2.1/2.1.1.1200-03.

4.8.34. Объектларны торак зонадан читтә һәм норматив санитар-яклау зоналарын тәэмин итеп, аерым территорияләрдә урнаштырырга кирәк.

Объектлар торак төзелешенә карата җаваплы яктан урнашырга тиеш.

4.8.35. Объектларны урнаштыру рөхсәт ителми:

су чыганакларын санитар саклау зоналары территориясендә;

дәвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны саклау зоналарында;

шәһәр читендәге халык күпләп ял итә торган зоналарда һәм дәвалау-савыктыру учреждениеләре территориясендә;

рекреацион зоналарда;

су күтәрүче горизонтлар өзелә торган урыннарда;

сулыкларның һәм сулыкларның билгеләнгән Су саклау зоналары чикләрендә;

4.8.36. Агулы сәнәгать калдыкларын зарарсызландыру һәм күмү полигоннарын да урнаштырырга ярамый:

файдалы казылма ятмаларының җир асты байлыкларыннан файдалану буенча Федераль агентлык яисә аның территориаль органнары рөхсәтеннән башка мәйданнарында; актив карст зоналарында; оползня зоналарында;

җир асты су чыганакларының туклану зонасында; рекреацион зоналар территорияләрендә;

урман, урман парклары һәм башка яшел үсентеләр белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән, саклау һәм санитар - гигиена функцияләрен үтәүче һәм ял итү урыны булган җирләрдә;

кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча Федераль хезмәт тарафыннан билгеләнгән срокларга кадәр, органик һәм радиоактив калдыклар белән пычранган участокларда.

4.8.37. Агулы сәнәгать калдыкларын зарарсызландыру һәм күмү полигоннарын проектларга кирәк:

яктан (өстенлекле юнәлештәге җилләр өчен) торак пункт территориясенә карата;

әйләнә-тирә мохитне пычратмый торган чаралар һәм инженерлык чишелешләрен гамәлгә ашыру мөмкин булган мәйданчыкларда;

эчәргә яраклы су алу урыннарыннан, балыкчылык хуҗалыкларыннан түбәнрәк; авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге яисә авыл хуҗалыгы өчен яраксыз җирләрдә йә начар сыйфатлы авыл хуҗалыгы җирләрендә;

гидрогеологик шартлар нигезендә, аз - фильтрлау грунтлары (балчык, кар көртләре, сланецлар) булган участокларда, полигонны эксплуатацияләгәндә су күтәрүне исәпкә алып, күмелгән калдыкларның Түбән дәрәҗәсеннән 2 метрдан да ким булмаган күләмдә күтәрелүен исәпкә алып, грунт сулары ятыла.

Полигонны урнаштыру участогы 2 метрдан артык тирәнлектә җир асты сулары ятылу дәрәҗәсе булган территорияләрдә, аслык токымнарын фильтрацияләү коэффициенты белән, секундына 10(-6) сантиметрдан да артмаган; авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләрдән кимендә 2 километр ераклыкта урнашырга тиеш.

азык-төлек продуктлары җитештерү өчен файдаланылмый торган техник культуралар үстерү.

Начар гидрогеологик шартлар булганда, сайлап алынган мәйданчыкта грунт суларының кимүен таләп итә торган инженер чараларын күздә тотарга кирәк.

Утырту грунтларында полигоннар төзү грунтларның утырту үзенчәлекләрен тулысынча бетергән очракта рөхсәт ителә.

4.8.38. Объектның күләме җитештерүчәнлеге, калдыкларның төре һәм классы, эшкәртү технологиясе, 20-25 елга исәп - хисап вакыты һәм аннан соң калдыклардан файдалану мөмкинлеге белән билгеләнә.

4.8.39. Объектлар участокларының функциональ зоналашуы объектның билгеләнешенә һәм сыйдырышлыгына, калдыкларны эшкәртү дәрәҗәсенә бәйле һәм ул кимендә кертелергә тиеш

Административ-хуҗалык һәм җитештерү).

4.8.40. Объектлар территориясендә автоном котельный, калдыкларны яндыру өчен махсус җайланмалар, юу корылмалары, машина механизмнарын юк итү һәм зарарсызландыру рөхсәт ителә.

4.8.41. Агулы сәнәгать калдыкларын зарарсызландыру һәм күмү полигоннары составында агулы сәнәгать калдыкларын күмүне күздә тотарга кирәк:

агулы сәнәгать калдыкларын зарарсызландыру заводы; агулы сәнәгать калдыкларын күмү участогы;

агулы сәнәгать калдыкларын ташу өчен билгеләнгән махсус автотранспорт стоянкасы.

4.8.42. Объект территориясендә калдыкларны урнаштыру СанПин 2.1.7.1322-03, агулы сәнәгать калдыклары, шулай ук СНиП 2.01.28 - 85 таләпләренә туры китереп башкарыла.

4.8.43. Агулы сәнәгать калдыкларын зарарсызландыру заводын, бәлки, кыска арада, төп калдыклар белән тәэмин итүче предприятиедән урнаштырырга кирәк.

4.8.44. Агулы сәнәгать калдыкларын зарарсызландыру буенча завод төзелешенең тыгызлыгын кимендә 30 процент кабул итәргә кирәк.

Завод биналарының, корылмаларының һәм бүлмәләренең составы 2.01.28-85 СНиП 5 бүлеге таләпләренә туры китереп билгеләнә.

4.8.45. Агулы сәнәгать калдыкларын зарарсызландыру буенча заводның санитар-яклау зонасы күләме атмосфера һавасының көтелгән пычрану һәм атмосфера һавасына физик йогынты исәпләүләре нигезендә һәр конкрет очракта билгеләнә.

4.8.46. Агулы сәнәгать калдыкларын күмү участогын (алга таба - күмү участогы) әлеге нормативларның 4.8.74 п.таләпләре нигезендә урнаштырырга кирәк.

Җирләү участогы территориясендә корылмаларны проектлау СНиП 2.01.28-85 бүлегенең таләпләренә туры китереп башкарыла.

4.8.47. Җирләү участогыннан торак пунктларга һәм ачык сулыкларга кадәр, шулай ук мәдәни объектларга кадәр санитар-яклау зонасы күләмнәре -

сәламәтләндерү максатларында билгеләнгән конкрет җирле шартларны исәпкә алып, әмма кимендә 3000 метр.

Җирләү участогының санитар-яклау зонасында агулы сәнәгать калдыкларын зарарсызландыру заводын, махсус автотранспортны һәм пычранган яңгыр һәм дренаж суларын кулланучыларны урнаштыру рөхсәт ителә.

4.8.48. Җирләү участокларын кимендә арага урнаштырырга кирәк:

200 метр - авыл хуҗалыгы җирләреннән, гомуми челтәрдәге автомобиль һәм тимер юллардан;

50 метр - рекреацион максатларда файдалану өчен билгеләнмәгән Урман һәм урман утыртмалары чикләреннән.

Җир асты суларының, аларның физик - химик һәм бактериологик составының биеклеген контрольдә тотуны тәэмин итү өчен калдыклар күмү участогы территориясендә һәм аның санитар-яклау зонасында кәүсәләрне күздә тотарга кирәк

СНиП 2.01.28-85 (8.6 п.) таләпләренә туры китереп күзәтүче скважиналар.

4.8.49. Махсус автотранспорт стоянкасын, кагыйдә буларак, агулы сәнәгать калдыкларын зарарсызландыру заводы янында урнаштырырга кирәк.

Махсуслаштырылган автотранспорт стоянкасының санитар-яклау зонасы күләме СанПиН таләпләренә туры китереп кабул ителә 2.2.1/2.1.1.1200-03 к

4.8.50. Махсус машиналарны һәм ат - тейнерларны чистарту, юу һәм зарарсызландыру өчен корылмалар полигонның җитештерү зонасыннан административ-көнкүреш биналарыннан кимендә 50 метр ераклыкта урнашкан булырга тиеш.

4.8.51. Агулы сәнәгать калдыкларын зарарсызландыру һәм күмү буенча полигон объектларын бер мәйданчыкта урнаштыру рөхсәт ителә.

4.8.52. Җитештерү калдыкларын урнаштыру объектлары үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү, канализация челтәрләре, чистарту корылмалары (локаль) белән тәэмин ителергә тиеш, шул исәптән әлеге нормативларның «инженерлык инфраструктурасы зоналары» бүлеге таләпләре нигезендә өске су һәм дренаж суларын чистарту өчен.

4.8.53. Объектларга керү юллары әлеге нормативларның «транспорт инфраструктурасы зоналары " бүлеге таләпләре нигезендә проектлана.

Каты коммуналь калдыкларны урнаштыру һәм зарарсызландыру объектлары

4.8.54. Каты коммуналь калдыклар полигоннары (алга таба - ККК) каты көнкүреш калдыкларын изоляцияләү һәм зарарсызландыру өчен билгеләнгән махсус корылмалар булып тора һәм халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген гарантияләргә тиеш.

Полигоннар теләсә кайсы торак пунктларның зурлыгы буенча оештырылырга мөмкин. Торак пунктларның төркемнәре өчен үзәкләштерелгән полигоннарны

проектлау тәкъдим ителә.

Каты коммуналь калдыклар полигоннары СП 2.1.7.1038-01 Таләпләре, каты коммуналь калдыклар өчен полигоннарны проектлау, эксплуатацияләү һәм рекультивацияләү буенча Россия Федерациясе Төзелеш министрлыгы тарафыннан 02.11.1996 елда расланган инструкция нигезендә проектлана.

4.8.55. Полигоннар торак зонадан читтә, норматив санитар-яклау зоналарын тәэмин итеп, аерым территорияләрдә урнашкан.

Җир кишәрлеген бүлеп биргәндә, полигонны эксплуатацияләү срогы һәм әлеге территорияне хуҗалык өчен яраклы хәлгә кайтару чаралары билгеләнә (рекультивация).

4.8.56. Санитар-саклау зонасының күләме түбәндәгеләр өчен тәшкил итә: компостлау участоклары - 500 метр; камилләштерелгән чүплекләр - 1000 метр.

Санитар-саклау зонасының күләме зарарлы матдәләр атмосферасында алга таба табигый тикшеренүләр һәм үлчәүләр үткәрү белән таралуның исәп-хисабы белән төгәлләштерелергә тиеш. Зона чикләре 1 ПДК изолициясе буенча билгеләнә, әгәр ул норматив зонадан чыга.

Санитар-саклау зонасы яшеллеккә ия булырга тиеш.

4.8.57. Полигоннарны урнаштыру рөхсәт ителми:

су чыганакларын һәм минераль чыганакларны санитар саклау зоналары территориясендә; курортларны саклауның барлык зоналарында;

ярыкланган токымнарның өслегенә чыгу урыннарында; су күтәрүче горизонтлар өзелә торган урыннарда;

халык күпләп ял итә һәм сәламәтләндерү учреждениеләре урнашкан урыннарда. Полигонны урнаштыру өчен участок сайлаганда, климны исәпкә алырга кирәк-

географик һәм туфрак үзенчәлекләре, җирлекнең геологик һәм гидрологик шартлары.

Полигоннар гына балчык яки авыр кар көртләре ачыкланган участокларда урнашкан, ә грунт сулары 2 метрдан артык тирәнлектә урнашкан. 1 метрдан артык тирәнлектәге сазлык полигоннары һәм ачкычлар рәвешендәге грунт сулары чыга торган участоклар файдаланылмый.

4.8.58. Каты көнкүреш калдыклары полигоны тигез территориядә урнашкан, ул торак пунктлар янында калдыкларны һәм алар янәшәсендәге җир мәйданнарының һәм ачык сулыкларның пычрану өлешен атмосфера утырмалары белән юдыру мөмкинлеген юкка чыгара. Аның өслекләреннән башлап, чокырлар полигоннары өчен генә җир участогы бүлеп бирү рөхсәт ителә, бу суларны ачык сулыкларга бүлеп бирү өчен тау каналларын урнаштыру юлы белән өске суларны җыюны һәм бетерүне тәэмин итәргә мөмкинлек бирә.

4.8.59. Полигон ике үзара бәйләнешле территориаль өлештән тора: Каты көнкүреш калдыкларын җыештыручы территория һәм хуҗалык-көнкүреш объектларын урнаштыру өчен территория.

4.8.60. Хуҗалык зонасы персонал өчен җитештерү - көнкүреш бинасын урнаштыру, машиналар һәм механизмнар урнаштыру өчен тукталышлар урнаштыру өчен проектлана. Персонал өчен кирәкле күләмдә эчә торган һәм хуҗалык-көнкүреш суы белән тәэмин итү, ризык кабул итү бүлмәсе, бәдрәф, әлеге нормативларның «инженерлык инфраструктурасы зоналары» бүлегенең өч таләпләренә туры китереп, каралган.

4.8.61. Хуҗалык зонасы территориясе бетонлана яки асфальтлана, яктыртыла, җиңел коймалар бар.

4.8.62. Полигонның бөтен территориясе буенча гына 2 метрдан артык тирәнлектәге

җиңел коймалар яки киптерү траншеясы яки 2 метрдан да артмаган биеклектәге вал проектлана. Полигон коймасында җитештерү-көнкүреш бинасы янында шлагбаум урнаштырыла.

4.8.63. Полигоннан чыкканда чүп ташучы өлеше өчен бетон ванна урнаштыру белән контроль-дезинфекция җайланмасы каралган. Ваннаның күләме чүп ташучы машиналарның йөреш өлешен эшкәртүне тәэмин итәргә тиеш.

4.8.64. Полигонның яшел зонасында контроль скважиналар проектлана, шул исәптән: бер контроль скважина - грунт сулары агымы буенча полигоннан югарырак, каты көнкүреш калдыкларын грунт суларына туплау йогынтысын исәпкә алу өчен полигоннан 1 - 2 скважина түбәнрәк.

4.8.65. Грунт һәм өслек суларының сыйфатын контрольдә тоту корылмалары автотранспорт өчен подъездларга ия булырга тиеш.

4.8.66. Каты көнкүреш калдыклары полигоннарына әлеге нормативларның «транспорт инфраструктурасы» бүлеге таләпләре нигезендә керү юллары проектлана.

Кар кабул итү пунктларын урнаштыру зоналары

4.8.67. Торак пунктлар территорияләреннән, шул исәптән юллардан, ясалма корылмалардан (күперләрдән, эстакададан, юлүткәргечләрдән һ.б.) кар-боз катламнарын җыю, саклау һәм утильләштерү өчен махсус корылмаларны - кар кабул итү пунктларын күздә тотарга кирәк.

Кар кабул итү пунктлары канализация системасына тоташтырылган «коры» кар чүплекләре һәм кар - эрү шахталары рәвешендә булырга мөмкин.

Кар кабул итү пунктларын проектлауны автомобиль юлларын кардан саклау һәм чистарту буенча методик рекомендацияләр нигезендә, ОДМ 218.5.01-2008 тармак юл документының методик документына, авыл территорияләреннән, предприятиеләр мәйданчыкларыннан өске агымнарны җыю, бүлеп бирү һәм чистарту системаларын исәпләү һәм аны су объектларына чыгару шартларын билгеләү буенча рекомендацияләр нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.- су белән тәэмин итү, канализация, гидротехник корылмалар һәм инженерлык гидрогеологиясе технологик институты» федераль дәүләт унитар предприятиесе), шулай ук әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендә норматив документлар.

4.8.68. Кар кабул итү пунктларының саны һәм аларның урнашу урыннары шартлардан чыгып билгеләнә:

кар чыгару эшләренең оперативлыгын тәэмин итү; Кар чыгарганда транспорт чыгымнарын минимальләштерү; чыгарылырга тиешле кар күләмнәре;

канализация коллекторларының һәм чистарту корылмаларының үткәрүчәнлек сәләте;

транспорт белән тәэмин итү.

4.8.69. Су объектларының су саклау зоналарында, боз катламы өслегендә һәм су объектының су җыю территориясендә, шулай ук җир асты инженерлык челтәрләре өстендә «коры» кар өеме урнаштыру рөхсәт ителми.

4.8.70. Кар кабул итү пунктларыннан алып торак төзелешенә кадәр санитар-сак зонасы күләмен кимендә 100 метр кабул итәргә кирәк.

4.8.71. «Коры» кар чүплеге өчен бүлеп бирелгән кишәрлеккә ия булырга тиеш: каты катлам, рельефка кар суларның әләгүенә юл куймый торган бөтен периметр буенча тышлык; су җыю лотоклары һәм калын суны локаль чистарту корылмаларына ташу системасы; бөтен периметр буенча койма; контроль-үткәрү пункты.

Кар суларын канализациягә ташлау локаль чистарту корылмаларында алдан

чистартылганнан соң норматив күрсәткечләргә кадәр башкарылырга тиеш.

4.8.72. Кар эретү шахталары конструкцияләрендә (камералар) кыш буе ташлана торган карны эретү, шулай ук кар суларын норматив күрсәткечләргә кадәр чистарту күздә тотылырга тиеш.

4.8.73. Җәйге вакытта автотранспортны туктату (парковка) оештыру өчен яки башка максатларда файдалану рөхсәт ителә.

4.9. Хәрби объектлар һәм башка режимлы территорияләр зоналары

4.9.1. Хәрби объектлар һәм башка режимлы территорияләр зоналары территорияләренә карата махсус режим билгеләнгән хәрби һәм башка объектларны урнаштыру өчен билгеләнгән.

Җирлекнең режимлы территорияләре зоналарыннан файдалану тәртибе федераль башкарма хакимият органнары һәм Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты тарафыннан, җирлекнең махсус нормативлары һәм төзелеш кагыйдәләре нигезендә, җирле үзидарә органнары белән килештереп билгеләнә.

5. Җирлек инфраструктурасын формалаштыру

5.1. Социаль инфраструктура

5.1.1. Социаль инфраструктура учреждениеләренә, предприятиеләренә һәм оешмаларына гомуми белем бирү һәм мәктәпкәчә белем бирү оешмалары, медицина оешмалары, социаль тәэмин итү оешмалары, яшьләр белән эшләү учреждениеләре, спорт һәм физкультура-сәламәтләндерү учреждениеләре, мәдәният һәм сәнгать учреждениеләре, сәүдә, җәмәгать туклануы һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, идарә оешмалары һәм учреждениеләре, проект оешмалары, кредит-финанс учреждениеләре һәм элемтә предприятиеләре, фәнни һәм административ оешмалар һәм башкалар керә. - хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре). Барлык төрдәге һәм милек рәвешләрендәге хезмәт күрсәтү учреждениеләрен һәм предприятиеләрен, хезмәт күрсәтүнең бердәм системасын булдыру максатларында, шәһәр округы, җирлек составындагы торак пунктларның планлаштыру структурасын, торак районнарга һәм микрорайоннарга (кварталларга) бүлешүне исәпкә алып урнаштырырга кирәк.

Хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләрен түбәндәге факторларны исәпкә алып урнаштырырга кирәк:

аларның яшәү һәм эш урыннарына якынаюы;

җәмәгать пассажир транспорты челтәре белән үзара бәйләнеш.

5.1.2. Хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре саны һәм сыйдырышлыгы, аларның җир кишәрлекләре күләме әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасында китерелгән социаль нормативлар буенча кабул ителергә тиеш.

Җир кишәрлекләре күләмен, аның сыйдырышлылыгын, күләмен, микрорайон (квартал) һәм торак районның хезмәт күрсәтү учреждениеләрен һәм предприятиеләрен урнаштырганда, халыкның төрле социаль төркемнәренә, шул исәптән физик мөмкинлекләре чикләнгән кешеләргә, әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасында китерелгән ким булмаган тәэмин ителешнең социаль нормативларын кабул итеп, ихтыяҗларыннан чыгып эш итәргә кирәк.

Әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасында күрсәтелмәгән җир кишәрлекләренең санын, сыйдырышлылыгын, аларны урнаштыру һәм күләмен проектлауга бирем буенча билгеләргә кирәк.

5.1.3. Авыл торак пунктларында вакытлыча яшәүче бакчачылык, яшелчәчелек берләшмәләре, дача хуҗалыклары һәм торак фонды сезонлы халык өчен хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү түбәндәге күрсәткечләр буенча кабул итәргә рөхсәт ителә: 1000 кешегә исәп-хисап ясау;:

сәүдә учреждениеләре-80 кв. метр сәүдә мәйданы; көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләре-1,6 эш урыны; янгын депосы-0,2 янгын автомобиле.

5.1.4. Хезмәт күрсәтү системасын формалаштырганда учреждениеләр һәм объектлар, шул исәптән көндәлек, пе-риодик һәм эпизодик хезмәт күрсәтү дәрәҗәләре каралырга тиеш:

көндәлек хезмәт күрсәтү - халык йөри торган учреждениеләр һәм предприятиеләр, кимендә атнага бер тапкыр, яки яшәү һәм эш урыннарына якын урнашкан кешеләр.;

периодик хезмәт күрсәтү-учреждениеләр һәм предприятиеләр, халык йөри торган кимендә айга бер тапкыр;

эпизодик хезмәт күрсәтү - аена бер тапкыр халык йөри торган учреждениеләр һәм предприятиеләр (махсуслаштырылган уку йортлары, хастаханәләр, универмаглар, театрлар, концерт һәм күргәзмә заллары һ.б.).

Хезмәт күрсәтү төрләре буенча объектлар исемлеге 4 кушымта таблицасында китерелгән

№ 3. әлеге нормативларга карата.

5.1.5 .Көндәлек хезмәт күрсәтү объектларын урнаштыру башка функциональ билгеләнештәге территорияләр тирәсендә микрорайон (квартал) территориясеннән читтә урнашкан торак, катнаш торак төркемен проектлаганда мәҗбүри.

Микрорайон составында төркем урнашкан очракта, көндәлек хезмәт күрсәтү объектлары һәм алар белән тәэмин итү күрсәткечләре периодик хезмәт күрсәтү объектлары белән тәэмин ителешнең суммар күрсәткечләренә керә.

5.1.6 . Якынча исәпләүләр өчен азкатлы торак төзелеше территорияләренә хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләренең саны һәм сыйдырышлылыгы күрсәткечләрен 28 таблица нигезендә кабул итәргә рөхсәт ителә.

28 нче таблица

Азкатлы торак төзелеше территорияләренә хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре санын һәм сыйдырышлылыгын билгеләү

Хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре	**Күрсәткечләр**	**Җирлек күләме**
Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары, 1000 кешегә исәпләнгән урыннар	Демографик структура буенча 1 - 6 яшьлек төркемнәрнең 85 проценты чикләрендә - якынча 52 процент; 100 процент чикләрендә - якынча 62 процент колачлый.	Ясле-бакчаларның сыйдырышлыгы 1 урынга: 100 урынга кадәр - 40, 100 - 35, ясле-бакчалар комплексында 500 урынга кадәр.

Гомуми белем бирү оешмалары, 1000 кешегә исәпләнгән урыннар	Демографик структура буенча 7-18 яшьлекләр төркеменнән 100 процент - якынча 91 процентны колачлый	Гомуми белем бирү оешмасы, укучылар саны: бер укучыга 40 - 400-50 кв. метрдан артык; бер укучыга 400-500-60 кв. метрдан артык; 1 укучыга 600-800-40 кв. метрдан артык; бер укучыга 800 - 1100-33 кв. метрдан артык; 1 укучыга 1100-1500 - 21 кв. метрдан артык; 1 укучыга 1500 - 2000-17 кв. метрдан артык; 1 укучыга 2000 - 16 кв. метрдан артык
Спорт-ял комплексы, кв. метр общей	300	Объектка 0,2-0,5 гектар
Амбулатор-поликлиника учреждениеләре: сменага 1000 кешегә исәпләнгән поликлиникаларга, амбулаториягә, 1000 кешегә исәпләнгән гомуми мәйданның кв. метрына бару	22 50	Сменага 100 кешегә 0,1 гектар, ләкин объектка 0,5 гектар туры килә Объект 0,2 гектар
Даруханәләр, гомуми мәйданы 1000 кешегә исәпләнгән кв. метр	50	Объектка 0,2-0,4 гектар
Даруханә киосклары, гомуми мәйданы 1000 кешегә исәпләнгән кв. метр	10	Объектка 0,05 гектар яки төзелгән
Көндәлек сәүдә предприятиеләре, 1000 азык-төлек кибетләре	Барлыгы-3 нче кушымтаның 4 нче таблицасы нигезендә, шул исәптән 70 кв. метр-хезмәт күрсәтү радиусы чикләрендә, калган мәйдан - радиустан читтә, муниципаль район чикләрендә.	Объектка 0,2-0,3 гектар
Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, 1000 кешегә исәпләнгән эш урыннары	2	Объектка 0,15 гектар

Учреждениеләр һәм предприятиеләр	**Күрсәткечләр**	**Җир кишәрлекләре күләме**
Элемтә бүлеге, объект	1	Объектка 0,1-0,15 гектар
Банк бүлеге, гомуми мәйданы 1000 кешегә исәпләнгән кв. метр	40	
Тәртип саклау терәк пункты, объектлар	1	Объектка 0,1-0,15 гектар
Административ үзидарә, объектлар үзәге	1	
Искәрмә: 1.Гомуми белем бирү оешмалары түбәндәгеләр урнашкан: төп һәм урта гомуми белем бирү - халык саны кимендә 2 мең кеше булган, башлангыч гомуми белем бирү - кимендә 500 кеше булган җирлекләрдә. 2. Поликлиникаларны якын-тирә торак массивлар территориясендә норматив яктан һәркем файдалана алырлык булган очракта урнаштырырга мөмкин.		

5.1.8 . Азкатлы торак төзелеше территорияләрендә хезмәт күрсәтүне оештыру өчен, нигездә, беренче һәм цокольлы (мәктәпкәчә белем бирү оешмаларыннан тыш) катларда урнашып, бинаның торак өлешләреннән Аерылган торак өлешләрен урнаштырып, торак биналарга кертелгән яки төзелгән индивидуаль эшчәнлек рәвешләрен файдаланып, оешмалар, учреждениеләр һәм предприятиеләр урнаштыру рөхсәт ителә. Шул ук вакытта төзелгән учреждениеләрнең гомуми мәйданы 150 кв.метрдан артмаска тиеш. Күрсәтелгән учреждениеләр һәм предприятиеләр үзәк формалаштыручы әһәмияткә ия булырга һәм торак белеменең үзәк өлешендә урнашырга мөмкин.

5.1.9 .Автомобильләрне ремонтлау һәм прокатлау, көнкүреш техникасын ремонтлау, шулай ук ритуаль хезмәтләр күрсәтү буенча төзелгән һәм төзелгән остаханәләр булган объектларны торак зона чигендә урнаштырырга кирәк.

5.1.10 . Халык сәламәтлегенә зыян китерә торган (рентген кабинетлары, аппаратлар (СанПин 2.6.1.192-03 таләпләренә туры китереп стоматология кабинетларыннан тыш), төзелеш материаллары, Мәскәү-химик һ.б. кибетләреннән тыш), азкатлы төзелеш территориясендә урнаштыру рөхсәт ителми.

5.1.11 .Авыл торак пунктлары территориясендә хезмәт күрсәтү учреждениеләрен һәм предприятиеләрен, 50 кешедән башлап, һәр торак пунктта беренче чиратта кирәк булган объектларга һәм җирлекнең административ үзәгендә урнашкан база объектларына бүлүне күздә тотарга кирәк. Авыл халкына көндәлек хезмәт күрсәтү объектлары исемлеге әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 3 нче таблицасы нигезендә билгеләнә.

5.1.12 .Хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре тарафыннан кирәкле тәэмин ителеш дәрәҗәсен, халык категорияләре буенча колачлау дәрәҗәсен һәм җир кишәрлекләре күләме әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасы нигезендә билгеләнә.

3 нче кушымтаның 4 нче таблицасында күрсәтелмәгән хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләре өчен җир кишәрлекләре санын, сыйдырышлылыгын, урнашу шартларын һәм күләмен проектлауга бирем буенча

билгеләргә кирәк.

5.1.13 .Авыл торак пунктларында хезмәт күрсәтү учреждениеләре һәм предприятиеләренең саны, составы һәм сыйдырышлыгы билгеләгәндә, хәрәкәт итү өчен чикләнгән зонада урнашкан башка торак пунктлардан килгән халыкны өстәмә рәвештә исәпкә алырга кирәк.

5.1.14 .Авыл торак пунктларында хезмәт күрсәтү объектларын проектлаганда аларны көндәлек, вакыт-вакыт һәм эпизодик хезмәт күрсәтү объектларына бүлү системасын исәпкә алырга кирәк.

5.1.15. Көндәлек (якынайтылган) хезмәт күрсәтү объектлары исемлеге һәм социаль әһәмиятле объектлар белән минималь тәэмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре 30 таблицада китерелгән.

30 нчы таблица

Көндәлек (якынайтылган) хезмәт күрсәтү объектлары исемлеге һәм социаль әһәмиятле объектларның минималь тәэмин ителешенең исәп-хисап күрсәткечләре.

Предприятиеләр оешма җитәкчеләре	Берәмлек үлчәү	Минималь тәэмин ителеш
Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары	урын 1000 кешегә	Демографик структура буенча 1-6 яшьлек төркемнәрнең 85 проценты колачлый
Гомуми белем бирү оешмалары	урын 1000 кешегә	Демографик структура буенча 7-18 яшьләрдәге төркемнәрнең 100 проценты колачлана
Азык кибете	сәүдә мәйданы. 1000 кеше	Барлыгы-4 кушымта таблицасы нигезендә № 3, шул исәптән 100 кв. метрга кадәр-Россия чикләрендә хезмәт күрсәтү диусы 2000 метр, калган мәйдан - муниципаль район чикләрендә, радиустан читтә, хезмәт күрсәтү
Азык-төлек товарлар кибетләре	сәүдә мәйданы. 1000 кеше	Барлыгы-4 кушымта таблицасы нигезендә № 3, шул исәптән 200 кв. метрга кадәр - Россия чикләрендә хезмәт күрсәтү диусы 2000 метр, калган мәйдан - муниципаль район чикләрендә, радиустан читтә, хезмәт күрсәтү
Җәмәгать оешмалары дәүләт туклануы	урын 1000 кешегә	8
Даруханә пункты	торак группага объектлар	1

Элемтә бүлеге	торак группага объектлар	1
Банк бүлекчәсе	1000 кешегә исәпләнгән операция урыннары	1
Көнкүреш предприятиеләре хезмәт күрсәтү остасы-ателье, чәчтараш- һ. б.)	эш урыннары. 1000 кеше	2
Кабул итү пункты, химчистка	торак өчен төркем	1
Мәдәният учреждениеләре	1000 кешегә исәпләнгән гомуми мәйданы кв. метр	50
Көндәлек хезмәт күрсәтү спорт-тренажер залы	1000 кешегә исәпләнгән идәннең кв. метры	70-80
Тәртип саклау пункты	торак группага гомуми мәйданның кв. метры	10
Җәмәгать бәдрәфләре	1000 кешегә исәпләнгән приборлар	1

Искәрмә: халык саны 200 кешедән ким булган авыл торак пунктлары өчен башлангыч сыйныфлар белән берләшкән кече сыйныфларга караган мәктәпкәчә белем бирү оешмаларын күздә тотарга кирәк. Мондый оешмалар белән минималь тәэмин ителешне һәм аларның сыйдырышлылыгын, җирле шартларга карап, проектлау өчен бирем буенча кабул итәргә кирәк.

5.1.16. Һәр торак пунктта яшәүчеләрне беренче чиратта кирәкле хезмәтләр белән тәэмин итү җәяү йөрү мөмкинлеге чикләрендә 30 минуттан да артмаска тиеш (2-2,5 километр). Хезмәт күрсәтүнең югары дәрәҗәдә, шул исәптән вакыт аралыгында, җәяүлеләр өчен транспорт үтемлелеге 60 минуттан да артмаган җирлек чикләрендә яки муниципаль район үзәгендә-учреждениеләрне һәм периодик хезмәт күрсәтү предприятиеләрен концентрацияләү үзәгендә урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

5.1.17. Авыл торак пунктларында хезмәт күрсәтү Радиусы: мәктәпкәчә оешмаларга-500 метр;

гомуми белем бирү оешмалары:

I дәрәҗә укучылары өчен-2 километрдан да артык булмаган җәяүлеләр һәм 15 минуттан да артмаган (бер якка) транспорт үтемлелеге;

укуның II һәм III баскычларында укучылар өчен-4 километрдан да артык түгел һәм 30 минуттан да артык түгел (бер якка) транспорт үтемлелеге.

II - III дәрәҗәдәге укучыларга хезмәт күрсәтүнең иң чик радиусы 15 чакрымнан артмаска тиеш;

сәүдә, җәмәгать туклануы һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре-2000 метр;

поликлиникалар, амбулаторияләр, фельдшер-акушерлык пунктлары һәм даруханәләр - җәяүлеләр өчен 30 минуттан да артык түгел.

5.1.18. Транспорт хезмәте оешмадан 1 километрдан артык ераклыкта яшәүче авыл гомуми белем бирү оешмалары укучылары тиеш. Укучыларны йөртү балаларны йөртү өчен билгеләнгән транспортта башкарыла.

Укучыларның тукталышта җыю урынына иң чик җәяүле якын килүе 500 метрдан да артмаска тиеш.

Транспорт тукталышы өч яктан киртәләнеп алынган түшәм белән җиһазландырылган, юлның машиналар йөрү өлешенә киртә куелган, юл ягыннан

кимендә 250 метрга кадәр каты өслеккә ия.

Транспорт хезмәте күрсәтүнең иң чик күрсәткечләреннән артык ераклыкта, шулай ук начар һава шартлары вакытында транспорт белән тәэмин ителмәгән очракта, мәктәп яны интернаты гомуми сыйдырышлы урыннарның 10 проценты исәбеннән (СП 42.13330-2011) күздә тотыла.

5.1.19. Тиешле санитар - гигиена һәм янгынга каршы таләпләр буенча хезмәт күрсәтү учреждениеләрен һәм предприятиеләрен урнаштырганда куркынычсызлык шартлары «әйләнә-тирә мохитне саклау» һәм «янгын куркынычсызлыгы» бүлекләре таләпләре нигезендә тәэмин ителә.

5.1.20. Торак биналарның, гомуми белем бирү мәктәпләренең, мәктәпкәчә оешмаларның һәм дәвалау оешмаларының җир кишәрлекләре чикләреннән авыл җирләрендәге җир кишәрлекләре һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре чикләренә кадәр минималь ара

торак пунктларда инсоляция һәм яктырту, янгынга каршы һәм көнкүреш өзекләрен үтәү, әмма таблицада кимендә китерелгән 31 пунктны исәпкә алу нигезендә кабул итәргә кирәк.

31 нче таблица

Торак биналарның, гомуми белем бирү, мәктәпкәчә белем бирү һәм медицина оешмаларының җир кишәрлекләре чикләреннән минималь ераклыклар

Оешма, учреждение һәм хезмәт күрсәтү оешмаларының җир участоклары чикләре	Учреждение биналарыннан (участокларыннан) хезмәт күрсәтү предприятиеләре һәм урыннары, метр		
	кызыл сызыкка кадәр	чик торак биналарның жир	гомуми белем бирү, мәктәпкәчә белем бирү участоклары чикләре чикләренә кадәр
Мәктәпкәчә белем бирү һәм гомуми белем бирү оешмалары (бина стеналары)	10	инсоляция, яктырту нормалары буенча. янгынга каршы таләпләргә туры килә	
Икенчел чималның кабул итү пунктлары	-	20	50
Янгын депосы	10	50	50
Традицион каберлекләр зиратлары гомуми мәйданы-1 гектар: 10 га кадәр; 10 нан 20 кадәр; 20 дән 40 кадәр	 6 6 6	 100 300 500	 500 500 500
Крематорий: әзерлек һәм йола бәйрәмнәреннән башка башка цесслар белән бер камералы Мич;	6 6	500 1000	500 1000
Ябык зиратлар (соңгы күмелгәннән соң 25 ел узгач) һәм мемориаль комплекслар, Колумбия, кремациядән соң җирләү өчен зиратлар	6	100	100
Искәрмә: 1. Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларының участоклары турыдан-туры урамнарга һәм уылдык чәчүгә тыкшынырга тиеш түгел лируемым хәрәкәте. 2. Икенчел чималның кабул итү пунктларын яшел үсентеләр белән изоляцияләргә кирәк. аларга автомобиль транспорты өчен керү юлларын күздә тота. . Яңа урнашкан хастаханәләрнең участоклары турыдан-туры магистральгә тоташырга тиеш түгел			

5.1.21. Территориаль планлаштыру документларын һәм территорияне планлаштыру буенча документларны әзерләгәндә социаль әһәмиятле объектларның төп төрләрен гамәлдәге норматив документлар таләпләренә туры китереп, шулай ук әлеге нормативларның 5.1.28 - 5.1.34 п. таләпләренә туры китереп проектларга кирәк.

5.1.22. Социаль әһәмиятле объектлар территорияләреннән сәнәгать, коммуналь, авыл хуҗалыгы предприятиеләренә, транспорт юлларына һәм магистральләргә кадәр ераклык күрсәтелгән объектларның һәм корылмаларның санитар-яклау зоналарына карата таләпләр нигезендә билгеләнә.

5.1.23. 5.1.27 пунктында күрсәтелгән объектлар территориясенә керү һәм керү, хуҗалык корылмаларына юллар, чүп җыю өчен контейнер мәйданчыгына керү әлеге нормативларның «транспорт инфраструктурасы зоналары " бүлеге таләпләре нигезендә проектлана.

5.1.24. Социаль әһәмияткә ия объектлар территориясе аша магистраль инженерлык коммуникацияләре (су белән тәэмин итү, канализация, җылылык белән тәэмин итү, электр белән тәэмин итү) узарга тиеш түгел.

Объектларны инженерлык белән тәэмин итү әлеге нормативларның "инженерлык

инфраструктурасы зоналары" бүлеге таләпләре нигезендә проектлана.

5.1.25. Оешмалар, учреждениеләр һәм предприятиеләр урнаштырганда куркынычсызлык шартлары нормалаштырыла торган санитар - гигиена һәм янгынга каршы таләпләр буенча «әйләнә-тирә мохитне саклау» һәм «янгын куркынычсызлыгы» бүлекләре таләпләре нигезендә тәэмин ителә. Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары биналарын урамнардан, кварталара юллардан ерак булган торак микрорайоннарның, атмосфера һавасының пычрану дәрәҗәсен санитар кагыйдәләр һәм нормативлар таләпләренә туры килә торган ераклыкка квартал эчендәге территорияләрендә урнаштырырга кирәк. Мәктәпкәчә оешма участогы чигеннән алып юлга кадәр кимендә 25 метр булырга тиеш.

Мәктәпкәчә оешмалар объектлары төзү өчен җир кишәрлекләре санитар кагыйдәләргә туры килү-килмәү турында санитар-эпидемиологик бәяләмә булганда бирелә.

Җирлектәге катлаулы рельефларда балалар өчен су басу һәм пычрану очракларын кисәтү өчен мәктәпкәчә белем бирү оешмасы участогыннан ташкын һәм яңгыр сулары чыгаруны күздә тотарга кирәк.

Аэрация шартлары буенча, мәктәпкәчә белем бирү оешмаларының участоклары зур тизлек белән йөрүче җил агымнары, аэродинамик күләгәдә урнашкан.

Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларының төрләре 2.4.1.2660-10 СанПиН нигезендә билгеләнә.

5.1.26. Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары белән минималь тәэмин ителеш әлеге нормативка 3 нче кушымта нигезендә кабул ителә.

Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары биналары торак төзелеше зонасында, предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар-яклау зоналарыннан читтә, санитар өзеклекләр, гаражлар, автостоянкалар, автомагистральләр, тимер юл транспорты объектлары, очып китү һәм һава транспорты утырту маршрутларыннан читтә урнашырга тиеш

Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары биналарын урнаштырганда, инсоляциянең норматив дәрәҗәләрен тәэмин итү һәм биналарны һәм уен мәйданчыкларын табигый яктырту өчен, торак һәм иҗтимагый биналардан санитар аермалар сакланырга тиеш.

Яңа төзелә торган мәктәпкәчә белем бирү оешмалары объектларын аерым торучы бинада урнашырга киңәш ителә. Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларының сыйдырышлыгы проектлау биреме белән билгеләнә.

Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары биналары аерым торучы, торак йортларга, административ һәм иҗтимагый билгеләнештәге биналарга (сәнәгать предприятиеләренең административ биналарыннан тыш), шулай ук торак йортларга һәм торак йортларга, административ иҗтимагый билгеләнештәге биналарга (сәнәгать предприятиеләренең административ биналарыннан тыш) корылган булырга мөмкин.

Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларын торак йортларга, встроенно-янкорма биналарга (яки янкорма), балалар өчен мөстәкыйль керү һәм автотранспортка керү өчен чыгу урыны булган аерым әйләндерелгән территория булганда, мәктәпкәчә белем бирү оешмаларын торак йортларга, встроенно-янкорма бүлмәләренә (яки янкорма) урнаштырырга рөхсәт ителә.

5.1.27. Мәктәпкәчә белем бирү оешмасы бинасы өч катлы булырга тиеш. Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары биналарының өченче катларында өлкән яшьтәге балалар өчен төркемнәр, шулай ук балалар белән эшләү өчен өстәмә бүлмәләр урнаштырырга киңәш ителә.

Балалар өчен төркем ячейкалары 1 нче катта урнашкан.

5.1.28. Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары биналары торак төзелеше зонасында, предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар-саклау зоналарыннан, санитар өзеклекләр, гаражлар, автостоянкалар, автомагистральләр, тимер юл транспорты объектлары, очып китү һәм һава транспорты утырту маршрутларыннан читтә урнашырга тиеш. Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары биналарын урнаштырганда, инсоляциянең норматив дәрәҗәләрен тәэмин итү һәм биналарны һәм уен мәйданчыкларын табигый яктырту өчен, торак һәм иҗтимагый биналардан санитар аермалар сакланырга тиеш. Яңа төзелә торган мәктәпкәчә белем бирү оешмалары объектларын аерым торучы бинада урнашырга киңәш ителә. Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларының сыйдырышлыгы проектлау биреме белән билгеләнә. Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары биналары аерым торучы, торак йортлар, административ һәм иҗтимагый билгеләнештәге биналар (сәнәгать предприятиеләренең административ биналарыннан тыш), шулай ук төзелгән биналар булырга мөмкин.

5.1.29. Мәктәпкәчә белем бирү оешмасы бинасы өч катлы булырга тиеш. Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары биналарының өченче катларында өлкән яшьтәге балалар өчен төркемнәр, шулай ук балалар белән эшләү өчен өстәмә бүлмәләр урнаштырырга киңәш ителә 3 яшькә кадәрге балалар өчен төркем ячейкалары 1 нче катта урнашкан..

5.1.30. Мәктәпкәчә оешма территориясендә түбәндәге функцияләр - милли зоналар бүлеп бирелә: уен зонасы; хуҗалык зонасы. Уен һәм хуҗалык зонасы арасындагы ара 3 метрдан да ким булмаска тиеш. 5.1.31. Уен зонасы үз эченә ала:

5.1.31. Уен зонасы үз эченә ала: төркем мәйданчыклары - һәр төркем өчен индивидуаль мәйданчыклар-кече һәм кече яшьтәге (3 яшькә кадәр) һәм мәктәпкәчә яшьтәге 1 балага 9 кв.метрдан да ким булмаган (3-7 яшь) һәм төркем изоляциясе принцибын үтәп, физкультура мәйданчыгы (бер яки берничә). Ясле яшьтәге балалар өчен төркем мәйданчыклары әлеге төркемнәр биналарыннан чыгу якында урнашкан. Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларының төркем һәм физкультура мәйданчыкларының инсоляциясе дәвамлылыгы инсоляциягә һәм торак һәм җәмәгать биналары һәм территорияләрнең кояшны саклауга гигиеник таләпләр нигезендә билгеләнә (СанПиН 2.4.1.30049-13). Балаларны кояштан һәм явым-төшемнән саклау өчен һәр төркем мәйданчыгы территориясендә бер балага 1 кв. метрдан ким булмаган күләгәле түшәмә урнаштыралар. 15 кешедән ким булган төркемнәр өчен күләгәдәге гөмбәзнең мәйданы 20 кв. метрдан да ким булмаска тиеш. Күләгә күләгә күләгәсен агач яки башка төзелеш материалларыннан эшләнгән, балаларның сәламәтлеге өчен зыянсыз булган идән белән җирдән 15 сантиметрдан да ким булмаган арада җиһазландырырга киңәш ителә. Ясле һәм мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен күләгәле түтәлләр өч яктан киртәләр, койманың биеклеге 1,5 метрдан да ким булмаска тиеш. Ясле яшьтәге балалар өчен ясалма түшәмнәр мәктәпкәчә белем бирү оешмасы бинасына урнаштырырга һәм йөрүне яки йокыны оештыру өчен верандлар буларак файдаланырга рөхсәт ителә. Биналарга өстәлә торган күләгә күләгәсе түшәмнәр төркем ячейкаларының бүлмәләрен алыштырырга һәм табигый яктылыкны киметергә тиеш түгел.

5.1.32. Хуҗалык зонасы ашханәнең җитештерү бүлмәләренә керү ягыннан урнашырга һәм урамнан мөстәкыйль керү мөмкинлеге булырга тиеш. Барлыкка килгән (тыгыз) шәһәр төзелеше шартларында урамнан мөстәкыйль рәвештә керү рөхсәт ителә. Хуҗалык зонасы территориясенә мөстәкыйль рәвештә керү мөмкинлеге булмаган очракта автотранспорт хуҗалык мәйданчыгына керү мөмкинлеге мәктәпкәчә белем бирү оешмасында балалар булмаган чорда гамәлгә ашырыла. Хуҗалык зонасы территориясендә урын-җир кирәк-яракларын киптерү һәм келәм эшләнмәләрен чистарту өчен урыннар каралырга тиеш. Хуҗалык зонасы территориясендә яшелчә саклагычларын урнаштыру

мөмкин. Хуҗалык зонасында бинадан 15 метрдан да ким булмаган ераклыкта чүп-чар җыю мәйданчыгы булдырыла. Каты өслекле мәйданчыкта капкалар белән контейнерлар куела. Мәйданның зурлыгы контейнерлар нигезенең мәйданыннан артып китәргә тиеш. Чүп-чар һәм азык-төлек калдыкларын җыю өчен башка махсус ябык конструкцияләрдән, шул исәптән аларны мәктәпкәчә белем бирү оешмасы территориясе белән чиктәш җирдә торак төзелешенең контейнер мәйданчыкларында урнаштыру рөхсәт ителә.

5.1.33. Мәктәпкәчә белем бирү оешмасы территориясен яшелләндерүне территория мәйданының кимендә 50 процентыннан, төзелештән ирекле файдаланудан күз алдында тота. Яшел үсентеләр төркемле мәйданчыкларны бер-берсеннән һәм хуҗалык зонасыннан төркем мәйданчыклары бүлеге өчен файдаланыла. Мәктәпкәчә белем бирү оешмасы территориясен Урман һәм бакча массивлары белән чиктә урнаштырганда яшелләндерү мәйданын 10 процентка киметергә рөхсәт ителә. Агачлар 15 метрдан да ким түгел, ә куаклар мәктәпкәчә белем бирү оешмасы бинасыннан 5 метрдан да ким булмаган арада утыртыла. Территорияне яшелләндергәндә, агулы җиләк-җимешле агачлар һәм куаклар утыртылмый, балалар арасында агуланулар, шулай ук төпчек куаклар барлыкка килүне кисәтү максатыннан үткәрелә. Мәктәпкәчә белем бирү оешмасы территориясе периметр буенча койма һәм яшел үсентеләр белән әйләндереп алынган.

5.1.34. Мәктәпкәчә оешма бинолары салкын һәм кайнар су белән тәэмин итү, канализация системалары белән җиһазландырылырга тиеш. Су белән тәэмин итү һәм мәктәпкәчә оешмаларны канализация үзәкләштерелгән булырга тиеш. Торак пунктта (салкын һәм кайнар) үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү булмаганда, мәктәпкәчә белем бирү оешмасында азык-төлек блогына, медицина блогы бүлмәләренә, кер юу бүлмәсенә, барлык төркем ячейкаларына су бирү тәэмин ителә. Канализацияләнмәгән районнарда мәктәпкәчә оешмалар бинолары, чүп-чар һәм локаль чистарту корылмалары урнаштырылган очракта, эчке канализация белән җиһазландырылачак. Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары бинолары җәмәгать биналарында һәм корылмаларда җылылык, вентиляция һәм кондиционерлау таләпләренә туры китереп җылыту һәм вентиляция системалары белән җиһазландырыла. Күчмә җылыту приборларын, шулай ук инфракызыл нурланышлы җылыткычларны куллану рөхсәт ителми.

5.1.35. Мәктәпкәчә белем бирү оешмасы территориясенә керү һәм керү юллары, хуҗалык корылмаларына керү юллары, чүп-чар җыю өчен контейнер мәйданчыгы (асфальт, бетон һ.б.) булырга тиеш. Мәктәпкәчә белем бирү оешмасы территориясендә терәк - хәрәкәт аппараты бозылган балалар өчен юл һәм тротуарларны читләтү 5 процентан да артмый, ә аларның киңлеге - 1,6 метрдан да ким түгел. Борылышта һәм һәр 6 метр саен алар ял итү өчен мәйданчыкларга ия булырга тиеш. Сукырлар һәм начар күрүчеләр өчен мәктәпкәчә белем бирү оешмасы территориясендә балалар хәрәкәте иминлеге өчен йөрү юлларының киңлеге 3 метрдан да ким булмаска һәм ике дәрәҗәдәге коймага ия булырга тиеш: 90 сантиметр биеклектә перила һәм 15 сантиметр биеклектә планка. Коймалар балалар йөреше вакытында каршылыкка дучар булган барлык әйберләр: агачлар, куаклар, баганалар һ. б. өчен каралган. Борылышлар янында, тыкрыклар янында, биналар янында, баганалар янында һәм башка каршылыклардан соң, юллар зур Күлле катлам структурасына ия булырга тиеш. Асфальт юлларның киңлегенә карап, рухи профильле булырга тиеш (юл уртасы як тарафларыннан 5-15 сантиметрга күтәрелә).

5.1.36. Яңа төзелә торган гомуми белем бирү оешмалары бинолары шәһәр урамнарыннан ерактагы торак микрорайоннарның квартал эчендәге территорияләрендә, кварталара юлларда атмосфера һавасының пычрануы дәрәҗәсенең санитар кагыйдәләр һәм нормативлар таләпләренә туры килүен тәэмин итә торган ераклыкка (СанПиН 2.4.2821-10) урнашкан.

5.1.37. Гомуми белем бирү оешмаларының минималь тәэмин ителеше әлеге нормативка 3 нче кушымта нигезендә кабул ителә.

5.1.38. Яңа төзелә торган гомуми белем бирү оешмаларының сыйдырышлыгы бер сменада гына укырга исәпләнергә тиеш (СанПиН 2.4.2821-10). аның буенда да яшел үсентеләр бар. Участокны яшелләндерү кимендә исәп-хисаптан күздә тотыла.

5.1.39. Участок территориясе 1,5 метр биеклектәге койма белән әйләндереп алынырга һәм аның буенда яшел үсентеләр булырга тиеш. Участокны яшелләндерү аның территориясенең кимендә 50 проценты исәбеннән күздә тотыла. Гомуми белем бирү оешмасы территориясен Урман һәм бакча массивлары белән чиктә урнаштырганда яшелләндерү мәйданын 10 процентка киметергә рөхсәт ителә. Агачлар - 15 метрдан да ким булмаган, ә куаклар гомуми белем бирү оешмалары биналарыннан 5 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнашырга тиеш. Яшелләндерүдә агулану барлыкка килүне кисәтү максатыннан, агулы җиләк-җимешле агачлар һәм куаклар утыртылмый.

5.1.40. Гомуми белем бирү оешмасы территориясендә түбәндәге зоналар бүлеп бирелә: ял итү зонасы, физкультура-спорт һәм хуҗалык зоналары. Укыту-тәҗрибә зонасы бүлеп бирү рөхсәт ителә. Укыту-тәҗрибә зонасын оештырганда физкультура-спорт зонасын һәм ял зонасын кыскарту рөхсәт ителми.

32 нче таблица

Функциональ зоналарның мәйданын билгеләү

№	Зоналар	Берәмлек үлчәү	Мәгариф оешмаларында мәйдан					
п/п			начального общего образования	основного общего образования	урта гомуми белем бирү оешмаларында һәм интернат оешмаларда			
			1 объект (4 сыйныф)	1 объект (9сыйныф)	1 объект (11 сыйныф)	2 объект (22 сыйныф)	3 объект (33 сыйныф)	4 объект (22 + 22 сыйныф)
1	Физкультура-спорт	кв. метр зонага 1 нче сыйныфка	850/213	5450/605	5610/510	6140/280	7760/235	7920/180
2	Уку-тәҗрибә	кв. метр зонага 1 нче сыйныфка	240/60	1008/112	1200/109	1430/65	1980/60	2508/57
3	Ял	кв. метр зонага 1 нче сыйныфка	480/120	700/78	700/78	1400/64	2100/64	2800/64
4	Хуҗалык	кв. метр зонага 1нче сыйныфка	500/125	500/56	500/45	625/28	750/23	750/17
	Оешмага	кв. метр зонага	2070/518	7658/851	8010/728	9595/436	12590/382	13378/318

	барлы гы	1нче сыйныфка						

5.1.41. Традицион типтагы интернат-оешмаларның сыйдырышлыгы 300 урыннан артмаска тиеш, балалар йортларының оптималь сыйдырышлылыгы - 60 урын.

5.1.42. Җир кишәрлеге коры, Яхшы җилле һәм башка төрле булырга, кимендә ике керү юлы (төп һәм хуҗалык), уңайлы керү юллары һәм 1,6 метр биеклектәге койма булырга тиеш.

5.1.43. Участокны яшелләндерү интернат учреждение территориясенең гомуми мәйданының 50 проценттан да ким булмаган өлешен исәпкә алып күздә тотыла. Периметр буенча киңлеге 6 метр, икенче яктан - 1,5 метр булган яшел үсентеләр полосасын күздә тотарга кирәк. Агачлар 10 метрдан да ким булмаган, куаклар бинадан 5 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнашырга тиеш. Яшелләндерүдә агулану барлыкка килүне кисәтү максатыннан, агулы җиләк-җимешле агачлар һәм куаклар утыртылмый.

5.1.44. Интернат оешмаларның җир кишәрлегендә түбәндәге функциональ зоналар проектлана: төзелеш зонасы; физкультура-спорт; Укыту-тәҗрибә зонасы; ял зонасы; хуҗалык зонасы. Торак биналарның мәйданы һәм составы, СП 2.4.990 - 00 таләпләренә туры китереп билгеләнә. Тыгыз төзелеш шартларында бина урнашкан очракта, җир кишәрлегенең зоналары составы проектлауга бирем белән билгеләнә. Функциональ зоналарның мәйданы исәп - хисап күрсәткечләре буенча 31 нче таблица нигезендә 1 нче сыйныфка кабул итәргә киңәш ителә.

5.1.45. Катнаш типтагы интернат-оешмаларда мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен төркем мәйданчыклары зонасы бүлеп бирелә. Төркем мәйданчыгы мәйданы 1 балага 7,2 кв. метр исәбеннән кабул ителә.

5.1.46. Авыл торак пунктларында урнашкан интернат оешмалары өчен әлеге учреждениеләргә якын урнашкан ярдәмче хуҗалык өчен зона бүлеп бирелә. Шул ук вакытта ярдәмче хуҗалыклардан торак биналарга кадәр ераклык, җирле шартларны исәпкә алып, Кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан) идарәсе территориаль бүлеге белән килешенә.

5.1.47. Физкультура-спорт зонасы мәйданчыкларын урнаштыру һәм җиһазлау балаларның буена һәм яшенә туры килергә һәм уеннар һәм дәресләр вакытында балаларның травма алу мөмкинлеген булдырмаска тиеш. Физкультура-спорт зонасын интернат оешмалары биналарының уку биналары тәрәзәләре ягыннан урнаштырырга кирәк түгел. Туплы уеннар һәм спорт снарядлары ыргыту өчен мәйданчыкларны бина тәрәзәләреннән 25 метрдан да ким булмаган арага урнаштырырга кирәк; 3 метр биеклектәге мәйданчыклар киртәләгәндә, алардан ераклык 15 метрга кадәр киметелергә мөмкин, физкультура-спорт шөгыльләренең башка төрләре өчен мәйданчыклар 10 метрдан да ким булмаска тиеш.

5.1.48. Ял зонасы яшелләндерелергә һәм тавыш чыганакларыннан ерак урнашырга тиеш (спорт мәйданчыклары, автостоянкалар, остаханәләр)

5.1.49. Хуҗалык зонасы мәйданын 1 кешегә 3 кв.метр исәбеннән кабул итәргә кирәк. Хуҗалык зонасын төркем һәм физкультура мәйданчыкларыннан еракта урнашкан җир кишәрлеге чигендә урнаштырырга һәм калган территориядән яшел үсентеләр белән аерырга кирәк.

Хуҗалык зонасы урамнан мөстәкыйль рәвештә керү мөмкинлеге булырга тиеш.

Хуҗалык зонасы территориясендә түбәндәгеләр урнашырга мөмкин: ягулыкның сакларга яраклы булган котельный, су белән тәэмин итү корылмалары (үзәк су белән тәэмин итү булмаганда), автостоянка, яшелчә саклау урыны, склад бүлмәләре.

5.1.50. Хуҗалык зонасында чүп җыю савытлары өчен интернат учреждение бинасыннан 25 метрдан да ким булмаган арада бетон мәйданчык каралырга тиеш. Мәйданның зурлыгы чүп-чар җыю җайланмасы нигезенең мәйданыннан һәр яктан 1,5 метрга артык булырга тиеш

5.1.51. Интернат оешмаларын су белән тәэмин итү һәм канализация үзәкләштерелгән булырга тиеш, җылылык белән тәэмин итү - җирле котельныйлардан. Автоном җылыту системасын куллану рөхсәт ителә. Үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү һәм канализация челтәрләре булмаганда, җирле су белән тәэмин итү һәм канализация системалары проектлаштырыла.

5.1.52. Балаларга өстәмә белем бирүне оештыру (балалар иҗаты йортлары, Яшь техниклар станциясе, яшь туристлар, балалар-яшүсмерләр спорт мәктәпләре, балалар сәнгать мәктәпләре, музыка, сәнгать, хореография мәктәпләре) торак пунктлар территорияләрендә урнаштырырга кирәк.

5.1.53. Балаларга өстәмә белем бирү оешмалары сыйдырышлыгы, шулай ук аларның җир кишәрлекләре мәйданнары 9 нчы кушымта нигезендә нормативлар буенча билгеләнә. Мәктәптән тыш учреждениеләрдән файдалану мөмкинлеге радиусы авыл торак пунктлары өчен - проектлауга бирем буенча кабул ителә. Тәкъдим ителә торган транспорт үтемлелеге - 30 минуттан да артык түгел (бер якка).

5.1.54. Балаларга өстәмә белем бирү оешмалары биналарыннан кызыл линиягә кадәр, торак һәм иҗтимагый биналар стеналарына кадәр ераклыкны гомуми белем бирү мәктәпләре биналары өчен булган кагыйдәләр буенча кабул итәргә кирәк.

5.1.55. Участок территориясе 1,2 - 1,5 метр биеклектәге койма белән яисә яшел үсентеләр белән әйләндереп алынган булырга тиеш. Участокны яшелләндерү аның территориясенең кимендә 50 проценты исәбеннән күздә тотыла. Яшелләндерүдә агулану барлыкка килүне кисәтү максатыннан, агулы җиләк-җимешле агачлар һәм куаклар утыртылмый.

5.1.56. Чүп җыю савытларын хуҗалык зонасында тәрәзәдән һәм ишектән кимендә 25 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк

5.1.57. Дәвалау-профилактика оешмалары (алга таба - ДПО) СанПин 2.1.3.2630-10 таләпләренә туры китереп урнаштырыла. ЛПО урнаштыру участогында санитар-химик, микробиологик, паразитологик күрсәткечләр, радиацион фактор буенча туфрак гигиена нормативларына туры килергә, атмосфера һавасында зарарлы матдәләр микъдары, электромагнит нурланышлар, тавыш, вибрация, инфразвук дәрәҗәләре гигиена нормативларыннан артмаска тиеш.

5.1.58. Психиатрия, йогышлы, шул исәптән туберкулез профилендәге стационарлар торак төзелеш территориясеннән кимендә 100 метр ераклыкта урнаштырылырга тиеш. 1000 һәм аннан да күбрәк койкалы күрсәтелгән профильле стационарларны яшел зонада урнаштыру мәслихәт.

5.1.59. ЛПО участогында аның белән бәйле булмаган оешмалар биналары урнашырга тиеш түгел. ЛПО территориясендә яисә аңа якын урында амбулатория тикшерүенә килгән пациентлар һәм/яки озата баручы затларга яшәү өчен кунакханәләрне яки пансионатларны күздә тоту максатка ярашлы.

5.1.60. Торак һәм җәмәгать биналарында аерым керү урыны булган очракта түбәндәгеләрне урнаштыру рөхсәт ителә:

сменага 100 кеше килү мөмкинлеге булган амбулатор-сырхауханә ДПО, шул исәптән фельдшер-акушерлык пунктларын, көндезге стационарлар булган оешмаларны да кертеп;

стоматология кабинетлары, стоматология амбулатория-поликлиника оешмалары, шул исәптән үз составларында көндезге стационарлар булган. Торак биналарның цоколь катларында урнаштыру рөхсәт ителә:

табибларны кабул итү бүлмәләре (1 метрдан да ким булмаган тирәнлектә һәм табигый яктырту коэффициентының нормалаштырылган әһәмиятен саклаганда); стоматология медицина оешмалары, фельдшер-акушерлык пунктлары, амбулаторияләр.

5.1.61. Торак һәм җәмәгать биналарында дерматологның амбулатор-поликлиника консультатив кабул итүеннән тыш, йогышлы (шул исәптән туберкулез) авыруларга ярдәм күрсәтүче ДПО урнаштыру рөхсәт ителми. Торак биналарда алкогольле һәм наркотикларга бәйлелектән җәфа чигүче затларга ярдәм күрсәтү өчен ДПО урнаштыру рөхсәт ителми. Торак биналарда һәм аларга корылган биналарда микробиологик лабораторияләр (бүлекләр), магнит - резонанс томографиясе бүлекләрен урнаштыру рөхсәт ителми. Ионизацияләнә торган нурланыш чыганакларын файдаланучы оешмаларны урнаштыруга карата таләпләр радиацион куркынычсызлык нормалары һәм эшчәнлекнең бу төренә карата санитар-гигиена таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.1.62. Медицина оешмаларының сыйдырышлыгы, шулай ук аларның җир кишәрлекләре мәйданнары әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасы нигезендә билгеләнә.

Медицина оешмаларының үтемлелеге радиусы түбәндәгечә кабул ителә: авыл торак пунктлары өчен-әлеге нормативларның 5.1.23 пункты буенча.

5.1.63. ДПО участогын планлаштыру һәм зоналаштыруда функциональ зоналарның катгый изоляциясен үтәргә кирәк. Стационар территориясендә йогышлы булмаган авырулар өчен йогышлы авырулар өчен дәвалау корпуслары, Бакча-парк, патолого-анатомия корпусы, хуҗалык һәм инженер корылмалары бүлеп бирелә. Йогышлы авырулар корпусы башка корпуслардан яшел үсентеләр полосасы белән аерылып тора. Ритуаль зона булган патология-анатомия корпусы палата бүлекләре тәрәзәләреннән, шулай ук ДПО янында урнашкан торак һәм иҗтимагый биналардан каралырга тиеш түгел. ДПО ритуаль зонасына аерым керү каралырга тиеш.

5.1.64. Йогышлы, тире-венерология, акушерлык, балалар, психо-соматик, радиология бүлекләре, күппрофильле медицина оешмалары составына керүче аерым биналарда урнашырга тиеш.

5.1.65. ДПО территориясе дәвалау-саклау режимын тәэмин итү зарурлыгыннан чыгып төзекләндерелергә, яшелләндерелгән, коймаланган һәм яктыртылган булырга тиеш. Яшел үсентеләр һәм газоннар мәйданы стационар мәйданының кимендә 50 процентын тәшкил итәргә тиеш.

5.1.66. ДПОның хуҗалык зонасы территориясендә тәрәзәләрдән кимендә 25 метр ераклыкта каты өслекле һәм урам ягыннан керү юлы булган калдыклар өчен контейнер мәйданчыгы урнаштыралар. Мәйданчыкның күләме контейнерлар нигезенең мәйданыннан барлык яктан да 1,5 метрга артып китәргә тиеш. Контейнер мәйданчыгы чит керүләрдән сакланган булырга, койма һәм япмасы булырга тиеш. Медицина оешмаларының калдыклары белән эш итү гамәлдәге норматив документлар таләпләренә туры китереп башкарыла.

5.1.67. Җитештерү территорияләрендә сәламәтлек саклау учреждениеләре сәнәгать предприятиеләре территориясендә урнашалар һәм СП 44.13330.2011 нигезендә исәпләнә.

5.1.68. Даруханәләр аерым торучы азкатлы биналарда урнашырга, торак һәм җәмәгать биналарына янәшә торган иҗтимагый биналарның беренче катларына кертелергә мөмкин. Даруханәнең авыл торак пунктларында бер территориядә яки бер бинада, әмма аерым керү урыны булган шәхси ярдәмче хуҗалык комплексы урнаштыру максатка ярашлы. Даруханәләрнең җир участогының мәйданын әлеге нормативларга № 3 кушымта нигезендә кабул итәргә кирәк. Даруханәләргә керү мөмкинлеге радиусын әлеге нормативларның 5.1.85 п. нигезендә кабул итәргә кирәк. Ашыгыч медицина ярдәме

станцияләрен (подстанцияләрен), ашыгыч медицина ярдәме күрсәтүнең күчмә пунктларын, фельдшер-акушерлык пунктларын проектлаганда җир кишәрлеген урнаштыру, аның санын, радиусын, урнаштыруны әлеге нормативка 9 нчы кушымта нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.1.69. Авыл торак пунктлары территориясендә яшьләр белән эшләү буенча республика һәм муниципаль учреждениеләрне (яшьләр сәясәтенең күппрофильле учреждениеләре) урнаштыру каралырга тиеш.

5.1.70. Яшьләр белән эшләү буенча республика һәм муниципаль учреждениеләре түбәндәге төрләр булырга мөмкин: күппрофильле яшүсмерләр, яшьләр, яшүсмерләр һәм яшьләр клублары яшәү урыны буенча; профильле һәм тар махсуслаштырылган учреждениеләр (клублар, үзәкләр), шул исәптән яшь гаилә клублары, яшь сайлаучы клублары, компьютер клублары яки интернет-клублар, хәрби-патриотик эзләнү клублары һ. б. лар.

5.1.71. Муниципаль берәмлектә яшьләр санының уртача күрсәткече буенча халыкның гомуми саныннан 25% һәм муниципаль берәмлек яшьләренең гомуми саныннан 10% тәшкил итә: авыл җирлекләре өчен - яшәү урыны буенча бер күппрофильле үзәк (клуб) яки гамәлдәге мәдәният учреждениеләре, өстәмә белем бирү оешмалары базасында Яшьләр белән эшләү бүлеге (Сектор) яисә яшьләр белән эшләү буенча берничә (кимендә ике) төрле тар профильле һәм (яки) яшьләр белән эшләү буенча махсуслаштырылган учреждениеләр базасында Яшьләр белән эшләү бүлеге (клуб);

5.1.102. Учреждениенең гомуми мәйданыннан чыгып, күпфункцияле - үзәк яки күппрофильле муниципаль учреждение (үзәк, клуб) эшчәнлегенең якынча норматив күрсәткечләре 33 һәм 34 таблицаларда китерелгән.

33 нче таблица

Күпфункцияле яки күппрофильле муниципаль учреждение эшчәнлегенең якынча норматив күрсәткечләре (гомуми мәйданы-300 гә кадәр кв.метр)

Учреждениенең гомуми мәйданы	100 кв.м ким	100 - 200 кв.м	200 - 300 кв.м
Шул исәптән техник бүлмәләр	до 30 кв.м	30 - 60 кв.м	60 - 120 кв.м
Дәресләр өчен кабинетлар саны	2 ким түгел	2 - 3	3 - 5
Студияләрдә, секцияләрдә, берләшмәләрдә яшь төркемнәренең гомуми саны (алты көнлек эш һәм төркемнең уртача составында 12-15 кеше)	6 - 10	10 - 15	15 - 20
Шөгыльләнүчеләр саны	70 – 120 кеше	120 -180 кеше	180 – 240кеше

34 нче таблица

Күп функцияле яки күппрофильле муниципаль учреждение эшчәнлегенең якынча норматив күрсәткечләре (гомуми мәйданы-300 кв. метрдан артык)

Учреждениенең гомуми мәйданы	300 - 1400 кв.метр	400 - 800 кв.метр	800 кв.м артык
Шул исәптән техник бүлмәләр	120 - 160 кв.метр	120 - 160 кв.метр	240 кв.м артык
Дәресләр өчен кабинетлар саны	5 - 7	7 - 15	15 ким түгел
Студияләрдә, секцияләрдә, берләшмәләрдә яшь төркемнәренең гомуми саны (алты көнлек эш һәм төркемнең уртача составында 12-15 кеше)	20 - 25	25 - 60	60 ким түгел
Шөгыльләнүчеләр саны	240 - 360 кеше	300 - 800 кеше	800 артык кеше (1 кв.м -1 кеше)

5.1.103. Сәүдә, җәмәгать туклануы һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләренең минималь тәэмин ителеше әлеге нормативларга 3 нче кушымтаның 4 нче таблицасы нигезендә кабул ителә, шулай ук: авыл торак пунктлары өчен-29 таблица буенча.

Сәүдә, җәмәгать туклануы һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләренең һәркем өчен мөмкин булган радиуслары кабул ителә: авыл торак пунктлары өчен-әлеге нормативларның 2.3.47 пункты буенча.

5.1.104. Сәүдә, җәмәгать туклануы һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләренең җир участоклары мәйданы әлеге нормативка 3 нче кушымта нигезендә билгеләнә.

5.1.105. Торак биналарның цоколь, беренче һәм икенче катларында, кешегә тискәре йогынты ясый торган объектлардан тыш, сәүдә, җәмәгать туклануы һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын урнаштыру рөхсәт ителә.

Җәмәгать туклануы предприятиеләрен торак биналарның йорт яны территорияләрендә урнаштыру рөхсәт ителми.

5.1.106. Җитештерү территорияләрендә ябык һәм ачык челтәрләргә хезмәт күрсәтү предприятиеләре булырга тиеш.

Ябык челтәрдәге җәмәгать туклануы предприятиеләре сәнәгать предприятиеләре территориясендә урнашкан һәм СНиП 44.13330.2011 нигезендә, хезмәткәрләр санын исәпкә алып, исәпләнә:

Сменага 200 дән артык кеше эшләгән очракта ярымфабрикатларда эшләүче ашханәне (нигезләгәндә, чималга эшләүче ашханәләрне күздә тотарга рөхсәт ителә)күздә тотарга кирәк.;

Сменада эшләүчеләр саны 200 кешегә кадәр булганда-ашханә-өләшү; сменада эшләүчеләр саны 30 кешедән ким булганда, ризык кабул итү бүлмәсе рөхсәт ителә.

5.1.107. Җитештерү зоналары һәм торак районнар территорияләре чигендә урнашкан ачык челтәр оешмалары күрсәткечләре якын-тирә районнар халкына 35 таблица буенча эшләүчеләрне исәпкә алу коэффициенты белән исәпләнә. Мондый территорияләрдәге челтәр составына сәүдә-көнкүреш, спорт, Саклык банкы, элемтә бүлекләре, шулай ук офислар һәм автосервис объектлары керә.

35 нче таблица

Җитештерү зоналары һәм торак районнар территорияләре чигендә урнашкан ачык чалтәр учреждениеләре күрсәткечләре

Нисбәт: эшләүче (мең кеше) / яшәүче (мең кеше)	Коэффициент	Радиус чикләрендә исәп-хисап күрсәткечләре (1000 кешегә)			
		сату-алу, кв.метр		иҗтимагый туклану урыны	көнкүреш күрсәтү эш урыннары
		азык-төлек сәүдә	азык-төлек булмаган сәүдә		
0,5	1	70	30	8	2
1	2	140	60	16	4
1,5	3	210	90	24	6

5.1.108. Базарларны торак төзелеше булган районнарда, сәүдә үзәкләре составында, транспорт магистральләре, шәһәр транспорты тукталышлары, автобус һәм тимер юл вокзаллары (станцияләр) янында урнаштырырга киңәш ителә.

Җәмәгать транспорты тукталышларыннан алып ваклап сату базарларына кадәр җәяүлеләр йөри ала торган Радиус 250 метрдан артмаска тиеш.

Базар территориясендә күчеш озынлыгы 400 метрдан артмаска тиеш: базарның иң ерак объектлары арасында - 400 метрдан;

200 метр - базарның теләсә кайсы ноктасыннан алып җәмәгать бәдрәфенә кадәр.

5.1.109. Базарларның җир участоклары күләмен шәһәр төзелеше хәленнән һәм тәэмин итүнең исәп - хисап күрсәткечләреннән чыгып, проект карары белән билгеләргә кирәк.

Ваклап сату базарының (комплекс) сәүдә мәйданының 1 кв. метрына 7дән 14 кв. метрга кадәр җир участоклары күләмен, сыйдырышлылыгына карап, кабул итәргә кирәк:

14 кв. метр - сәүдә мәйданы 600 кв. метр булганда;

7 кв. метр - сәүдә мәйданы 3000 кв. метрдан артык булганда.

5.1.110. Территориядән рациональ файдалану мөмкинлеген исәпкә алып, базарның иң чик сәүдә мәйданын 1000 кешегә исәпләнгән сәүдә мәйданыннан 24 кв. метр исәбеннән проектларга кирәк.

Бер сәүдә урыны мәйданы 3 нче кушымта таләпләре нигезендә әлеге нормативларга туры килә һәм сәүдә мәйданының 6 кв. метрын тәшкил итә.

Гражданнар өчен сәүдә урыны мәйданы 1,5 кв. метрдан да ким булмаган мәйданны тәэмин иткәндә лотоклардан сезонлы сәүдә оештыру рөхсәт ителә.

Сәүдә урыннары ябык ваклап сату базарында (бинада, корылмада), шулай ук ваклап сату базарының ачык мәйданчыгында проектлана ала.

Ваклап сату базарында товар җитештерүчеләр тарафыннан товарлар сату эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен сәүдә урыннары саны муниципаль берәмлек администрациясе тарафыннан билгеләнә, әмма сәүдә урыннарының гомуми саныннан кимендә 50%.

5.1.112. Ваклап сату базарларының тер-риторияләрендә төзелешнең минималь тыгызлыгын кимендә 50 процент тәэмин итәргә киңәш ителә.

5.1.113. 2013 елның 1 гыйнварыннан базарларда, авыл хуҗалыгы базарларыннан һәм авыл хуҗалыгы кооперативларыннан тыш (ә 2015 елның 1 гыйнварыннан - авыл

хуҗалыгы базарларында, авыл хуҗалыгы кооператив базарларында һәм авыл хуҗалыгы кооперативларында) товарлар сату (эшләр башкару, хезмәтләр күрсәтү) эшчәнлеген оештыру өчен бары тик ваклап сату базары биналары комплексы булган биналар, корылм Базарлар хезмәт күрсәтүче персонал һәм килүчеләр өчен автомобильләрне вакытлыча саклау (парковка) урыннары белән тәэмин ителергә тиеш.

Автомобильләрне вакытлыча саклау урыннары белән тәэмин итү, ваклап сату базарлары территориясендә автотранспорт стоянкасы зоналарын (автостоянкалар) урнаштыру, шулай ук автостоянкалардан ераклык, керү һәм алардан чыгу юлларын әлеге нормативларның «транспорт инфраструктурасы зоналары» бүлеге таләпләре нигезендә проектларга кирәк.

5.1.114. Җиңел автомобильләр куюе өчен кирәкле машина-урыннарның исәп-хисап саны 1 сәүдә урынына яки 10 кв. метр сәүдә мәйданына 1 машина-урын исәбеннән проектлана, алар корылмалар гына кулланылырга тиеш.

Иҗтимагый-эшлекле зоналарда урнашкан базарларда 1000 кв. метрга кадәр сәүдә мәйданы күләме булганда, машина-урыннарның исәп-хисап саны 100 таблица нигезендә проектлана һәм 50 сәүдә урынына 25 машина-урын тәшкил итә.

Базарны проектлаганда аерым торучы бинада хезмәт күрсәтүче персонал һәм килүчеләр өчен транспортны парковкалау мәйданчыгын автомобиль юлларының йөрү өлеше ягыннан күздә тотарга кирәк. Мәйданчык торак биналарның йорт яны территориясендә урнашырга тиеш түгел. Автомобиль куюе урыннарыннан базарның теләсә кайсы ноктасына кадәр ераклык 400 метрдан да артмаска тиеш.

Автомобильләрне вакытлыча саклау өчен тукталышлар мәйданын исәпләгәндә, базарның гомуми мәйданына кертелми.

5.1.115. Чүп-чар һәм азык-төлек калдыкларын җыю мәйданчыкларын базарның хуҗалык зонасында сәүдә зонасы чикләреннән кимендә 25 метр ераклыкта урнаштырырга кирәк.

5.1.116. Ваклап сату базары территориясе төзекләндерелгән, яшелләндерелгән һәм коймаланган булырга тиеш.

5.1.117. Ваклап сату базарларын су белән тәэмин итү һәм канализация үзәкләштерелгән булырга тиеш, җылылык белән тәэмин итү - ТЭЦ, район яки җирле котельный, автоном чыганаклардан.

На территории розничных рынков следует проектировать водопроводы хозяй- ственно-питьевого водоснабжения, раздельные системы бытовой и производственной канализации с самостоятельными выпусками, устройство дождевой канализации.

5.1.118. На территории населенных пунктов следует предусматривать временные площадки для организации ярмарочной торговли сельскохозяйственной продукцией из расчета 3 кв.метра на 1000 жителей.

5.2. Транспорт инфраструктурасы

5.2.1. Урам-юл челтәре системасы җирлекнең планлаштыру структурасының нигезен тәшкил итә һәм барлык функциональ зоналар, башка җирлекләр белән уңайлы, тиз һәм куркынычсыз транспорт элемтәләрен тәэмин итүгә юнәлдерелгән.

5.2.2. Транспорт инфраструктурасы корылмалары һәм коммуникацияләре барлык функциональ зоналар составына таяна ала.

Җитештерү территорияләре составына керүче транспорт инфраструктурасы зоналары транспорт инфраструктурасы объектларын һәм корылмаларын, шул исәптән тимер юл, автомобиль, су һәм һава транспорты корылмаларын һәм коммуникацияләрен, шулай ук санитар - яклау зоналарын, санитар - яклау зоналарын, махсус саклау зоналары зоналарын, мондый объектлар өчен төзелеш чикләүләрен билгеләү өчен билгеләнгән.

5.2.3. Татарстан Республикасын тотрыклы үстерү максатларында транспорт

проблемаларын хәл итү торак пунктлар чикләренә транзит агымнарын чыгару белән тышкы элемтәләрнең үсеш алган транспорт инфраструктурасын булдыруны һәм автомобильчеләргә хезмәт күрсәтүнең югары дәрәҗәсен тәэмин итүне күздә тота.
Җирлекнең генераль планын эшләгәндә шәһәр округының, җирлекнең һәм аның янәшәсендәге территориянең планлаштыру структурасы белән үзара бәйләнештә Транспорт һәм урам-юл челтәренең бердәм системасын күздә тотарга кирәк.
Авыл җирлекләрендә яшәүчеләр өчен яшәү урыннарыннан алып җитештерү объектларына кадәр авыл хуҗалыгы предприятиесе чикләрендә хәрәкәт итү (җәяүлеләр яки транспорт кулланып) өчен вакыт 30 минуттан артмаска тиеш.

5.2.4. 2015 елга кадәр исәп-хисап чорына автомобильләр саны 1000 кешегә 286 җиңел автомобиль, 2025 елга кадәр исәп - хисап чорына 420 җиңел автомобиль кабул ителә.

Тышкы транспорт

5.2.5. Тышкы транспорт (тимер юл, автомобиль, су һәм һава - душ) урам - юл челтәре һәм шәһәр транспорт төрләре белән үзара бәйләнештә, пассажирлар йөртүнең уңайлылыгын, транспорт корылмаларын һәм коммуникацияләрне төзүнең һәм эксплуатацияләүнең куркынычсызлыгын, шулай ук җирле һәм транзит ташуларның рациональлеген тәэмин итә торган комплекслы система буларак проектларга кирәк.

5.2.6. Тышкы транспорт корылмаларына һәм коммуникацияләренә җир бүлеп бирү, гамәлдәге нормалар нигезендә, билгеләнгән тәртиптә башкарыла.
Бу җирләрдән файдалану һәм куркынычсызлыкны тәэмин итү режимы дәүләт күзәтчелегенең тиешле органнары тарафыннан билгеләнә.

5.2.7 .Корылмаларны һәм тышкы транспорт объектларын нормаль эксплуатацияләүне тәэмин итү максатларында гамәлдәге законнар нигезендә сак зоналары билгеләнә.

5.2.8 .«Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында " 2007 елның 8 ноябрендәге 257-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, автомобиль юллары аларның әһәмиятенә карап бүленә::
федераль әһәмияттәге автомобиль юллары;
региональ яисә муниципальара әһәмияттәге автомобиль юллары; җирле әһәмияттәге автомобиль юллары;
шәхси автомобиль юллары.

5.2.9. СНиП 2.05.02-85 таләпләре нигезендә* автомобиль юллары, аларның билгеләнешенә һәм хәрәкәтнең исәп-хисап интенсивлыгына карап, I-а, I-б, II, III, IV һәм V категорияләргә бүленә.

5.2.10. Автомобиль юллары өчен, торак пунктлар чикләрендә урнашкан автомобиль юлларыннан тыш, юл буе полосалары билгеләнә.
Автомобиль юлларының классына һәм (яки) категориясенә карап, юл буе полосасының киңлеге үсеш перспективаларын исәпкә алып, һәр юл буе полосасының киңлеге күләмдә билгеләнә:
I һәм II категория автомобиль юллары өчен-75 метр;
50 метр - III һәм IV категорияле автомобиль юллары өчен;
25 метр-V категорияле автомобиль юллары өчен;;

5.2.11. Федераль, төбәк яки муниципаль, җирле әһәмияттәге автомобиль юлларының юл буе полосалары чикләрен билгеләү яисә мондый юл буе полосаларының чикләрен үзгәртү турында карар юл хуҗалыгы өлкәсендә дәүләт хезмәтләре күрсәтү һәм дәүләт милке белән идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыручы башкарма хакимиятнең федераль органы, Татарстан Республикасы башкарма хакимиятенең вәкаләтле органы, җирле үзидарә органы тарафыннан кабул ителә.

Федераль, төбәк яки муниципальара, җирле әһәмияттәге автомобиль юлларының юл буе полосаларын билгеләү һәм алардан файдалану тәртибе Россия Федерациясе Хөкүмәте, Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең иң югары башкарма органы, җирле үзидарә органы тарафыннан билгеләнә ала.

5.2.12. Автомобиль юлларын проектлау Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, «Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2007 елның 8 ноябрендәге 257-ФЗ номерлы Федераль закон, СНиП 2.05.02-85*таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Юллар категорияләрен билгеләгәндә, план элементларын проектлаганда, озын һәм аркылы профильләрне проектлаганда 20 елга тигез кабул итәргә кирәк. Исәп-хисап чорының башлангыч елы эчендә юл проектын (яки юлның мөстәкыйль участогы) эшләп бетерү елын кабул итәргә кирәк.

5.2.13. Автомобиль юллары трассасын салу, ясалма һәм юл буе корылмаларын урнаштыру урыннарын, җитештерү базаларын, подъезд юлларын һәм башка вакытлыча корылмаларны билгеләү, төзелеш ихтыяҗлары өчен, әйләнә-тирә мохиткә минималь йогынтыны исәпкә алып, үтәлергә тиеш:

автомобиль юллары трассаларын Татарстан Республикасының территориаль планлаштыру схемасы белән билгеләнгән транспорт зонасында салырга кирәк.;

трассаның авыл хуҗалыгы җирләрендә чәчү әйләнеше кырлары һәм хуҗалыклар чикләре буенча сузарга кирәк;

елгалар, күлләр һәм трассаның башка су объектлары буйларында алар өчен билгеләнгән Су саклау зоналары һәм яр буе саклау полосалары эшләре артыннан салу зарур;

курортлар, ял йортлары, пансионатлар, шәһәр читендәге балалар учреждениеләре һ. б. урнашкан районнарда трассаларны алар тирәсендә билгеләнгән санитар зоналардан читтә салырга кирәк.;

автомобиль юллары трассасының урман массивлары буенча, урманнарны саклау һәм экологик тикшеренүләрне исәпкә алып, просекларны һәм янгынга каршы өзеклекләрне, предприятие һәм урманчылыкларның чикләрен файдаланып, мөмкин булган кадәр сузарга кирәк;

аеруча саклана торган табигый территорияләр зоналары буенча трассалар салу рөхсәт ителми.

Борычлы сазлык аша автомобиль юлларын проектлаганда (юл трассасына кадәр) су белән тәэмин ителгән горизонтта СНиП 2.05.02-85*таләпләренә туры китереп чаралар күрергә кирәк.

5.2.14. I, II, III категорияле автомобиль юллары торак пунктларны урап үтеп, аларга керү юллары белән проектлаштырырга кирәк. Торак пунктларны карап чыкканда, мөмкин булганча, юлларны җилләтке яктан сузарга кирәк.

Автомобиль юлларының җир катламын бровкадан төзелешкә кадәр булган ераклыкны таблицада китерелгән 38 нче пункттан да ким булмаган санда кабул итәргә кирәк.

38 нче таблица

Автомобиль юлларының җир катламының бровкасыннан төзелешкә кадәр ераклык

Автомобиль юллары категориясе	**Җир катламы бровкасыннан ераклык, метр, ким**	
	Торак төзелешенә кадәр	бакчачылык, яшелчәчелек, дача берләшмәләренә
I, II, III	100	50
IV	50	25

Корылмаларны тавыштан саклау өчен әлеге нормативларның 6.5 бүлеге нигезендә

шушы яклау чараларын, шул исәптән 10 метрдан да ким булмаган юл буенда тавыш саклау җайланмалары һәм яшел үсентеләр полосасын күздә тотарга кирәк.

5.2.31. Автомобиль юллары буенда хәрәкәт интенсивлыгы кимендә 4 000 прив.га җитә торган участокларда.берәмлек/тәүлек, ә велосипед хәрәкәте яки мопедларның интенсивлыгы бер юнәлештә 200 велосипедка (мопедка) җитә һәм 30 минут эчендә иң интенсив хәрәкәт булганда яки тәүлегенә 1000 берәмлек булганда, велосипед юлларын күздә тотарга кирәк.

Велосипед юллары, кагыйдә буларак, бер яклы хәрәкәт өчен 2,2 метр киңлектә мөстәкыйль җир өслегендә, насыплар табанының яки су төбеннән читтә, шулай ук махсус төзелә торган бермаларда (аерым очракларда - машиналар йөрү өлешеннән 1 метрдан да ким булмаган арада) проектларга кирәк.

Бер полосалы велосипед юллары, кагыйдә буларак, юлның өске ягында (җәйге чорда булган җилләргә исәпләгәндә), ә ике полосалы юлларның ике ягында да булырга тиеш.
Кысан шартларда һәм күпер корылмаларына якын килүдә юл читендә велосипед юллары оештырырга рөхсәт ителә. Бу очракларда юл кырыйларын ныгытылган (край) полосасы артында урнашкан 0,20-0,25 метр биеклектәге бордюрдан аерырга, ә юллар бордюрның вертикаль чигеннән 0,75 метр ераклыкта урнашырга тиеш.

Велосипед юллары, кагыйдә буларак, бер яклы хәрәкәт өчен 2,2 метр киңлектә мөстәкыйль җир өслегендә, насыплар табанының яки су төбеннән читтә, шулай ук махсус төзелә торган бермаларда (аерым очракларда - машиналар йөрү өлешеннән 1 метрдан да ким булмаган арада) проектларга кирәк.

Бер полосалы велосипед юллары, кагыйдә буларак, юлның өске ягында (җәйге чорда булган җилләргә исәпләгәндә), ә ике полосалы юлларның ике ягында да булырга тиеш.
Кысан шартларда һәм күпер корылмаларына якын килүдә юл читендә велосипед юллары оештырырга рөхсәт ителә. Бу очракларда юл читләрен ныгытылган (край) полосасы артында урнашкан 0,20 - 0,25 метр биеклектәге бордюрны, ә юлларны бордюрның вертикаль чигеннән 0,75 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнаштырырга кирәк.

Халык санынннан чыгып, торак пунктларга якын килү урыннарында велосипед юлларының якынча озынлыгын 39 нчы таблица буенча билгелиләр.

39 нчы таблица

Торак пунктларда якынча велосипед юлларының якынча озынлыгы

Халык саны, мең кеше	500дән артык	500 - 250	250 - 100	100 - 50	50 - 25	25 - 10
Велосипед юлы озынлыгы, километр	15	15 - 20	10 - 8	8 - 6	6 - 3	3 - 1

Халык саны 10 меңнән артык булган торак пунктларның бер-берсеннән аз гына (10 километрга кадәр) ерак булса, алар арасында велосипед юлын күздә тотарга кирәк.

5.2.32. Велосипед юллары юл буе полосасында урнашкан (җирдән файдаланучылар белән килешенеп). Велосипед юлының параллель рәвештә автомобиль юлы полотнасына туры килүе мәҗбүри түгел. Велосипед юлларының төп хисап параметрлары 40 нчы таблицада китерелгән.

40нчы таблица

Велосипед юлларының төп исәпләү параметрлары

Нормалаштырылган параметр	**Тәкъдим ителгән саннар**	
	Яңа төзелеш	**Төзекләрендү һәм кысылу шартларында минималь**
Хәрәкәтнең исәп-хисап тизлеге,	25	15
Машиналар йөрү өлешенең киңлеге, метр, хәрәкәт өчен:		
Берюллы беряклы	1,0	0,75
Икеюллы беряклы	1,75	1,50
Икеюллы каршы хәрәкәтле	2,50	2,00
Җәяүлеләр һәм велосипед хәрәкәтенә бүленгән велосипед-җәяүлеләр юлы	4,00*(1)	3,25*(2)
Җәяүлеләр һәм велосипед хәрәкәтенә бүленмәгән велосипед-җәяүлеләр юлы	2,50*(3)	2,00*(4)
Велосипед полосасы	1,20	0,90
Велосипед юллары кырыйларының киңлеге, метр	0,5	0,5
Пландагы борылышның иң аз радиусы, метр:		
Вираж булмаса	50	15
Вираж булганда	20	10
вертикаль борылышларның иң аз радиусы, метр:		
кабарынкы	500	400
батынкы	150	100
Иң зур буй авышлык, %	60	70
Аркылы авышлык , %	20	20
Вираж авышлыгы, %, радиусы:		
10 - 20 метр	Более 40	30
20 - 50 метр	30	20
50 - 100 метр	20	15 - 20
Биеклек габаритлары метр	2,50	2,25
Ян каршылыкларга кадәр минималь ераклык, метр	0,50	0,50

*(1җәяүлеләр юлы киңлеге 1,5 метр, велосипед юлы - 2,5 метр.

*(2) 1җәяүлеләр юлы киңлеге 1,5 метр, велосипед юлы - 1,75 метра.

*(3) Хәрәкәт интенсивлыгы сәгатенә 30 велосипед һәм җәяүлеләр сәгатенә 15 булган очрак.

5.2.33. Автомобиль юлларын проектлаганда юл буенча автомобиль хәрәкәтенә тулысынча хезмәт күрсәтүне тәэмин итүче, хәрәкәт иминлеген һәм автомобиль транспорты эшенең нәтиҗәлелеген арттыруга ярдәм итүче предприятиеләр һәм корылмалар карала.

5.2.34. Автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләрендә юл сервисы объектларын урнаштыруны территорияне планлаштыру документлары һәм техник регламентлар таләпләре нигезендә башкарырга кирәк. Автомобиль юлының юл буе полосалары чикләрендә юл сервисы объектларын урнаштыру автомобиль юлы хуҗасының

язмача ризалыгы булганда гамәлгә ашырылырга тиеш.

Автомобиль юлын юл сервисы объектлары белән тәэмин итү автомобиль юлында күрүчәнлекне, юл хәрәкәте иминлегенең башка шартларын, шулай ук автомобиль юлын һәм анда урнашкан корылмаларны һәм башка объектларны эксплуатацияләү һәм карап тоту шартларын начарайтырга тиеш түгел.

Юл сервисы объектлары транспорт чараларының тукталыш урыннары һәм тукталышлары, шулай ук аларга автомобиль юлыннан керү мөмкинлеген тәэмин итү максатларында подъездлар, съездлар һәм кушылмалар белән җиһазландырылырга тиеш. Автомобиль юлы башка автомобиль юлы янында булганда подъездлар һәм съездлар күчмә-тизлек полосалары белән җиһазландырылырга һәм юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү максатларында автомобиль юлын төзекләндерү элементлары белән җиһазландырылырга тиеш.

5.2.35. Функциональ әһәмияткә ия булган автосервис предприятиеләре һәм объектлары өч хезмәт күрсәтү төркеменә бүленергә мөмкин:
йөк ташу; хәрәкәттәге состав; йөк ташу.

Пассажирларга хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән автосервис предприятиеләренә һәм объектларына автобус тукталышлары, пассажирлар автостанцияләре, автовокзаллар, кунакханәләр, мотельләр, кемпинглар, җәмәгать туклануы һәм сәүдә предприятиеләре, ял мәйданчыклары, парковка керә.

Күчмә составка хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән предприятие һәм автосервис объектларына техник хезмәт күрсәтү станциясе (алга таба - СТО), автозаправка станцияләре (алга таба - АЗС), юу пунктлары, эстакадалар, мәйданчыклар-стоянкалар керә.

Йөк ташуларга хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән автосервис предприятиеләренә һәм объектларына транспорт-экспедиция предприятиеләре, йөк автостанцияләре, контроль-диспетчерлык пунктлары, ял мәйданчыклары, парковка керә.

5.2.36. Автомобиль хәрәкәтенә хезмәт күрсәтү биналары һәм корылмалары һәм аларның комплекслары турыдан-туры юл янында яки торак пунктның яисә табигать шартларының планлаштырылган чишелешләренә карап, аннан читтә булырга мөмкин.

Юл янындагы объектны проектлаганда, төп юлның машиналар йөрү өлешеннән минималь ераклык 200-300 метр тәшкил итә.

Кагыйдә буларак, турыдан-туры юл янында проектларга кирәк булган корылмаларга түбәндәгеләр керә:
автобус тукталышлары; ял мәйданчыклары;
мәйданчыклар-комплекслар каршында автотранспорт өчен тукталышлар, шулай ук юл янында урнашкан кибетләр һәм иҗтимагый предприятиеләр һәм биналар янында; АЗС янында; стоя;
тикшерү-диспетчерлык пунктлары; җәмәгать туклануы предприятиеләре; юу пунктлары (АЗС һәм СТО комплексларында).

5.2.37. Пассажирлар өчен тукталыш һәм утыру мәйданчыклары һәм павильоннар автобус тукталышлары урыннарында булырга тиеш. Тукталыш мәйданчыкларының киңлеген - машина йөрү өлешенең төп полосаларының киңлегенә, ә озынлыгын-бер үк вакытта туктатыла торган автобусларның санына карап, әмма кимендә 10 метр кабул итәргә кирәк.

I-а категорияле юлларда автобус тукталышларын җир полотносы чикләреннән читтә урнаштырырга кирәк, куркынычсызлык максатларында аларны машиналар йөрү өлешеннән аерырга кирәк.

I категорияле юлларда автобус тукталышларын икенчесенә каршы урнаштырырга кирәк, ә II - V категорияле юлларда аларны якындагы павильоннар стеналары арасында 30 метрдан да ким булмаган ераклыкка урнаштырырга кирәк.

I-III категорияле юлларда автобус тукталышларын - 3 километрдан да артык түгел, ә курорт

районнарында һәм халык күп яши торган урыннарда 1,5 километрдан да күбрәк билгеләргә кирәк.

5.2.38. I һәм II категорияле юлларда 15-20 километр, III категорияле юлларда 25-35 километр һәм IV категорияле юлларда 45-5 километр юлларда ял итү мәйданчыкларын карарга кирәк.

Әлеге мәйданчыкларның сыйдырышлылыгы тәүлегенә 30000 транспорт берәмлегенә кадәр хәрәкәт интенсивлыгы булган I категорияле юлларда бер үк вакытта 20 - 50 транспорт берәмлегеннән дә ким булмаска тиеш, 10 - 15 - II һәм III категорияле юлларда, 10 - IV категорияле юлларда. I категорияле юлларда ике яклы урнаштырылганда аларның сыйдырышлылыгы, күрсәтелгән югарырак күрсәткеч белән чагыштырганда, ике тапкыр кими. Ял мәйданчыклары, туристлык транспорты тукталышлары яхшы урнаштырылган булырга тиеш.

Ял мәйданчыклары территориясендә бәдрәфләр, эчә торган су чыганаклары, чүп-чар җыю урыннары, азык кабул итү урыннары, автомобильләргә техник карау өчен Корылмалар һәм сәүдә пунктлары каралырга мөмкин.

5.2.39. Автомобильләргә ягулык салу станцияләрен һәм юл стоянкаларын урнаштыру икътисадый һәм статистик эзләнүләр нигезендә башкарылырга тиеш.

АЗС егәрлеге һәм алар арасындагы араны хәрәкәт интенсивлыгына карап 41 нче таблица буенча кабул итәргә киңәш ителә.

41нче таблица

51нче таблица

АЗС егәрлеген һәм алар арасындагы араны билгеләү

Хәрәкәт интенсивлыгы, транспорт берәмлеге/тәүлек	**АЗС куәте, ягулык салу тәүлеккә**	**АЗС арасы, километр**	**АЗС урнаштыру**
1000нән артык 2000гә кадәр	250	30 - 40	берьяклы
2000нән артык 3000гә кадәр	500	40 - 50	берьяклы
3000нән артык 5000гә кадәр	750	40 - 50	берьяклы
5000нән артык 7000гә кадәр	750	50 - 60	икеяклы
7000нән артык 20000гә кадәр	1000	40 - 50	икеяклы
20000нән артык	1000	20 - 25	икеяклы

Искәрмә: АЗС урнашкан вакытта аның егәрлеге, исәпкә алып, төгәлләштерелергә тиеш
хезмәт күрсәтә торган барлык юлларның озынлыгы, хәрәкәт интенсивлыгы һәм бу участокларда башка исәп-хисап күрсәткечләре.

АЗСларга булган ихтыяҗны исәпләгәндә, 20-40 километр озынлыктагы эре шәһәр торак пунктыннан беренче узышта шәһәр яны рейсларын башкаручы автомобильләр 90 процентка якынын тәшкил итә. Исәп-хисапларда беренче аралыкта заправкага мохтаҗ автомобильләрнең өлеше якынча 50 процент тәшкил итә, дип кабул итәргә кирәк. Шуның нигезендә автотранспортның заправкаларга ихтыяҗы 0,5 коэффициенты белән кабул ителә. Алга таба, әмма шундый торак пунктлардан 100 километр ераклыкта, заправкага мохтаҗ автомобильләр өлеше гомуми хәрәкәт интенсивлыгының 75 процентын тәшкил итә. Бу

очракта төзәтү коэффициенты-0,75. Юлның калган өлешендә бөтен транспорт исәп-хисапка алына.

5.2.40. Алар арасындагы ераклыкка һәм хәрәкәт интенсивлыгына карап, юл полосаларында постлар санын 42 нче таблица буенча кабул итәргә киңәш ителә.

42нче таблица

Юл йөрү урыннарында постлар санын билгеләү

Хәрәкәт интенсивлыгы транспорт чаралары тәүлек	Йөзгә карап, постлар саны алар арасында					ТХКСурнашу
	80	**100**	**150**	**200**	**250**	
1 000	1	1	1	2	3	берьяклы
2 000	1	2	2	3	3	берьяклы
3 000	2	2	3	3	5	берьяклы
4 000	3	3	-	-	-	берьяклы
5 000	2	2	2	2	3	икеяклы
6 000	2	2	3	3	3	икеяклы
8 000	2	3	3	3	5	икеяклы
10 000	3	3	3	5	5	икеяклы
15 000	5	5	5	8	8	икеяклы
20 000	5	5	8	махсус исәп буенча		икеяклы
30 000	8	8	махсус исәп буенча			икеяклы

Юл бәясе булганда АЗСларны күздә тотарга кирәк.

5.2.41. Транзит мотельләре һәм кемпингларның сыйдырышлыгы (йокы урыннары) транспорт йөртүче автотуристлар санын һәм шәһәрара һәм халыкара пассажирлар йөртү автомобильләренең хәрәкәт интенсивлыгын исәпкә алып проектлауга задание буенча кабул итәргә кирәк. Торак пункт тирәсендә кунакханә учреждениеләренең сыйдырышлылыгын исәплләгәндә, әлеге предприятиеләрдә каралучы торак пункт аша уза торган барлык автомобиль юлларының суммар интенсивлыгыннан чыгып, ихтыяҗ булуын һәм ихтыяҗны исәпкә алырга кирәк. Мотельләр һәм кемпинглар арасында араны 500 ки-лометрдан да артык түгел. Мотельләрне комплексль рәвештә проектларга кирәк, шул исәптән юл СТОЯЛАРЫ, АЗС, туклану һәм сәүдә пунктларын да.

Автомобиль сервисы объектларында, кирәк булганда, туклану һәм сәүдә пунктларын урнаштырырга кирәк. Сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләренең саны һәм сыйдырышлыгы йөри торган автотуристларның санын, автомобильләрнең хәрәкәт интенсивлыгын, шулай ук якын-тирә торак пунктларда яшәүчеләрнең ихтыяҗларын исәпкә алып (алар булганда) проектлауга кирәк.

5.2.42. Предприятиеләр һәм автосервис объектлары төзелеше өчен җир участокларының якынча мәйданы 43 таблицада күрсәтелгән.

5.2.43. Торак пункт территориясе аша гомуми челтәр юллары салынган очракта, аларны «урамнар һәм юллар челтәре» бүлекчәсе таләпләрен исәпкә алып, әлеге нормативларны проектларга кирәк. Шул ук вакытта торак пункт аша уза торган гомуми челтәрдәге юл категориясе һәм параметрлары торак пункттан читтә юл категорияләренә һәм параметрларына туры килергә һәм (яки) хәрәкәт интенсивлыгын исәпкә алып югарырак кабул ителергә тиеш.

43нче таблица

Предприятиеләр һәм автосервис объектлары төзү өчен җир кишәрлекләренең якынча мәйданы

№ п/п	**Предприятие һәм автосервис объектларының исеме**	Якынча җир мәйданы,га
1	Тукталу урыны булган 500 заправкалы АЗС	0,8
2	Тукталу урыны булган 1000 заправкалы АЗС	1,1
3	10 пассажирлык автопавильон	0,08
4	20 пассажирлык автопавильон	0,1
5	җиңел автомобиль СТОсы 5 постка кадәр	0,13 бер постка
6	җиңел автомобиль СТОсы 5 посттан 8 постка кадәр	0,17 бер постка
7	10 кеше сыйдырышлы пассажир автостанциясе	0,45
8	25кеше сыйдырышлы пассажир автостанциясе	0,65
9	50 кеше сыйдырышлы пассажир автостанциясе	0,75
10	75 кеше сыйдырышлы пассажир автостанциясе	0,9
11	5 автомобильгә исәпләнгән мәйданчык-парковка	0,03 - 0,08
12	5 автопоездга исәпләнгән мәйданчык-парковка	0,07
13	Юл хәрәкәте иминлеге буенча дәүләт инспекциясенең юл-патруль хезмәте посты	0,1
14	Трасса яны ял итү мәйданчыгы, карау эстакадасы, бәдрәф	0,01 - 0,04
15	Трасса янында ял итү мәйданчыгы, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре, бәдрәф	0,7 - 1,0
16	АЗС, бәдрәф, сәүдә һәм җәмәгать туклануы	1,5
17	АЗС, йөз, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре, юу пункты, ял итү бүлмәләре	3,5
18	Кемпинг, АЗС, СТО, бәдрәф, медицина пункты, юу пункты, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре, мәйданчык-стоянка	5,0
19	Мотель, кемпинг, мәйданчык-стоянка, бәдрәф, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре, АЗС, стоя, юу пункты, медицина пункты	9,5
20	Пассажир автостанциясе, мәйданчык-стоянка, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре, ял итү бүлмәләре, юл хәрәкәте куркынычсызлыгы буенча дәүләт инспекциясенең юл-патруль хезмәте посты	0,45 - 0,9
21	Автовокзал, мәйданчык-стоянка, сәүдә һәм җәмәгать туклануы предприятиеләре, медицина пункты, милиция пункты	1,8
22	Йөк автостанциясе, мәйданчык-стоянка, юу пункты, ял бүлмәсе, медицина пункты, бәдрәф	2,0 - 4,0
Искәрмә: 1. Комплексны проектлана торган артезиан скважинасыннан су белән тәэмин иткәндә 1 гектар өстәргә кирәк. турында. 2. Проектлана торган чистарту корылмаларына канализация агынтыларын чистарту корылмаларының тибына карап, 0,4 - 1,0 гектар җирне өстәргә кирәк. 3. Котельныйны проектлаганда комплекс мәйданына 0,4 тән 0,7 гектарга кадәр		

5.2.48. Торбаүткәргечләрне урнаштыру һәм проектлау СНиП 2.05.06-85*, махсус ведомство норматив - норматив документлары һәм әлеге бүлек таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.

5.2.49. Магистраль торбаүткәргечләр өчен җирләр СН 452-73 таләпләренә туры килә. Магистраль җир өсте торбаүткәргечләре өчен җир полосаларының киңлеге билгеләнгән тәртиптә расланган проект белән билгеләнә.

5.2.50. Торбаүткәргеч трассасын проектлаганда инженер-геологик яктан иң уңайлы территорияләр сайлап алынырга тиеш. Торбаүткәргеч трассасын сайлаганда торак пунктларның, сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы предприятиеләренең, автомобиль һәм тимер юлларның һәм башка объектларның, проектлана торган торбаүткәргечнең перспективалы үсешен исәпкә алырга, шулай ук аны эксплуатацияләү чорында торба үткәргечләрне төзү һәм аларга хезмәт күрсәтү шартларын исәпкә алырга, магистраль торбаүткәргечләрне төзү һәм эксплуатацияләү барышында табигать шартларының үзгәрүен фаразларга кирәк.

5.2.51. СНиП 2.05.06-85 таләпләре нигезендә * эш шартларына, эретеп ябыштыру катнашмаларының бозылмый торган контроле күләменә һәм сынау басымы күләменә карап, магистраль торба үткәргечләр һәм аларның участоклары түбәндәге категорияләргә бүленә: В, I, II, III, IV. Магистраль торбаүткәргечләр участокларының категорияләрен 3* СНиП 2.05.06-85*таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.2.52. Магистраль торбаүткәргечләрне (газ үткәргечләрне, нефть үткәргечләрне) проектлаганда аларны җир асты юлы белән төзүне күздә тотарга кирәк. Җир өслеге буенча насыпларга (җир өсте салу) яки терәкләргә (җир өсте салу) трубаүткәргечләр сазлыклы урыннарда, шулай ук табигый һәм ясалма каршылыклар аша чыгу урыннарында сузыла. Шул ук вакытта торбаүткәргечләрне ышанычлы һәм куркынычсыз эксплуатацияләүне тәэмин итүче махсус чаралар каралырга тиеш.

5.2.53. Җир өстендәге торбаүткәргечләрне җир дәрәҗәсеннән яки юл өслегеннән алып түбәненә кадәр биеклектән СНиП II таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк-89-80*- тик 0,5 метрдан да ким түгел.

5.2.54. Торбаүткәргечләрне киртә аша үткәргәндә торбаның түбәненнән яки пролет корылмасыннан ераклыкны кисешкән вакытта кабул итәргә кирәк: чокыр һәм балок - 5 процентлы тәэмин ителеш булганда, су дәрәҗәсенә 0,5 метрдан да ким булмаган күләмдә; боз керү мөмкин булган суднолар йөрми торган, елгалар һәм зур чокырлар - 1 процентлы тәэмин ителеш һәм боз йөрүнең иң югары горизонтыннан 0,2 метрдан да ким булмаган су дәрәҗәсенә кадәр.; суднолар йөрешле елгалар-судно йөрешле елгаларда күпер асты габаритларын проектлауның нормалары һәм күперләрнең урнашуына карата төп таләпләр белән билгеләнгән күләмнән дә ким түгел.

Суднолар йөри алмаслык елгаларда, залом яки корчеход булганда, торбаның түбәнлеге яки пролет корылмаларының күтәрелүе һәр конкрет очракта аерым билгеләнә, ләкин югары су горизонты өстендә кимендә 1 метр булырга тиеш (бер процентлы тәэмин ителеш буенча).

5.2.55. Җир асты торбаүткәргечен сузу тирәнлеге, әйләнә-тирә мохитне саклау таләпләрен исәпкә алып, торбаүткәргеч эшенең ышанычлылыгын тәэмин итүче конструктив карар белән билгеләнә.

5.2.56. Өемнәрдә торбаүткәргечләр салганда су үткәргеч корылмаларын урнаштыру каралырга тиеш.

5.2.57. Торбаүткәргечләрне салу техник коридорда эшләүче яки проектлана торган магистраль торбаүткәргечләр белән бер үк вакытта яки параллель рәвештә башкарылырга мөмкин.

Магистраль торбаүткәргечләрнең техник коридоры астында бер трасса буенча параллель сузылган торбаүткәргечләр системасын аңларга кирәк.

Аерым очракларда, техник-икътисади нигезләнгәндә һәм торбаүткәргечләр эшенең ышанычлылыгын тәэмин итү шартларында, нефть үткәргечләрнең һәм газ үткәргечләрнең

бер техник коридорында уртак салу рөхсәт ителә.

5.2.58. Бер техник коридор чикләрендә продуктларны транспортлауның рөхсәт ителгән (суммар) күләмнәре һәм әлеге коридорлар арасында аралар билгеләнгән тәртиптә расланган нормалар һәм кагыйдәләр нигезендә билгеләнә.

5.2.59. Торак пунктлар, сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы предприятиеләре, аэродром, диңгез һәм елга портлары, пристань һәм башка шундый ук объектлар территорияләрендә магистраль торба үткәргечләр салу рөхсәт ителми. Барлык категориядәге автомобиль юллары күперләре буенча һәм электр кабельләре, элемтә кабельләре һәм башка торбаүткәргечләр белән бер траншеяда, СНиП 2.05.06-85 п.3.8 пунктында каралган очраклардан тыш, торба үткәргечләр салу рөхсәт ителми.

5.2.60. Җир асты һәм җир өсте торбаүткәргечләре күчәреннән торак пунктларга, аерым Сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы предприятиеләренә, биналарга һәм корылмаларга кадәр ераклык торбаүткәргечләрнең классына һәм диаметрына, объектларның җаваплылыгы дәрәҗәсенә һәм аларның куркынычсызлыгын тәэмин итү зарурлыгына карап, «янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент»22 июль, 2008 ел, № 123-ФЗ Федераль закон таләпләре нигезендә кабул ителергә тиеш.

Газ бүлү, компрессор һәм нефть эшкәртү станцияләреннән торак пунктларга, сәнәгать предприятиеләренә, биналарга һәм корылмаларга кадәр ераклыкны торбаүткәргечнең классына һәм диаметрына, күрсәтелгән станцияләрнең категориясенә һәм аларның куркынычсызлыгын тәэмин итү зарурлыгына карап, 2.05.06-85*СНиП 5 таблицасы таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.2.61. Проектлана торган һәм гамәлдәге торбаүткәргечләрнең үзара кисешүе аерым очракларда магистраль торбаүткәргечләр күчәреннән торак пунктларга, сәнәгать предприятиеләренә һәм корылмаларына кадәр минималь араны саклау мөмкин булмаган очракта рөхсәт ителә.

5.2.62. Магистраль торбаүткәргечләрнең 110 кВ һәм аннан да югарырак көчәнештәге электр үткәргеч линияләре белән кисешкән урыннарында 60 метрдан да ким булмаган почмак астында торбаүткәргечләрне җир асты сузу гына каралырга тиеш.

5.2.63. Торбаүткәргечләрнең табигый һәм ясалма каршылыклар (елгалар, сусаклагычлар, каналлар, күлләр, күлләр, буалар, инешләр, ермаклар һәм сазлыклар, чокырлар, балкалар һәм автомобиль юллары) аша чыгу юллары СНиП 2.05.06-85 таләпләре нигезендә проектлана.

5.2.64. Эксплуатацияләүнең нормаль шартларын тәэмин итү һәм магистраль торбаүткәргечләрне һәм аларның объектларын зарарлау мөмкинлеген булдырмау өчен алар тирәсендә сак зоналары, шул исәптән сак зоналары билгеләнә:

нефть, табигый газ транспортлый торган торбаүткәргеч трассалары буенда-шартлы линияләр белән чикләнгән, һәр яктан торбаүткәргеч көзеннән 25 метр ераклыкта уза торган җир участогы.;

күп катлы торбаүткәргеч трассалар буенда-югарыда күрсәтелгән ераклыктагы торбаүткәргечләр күчәреннән узучы шартлы линияләр белән чикләнгән җир участогы рәвешендә . ;

су асты кичү юллары буенда - су өслегеннән су киңлеге участогы рәвешендәге су өслегеннән параллель яссылыклар арасында төзелгән төбенә кадәр, һәр яктан 100 метр ераклыкка күчүнең көзге җепләреннән тора торган су асты кичүләре буенда-һәр яктан 100 метр арага параллель яссылыклар арасында төзелгән төбенә кадәр.;

продукцияне транспортка әзерләү буенча технологик җайланмалар, баш һәм арадаш суыргыч һәм насос станцияләре, резерв - ара парклары, компрессор һәм газ тарату станцияләре тирәсендә продукцияне, су сиптерү һәм атлау эстакадаларын, җир асты газын саклау станцияләрен, нефтьне җылыту пунктларын үлчәү төеннәрен - әлеге объектларның территорияләре чикләреннән һәр якка 100 метр ераклыкта торучы ябык сызык белән

чикләнгән җир участогы рәвешендә.

5.2.65. Торбаүткәргечләрнең сак зоналарына кергән җир кишәрлекләре җирдән файдаланучылардан алынмый һәм аларны саклау зоналары буенча мәҗбүри таләпләрне үтәп, билгеләү буенча кулланыла.

5.2.66. Торбаүткәргеч трассалары һәм табигый һәм ясалма киртәләр белән кисешү урыннары җир өслегеннән 1,5 - 2 метр биеклектәге, әмма 500 метрдан да ким булмаган, борылыш почмагында урнаштырыла торган мәгълүмат билгеләре белән билгеләнә.

5.2.67. Торба үткәргечләрнең сак зоналарында торбаүткәргеч транспорт предприятиесе язмача рөхсәтеннән башка тыела:

теләсә нинди биналар һәм корылмалар төзү. Аммиак үткәргеченнән 1000 метр ераклыкта массакүләм спорт ярышлары, тамашачылар катнашында ярышлар, Һәвәскәр балыкчылык, вакытлыча кыр торaклары һәм теләсә кайсы билгеләнештәге корылмалар урнаштыру, терлекләргә утырту тыела;

барлык төр агач һәм куаклар утырту, материаллар туплау, Балык промыселлары кишәрлекләре бүлеп бирү, балык, су хайваннары һәм үсемлекләр чыгару, су бүлү; торбаүткәргечләр трассасы, авто - мобиль транспорт тукталышлары, тракторлар һәм механизмнар аша юллар һәм кичүләр кору;

мелиоратив җир эшләре, сугару һәм киптерү системалары җитештерү;

төрле ачык һәм җир асты, төзелеш, монтаж һәм шартлаткыч эшләр җитештерү, грунт планлаштыру;

геологик-төшерү, геологик-разведка, эзләү, геодезия һәм башка скважиналарны төзү, шурфлар һәм грунт пробаларын алу (туфрак үрнәкләреннән тыш) белән бәйле эзләнү эшләре башкару.

5.2.68. Торбаүткәргечләрнең сак зоналарында торбаүткәргечләрне нормаль эксплуатацияләүгә яки аларга зыян китерүгә китерә торган гамәлләр башкару тыела, аерым алганда, :

мәгълүмат билгеләрен, контроль - үлчәү пунктларын урнаштыру, күмү һәм бозу;

линия арматурасы, катод һәм дренаж саклау станцияләре, линия һәм күзәтү коелары һәм башка линия җайланмалары коймаларын бозу, краннар һәм задвижкаларны ачу һәм ябу, элемтә, энергия белән тәэмин итү һәм телемеханика торбаүткәргечләрне өзү яки кертү, электр энергиясе белән тәэмин итү чараларын өзү яки кертү;

чүплекләрне оештыру, кислоталар, тоз һәм селте эретмәләренең ватылуы; яр ныгыту корылмаларының, су үткәрү җайланмаларының, Җир һәм башка корылмаларның (җайланмаларның) җимерелүеннән, ә әйләнә - тирә территориянең һәм әйләнә-тирәлекнең җимерелүеннән, транспортлана торган продукциянең авария хәлендәге ташлавыннан саклау мөмкинлеге бирә торган корылмаларының, Җир һәм башка корылмаларның (җайланмаларның) җимерелүе;;

якорь ташларга, отданные якорями, чепями, лотами, волокушами һәм тралами, җитештерергә тирәнәйтү һәм җир терпальные эшләр;

үрчетү, нинди дә булса ачык яки ябык ут һәм ут чыганаклары урнаштыру.

5.2.69. Саклау зоналарында эшләрне оештыру һәм җитештерү түбәндәгеләр тарафыннан гамәлгә ашырыла: 24.04.1992 ел, № 9 Россия Дәүләт техник күзәтчелеге (Россия Федераль Тау һәм сәнәгать күзәтчелеге) карары белән расланган магистраль торбаүткәргечләрне саклау кагыйдәләре нигезендә.

Җирлек урамнары һәм юллары челтәре

5.2.70 .Авыл торак пункты һәм авыл җирлеге чикләрендә урам челтәренең төп исәп-хисап параметрлары 53 нче таблица нигезендә кабул ителә.

Таблица 53

Авыл торак пункты һәм авыл җирлеге чикләрендә урам челтәренең төп исәп-хисап параметрлары

Авыл урамнары һәм юллар категориясе	Төп билгеләнеш	Хәрәкәтнең исәп-хисап тизлеге, км/сәг	Хәрәкәт полосасының киңлеге, метр	Хәрәкәт полосалары саны	Җәяүлеләр өчен тротуарның киңлеге,
Бистә юлы	Авыл җирлегенең гомуми челтәрнең тышкы юллары белән элемтәсе	**60**	3,5	2	
Төп урам	Торак территорияләрнең иҗтимагый үзәге белән элемтә	40	3,5	2-3	1,5 - 2,25
Торак төзелештә урам: төп икенче дәрәҗәдәге(тыкрык) йөрү	Торак территорияләр эчендә һәм төп урам белән интенсив хәрәкәт юнәлешләре буенча элемтә. Төп торак урамнар арасында элемтә. Квартал тирәнлегендә, урам белән урнашкан торак йортлар элемтәсе	40 30 20	3,0 2,75 2,75 - 3,0	2 2 1	1,0 - 1,5 1,0 0 - 1,0
Хуҗалык юлы, маллар узышы	Шәхси мал-туар һәм йөк транспортының шәхси җир кишәрлекләренә бару	30	4,5	1	

5.2.71 .Торак төзелеше территориясендә һәм аның авыруы зонасында урам челтәренең үткәрү мөмкинлеген 2015 елга кадәр исәпләнгән автомобиль дәрәҗәсеннән чыгып билгеләргә кирәк - 1 000 кешегә 325 җиңел автомобиль, 2025 елга кадәр исәпләнгән вакытка - 1 000 кешегә 440 җиңел автомобиль.

5.2.72 .Авыл җирлеге чикләрендәге торак пунктларны, бердәм иҗтимагый үзәкләрне һәм җитештерү зоналарын тоташтыручы юлларны мөмкин булганча хуҗалыклар яисә чәчү әйләнеше кырлары чикләре буенча салырга кирәк.

5.2.73 .Урамнарның кызыл линия чикләрендә киңлеген һәм аркылы профилен, аларны төзекләндерү дәрәҗәсен, авыл торак пункты күләменә, фаразланучы хәрәкәт агымнарына, инженерлык коммуникацияләрен салу шартларына, тибына, катларына һәм төзелешнең гомуми архитектура-планлаштыру чишелешенә бәйле рәвештә, кагыйдә буларак, 15-25 метр чикләрендә билгеләргә кирәк.

Тротуарларны, төзелеш тибына карамастан, торак урамнарның ике ягы буенча да күздә тотарга кирәк.

Автотранспорт-портның икенче баскычлы урамнарында һәм бер полосалы хәрәкәте булган юлларда 7x15 метр зурлыктагы юл йөрү мәйданчыкларын, шул исәптән, машиналар йөрү өлешенең киңлеген, һәр 200 метр саен күздә тотарга кирәк.

Хуҗалык юлларын маллар узышлары белән бергә алып барырга рөхсәт ителә. Шул ук вакытта алар төп урамнар кисәргә тиеш түгел. Хуҗалык юлларын каплау йөк автомобильләре, тракторлар һәм башка транспорт чаралары йөкләнешенә түзәргә тиеш.

5.2.74 .Авыл хуҗалыгы предприятиеләрендә һәм оешмаларда (алга таба - хуҗалык эчендәге юллар) хуҗалык эчендәге автомобиль юлларын, аларның билгеләнешенә һәм йөк

ташуның исәп-хисап күләменә карап, 54 нче таблица нигезендә категорияләргә бүләргә кирәк.

Таблица 54

Авыл хуҗалыгы предприятиеләрендә һәм оешмаларында хуҗалык эчендәге автомобиль юллары категорияләре

Хуҗалык эчендәге юлларны билгеләү	**Йөк ташуның исәп-хисап күләме, мең тонна нетто, «пик»аена**	**Юл категориясе**
Авыл хуҗалыгы предприятиеләренең һәм оешмаларның үзәк утарларын аларның бүлекләре, терлекчелек комплекслары, фермалар, продукция әзерләү, саклау һәм беренчел эшкәртү пунктлары һәм башка авыл хуҗалыгы объектлары белән тоташтыручы юллар, шулай ук авыл хуҗалыгы объектларын гомуми файдаланудагы юллар белән һәм үзара тоташтыручы автомобиль юллары, кыр ярдәмче һәм мәйдан эчендәге юллардан тыш	10 нан артык	I-с
	10 га кадәр	II-с
Юллар аерым авыл хуҗалыгы җирләренә яисә аларның состав өлешләренә транспорт хезмәте күрсәтү өчен билгеләнгән ярдәмче кырлар		III-с

5.2.75 йөк ташуның исәп-хисап күләме «пик» аена ике юнәлештә дә, хуҗалык эчендәге юл категориясен билгеләү өчен, авыл хуҗалыгы предприятиеләрен һәм оешмаларын киләчәктә (кимендә 15 елга) үстерү планнары нигезендә билгеләргә кирәк.

5.2.76 .Авыл хуҗалыгы җирләре мәйданы минималь һәм җир катламын, су бүлү каналларын һәм юлның һәр ягыннан 1 метр киңлектәге саклау полосаларын урнаштыру өчен кирәк булган полосаны үз эченә алырга тиеш.

5.2.77 .Хуҗалык эчендәге юлларны проектлау өчен транспорт чаралары хәрәкәтенең исәп-хисап тизлеген 55 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Таблица 55

Хуҗалык эчендәге юлларны проектлау өчен транспорт чаралары хәрәкәтенең исәп-хисап тизлеге

Юллар категориясе	**Исәпләү,тизлек хәрәкәте км/сәг.**		
	төп	**Юл участокларында рөхсәт ителә**	
		авыр	**аеруча авыр**
I-с	70	60	40
II-с	60	40	30
III-с	40	30	20

5.2.78 планның төп параметрларын һәм хуҗалык эчендәге юлларның озайтылган профильләрен 56 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Таблица 56

Авыл хуҗалыгы эчендәге юлларның озын профильле һәм планының төп параметрлары

План параметрлары һәм озынча профильләр	**Исәп-хисап ясаганда параметрларның әһәмияте,хәрәкәт тизлеге, км/сәг**				
	70	**60**	**40**	**30**	**20**
Иң күп озын тайпылыш,%	60	70	80	90	90
Күремнең исәпләү арасы, метр:					
юл өслеге	100	75	50	40	25
каршы автомобиль	200	150	100	80	50
Иң кечкенә радиуслар, метр:					
планда	200	150	80	80	80
Озынча профильдә:					
кабарынкы	4000	2500	1000	600	400
бөгелгән	2500	2000	1000	600	400
Авыр шартларда бөгелгән	800	600	300	200	100

5.2.79. Җир өслегенең һәм хуҗалык эчендәге юлларның йөрү өлешенең аркылы профильле төп параметрларын 57 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Таблица 57

Җир катламының аркылы профиленең һәм хуҗалык эчендәге юлларның йөрү өлешенең төп параметрлары

Аркылы профиль параметрлары	Категория юллары өчен параметрларның		
	I-с	II-с	III-с
Хәрәкәт полосалары саны	2	1	1
киңлеге, метр:			
Хәрәкәт полосасы	3	-	-
Машина йөрү өлешендә	6	4,5	3,5
Җир катламында	10	8	6,5
Юл читендә	2	1,75	1,5
Юл чите ныгытмалары	0,5	0,75	0,5

Искәрмә:

1. II-с категорияле юллар өчен автопоездлар булмаганда яки даими булмаган хәрәкәттә йөрү өлеше киңлеге 3,5 метр, ә юл киңлеге - 2,25 метр (шул исәптән ныгытылган - 1,25 метр) кабул итәргә рөхсәт ителә.
2. Барьер тибындагы киртәләрне урнаштыру таләп ителгән юл участокларында киң габаритлы авыл хуҗалыгы машиналарының (киңлеге 5 метрдан артык) даими хәрәкәте булганда җир катламының киңлеге арттырылырга тиеш (юл кырыйларын киңәйтү хисабына).
3. Кыйммәтле авыл хуҗалыгы җирләрендә төзелә торган җир катламының киңлеген бертигез кабул итү рөхсәт ителә: 8 метр-I-с категорияле юллар өчен; 7 метр-II категорияле юллар өчен; 5,5 метр - III категорияле юллар өчен. Кыйммәтле авыл хуҗалыгы җирләренә сугарулы, киптерелгән һәм башка Мелиоратор - ванные җирләре, күпьеллык җиләк-җимеш агачлары биләп торган участоклар, шулай ук югары табигый уңдырышлы җирләр һәм аларга тиңләштерелә торган җир биләмәләре керә.

5.2.80.Киң габаритлы авыл хуҗалыгы машиналарының һәм транспорт чараларының даими хәрәкәте күздә тотылган хуҗалык эчендәге юлларда, әлеге юл өчен кабул ителгән шундый ук юл өчен дә, бер юл кырыен һәм, димәк, җир катламын киңәйтү хисабына, өслекле юл разъезды өчен мәйданчыклар төзүне проектларга кирәк.

Мәйданчыклар арасындагы ераклыкны каршылыклы транспорт чарасы күперләренә тигез арада кабул итәргә кирәк, ләкин 0,5 километрдан да ким түгел. Шул ук вакытта мәйданчыклар, кагыйдә буларак, кырларга чыгу урыннары белән бергә үрелеп барырга тиеш.

Җир катламының өске ягына чыгу өчен мәйданнарның киңлеген - 8, 10 һәм 13 метр, авыл хуҗалыгы машиналарының һәм транспорт чараларының киңлеге 3 метрга кадәр, киңлеге 3-6 метрдан һәм 6-8 метрдан артыграк, ә озынлыгы-машиналарның һәм транспорт чараларының (автопоездны да кертеп) озынлыгына карап, әмма 15 метрдан да ким түгел кабул итәргә кирәк. Бер полосалы машиналар йөрү өлешеннән разъезд мәйданына күчү участоклары 15 метрдан да ким булмаска тиеш, ә ике полосалы йөрү өлеше өчен - 10 метрдан да ким булмаска тиеш.

5.2.149. Юлларның бер һәм ике катлы юлларның аркылы уклоннарын СНиП 2.05.11-83 нигезендә кабул итәргә кирәк.

5.2.150. Терлекчелек комплекслары, кошчылык фабрикалары, фермалар, теплица комбинатлары һәм башка шундый объектлар чикләрендә урнашкан мәйдан эчендәге юллар, билгеләнүенә карап, бүләргә кирәк.:

авыл хуҗалыгы объекты мәйданчыгы чикләрендә технологик һәм хуҗалык ташуларны, шулай ук мәйданчык территориясе чикләреннән читтә урнашкан хуҗалык эчендәге юллар белән элемтәне тәэмин итә торган җитештерү;

янгын сүндерү машиналарының һәм башка махсус транспорт чараларының (авто - һәм электрокарлар, автопогрузчиклар һ.б.) даими йөрүен тәэмин итә торган ярдәмче чаралар.

5.2.152. Машиналар йөрү өлеше һәм мәйдан эчендәге юллар кырыйларының киңлеген, юллар билгеләнешенә һәм транспорт чаралары хәрәкәтен оештыруга бәйле рәвештә, 58 нче таблица буенча кабул итәргә кирәк.

Таблица 58

Машиналар йөрү өлешенең һәм мәйдан эчендәге юллар читләренең киңлеге

Параметрлары	Юллар, метрлар өчен параметрларның	
	производствоныкы	ярдәмчеләренеке
Транспорт хәрәкәте вакытында хәрәкәт итү өлешенең киңлеге :		
Ике яклы	6,0	-
Бер яклы	4,5	3,5
Юл читенең киңлеге	1,0	0,75
Юл читенең киңлеге ныгытмасы	0,5	0,5

5.2.153. Җитештерү юлларының машиналар йөрү өлеше киңлеген тигез кабул итәргә рөхсәт ителә:

Тулы киңлеккә ныгытылган юл читләре белән 3,5 метр - гамәлдәге төзелешнең кысан шартларында;

58 нче таблица буенча ныгытылган юл читләре белән 3,5 метр-божра хәрәкәте, каршы хәрәкәт булмаганда һәм транспорт чараларын узганда;

Киңлеге 1,5 метр булган бер ныгытылган юл читендәге һәм борт ташы белән - икенче яктан-транспорт чараларын каршы яки узып китү мөмкинлеге һәм бер яклы тротуар урнаштыру кирәк булганда-4,5 метр.

Искәрмә: һәр борт ташы ягыннан юлларның йөрү өлешен өстәмә рәвештә 0,5 метрга киңәйтергә кирәк.

5.2.154. Тракторлар, трактор поездлары, авыл хуҗалыгы, төзелеш һәм башка үзйөрешле машиналар хәрәкәте өчен хуҗалык эчендәге юллар аерым җир өслегенә проектларга кирәк. Бу юллар җәйге чорда хуҗалык итүче җилләр өчен җәйге яктан тиешле эчке автомобиль юллары белән янәшә урнашырга тиеш.

5.2.155. Хәрәкәт полосасының һәм трак - торна юлының аерымланган җир полотносының киңлеге, мөрәҗәгать итүче хәрәкәт составы колеясы киңлегенә карап, 59 нчы таблица нигезендә билгеләнергә тиеш.

Таблица 59

Хәрәкәт полосасының киңлеге һәм трактор юлының аерымланган җир полотносы

Транспорт чаралары, үзйөрешле һәм тагылма машиналар колеясының киңлеге, метр	Хәрәкәт полосасының	Җир катламының киңлеге, метр
2,7 һәм аннан да кимрәк	3,5	4,5
2,7 дән 3,1 гә кадәр	4	5
3,1 дән 3,6гә кадәр	4,5	5,5
3,6 дән 5гә кадәр	5,5	6,5

Трактор юлларында (кирәк булганда) чыгу өчен мәйданчыклар урнаштыру рөхсәт ителә.

5.2.156. Хуҗалык эчендәге юлларны кисешү, тоташтыру һәм төзекләндерү СНиП 2.05.11-83 таләпләренә туры китереп проектлаштырырга кирәк.

5.3. Инженерлык инфраструктурасы

Инженерлык җиһазлары системасын оештыруның гомуми принциплары

5.3.1. Төзелештәге инженерлык җиһазлары системасын муниципаль берәмлекләрнең территориаль планлаштыру документлары һәм су белән тәэмин итү, канализация, җылылык, газ һәм электр белән тәэмин итү схемалары нигезендә проектларга кирәк, ул билгеләнгән тәртиптә эшләнгән һәм расланган. Әлеге тармак схемаларында технологиянең, егәрлекнең, челтәрләрнең күләмнәренең принципиаль мәсьәләләре хәл ителергә, схеманы гамәлгә ашыруның чиратлылыгы буенча киңәшләр бирелергә тиеш. Проектларда ресурслардан нәтиҗәле файдалану, энергияне сак тоту ысулларыннан файдалану, инженерлык корылмалары эшендә куркынычсызлыкны тәэмин итү һәм җайга салу өчен заманча чараларны куллану мәсьәләләре чагылырга тиеш.

Искәрмә: тармак схемалары булган очракта, проектлаштыруның һәр этабы мөстәкыйль төгәлләнгән карар булып тора һәм шул ук вакытта торак пунктның гомуми үсеш перспективасына органик рәвештә туры килергә мөмкин.

5.3.2. Су белән тәэмин итү, канализация, җылылык һәм газ белән тәэмин итү челтәрләрен һәм корылмаларын проектлаганда, гамәлдәге санитар нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә, шулай ук әлеге норматив таләпләренә туры килергә тиеш.

5.3.3. Инженерлык челтәрләрен һәм корылмаларны проектлаганда грунт сулары дәрәҗәсен үзгәртү мөмкинлеген өйрәнүгә һәм бу үзгәрешләрнең челтәрләрнең эксплуатацион ышанычлылыгына йогынтысы зур игътибар бирелергә тиеш.

5.3.4. Тарихи катлаулы төзелештә урнашкан инженерлык җиһазлары объектлары, тиешле нигезләнгәндә, өлешчә яки тулысынча җир асты киңлегендә урнашырга мөмкин.

Су белән тәэмин итү

5.3.5. Су белән тәэмин итү схемасын һәм системасын сайлауны торак пункт үзенчәлекләрен, суның төрле этапларында таләп ителә торган чыгымнарын исәпкә алып башкарырга кирәк. су белән тәэмин итү чыганакларын, су басымына, сыйфатына һәм аны бирүнең тәэмин ителешенә карата таләпләр.

5.3.6. Торак пунктны су белән тәэмин итү системаларын проектлау, шул исәптән хуҗалык-эчә торган һәм җитештерү су белән тәэмин итү чыганакларын сайлау, су алу корылмаларын урнаштыру, шулай ук исәп-хисап чыгымнарын билгеләүне СНиП 2.04.01 - 85*, СНиП 2.04.02-84*, СНиП 2.07.01-89*, СанПиН 2.1.4.1074-01, СанПин 2.1.4.1175-02, ГОСТ 2761-84*, СанПиН 2.1.4.1110-02 таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк. Торак-граждан, җитештерү билгеләнешендәге барлык объектлар, кагыйдә буларак, үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системалары белән тәэмин ителергә тиеш.

5.3.7.Торак пунктның тәүлеклек уртача су куллануы, су сибүгә киткән чыгымнарны исәпкә алып, сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы предприятиеләренең хуҗалык-көнкүреш ихтыяҗлары һәм ихтыяҗлары өчен су чыгымнары суммасы буларак билгеләнә.

Торак пунктны су белән тәэмин итү системаларын проектлаганда халыкның хуҗалык-эчә торган ихтыяҗлары өчен тәүлеклек уртача (бер ел эчендә) су куллану нормаларын әлеге нормативларга 9 нчы кушымтаның 1 нче таблицасы таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.

Суны аерым куллану җәмәгать биналарында хуҗалык-эчә торган һәм көнкүреш ихтыяҗларына, сәламәтләндерү учреждениеләре (санаторийлар, ял йортлары, туристик комплекслар, балалар лагерьлары һ.б.) өчен су чыгымнарыннан тыш, су чыгымнарын үз эченә ала.

Төрле категориядәге кулланучыларның аерым объектлары буенча хуҗалык-көнкүреш ихтыяҗларына су чыгымнары 2 нче кушымтаның 2 нче таблицасы нормалары нигезендә билгеләнә № 9. әлеге нормативларга карата.

5.3.8. Гомумән алганда, яки аерым районнарда су белән тәэмин итү системасын проектлаганда суның түбәндәге исәп-хисап чыгымнарына таянырга кирәк:

максималь тәүлеклек чыгымнары (куб. метр/тәүлек) - су - койма корылмаларын, су әзерләү станцияләрен һәм су саклау өчен савытларны исәпләгәндә;

максималь сәгать чыгымнары (куб. метр/сәгать) - суны саклау өчен су үткәргечләрнең аерым торбалары буенча су бирә торган насос станцияләренең максималь җитештерүчәнлеген билгеләгәндә;;

максималь сәгать (л/с) - су үткәргечләргә су бирә торган насос станцияләренең, су саклау сыешлыгыннан башка су белән тәэмин итү системасының магистраль һәм бүлү торбаүткәргечләренең максималь бирүен билгеләгәндә һәм күрсәтелгән торбаүткәргечләрне гидравлик исәпләгәндә суның секундлы чыгымнары; коэффициентларны (Kmax) кабул итәргә кирәк: су куллануның тәүлеклек тигезсезлеге - 1,2; су куллануның сәгать тигезсезлеге - 1,4.

5.3.9. Исәп-хисап күрсәткечләре торак пунктның су белән тәэмин итү системаларын, шул исәптән тәкъдим ителә торган күрсәткечләр нигезендә аларның аерым структур элементларын, 67 таблицада китерелгән су куллану күләмен алдан исәпләүләр һәм проектлау өчен кулланыла.

Таблица 67

Торак пунктның су белән тәэмин итү системаларын проектлау һәм куллану күләмен алдан исәпләүләр өчен исәп-хисап күрсәткечләре

Күрсәткеч	Үлчәү	Авыл торак пунктларының территориясе		
		Су үткәрелгән, канализация һәм кайнар су белән җиһазландырылган	Су үткәргеч- һәм канализация белән җиһазландырылган	Сүтелүче колонкалардан су кулланылышы
Микрорайон халкының тыгызлыгы	кеше/ гектар	7,5 - 100	7,5 - 100	7,5 - 100
Хуҗалык ярагына су чыгымы	литр/ тәүлегенә 1 кешегә	230	150	50
Су кулланылышы	куб. метр тәүлектә	1,7 - 23,0	1,1 - 15,0	0,4 - 5,0

5.3.10.Сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы предприятиеләре, сәламәтләндерү учреждениеләре ихтыяҗлары өчен, шулай ук исәпкә алынмаган чыгымнар һәм су сибү чыгымнары СНиП 2.04.02 - 84*таләпләренә туры китереп аерым билгеләнә.

5.3.11. Су алу корылмаларының тибын һәм схемасын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Яңа су алу җайланмаларын проектлаганда һәм булган су алу җайланмаларын киңәйткәндә аларның күрше участокларда гамәлдәге һәм проектлана торган дозорлар белән үзара хезмәттәшлек шартлары, шулай ук аларның әйләнә - тирәлеккә (өслек агымы, үсемлек һ.б.) йогынтысы исәпкә алынырга тиеш.

Су алу корылмаларын, су куллануның перспективалы үсешен исәпкә алып, проектларга кирәк.

5.3.12. Сәнәгать предприятиеләрен җитештерү белән тәэмин итү өчен чистартылган юынты суларны куллану мөмкинлеген карарга кирәк.

5.3.13. Су челтәрләре Боҗра белән проектлана. Тупиковые линия суүткәргечләр кулланырга рөхсәт ителә:

җитештерү ихтыяҗларына су бирү өчен-аварияне бетерү вакытында су белән тәэмин итүдә өзеклек булган очракта;

хуҗалык-эчәргә яраклы ихтыяҗларга су бирү өчен - торбалар диаметры 100 мм дан артык түгел;

янгынга каршы яки хуҗалык-янгынга каршы ихтыяҗларга су бирү өчен, янгын сүндерү чыгымнарына карамастан-линияләрнең озынлыгы 200 метрдан да артмаган очракта.

Бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән тышкы су челтәрләрен божралау рөхсәт ителми.

5.3.14. Хуҗалык-эчәргә яраклы суүткәргечләрне эчәргә яраклы булмаган сыйфатлы су белән тәэмин итүче суүткәргечләр челтәрләре белән тоташтыру рөхсәт ителми.

5.3.15. Янгынга каршы суүткәргеч 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы «янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент»Федераль закон таләпләре нигезендә проектланырга тиеш.

5.3.16. Хуҗалык-эчәргә яраклы һәм берләштерелгән җитештерү-эчә торган суүткәргечләр проектларында СанПин 2.1.4.1110-02 таләпләренә туры китереп санитар саклау зоналарын күздә тотарга кирәк.

Су белән тәэмин итү һәм эчәргә яраклы су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналары чикләре әлеге нормативларның 9 нчы кушымтасының 3 нче таблицасында китерелгән.

5.3.17. Магистраль суүткәргечләр төзү өчен җир бүлеп бирелгән полосаның киңлеге һәм җир кишәрлекләре мәйданы СН 456-73 таләпләренә туры китереп билгеләнә.

. 5.3.18. Суүткәргеч корылмалар урнаштыру өчен мәйданчыклар сайлау, шулай ук аларның территорияләрен планлаштыру һәм төзү «инженерлык челтәрләрен урнаштыру» бүлекчәсе таләпләре һәм санитар саклау зоналарына карата таләпләр нигезендә башкарылырга тиеш.

Сулыкларның һәм сулыкларның яр буе участокларында урнашкан суүткәргеч корылмалары мәйданчыкларының планлаштырылган тамгалары суның максималь күләменнән 0,5 метрдан да ким булмаган күләмдә кабул ителергә тиеш.

5.3.19. Җитештерүчәнлегенә карап, су әзерләү корылмаларын урнаштыру өчен якынча исәп-хисап күләме, тәүлегенә мең куб. метрны, проект буенча, әмма аннан да артык түгел, кабул итәргә кирәк:

тәүлегенә 0,1 мең куб. метрга кадәр - 0,1 гектар;
0,1 дән 0,2 мең куб. метрга кадәр-0,25 гектар;
0,2 дән 0,4 мең куб. метрга кадәр-0,4 гектар;
0,4-0,8 мең куб. метрдан артык-тәүлегенә-1,0 гектар;
тәүлегенә 0,8 дән 12 мең куб. метрга кадәр-2 гектар;
тәүлегенә 12-32 мең куб. метрдан артык-3 гектар;

Көчле агулы матдәләрне саклау өчен суүткәргеч корылмалар мәйданчыгында чыгым складларын урнаштырырга кирәк:

даими яшәгән һәм сулыклардан һәм сулыклардан 30 метрдан да ким булмаган санда булган биналар һәм корылмалардан (склад хуҗалыгына карамаган) ;

СНиП II нигезендә, кешеләр даими булмаган биналардан файдалану-89-80*- көчле агулы матдәләрне саклаганда торак, иҗтимагый һәм җитештерү биналарыннан (мәйданнан тыш) файдалану;:

стационар сыешлыкларда (цистерналарда, танкларда) - 300 метрдан да ким булмаган арада;

контейнерларда яки баллоннарда - 100 метрдан да ким булмаган арада.

Канализация

5.3.20. Торак пунктларның канализация системаларын проектлау 2.04.01 - 85* СНиП 2.04.03-85*, СНиП 2.07.01-89*таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш. Торак-

граждан, җитештерү билгеләнешендәге барлык объектлар, кагыйдә буларак, үзәкләштерелгән канализация системалары белән тәэмин ителергә тиеш.

Торак районның (гомумкомплавная, аерым, ярымысырлы) ташландык суларны аерым канализация вакытында сулыкларга ташлауны төшереп калдыруны исәпкә алып, техник-икътисадый чагыштыру нигезендә сайларга кирәк.

Санитар чистартуга, йогышсызландыруга дучар ителмәгән (су объектларына рөхсәт ителгән йогынты нормативларын һәм су объектларында зарарлы матдәләрнең рөхсәт ителгән концентрациясе нормативларын арттыруга юл куймаудан чыгып), шулай ук техник регламентларның таләпләренә туры килми торган агынты суларны агызу тыела.

5.3.21. Торак пунктларның канализация проектлары су белән тәэмин итү проектлары белән бер үк вакытта, су - куллану балансына һәм юынты суларны агызуга мәҗбүри анализ белән эшләнергә тиеш. Шул ук вакытта чистартылган агынты, яңгыр суларын җитештерү белән тәэмин итү һәм су сибү өчен куллану мөмкинлеген карарга кирәк.

5.3.22. Торак пунктларның канализация системаларын, шул исәптән аерым структур элементларны проектлаганда, көнкүреш суларын исәплүгәндә, тәүлеклек уртача тәүлеклеклек су бүлүне, территориягә су сибүгә һәм яшеллеккә су тотуны исәпкә алмыйча, уртача тәүлеклек су куллануга тигез кабул итәргә кирәк утыртмалар.

Юынты суларны агызуны исәпләп чыгару (бер ел эчендә), су бүлү системасына бәйле рәвештә, агынты суларның барлык төрләре буенча тәүлеклеклек уртача чыгымнар суммасы итеп билгеләргә кирәк.

Аерым торак һәм иҗтимагый биналардан юынты суларның исәп-хисап чыгымнарын билгеләү өчен, тупланган чыгымнарны исәпкә алу зарурилыгы булганда, тр буенча аерым су бүлүне кабул итәргә кирәк.

Сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы предприятиеләреннән җитештерү суларының уртача тәүлеклеклек уртача чыгымнары, шулай ук исәпкә алынмаган чыгымнар торак пунктның су белән тәэмин итүнең гомуми уртача - төгәл суммасының 25 проценты күләмендә өстәмә рәвештә кабул ителә. Канализацияләнмәгән районнарда бер кешегә 25 л/тәүлегенә аерым су бүлүне кабул итәргә кирәк.

5.3.23. Торак пунктта агып җыела торган суларның исәпләнгән уртача тәүлеклек чыгымын әлеге нормативларның 5.4.23 п. буенча билгеләнә торган чыгымнар суммасы буларак билгеләргә кирәк.

Исәп-хисап күрсәткечләре торак пунктның канализация системаларын проектлау һәм су белән тәэмин итү күләмен алдан исәпләү өчен кулланыла.

5.3.24. Территориаль планлаштыру документларын эшләгәндә, тәүлеклек уртача (бер елга) су бүлүне кабул итәргә рөхсәт ителә:

шәһәр торак пунктлары өчен - бер кешегә тәүлегенә 550 л;

авыл торак пунктлары өчен - 1 кешегә 150 л.

Искәрмә: тәүлеклек уртача су бүлүне, территориянең җирле шартларына һәм төзекләндерү дәрәҗәсенә карап, 10-20 процентка үзгәртү рөхсәт ителә.

5.3.25. Чагыштырмача су бүлү күләмен су бүлүнең түбәндәге коэффициентларын куллану белән билгеләргә киңәш ителә:

шәһәр торак пункты буенча уртача - 0,98;

азкатлы төзелеш территориясе өчен-0,98;:

шәһәр җирлеге-1,0;

авыл җирлеге-0,9;

җирле сәнәгать булганда-0,8-0,9.

5.3.26. Торак пунктларның канализация системаларын, аларның резерв территорияләрен урнаштыру, шулай ук чистарту корылмаларын урнаштыруны СНиП 2.04.03-85 һәм СанПиН нигезендә башкарырга кирәк 2.2.1/2.1.1.1200-03 к

5.3.27. Кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан) идарәсе белән килештереп, үзәкләштерелгән канализация системасы булмаганда, атланмалы станцияләрне күздә тотарга кирәк. СНиП 2.04.03-85 таләпләренә туры китереп, СНиП 2.04.03 - 85 таләпләренә туры китереп, атланмай станцияләренә бүлеп бирелә торган җир кишәрлекләренең күләмнәрен СанПиН таләпләренә туры китереп кабул итәргә кирәк. 2.2.1/2.1.1.1200-03 к

Атланмалы станцияләрне диаметрлы 400 мм диаметрлы канализация коллекторлары янында проектларга кирәк, шул ук вакытта агынты суларның саны. коллектор буенча гомуми исәп-хисап чыгымының 20 процентган артмаска тиеш.

5.3.29. Канализация корылмаларын төзү, планлаштыру, төзү һәм аларның территориясен төзекләндерү өчен мәйданчыкларны «инженерлык челтәрләрен урнаштыру» бүлеге таләпләре һәм санитар-саклау зоналары төзелешенә карата таләпләр нигезендә сайларга кирәк.

Шул ук вакытта өске суларны чистарту корылмаларын һәм ка - нализацион явым-төшем җыелмаларын торак микрорайоннарда (кварталларда) һәм авыл территорияләрендә урнаштыру рөхсәт ителми.

Су бүлү системалары корылмаларын урнаштыру өчен участокларның якынча күләмен һәм алардан торак һәм иҗтимагый биналарга кадәр ераклыкны 68 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Таблица 68

Су бүлү системалары корылмаларын урнаштыру өчен участокларның якынча күләме һәм алардан торак һәм иҗтимагый биналарга кадәр ераклык

Объектның исеме	Участокның күләме, метр	Торак һәм иҗтимагый биналарга кадәр ераклык,
Өслек суларын чистарту корылмалары	җитештерүчәнлегенә һәм корылманың тибына карап	7.1.2 СанПиН таблицасы нигезендә 2.2.1/2.1.1.1200-03
Квартал эчендәге канализация насос станциясе	10х10	20
Эксплуатация мәйданчыклары тирәсендә шахта тоннель коллекторлары	20х20	кимендә 15 (коллекторларның үзәгеннән)

Таблица 69

Канализация чистарту корылмалары өчен җир кишәрлекләре күләме

Канализациянең чистарту корылмаларының җитештерүчәнлеге,	Җир кишәрлекләре,гектар күләме		
	Чистарту корылмалары	Ләм мәйданчыклары	Биологик буаларны агым сулардан тирән чистарту
0,7гә кадәр	0,5	0,2	-
0,7 дән 17 гә кадәр	4	3	3
17 дән 40 гә кадәр	6	9	6
40тан 130 га кадәр	12	25	20
130дан 175 кә кадәр	14	30	30
175 тән 280 гә кадәр	18	55	-
Искәрмә: тәүлегенә 280 мең куб.метрдан артык җитештерүчәнлеге булган чистарту корылмаларының җир участоклары күләмнәрен кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан) буенча идарәсе белән килештерелгән проектлар буенча кабул итәргә кирәк.			

Таблица 70

Канализация чистарту корылмалары өчен санитар-яклау зоналары

Агынты суларны чистарту корылмалары	Чистарту корылмаларының исәпләп чыгарылган очракта, метрлар ераклыгы, тәүлегенә мең куб. метр			
	0,2 кадә	**0,2 дән 5кә кадәр**	**5 тән 50гә кадәр**	**50 дән 280гә кадәр**
Насос станцияләре һәм авария-җайга салу резервуарлары, локаль чистарту корылмалары	15	20	20	30
Явым-төшемнәрне саклап калу өчен катлам мәйданчыклары булган механик һәм биологик чистарту корылмалары, шулай ук су мәйданчыклары	150	200	400	500
Ябык биналарда явым-төшемне термомеханик эшкәртү белән механик һәм биологик чистарту корылмалары	100	150	300	400
Кырлар: а)фильтрлашты ру; б) сугару	200 150	300 200	500 400	1000 1000
Биологик буалар	200	200	300	300

Искәрмә: 1. 0,5 гектарга кадәр фильтрация басулары өчен, коммуналь типтагы 1,0 гектарга кадәр сугару басулары өчен, җитештерүчәнлеге 50 куб. метрга кадәр булган юынты суларны механик һәм биологик чистарту корылмалары өчен, 100 метр күләмендә санитар-саклау зоналары кабул итәргә кирәк.

2. Тәүлегенә 15 куб. метрга кадәр үткәрерлек җир асты фильтрациясе кырлары өчен санитар-саклау зоналарын 50 метр күләмендә кабул итәргә кирәк.

3. Атланмалардан санитар-саклау зоналарының күләме 300 метрны кабул итәргә кирәк.

4. Ачык типтагы өслек суының чистарту корылмаларыннан торак территориягә кадәр санитар-саклау зоналарын - 100 метр, ябык типтагы 50 метр кабул итәргә кирәк.

5.Сәнәгать предприятиеләре территориясендә урнашмаган чистарту корылмаларыннан һәм җитештерү канализацияләренең насос станцияләреннән, җитештерү юынты суларын мөстәкыйль чистартканда һәм кудырганда, аларны көнкүреш белән бергә чистартканда, санитар-яклау зоналарының күләме юынты сулар килә торган, әмма 58 нче таблицада күрсәтелмәгән производстволар өчен дә кебек үк кабул итәргә кирәк.

6. Торак территориягә кадәр кар чистарткычлардан һәм кар эретү пунктларыннан алып санитар-саклау зоналарының күләме 100 метрны кабул итәргә кирәк

5.3.30. Сулыкларның һәм сулыкларның яр буе участокларында урнашкан канализация корылмалары һәм насос станцияләре мәйданчыкларының планировкалы билгеләрен, җил куышы һәм җил дулкынының биеклеге белән 3 процент тәэмин ителгән, язгы ташуның максималь горизонтыннан 0,5 метрдан да ким булмаган күләмдә артыграк кабул итәргә кирәк.

5.3.31. Магистраль канализация коллекторлары өчен җирләрне сайлау, бүлеп бирү һәм куллану СН 456-73 таләпләренә туры китереп башкарыла.

5.3.32. Агынты суларның чистарту корылмалары мәйданчыгын, җылы чорда җилләр өчен, торак төзелешкә һәм торак пунктка карата, су агымы буенча түбәнрәк булган юнәлештән торырга кирәк.

Җитештерү һәм яңгыр канализациясенең чистарту корылмаларын, кагыйдә буларак, сәнәгать предприятиеләре территориясендә урнаштырырга кирәк.

5.3.33. Канализациянең чистарту корылмалары өчен җир кишәрлекләре күләме таблицада күрсәтелгән 69ны кабул итәргә кирәк.

5.3.34. Локаль канализация системаларының чистарту корылмаларының җир участоклары күләмен грунт шартларына һәм агынты сулар санына карап кабул итәргә кирәк, ләкин 0,25 гектардан артык түгел. Җир участоклары коймаланырга, төзекләндерелергә һәм яшелләндерелергә тиеш.

5.3.35. Канализация чистарту корылмалары өчен санитар-саклау зоналарын СанПиН таләпләренә туры китереп кабул итәргә кирәк 2.2.1/2.1.1.1200-03 таблица буенча 70.

Яңгыр канализациясе

5.3.36. Өске суларга бүлеп бирү бассейннан торак пункт территориясенең су агынтысы, яңгыр канализациясе челтәреннән Водоток һәм сулыкларны агызып, проектланырга тиеш. Өске агынтыны тишек булмаган сулыкларга, юдырыла торган чокырларга, йомык ложбиналарга, сазланган территорияләргә проектлау рөхсәт ителми.

5.3.37.Территорияне планлаштыру һәм төзү проектлары өслек сулары агымының табигый шартларын максималь рәвештә саклауны күздә тотарга тиеш. Биналарны һәм корылмаларны өске суларны чыгаруны кыенлаштыра торган урнаштыру рөхсәт ителми.

5.3.38. Яңгыр канализациясен проектлаганда торак пунктлар территорияләре өчен яңгыр суларының исәп-хисап чыгымнарын СНиП 2.04.03-85*таләпләренә туры китереп билгеләргә кирәк.

Агынтыны оештыру рельефны оештыру мәсьәләләрен комплекслы хәл итү һәм ачык яки ябык су бирү җайланмалары: су үткәргеч торбалар (водостоклар), лотоклар, кюветлар, тиз агынтылар, яңгыр - кабул итү коелары булдыру белән тәэмин ителергә тиеш.

Өслек сулары агымын проектлаганда СНиП 2.04.03-85, СНиП 2.07.01-89*, СанПиН 2.1.5.980-00 таләпләренә таянып эш итәргә кирәк.

5.3.39. Күп катлы төзелеш районнарында ябык типтагы яңгыр канализациясен проектларга кирәк. Ачык су бүлү җайланмаларын (канаулар, кюветлар, лотоклар) районнарда бер, ике катлы йортлар һәм авыл торак пунктларында, шулай ук урамнар, юллар, юллар һәм тротуарлар белән кисешкән урыннарда күперләр яки торбалар урнаштырылган парк территорияләрендә куллану рөхсәт ителә.

Рекреацион территорияләрдә яңгыр канализациясе һәм ачык типтагы дренаж челтәрләре рәвешендә өске һәм җир асты суларын бүлеп бирү системасын проектлау рөхсәт ителә.

5.3.40. Өске суларны ачык система буенча бүлеп бирү кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан) буенча Идарәсе, су объектларын җайга салу һәм саклау, су биологик ресурсларын саклау органнары белән тиешле нигезләнгән һәм килештерелгән очракта рөхсәт ителә.

5.3.41. Яңгыр каршылыкларын проектлау түбәндәге участокларда карала:

озынча участокларда спусклар (күтәрешләр);

юл чатларында һәм җәяүлеләр кичүендә өслекләр кушылдыгы ягыннан

түбәнәйтелгән урыннарда-озакка сузылган буш урыннар азагында; түбән урыннарда

урамнарның пычкылары профиле булганда; урам, ишегалды һәм парк территорияләренең өске сулары агымнары булмаган урыннарында.
5.3.43. Яңгыр сулары агымын җайга салу өчен буалар яки резервуарларны проектларга, шулай ук ныгытылган чокырларны һәм эчәргә яраклы су чыганагы булмаган, коену һәм спорт өчен яраксыз һәм балык хуҗалыгы максатларында кулланылмаган буаларны кулланырга кирәк.
5.3.44. Эрозиягә дучар ителгән Торак төзелеше территорияләре (уклоннар һәм грунт характеристикалары буенча) кишәрлекләрендә өске суларны биналардан биналардан өстәмә рәвештә субүлгечнең гомуми системасына локаль бүлеп бирүне күздә тотарга кирәк.
5.3.45. СНиП 2.04.03 - 85*, СНиП 2.04.03-85 таләпләренә туры китереп, «юынты суларны чистарту корылмаларын проектлау», СанПиН 2.1.5.980-00 таләпләренә туры китереп чистартырга кирәк.
5.3.46. Өслек агынты чистарту корылмаларыннан алып торак төзелешенә кадәр санитар-яклау зонасын кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан) идарәсе һәм табигать саклау органнары белән килештереп, өске типтагы чистарту корылмалары өчен корылмалардан конструктив файдалану шартларына һәм корылмалардан ачык типтагы чистарту корылмаларына - 100 метр, ябык типтагы 50 метрны кабул итәргә кирәк.

Мелиоратив системалар һәм корылмалар. Гомуми таләпләр

5.3.47. Мелиорация (сугару һәм киптерү) системалары һәм корылмалары СНиП 2.06.03-85, СНиП 33-01 - 2003, СНиП 2.06.05-84, СНиП 2.06.06-85, СНиП 2.06.07-87, СНиП 2.06.04-82 һәм әлеге норматив таләпләренә туры китереп проектларга кирәк.
5.3.48. Мелиоратив системаларны һәм корылмаларны проектлаганда, җирләрнең торышын контрольдә тоту өчен, күзәтчелек скважиналары челтәрен һәм су чыгымнарын үлчәү чараларын күздә тотарга кирәк. Сугару системасы мәйданы 20 мең гектардан артык булганда туфракның дымлылыгын һәм корылышын, сугару һәм дренаж суларының сыйфатын тикшереп тору буенча лабораторияләр, шулай ук метеорологик станцияләр һәм су - баланс мәйданчыклары өстәмә рәвештә проектларга кирәк.
5.3.49. Мелиорация системаларында СНиП 2.06.03-85 таләпләренә туры китереп саклагыч урман утыртмаларын күздә тотарга кирәк.
5.3.50. Мелиорация системаларын урнаштырганда «әйләнә-тирә мохитне саклау турында»2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль законның 43 статьясы таләпләрен үтәргә кирәк.

Сугару системалары

5.3.51. Сугару системасы составына түбәндәгеләр керә: сусаклагычлар, су алу һәм балык саклау корылмалары, табигый һәм ясалма су чыганакларында, отстойниклар, насос станцияләре, сугару, су җыю-җыю һәм дренаж челтәрләре, тау каналлары, корылмалар, су сиптерү һәм су сиптерү машиналары, җайланмалар һәм җайланмалар, идарә һәм автоматлаштыру чаралары, җирләрнең мелиоратив торышын контрольдә тоту чаралары, электр белән тәэмин итү һәм элемтә объектлары, эрозиягә каршы корылмалар, эксплуатация хезмәтенең җитештерү һәм торак биналары, юллар, урман саклау корылмалары, дамбалар.
5.3.52. Мелиоратив каналлар (сугару, су җыю, коллектор - дренаж) өчен җир полосаларын, төзелеш чираты нигезендә, гамәлдәге су һәм җир законнарын исәпкә алып, СН 474-75 таләпләренә туры китереп, авыл хуҗалыгы культуралары белән шөгыльләнүче җирләргә бүлеп бирергә кирәк.

5.3.53. Балык хуҗалыгы сулыкларындагы су алу җайланмаларын проектлаганда, балык һәм су биологик ресурсларын саклау өлкәсендә территориаль органнар белән килештереп, балык саклау корылмаларын су алу корылмаларына эләгүдән саклау өчен урнаштыруны күздә тотарга кирәк. Балык саклау корылмалары белән су алу җайланмаларын Уылдык чәчү, кышлату чокырлары районнарында, интенсив миграция һәм личинкаларның һәм яшь балыкларның зур концентрациясе участокларында, тыюлык зоналарында урнаштыру рөхсәт ителми.
5.3.54. Магистраль каналдан (торбаүткәргечтән, лотоктан), аның тармакларыннан, төрле тәртипләрне бүлүче һәм сугаручы бүлгечләрдән торган сугару челтәрен канал һәм лоток рәвешендәге ябык торбаүткәргечләр рәвешендә проектларга кирәк.
5.3.55. Магистраль каналларда һәм бүлгечләрдә балк, чокырлар, җирле түбәнәю, сулыклар белән кисешкән урыннарда, ә су чыгымы белән бер секундка 5 куб.метрдан артык булган зур урыннарда урнашкан авария су агызу корылмаларын проектларга кирәк.
5.3.56. Су җыю-агызу челтәрен су сибү участоклары, чәчү әйләнеше басулары чикләре буенча, тальвеглар, лощиналар, чокырларны максималь файдаланып, түбәнәйтелгән урыннар буенча проектларга кирәк.
5.3.57. Су чыганакларында, Су кабул итү җайланмаларында, каналларда исәп - хисап чыгымнары һәм дәрәҗәләренең күләмен, су җыю мәйданында суны формалаштыру үзенчәлекләрен исәпкә алып, 33-101-2003 СП нигезендә билгеләргә кирәк.

Киптерү системалары

5.3.58. Киптерү системаларын проектлаганда территориянең артык түбәнәюе һәм һәр су балансының зурлыгы билгеләнергә тиеш.
Киптерелә торган массивта артык дымлылануның сәбәпләренә бәйле рәвештә, шуны күздә тотарга кирәк:
өске суларны әйләнә-тирә су җыю мәйданыннан - тау каналларын проектлау, тальвегтагы сулыкларда су агынтысын җайга салу юлы белән саклау;
язгы ташкын сулары белән сулыкларны һәм сулыкларны су басудан саклау - койма дамбаларын проектлау, сулыкларда ташкын суларын көйләү, елгаларның үткәрүчәнлек сәләтен арттыру, СНиП 2.06.15 - 85 таләпләрен исәпкә алып, Урта Чаллы су җыю мәйданчыклары арасында су бүленешен яңадан бүлү юлы белән башкарыла.;
киптерелә торган массивта өске агымны ябу һәм ачык типтагы җайга салучы челтәрләрне проектлау юлы белән бүлеп бирү;
җир асты суларын тоту һәм киметү - тоту каналларын яки дреналарны проектлау, вертикаль дренаж скважиналарының линия системасын проектлау, системалы горизонталь дренажны куллану юлы белән; җир асты суларының дәрәҗәләрен киметү өчен ябык киптерү челтәрен проектларга кирәк;
СНиП 2.06.15 - 85 таләпләрен исәпкә алып, яр буе дренажын яки вертикаль дренаж скважиналарының линия системасын проектлау юлы белән сулыклардан һәм сулыклардан фильтрацион суларны су басудан саклау.
5.3.59. Киптерү системасы составына түбәндәгеләр керә: су үткәргеч - емникның җайга салынулы өлеше, үткәрүче, койма һәм җайга салу челтәрләре, насос станцияләре, дамбалар, челтәрләрдәге Корылмалар, идарә һәм автоматлаштыру чаралары, җирләрнең мелиоратив торышын контрольдә тоту чаралары, электр белән тәэмин итү һәм элемтә объектлары, эрозиягә каршы корылмалар, эксплуатация хезмәтенең житештерү һәм торак биналары, юллар һәм урман саклау корылмалары.
5.3.60. Язгы һәм җәйге-көзге сәбәпләр аркасында су басуга дучар ителгән елгаларны тотуда, бу төр авыл хуҗалыгы җирләре өчен рөхсәт ителгән җирләрдән, күл буе түбәнлекләрдә һәм сусаклагычларга янәшә торган су басу территорияләрендә вак-төяк зоналарны бетерү өчен, койма дамбалары белән киптерү системаларын проектларга кирәк.

5.3.61. Елгалар, күлләр, су саклау урыннары су белән җылытыла торган сукбай территорияләрдә, йомык кояшлар корганда, тирән үткәргеч каналлар төзелешен булдырмас өчен, тимер һәм автомобиль юллары буенда, гамәлдәге су үткәргеч корылмаларын үзгәртеп коруның экологик максатка ярашсызлыгы булганда, насослар белән су суыртып алу дамбалары урнаштырмыйча, киптерү системаларын проектларга кирәк.
5.3.62. Авыл хуҗалыгы җирләрен киптерү өчен го-ризонталь дренажны проектларга кирәк. Вертикаль дренажны теләсә нинди егәрлектәге ком, торфяник, 2 метрга кадәр егәрлекле супесей һәм җиңел суглинкалар булган территорияне киптергәндә кулланырга рөхсәт ителә.
Авыл хуҗалыгы җирләрен Елгаларның, сусаклагычларның, күлләрнең фильтрация сулары белән су басудан саклау өчен вертикаль дренажның сызык системасын яки объектка керә торган җир асты суларын тоту өчен, аслык токымнары үткәргәндә, тәүлегенә 300 кв.метрдан да ким булмаган күләмдә кулланырга кирәк.

Санитар чистарту

5.3.63. Санитар чистарту объектлары булып йорт яны территорияләре, урам һәм микрорайон юллары, мәдәни-көнкүреш объектлары, предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар, парклар, скверлар, мәйданнар һәм башка җәмәгать кулланылышы урыннары, ял итү урыннары тора.
Эпидемия куркынычы югары булу һәм халык сәламәтлеге өчен куркыныч булу сәбәпле, чистартуның үзенчәлекле объектлары дип медицина учреждениеләре, бигрәк тә йогышлы, тире-венерология, туберкулез хастаханәләре һәм бүлекләре, ветеринария объектлары, пляжлар санарга кирәк.
5.3.64. Торак пунктлар территорияләрен санитар чистартуны Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь комплекс буенча дәүләт комитетының 2003 елның 27 сентябрендәге 170 номерлы карары белән расланган Торак фондын техник эксплуатацияләү кагыйдәләре һәм нормалары, шулай ук җирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары таләпләре нигезендә башкарырга кирәк.
5.3.65. Шәһәр төзелеше проектлаштырганда каты коммуналь калдыкларны туплау нормативлары кулланыла, алар Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты яки җирлекләрнең һәм шәһәр округларының җирле үзидарә органнары тарафыннан билгеләнгән (Татарстан Республикасы законы белән аларга тиешле вәкаләтләр бирелгән очракта).
Җыела торган коммуналь калдыкларның исәп-хисап саны даими (биш елга бер тапкыр) факттагы мәгълүматлар буенча төгәлләнергә, ә нормага төзәтмәләр кертелергә тиеш.

Таблица 72

Коммуналь калдыкларны туплау нормалары

Коммуналь калдыклар төрләре	Коммуналь калдыклар саны-1 кеше.1 елга	
	кг	литр
Каты: суүткәргеч, канализация, үзәк җылылык һәм газ белән тәэмин ителгән торак биналардан; башка торак биналардан	190 -225 300 -450	900 -1000 1100 -1500
Иҗтимагый биналарны исәпкә алып, торак пункт буенча гомуми Сан	280 -300	1400 -1500
Сыек изогребов (канализация булмаганда)	-	2000 -3500
Урамнарның, мәйданнарның һәм паркларның 1 кв. метр каты	5 - 15	8 - 20
Искәрмә: 1. Калдыкларны туплау нормаларының зур әһәмиятен шәһәр торак пунктлары өчен кабул итәргә кирәк. 2. Зур габаритлы коммуналь калдыкларны туплау нормаларын каты коммуналь калдыкларның китерелгән күрсәткечләре составында 5 процент күләмендә кабул итәргә кирәк.		

5.3.66. Торак зоналарда йорт яны территорияләрендә каты коммуналь калдыклар өчен уңайлы подъездлы контейнерлар урнаштыру өчен махсус мәйданчыклар проектлана. Мәйданчык ачык һәм су үткәрә торган өслек белән проектлана.

Контейнерлар урнаштыру өчен мәйданчыклар торак йортлардан, балалар, дәвалау-профилактика учреждениеләреннән, спорт мәйданчыкларыннан һәм ял итү урыннарыннан ераграк торырга тиеш халык саны 20 метрдан да ким түгел, ә 100 метрдан да артмый. Мәйданчыкларның күләме 13 нче таблица нигезендә кабул ителә һәм тиешле санда контейнерлар урнаштыруга исәпләнгән булырга тиеш, әмма 5-дән дә артык түгел.

Билгеләнә торган чүп җыючылар (контейнерлар) санын билгеләү өчен чүп җыючы халык саныннан, каты коммуналь калдыклар җыелу нормативларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Чүп җыючыларның исәп-хисап күләме алар оешкан чорда каты коммуналь калдыкларның факттагы туплануына туры килергә тиеш.

5.3.67. Канализацияләнмәгән биналардан сыек калдыклар җыю өчен ишегалды юынтылыклары урнаштырыла, алар су үткәрә торган пычракка ия булырга тиеш. Ишегалды чүп-чарлары булганда, уртак әйбер булырга мөмкин. Пычрану тирәнлеге грунт сулары дәрәҗәсенә бәйле, әмма 3 метрдан да артык булырга тиеш түгел.

Ишегалды җыештырулары торак биналардан, мәктәпкәчә белем бирү, гомуми белем бирү оешмаларыннан, балалар уеннары һәм халык ялы өчен мәйданчыклардан 20 һәм 100 метрдан да ким булмаган ераклыктан ераграк торырга тиеш.

Үзәкләштерелмәгән су белән тәэмин итү шартларында ишегалды җыештыручылары коелардан һәм чишмәләрнең каптажларыннан 50 метрдан да ким булмаган ераклыкка ераграк торырга тиеш.

Шәхси йорт территориясендә чүп җыю урыннары, ишегалды бәдрәфләре һәм юын чокырлары торак милекчеләре тарафыннан билгеләнергә тиеш, аерма 8-10 метрга кадәр киметелергә мөмкин.

Чүп җыючылар, ишегалды бәдрәфләре һәм юыну чокырлары йорт биләмәсенең чикләреннән 4 метрдан да ким булмаган ераклыкта урнашырга тиеш.

5.3.68. Дәвалау учреждениеләре территориясендә чүп җыючылар өчен мәйданчыкны дәвалау корпусыннан кимендә 25 метр һәм азык-төлек блогыннан кимендә 100 метр ераклыкта хуҗалык зонасында проектларга кирәк. Мәйданчыкның зурлыгы чүп җыючылар нигезенең барлык яктан да 1,5 метрдан артмаска тиеш. Мәйданчык каты өслеккә һәм урам

ягыннан подъездга ия булырга тиеш.
Медицина һәм/яки фармацевтика эшчәнлеген гамәлгә ашырганда барлыкка килә торган калдыкларны җыю, вакытлыча саклау, транспортлау, зарарсызландыру һәм зарарсызландыру СанПин 2.1.7.2790 - 10 таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.
5.3.69. Базарлар территориясендә:
чүп җыючылар өчен хуҗалык мәйданчыкларын сәүдә урыннарыннан кимендә 30 метр ераклыкта проектларга кирәк;
базарларда канализациясез җәмәгать бәдрәфләрен сәүдә урыннарыннан кимендә 50 метр ераклыкта проектларга кирәк. Аларда исәп-хисап урыннары саны һәр 50 сәүдә урынына кимендә бер булырга тиеш.
5.3.70. Парклар территориясендә:
сменалы чүп - чар җыю урыннарын урнаштыру өчен бүлеп бирелгән участоклар белән хуҗалык зонасын ял итүчеләр күпләп җыела торган урыннардан (бию мәйданчыклары, эстрада, фонтаннар, төп аллеялар, тамаша павильоннары һ. б.) 50 метрдан да ким булмаган санда проектларга кирәк.;
хуҗалык мәйданчыклары өчен контейнерлар санын билгеләгәндә, уртача калдыклардан 3 көн эчендә йөрергә кирәк;
җәмәгать бәдрәфләрен ял итүчеләр күпләп җыела торган урыннардан 50 метрдан да ким булмаган арага бер урын исәбеннән чыгып проектларга кирәк.
5.3.71. Пляж территориясендә:
чүп-чар җыю өчен мәйданчыкларның күләме Пляж мәйданының 3500-4000 кв. метрына 0,75 куб. метр сыйдырышлы бер контейнер исәбеннән исәп тотарга кирәк;
җәмәгать бәдрәфләрен 75 кешегә бер урын исәбеннән проектларга кирәк. Җәмәгать бәдрәфләреннән коену урынына кадәр ераклык 50 метрдан да ким булмаска һәм 200 метрдан да артмаска тиеш.
5.3.72. Каты коммуналь һәм сыек көнкүреш калдыкларын зарарсызландыру махсус билгеләнгән полигоннарда башкарыла. Каты коммуналь калдыкларны утильләштерү буенча полигоннарны һәм Предприятиеләрне проектлау һәм урнаштыру әлеге нормативларның "махсус билгеләнештәге зоналар" бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.
5.3.73. Каты коммуналь калдыкларны утильләштерү, зарарсызландыру һәм урнаштыру буенча предприятие һәм корылмаларның җир участоклары һәм санитар-яклау зоналары күләмен таблицада китерелгән 73тән дә ким булмаган санда кабул итәргә кирәк.

Таблица 73

Каты коммуналь калдыкларны утильләштерү, зарарсызландыру һәм урнаштыру буенча җир участоклары һәм санитар-яклау предприятиеләре һәм корылмалары күләмнәре

Предприятие һәм корылмалар	Җир кишәрлекләре күләме 1000 тонна каты көнкүреш калдыклары калдыклар елына 1 гектар	Санитар күләме-саклау зоналары Исемлеге,метр
Чүп-чар яндыру һәм чүп-чар эшкәртү-егәрлекле объектлар, елына мең тонна: 40-40; 40тан артык	 0,05 0,05	 500 1 000
Полигоннар	0,02 -0,05	500
Компостлау участоклары	0,5 -1,0	500
Ассенизация басулары	2 - 4	1 000

Бушату станциялщре	0,2	500
Чүп-чар төяү станцияләре	0,04	100
Каты коммуналь чүпкалдыклары камиллэштерелгэн чүплекләре	0,3	1 000
* Агулы сэнэгать калдыкларын зарарсызландыру һэм күмү полигоннарыннан тыш, су аларны урнаштыру «зона " бүлеге таләпләре нигезендә махсус рәвештә кабул итәргә кирәк Татарстан Республикасы Президенты р.н. Миңнеханов катнаша.		

5.3.74. 61 таблицада күрсәтелмәгән куллану калдыкларын транспортлау, утильләштерү, зарарсызландыру һәм урнаштыру буенча предприятиеләрнең һәм корылмаларның санитар-яклау зоналары күләмнәрен санитар нормаларга туры китереп кабул итәргә кирәк.

Җылылык белән тәэмин итү

5.3.75. Яңа җылылык белән тәэмин итү системаларын проектлау һәм төзү, гамәлдәге җылылык белән тәэмин итү системаларын реконструкцияләү һәм үстерү, торак - коммуналь хуҗалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны кирәкле җылылык белән тәэмин итү дәрәҗәсен тәэмин итү максатларында, Менделеевск муниципаль районының җылылык белән тәэмин итү расланган схемалары нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Җылылык белән тәэмин итүнең кабул ителгән схемасы түбәндәгеләрне тәэмин итәргә тиеш: җылылык-энергиянең норматив дәрәҗәсен;

СНиП 41-02-2003 таләпләренә туры китереп, ышанычлылык норматив дәрәҗәсе; экологик куркынычсызлык;

куркынычсызлык эксплуатацияләү.

5.3.76. Җылылык белән тәэмин итү схемаларын эшләгәндә исәп-хисап җылылык нагрузкалары билгеләнә:

торак пунктларны һәм гамәлдәге сәнәгать предприятиеләрен гамәлдәге төзү өчен - факттагы җылылык йөкләнеше буенча төгәлләштерелгән проектлар буенча;

төп (профиль) җитештерүне үстерүнең эреләндерелгән нормалары яисә шундый ук җитештерү проектлары буенча сәнәгать предприятиеләре төзү планлаштырыла торган предприятиеләр өчен;

төзелешкә билгеләнүче торак районнар өчен-җылылык нагрузкаларын урнаштыру тыгызлыгының эреләнгән күрсәткечләре яисә биналарның һәм корылмаларның чагыштырма җылылык характеристикалары буенча.

5.3.77. Җылылык нагрузкалары, СНиП таләпләренә туры китереп, җылылык белән тәэмин итүнең ышанычлылыгы буенча кулланучылар категорияләрен исәпкә алып билгеләнә 41 - 02-2003 ГОСТ Р 54954-2012.

5.3.78. Җылылык энергиясенең торак һәм иҗтимагый биналарны җылылык белән тәэмин итү системасына чагыштырма чыгымының база күләмен исәпләү өчен мәгълүматлар әлеге нормативларга 9 нчы кушымтаның 8-10 нчы таблицалары буенча билгеләнә.

Торак һәм иҗтимагый биналарны кайнар су белән тәэмин итү системасына электр энергиясенең чагыштырма чыгымының база күләмен исәпләү өчен мәгълүматлар әлеге нормативларга 9 нчы кушымтаның 13 һәм 15 нче таблицалары буенча билгеләнә.

Торак һәм иҗтимагый басмаларны Инженерлык белән тәэмин итү системасына беренчел ягулыкның чагыштырма чыгымының база күләмен исәпләү өчен мәгълүматлар әлеге нормативларга 9 нчы кушымтаның 18 һәм 19 нчы таблицалары буенча билгеләнә.

5.3.79. Торак пунктлар территорияләрендә торак һәм иҗтимагый төзелешне җылылык белән тәэмин итүне күздә тотарга кирәк:

үзәкләштерелгән - котельный, җылылык һәм атом электростанцияләреннән; автоном, түбә котельныйларыннан, фатир җылылыгыннан децентрализацияләнгән генераторлар.

Яңа төзелеш районнарын җылылык белән тәэмин итү системасын сайлау вариантларны техник-икътисадый чагыштыру нигезендә башкарылырга тиеш.

5.3.80. Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән җылылык белән тәэмин итү чыганакларын урнаштыру, кагыйдә буларак, коммуналь-склад һәм җитештерү зоналарында, мөмкин булганча, җылылык йөкләнеше үзәкләрендә башкарыла. Торак төзелештә җылылык белән тәэмин итү чыганакларын, җылылык пунктларын урнаштыру, СНиП таләпләренә туры китереп, атмосферада зарарлы пычраткыч матдәләр таралуның норматив дәрәҗәсенә ирешү һәм исәп-хисап ясау чаралары белән акустик исәп-хисапларга нигезләнгән булырга тиеш 41 -02-2003-СНиП 2.07.01-89*, СНиП 41-01-2003.

Торак-коммуналь төзелеш һәм торак булмаган зоналар өчен җылылык белән тәэмин итү чыганагыннан туры килә торган аерым җылылык челтәрләре кулланырга кирәк.

Һәр район җылылык чыганагыннан җылылык челтәрләренең кулланучыларга икедән дә ким булмаган чыгарылуын күздә тотарга кирәк.

Техник нигезләнгәндә, һәр кварталга төрле магистраль яки бүлү җылылык челтәрләреннән ике тапкыр файдалануга тапшыруны күздә тотарга кирәк.

5.3.81. Котельныйларны урнаштыру өчен җир кишәрлекләре Түбән Кама муниципаль районының җылылык белән тәэмин итү схемалары нигезендә сайлана.

Торак төзелеше районнарында урнашкан аерым торучы котельныйлар өчен җир кишәрлекләре күләмен 74 нче таблица буенча кабул итәргә кирәк.

Җир участоклары коймаланырга, төзекләндерелергә һәм яшелләндерелергә тиеш.

Таблица 74

Торак төзелеше районнарында урнашкан аерым торучы котельныйлар өчен җир кишәрлекләре күләме

Котельныйларның җылылык житештерүчәнлеге,	**Җир участоклары, гектар, котельныйларның күләме:**	
	каты ягулыкта	**газ-мотор ягулыгында**
5 кадәр	0,7	0,7
5тән 10га кадәр (6 дан–12	1,0	1,0
10 нан50 гә кадәр (12 дән 58)	2,0	1,5
50 дән 100 гә(58дән116 кадәр)	3,0	2,5
100 дән200кадәр (116	3,7	3,0
200 дән 400кадәр (233	4,3	3,5

Искәрмә:

1. Кулланучыларны кайнар су белән тәэмин итүче котельныйларның, шулай ук тимер юл буенча ягулык китерү күздә тотыла торган котельныйларның җир участоклары күләмен 20 процентка арттырырга кирәк.

2. Золошлакоталларны авыл хуҗалыгы өчен яраклы җир кишәрлекләрендә селитет территориясеннән читтә урнаштыруны күздә тотарга кирәк. Алтын шлакоталларны

5.3.82. Җылылык белән тәэмин итү чыганакларыннан санитар-саклау зоналары күләме СанПиН таләпләренә туры китереп салына 2.2.1/2.1.1.1200-03 к Якынча-тигез үлчәмнәр тәшкил итә:

600 МВт егәрлеге белән эквивалент электростанцияләреннән артык:

ягулык сыйфатында кулланылучы күмер һәм мазут - 1000 метр; газ һәм газ - мотор ягулыгында эшләүче күмер-500 метр; ТЭЦТАН.

күмер һәм мазут ягулыгында эшләүче район котельныйлары - 500 метр, газ һәм Газ - Мазут ягулыгында эшләүче - 300 метр, җылылык электростанцияләренең алтын калдыкларыннан-300 метр.

Каты, сыек һәм газ барлыкка китерүче ягулыкта эшләүче котельныйлар өчен санитар-саклау зонасы күләме һәр конкрет очракта атмосфера һавасы пычрану һәм атмосфера

һавасына физик йогынты (тавыш, вибрация, электромагнит кыры һ.б.) йогынты исәпләүләре нигезендә, шулай ук натураль тикшеренүләр һәм үлчәү нәтиҗәләре нигезендә билгеләнә.

5.3.83. Компактлы торак пунктларда үзәкләштерелгән җылылык белән тәэмин итү системасы булмаганда, халык тыгызлыгы 40 кеше/гектар булган бер, ике катлы торак йорт территорияләрендә торак һәм иҗтимагый биналар төркеменә котельныйлардан автоном җылылык һәм җылылык белән тәэмин итүне күздә тотарга рөхсәт ителә.

Автоном җылылык белән тәэмин итү өчен индивидуаль котельныйлар(аерым торучы, төзелгән, төзелгән һәм тышкы урнаштыру казаннары (түбә) проектлана.

5.3.84. Түбә, встроенная-янкорма котельныйлар өчен санитар-яклау зонасы күләме билгеләнми. Күрсәтелгән котельныйларны урнаштыру һәр конкрет очракта атмосфера һавасы пычрану һәм атмосфера һавасына физик йогынты ясау исәп-хисаплары нигезендә, шулай ук табигый тикшеренүләр һәм үлчәү нәтиҗәләре нигезендә башкарыла.

5.3.85. Трассаларны һәм җылылык челтәрләрен салу ысулларын СНиП II нигезендә карарга кирәк-89-80*- СНиП 41-02-2003, СНиП 2.07.01-89*.

Җылылык трассаларын узу өчен, әлеге юнәлешләрдә махсус коммуникацион коридорлар бүлеп бирелә, алар үзара кисешүләр участокларын бетерү яки киметү максатларында башка инженерлык коммуникацияләрен салу мәнфәгатьләрен исәпкә алалар.

5.3.86. Торак төзелеше һәм торак булмаган зоналар өчен җылылык белән тәэмин итү чыганагыннан туры килә торган аерым җылылык челтәрләрен проектларга кирәк.

5.3.87. Җылылык бирүдә өзеклекләр күзәтелми торган биналар (хастаханәләр, балалар тәүлек буе яши торган мәктәпкәчә оешмалар һ. б.) өчен җылылык белән тәэмин итү системасын проектлаганда җылылык белән тәэмин итүнең ышанычлылыгы түбәндәге карарларның берсе белән тәэмин ителергә тиеш:

бинаны тулысынча җылытуны тәэмин итә торган резерв җылылык чыганакларын, шул исәптән электр энергиясен кулланып, проектлау;

төрле җылылык челтәрләреннән ике яклы туклану.

5.3.88. Җылылык челтәрләрен урнаштыру «инженерлык челтәрләрен урнаштыру»бүлекчәсе таләпләре нигезендә башкарыла.

Таблица 75

Газ белән тәэмин итү

Басымы буенча газ үткәргечләрне		**Транспортлана торган газ төре**	**Газүткәргечтә эш басымы, МПа**
Югары	Iкатегория	Табигый	0,6югары 1,2 кадәркертеп
		Сыекландырылган углеводород газы	0,6 югары 1,6кадәркертеп
	1акатегория	Табигый	1,2 югарыТЭЦ территориясендә газ турбиналары һәм пар-газ энергетикасы җайланмалары урнаштырылган
	IIкатегория	Табигый һәм сыекландырылган	0,3югары 0,6 кадәркертеп
Уртача		Табигый һәм сыекландырылган	0,005югары0,3 кадәркертеп
Түбән		Табигый һәм сыекландырылган	0,005 кадәркертеп

5.3.89. Яңаларын проектлау һәм төзү, гамәлдәге газ бүлү системаларын реконструкцияләү һәм үстерү СНиП 42-01-2002, ПБ 12-529-03 һәм генераль газ белән тәэмин итү схемасы таләпләре нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

торак-коммуналь хуҗалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру буенча республика программалары нигезендә Татарстан Республикасын газификацияләү.
5.3.90. Магистраль газүткәргечләр төзү өчен җир бүлеп бирелгән полосаның киңлеге һәм җир кишәрлекләре мәйданы СН 452-73 таләпләренә туры китереп билгеләнә.
Торак пунктлар территориясендә магистраль газүткәргечләр урнаштыру рөхсәт ителми.
Магистраль газүткәргечләрдән санитар аермалар СанПиН таләпләренә туры китереп билгеләнә 2.2.1/2.1.1.1200-03 к
5.3.91. Транспортлана торган газның эш басымы буенча газ үткәргечләрне классификацияләү 75 таблицасында китерелгән.

Транспортлана торган газның эш басымы буенча газ үткәргечләрне классификацияләү

5.3.92. Эчке газүткәргечләрдә һәм газ кулланучы җайланмалар каршында газ басымы түбәндәге күрсәткечләрдән артмаска тиеш:
газ басымы зурлыгы җитештерү таләпләренә бәйле булган җитештерү биналарында-1,2 МП; башка җитештерү биналарында-0,6 МП;
сәнәгать предприятиеләренең көнкүреш биналарында - аерым торучы, җитештерү биналарына янкормаган һәм бу биналарга төзелгән-0,3 МП; административ биналарда-0,005 МП; котельныйларда-0,005 МП.:
җитештерү предприятиеләре территориясендә аерым торучы-1,2 МП, шул ук шәһәр торак пункты территориясендә - 0,6 МП, янкорма, төзелгән һәм түбә җитештерү биналары-0,6 МП, янкорма, төзелгән һәм түбә иҗтимагый, административ һәм көнкүреш биналары-0,3 МП;
(СНиП 2.08.02-89 таләпләренә туры килә торган биналардан тыш) һәм склад - 0,005 МПа; торак биналар - 0,003 МПа.
5.3.93. Газ бүлү системасы тиешле күләмдә һәм кирәкле Параметрлар буенча газ бирүне тәэмин итәргә тиеш.
Билгеләнгән тәртиптә расланган газ кулланучылар өчен, аларның исемлеге газдан ягулык сыйфатында файдалану һәм газ белән тәэмин итүнең өстенлекле хокукы булган газ үткәргечләрне куллану юлы белән яки башка ысуллар белән өзлексез газ белән тәэмин ителергә тиеш.
Кулланучылар газ чыгымнарын билгеләргә тиеш:
сәнәгать предприятиеләре өчен гамәлдәге предприятиеләрнең сораштыру кәгазьләре, яңа һәм реконструкцияләнә торган яки шундый ук предприятиеләрнең проектлары, шулай ук эреләнгән күрсәткечләр буенча;
гамәлдәге торак-коммуналь сектор өчен СНиП 2.04.08-87*нигезендә.
Газ җылылыгы белән газ куллануның эреләнгән күрсәткечен проектлаганда 34 МДж/куб. метр (8000 ккал/куб. метр) кабул итәргә рөхсәт ителә:
үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү булганда-1 кешегә елына 120 куб. метр;
газ җылыткычлардан кайнар су белән тәэмин иткәндә-бер кешегә елына 300 куб. метр;
кайнар су белән тәэмин ителмәгән очракта-1 кешегә 18 куб. метр ; кайнар су белән тәэмин ителмәгән очракта (авыл торак пунктларында) - 1 кешегә 220 куб.метр.
5.3.94. Газ бүлү станцияләре һәм газ тутыру станцияләре (алга таба - ГНС) торак пунктлардан, шулай ук аларның резерв территорияләреннән читтә урнашырга тиеш.
Газ өстәмә пунктлар (алга таба - ГНП) торак пунктларның селитебтан читтә, кагыйдә буларак, торак төзелешенә карата өстенлек бирүче юнәлештәге җилләр өчен җил билгеләнгән яктан урнашырга тиеш.
5.3.95. ГНС җир кишәрлекләренең күләме, җитештерүчәнлегенә карап, проект буенча

кабул итәргә кирәк, әмма җитештерүчәнлек станцияләре өчен дә түгел:
Елына 10 мең тонна - 6 гектар; 20
елына 7 мең тонна; елына 40 мең тонна - 8 гектар.
ГНС урнаштыру өчен мәйданчыкны, федераль закон таләпләре нигезендә, 10 метр киңлектәге янгын полосасы коймаларын һәм урман массивларына кадәр минималь ераклыкны исәпкә алып, күздә тотарга кирәк.
2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы "янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент".
5.3.96. Газ өстәмә пунктларның һәм баллоннарның төгәл складларының җир участоклары күләмнәрен 0,6 гектардан да артмаска тиеш.
5.3.97. Газ бүлү челтәрендә газ басымын киметү һәм җайга салу өчен газ җайга салу пунктлары (алга таба - ГРП), блоклы газорегуль - торак пунктлары (алга таба - ГРПБ) һәм шкафлар (алга таба - ШРП) проектлана.
5.3.98. ГРПНЫ аерым торучыларга урнаштырырга кирәк;
газлаштырыла торган җитештерү биналарына, котельныйларга һәм иҗтимагый биналарга, җитештерү характерындагы бүлмәләргә кертелгән;
бер катлы газлаштырыла торган җитештерү биналары һәм котельные (подвал һәм цоколь катларында урнашкан биналардан тыш);
Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының " С0 класслы җылылык белән тәэмин итүче I һәм II дәрәҗәдәге газификацияләнүче җитештерү биналары катламнарында җылылык белән тәэмин итүче С0 классլы ут - чыдамлык;
сәнәгать предприятиеләре территориясендәге асылмалы коймалар урнаштырылган биналардан тыш.
ГРПБНЫ аерым торучыларга урнаштырырга кирәк.
ШРП аерым торучы Терәкләрдә яки тышкы стеналарда урнаштыра, алар газ белән тәэмин итү өчен билгеләнгән.
5.3.99. Газ бүлү станциясе, баш ГРП һәм ГРП коймаларыннан биналар һәм корылмаларга кадәр ераклык керү газүткәргеченең классына карап кабул ителә:
Р = 1,2 МП керү басымы булган баш ГРПДАН, шәһәр округы, шәһәр җирлеге составындагы торак пунктлар территориясеннән газүткәргечләр салганда-15 метр;
Р = 0,6 МПа-10 метр
5.3.100. Газүткәргечләрдән һәм газ - тарату челтәренең башка объектларыннан күрше объектларга кадәр янгынга каршы ераклыклар «янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник ре-гламент " 2008 елның 22 июлендәге 123 - ФЗ номерлы Федераль законның өч таләбе нигезендә билгеләнә.
5.3.101. Торак пунктларда аерым торучы ГРП, ГРПБ һәм ШРП, СНиП II таләпләренә туры китереп, биналардан һәм корылмалардан ким булмаган ераклыкта урнашырга тиеш.-89-80* к
Кысан шартларда биналардан һәм корылмалардан сәгатенә 10 000 куб. метрга кадәр үткәрү мөмкинлеге булган газ регулятор пунктларына кадәр араны 30 процентка киметү рөхсәт ителә.

Таблица 76

Торак пунктларда аерым торучы ГРП, ГРПБ һәм ШРП дан ераклык

ГРП, ГРПБ, ШРП га кертүдә газ басымы, МПа	Аерым торучы ГРПП, ГРПБ һәм горизонталь буенча аерым торучы ШРП-нан ераклык, метр.:			
	биналар һәм корылмала	тимер юллар (якындагы рельска кадәр)	Автомобиль юллары (юл	һава электр линияләре
0,6 кадәр	10	10	5	не менее 1,5высоты опоры
0,6 югары 1,2	15	15	8	

Искәрмә:

1. Ераклыкны ГРП, ГРПБ яки ШРП биналарының тышкы диварларыннан, ә җиһазлар ачык мәйданчыкта урнашканда - коймадан алырга кирәк.
2. Таблицаның таләпләре шулай ук аерым торучы биналарда яки аерым торучы Терәкләрдә шкафларда урнашкан газ чыгымын исәпкә алу төеннәренә дә кагыла.
3. Газ басымы 0,3 МП га кадәр булганда аерым торучы ШРПТАН биналарга һәм коралларга кадәр ераклык нормалашмый.

5.3.102. Тышкы газүткәргечләрне, резервуарларны, сыеклансдырылган углеводород газының баллон җайланмаларын проектлау һәм аларны урнаштыру «инженерлык челтәрләрен урнаштыру» бүлекчәсе таләпләренә туры китереп гамәлгә ашырылырга тиеш.
5.3.103. Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары, хастаханәләр, гомуми белем бирү оешмалары, санаторийлар, җәмәгать, административ һәм көнкүреш биналары биналарының диварлары һәм түбәләре буенча барлык басымнарның газ үткәргечләрен транзит белән салу тыела.
Нигезләнгән очракларда бер торак бина диварлары буенча 100 м диаметрлы уртача басымнан да югарырак булмаган, С0 классл ут төрлелеге III дәрәҗәдән дә ким булмаган һәм түбәдән 0,2 метрдан да ким булмаган ераклыкта газүткәргечләрне транзит белән салу рөхсәт ителә.
А һәм Б категорияле биналар, диварлар буенча, өстендә һәм астында, ГРП биналарыннан тыш, барлык басымнарны газ үткәргечләре салу тыела.
5.3.104. Газ бүлү челтәрләре, резервуар һәм баллон җайланмалары, газ тутыру станцияләре һәм сыеклансдырылган углеводород газының башка объектлары сәнәгать куркынычсызлыгы өлкәсендә норматив документлар таләпләре нигезендә проектланырга һәм корылырга тиеш.
5.3.105. Газ бүлү челтәрләре объектлары өчен сак зоналары күләмнәре һәм алар чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләрен куллану шартлары Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2000 елның 20 ноябрендәге 878 номерлы карары белән расланган газ бүлү челтәрләрен саклау кагыйдәләре белән билгеләнә.
Газ бүлү челтәрләренең саклык зоналарына керүче җир кишәрлекләрендә тыела:
торак, иҗтимагый-эшлекле һәм җитештерү билгеләнешендәге объектларны төзү;
эксплуатация оешмалары белән килешенеп, газүткәргечләрне алдан чыгармыйча гына аларда урнашкан күперләрне, коллекторларны, автомобиль һәм тимер юлларны сүтү һәм реконструкцияләү;
яр ныгыту корылмаларын, су үткәргеч җайланмаларын, җир һәм башка корылмаларны, газ бүлү челтәрләрен җимерүдән саклый торган корылмаларны җимерергә;
тану билгеләрен, контроль - үлчәү пунктларын һәм башка газ бүлү челтәрләрен күчерү, зарарлау, салу һәм юк итү;
чүплекләр һәм складлар урнаштырырга, кислоталар, тоз, селтелочей һәм башка химик актив матдәләр эретмәләре агызырга;

сак зоналарын киртәләү һәм киртәләү, эксплуатация оешмалары персоналының газ бүлү челтәрләренә керүенә, газ бүлү челтәрләренә хезмәт күрсәтүне үткәрүгә һәм зыяннарны бетерүгә каршы тору;
вә ул җәһәннәм утын урнаштырырга якын булды.;
базлар урнаштырырга, туфракны авыл хуҗалыгы һәм Мелиоратор - орудиеләр һәм 0,3 метрдан артык тирәнлектәге механизмнар белән эшкәртергә.;
ГРП һәм газ бүлү челтәренең башка биналары, җир асты коелары люклары капиткаларын һәм ишекләрен ачарга, элемтә, яктырту һәм телемеханика системаларын электр белән тәэмин итүне кертергә яки өзәргә;
газ бүлү челтәрләре биналарына чит әйберләр, баскычлар, баскычлар агызып, аларны җир өсте газүткәргечләренә, киртәләренә, киртәләренә бәйләргә һәм беркетергә, аларга керергә;
газ бүлү челтәрләренә үз белдегең белән тоташырга.
Газ бүлү челтәрләренең саклау зоналарында хуҗалык эшчәнлеге, җир участогы өслеген бозу башкарыла, һәм 0,3 метрдан артык тирәнлеккә туфрак эшкәртү газ бүлү челтәрләренең эксплуатацион оешмасының язма рөхсәте нигезендә башкарыла.
5.3.106. Халык белән торак пунктларның газ бүлү системалары
100 мең кеше газ бүлүнең технологик процессы белән дистанцион идарә итү һәм газ куллануны ком - мерик исәпкә алуның автоматлаштырылган системалары белән җиһазландырылырга тиеш. 100 мең кешедән ким булган торак пунктларга газ бүлү системаларын газ бүлүнең технологик процессы белән дистанцион идарә итү һәм газ куллануны коммерция исәбенә алу буенча автоматлаштырылган системалар белән тәэмин итү турында карар эксплуатацияләүче оешмалар яисә заказчы тарафыннан кабул ителә.
5.3.107. Күп катлы торак биналарны һәм корылмаларны җылылык белән тәэмин итү һәм кайнар су белән тәэмин итү өчен ябык яну камерасы булган җылылык генераторларын проектлау рөхсәт ителә. Җылылык генераторларын урнаштыру СНиП 41-01-2003, СНиП 42-01-2002, СП 41-08-2004, СП 42-101-2003 таләпләренә туры китереп башкарыла.
Яну продуктлары вертикаль төтен юллары аша бирелергә тиеш.
Выброс төтен шул ук вакытта башкарырга кирәк югарырак түбәсе бина.
Биналарның тышкы конструкцияләре аша яну продуктларын турыдан-туры ташлау рөхсәт ителми.
5.3.108. Компактлы азкатлы торак пунктлар территориясендә газ белән тәэмин итү объектларын проектлауны «азкатлы торак төзелеше территориясендә инженерлык челтәрләре һәм корылмалар» бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Электр белән тәэмин итү

5.3.109. Торак пунктны электр белән тәэмин итүне проектлаштырганда электр чыганакларына электр нагрузкасын билгеләүне 34.20.185-94, СП 31-110-2003 рд таләпләре һәм «ФСК ЕЭС» ААҖ нең 2006 елның 2 июнендәге техник сәясәте турындагы Нигезләмә нигезендә, ГОСТ Р 54954-2012 башкарырга кирәк.
Торак пунктларда электр куллануның эреләнгән күрсәткечләрен электр куллану нормаларына туры китереп кабул итәргә рөхсәт ителә (әлеге нормативларга 9 нчы кушымтаның 4 нче таблицасы).
Алдан исәп-хисап ясау өчен авыл территориясенең чагыштырма исәп-хисап йөкләнешенең эреләнгән күрсәткечләрен 77 нче таблица буенча кабул итәргә рөхсәт ителә.
5.3.110. Торак һәм җәмәгать биналарының һавасын кондиционацияләү системасына электр энергиясенең чагыштырма чыгымының база күләмен исәпләү өчен белешмәләр әлеге нормативларга 9 нчы кушымтаның 11 һәм 12 нче таблицалары буенча билгеләнә (ГОСТ Р 54954-2012).
Торак биналарның һәм җәмәгать биналарының җәмәгать зоналарын яктырту системасына электр энергиясенең чагыштырма чыгымының база күләмен исәпләү өчен әлеге

нормативларга 9 нчы кушымтаның 15 һәм 16 нчы таблицалары буенча билгеләнә (фатирларны яктырту өчен энергия чыгымнары 15 нче таблица күрсәткечләренә кертелмәгән, чөнки бу системалар проект һәм төзелеш оешмаларының җаваплылыгы предметы булып тормый.)

Биналарны Инженерлык белән тәэмин итү системалары аша электр энергиясенең чагыштырма чыгымының база күләмен исәпләү өчен әлеге нормативларга 9 нчы кушымтаның 17 нче таблицасы буенча билгеләнә.

Таблица 77

Авыл территориясенең чагыштырма исәп-хисап йөкләнешенең эреләнгән күрсәткечләре

Халык саны-мең кеше.	**Торак пункт**					
	плитәләр белән.	**табигать газында, кеше**		**стационар электр плитәләре белән, кВт/кеше**		
	тулаем алганда, торак пункт	**Шул исәптән**		**тулаем алганда, торак пункт**	**Шул исәптән**	
		үзәк	**төзелеш өчен микрорайон**		**үзәк**	**төзелеш өчен микрорайон**
50 югары	0,46	0,62	0,41	0,55	0,72	0,51
3 - 50	0,43	0,55	0,40	0,52	0,65	0,50
3түбән	0,41	0,51	0,39	0,50	0,62	0,49

Искәрмә:

1. Әһәмияттәге чагыштырма электр нагрузок китерелгән шинам 10(6) кВ туклану үзәкләре.

2. Торак фондта газ һәм электр плитәләре булган очракта, чагыштырма йөкләмәләр аларның нисбәтенә пропорциональ рәвештә билгеләнә.

3. Торак пунктта гомуми мәйдан белән факттагы тәэмин ителеш хисаплылыктан аерылып торган очракларда, таблицада китерелгән мәгънәләрне факттагы тәэмин ителешнең исәп-хисапка карата мөнәсәбәтенә тапкырларга кирәк.

4. Таблицада китерелгән күрсәткечләр торак һәм җәмәгать биналарының (административ, уку, фәнни, дәвалау, сәүдә, тамаша, спорт), коммуналь предприятиеләрнең, транспорт хезмәте күрсәтү объектларының (автомобильләрнең ябык һәм ачык стоянкалары), тышкы яктыртуның йөкләнешен исәпкә ала.

5. Таблицада вак сәнәгать кулланучылары (4 пунктта санап үтелгән искәрмәләрдән тыш), кагыйдә буларак, шәһәр бүлү челтәрләре буенча туклана торган кулланучылар исәпкә алынмаган.

Әлеге кулланучыларны таблица күрсәткечләре буенча исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кертергә кирәк.

6. Шәһәр үзәгенә төрле административ учреждениеләр, уку, фәнни, проект оешмалары, сәүдә предприятиеләре, җәмәгать туклануы предприятиеләре, тамаша предприятиеләре тупланган территорияләр керә.

5.3.111. Татарстан Республикасында электр белән тәэмин итү системаларын үстергәндә, электр челтәрләре киләчәктә, урта көчәнешнең югарырак классларына күчүне исәпкә алып, проектларга кирәк (6-10 кВ.нан 20 - 35 кВ. га кадәр).

5.3.112. Электр энергиясен бүлүнең көчәнеш системасын сайлау, перспективалы электр йөкләнешләренең үсешен анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасының бүлү электр челтәре комплексы (алга таба - РСК) челтәрләренең перспективалы үсеше схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

5.3.113. Электр челтәрләренең перспективалы үсеше схемасын эшләүгә кадәр35-200 кВ һәм 6-10 кВ көчәнеше белән урта көчәнеш челтәрләрен югарырак көчәнешкә күчерү мәсьәләсе

тиешле техник-икътисадый нигезләү нигезендә электр белән тәэмин итү объектларына проект документациясен әзерләгәндә хәл ителергә тиеш.
5.3.114. Челтәр объектларын реконструкцияләү (торгызу - яңарту) буенча зур күләмле эшләр башкарганда, проектлаганда, гамәлдәге РСК челтәрләрен урта көчәнешнең югары классына күчерү вариантларын карарга кирәк.
5.3.115. Торак пунктларның электр челтәрләренең киеренкелеге исәп-хисап чоры һәм энергия системасында көчәнешләр системасы чикләрендә аларны үстерү концепциясен исәпкә алып сайлана: 35 - 110 - 220 - 500 я 35 - 110 - 330 - 750 кВ.
Электр белән тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясе баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Якын арада үсеш чорында 35 - 110/10 кВ көчәнешләр системасы иң максатка ярашлы булып тора.
Авыл торак пунктларында проектлаштырганда, тиешле техник-икътисадый нигезләнгәндә, челтәрләрне 35 кВ көчәнешкә күчерү вариантын күздә тотарга кирәк.
5.3.116. Торак пунктларны электр белән тәэмин итүне проектлаганда, проектлана торган территорияләрдә урнашкан төп электроприемниклар (категорияләр буенча) исемлеге нигезендә, аның ышанычлылыгын тәэмин итүгә карата таләпләрне исәпкә алырга кирәк.
Беренче категорияле электроприемниклары - электроприемниклары, электр белән тәэмин итүнең өзеклеге кешеләр тормышы өчен куркыныч, Дәүләт иминлеге өчен куркыныч, шактый матди зыян, катлаулы технологик процессның җимерелүе, коммуналь хуҗалыкның, элемтә һәм телевидение объектларының аеруча мөһим элементларының эшләвен бозу. Беренче категорияле электроприемниклары нормаль режимнарда электр энергиясе белән ике бәйсез резервлаучы туклану чыганакларыннан тәэмин ителергә тиеш, һәм аларны электр белән тәэмин итүнең бер туклану чыганагыннан электр белән тәэмин итүне өзү бары тик туклануны автомат рәвештә торгызу вакытында гына рөхсәт ителергә мөмкин.
Беренче категорияле электроприемниклар составыннан аерым электроприемниклары Төркеме аерылып тора, аларның өзлексез эшләве кешеләрнең гомеренә, шартлауларга һәм янгыннарга куркыныч янамасын өчен кирәк. Беренче категорияле электроприемникларының махсус төркемен электр белән тәэмин итү өчен өчен өченче бәйсез туклану чыганагыннан өстәмә туклану каралырга тиеш.
Икенче категорияле электроприемниклары - электроприемниклары, алар электр белән тәэмин итү өзеклеге продукциянең күпләп чыгарылуына, эшчеләрнең, механизмнарның һәм сәнәгать транспортының массакүләм торышына, шәһәр һәм авыл халкының нормаль эшчәнлеген бозуга китерә.
Өченче категорияле электроприемниклары-беренче һәм икенче категория билгеләмәләренә туры килми торган калган электроприемниклары.
5.3.117. Электр белән тәэмин итүнең ышанычлылыгы буенча алар категориясе булган торак пунктлардан файдаланучыларның төп электр кабул итү җайланмалары Исемлеге рд 34.20.185-94 номерлы кушымтасы таләпләренә туры китереп билгеләнә.
5.3.118. Электр белән тәэмин итү шартлары буенча электр белән тәэмин итүне проектлау проектлана торган территориянең төп массасына карата башкарыла. Аларда югары категорияле аерым электроприемниклары яки беренче категорияле махсус төркем булса, электр белән тәэмин итүне проектлау әлеге электроприемникларын электр белән тәэмин итүнең таләп ителә торган ышанычлылыгын булдыру буенча кирәкле чаралар белән тәэмин ителә.
5.3.119. Яңа төзелеш, киңәйтү, реконструкцияләү һәм техник яктан яңадан коралландырганда РСК объектларын кирәк:
электр белән тәэмин итүнең ышанычлылыгын күтәрүнең схемалы хәл итү сыйфатында челтәрле резервлауны проектлау;

35-220 кВ көчәнештәге барлык подстанцияләр дә челтәрле резерв белән тәэмин ителергә тиеш;

бер тапкыр челтәрле резервлау шартларыннан кулланучыларны электр белән тәэмин итү системасын формалаштыру;

электроприемникларының махсус төркеме өчен кулланучы билгели торган резерв (автоном) туклану чыганагын проектларга кирәк.

5.3.120. Электр челтәрләрен проектлау, торак пунктларның һәм алар янәшәсендәге территорияләрнең барлык кулланучыларын исәпкә алып, 35-110 кВ һәм аннан да күбрәк электр белән тәэмин итүче челтәрләрне һәм 6-20 кВ бүлү челтәрләрен үзара бәйләү белән комплекслы рәвештә башкарылырга тиеш. Шул ук вакытта, ведомство карамагына карамастан, төрле кулланучыларны тукландыру өчен электр белән тәэмин итү системасының аерым элементларын бергәләп куллануны күздә тотарга киңәш ителә.

«ФСК ЕЭС» ААҖ нең 2006 елның 2 июнендәге «Россия ЕЭС» ААҖ Директорлар Советы тарафыннан расланган техник сәясәт турындагы Нигезләмәнең таләп - таләпләренә туры китереп, проектлаштырганда 6-20 кВ һава линияләре белән челтәрләр төзүнең төп принцибын кабул итәргә кирәк.

5.3.121. Электр тапшыру линияләрен узу өчен махсус коммуникацион коридорлар бүлеп бирелә, алар үзара кисешүләр участокларын бетерү яки минимальләштерү максатыннан башка инженерлык коммуникацияләрен салу мәнфәгатьләрен исәпкә алалар.

5.3.122. Сәнәгать предприятиеләренең энергия системаларының гомуми челтәрләренә электр белән тәэмин итү системаларын проектлау НТП-94 таләпләренә туры китереп башкарыла

«Сәнәгать предприятиеләрен электр белән тәэмин итүне проектлау. Технологик проектлау нормалары» дигән темага семинар узды.

5.3.123. Гомуми энергетика системаларына керүче электр тапшыру линияләрен җитештерү зоналары территориясендә, шулай ук авыл хуҗалыгы предприятиеләренең җитештерү зоналары территориясендә урнаштыру рөхсәт ителми.

5.3.124. 110 - 220 кВ һәм аннан да югары көчәнешле һава электр линияләре торак төзелешеннән читтә урнаштырырга киңәш ителә.

5.3.125. 110 - 220 кВ һәм аннан да югары көчәнештәге электр тапшыру линияләрен торак төзелеше чикләрендә түбәнәйтелгән электр подстанцияләренә карата электр - тәэмин итүче оешма белән килешү буенча кабель линияләре белән күздә тотарга кирәк.

5.3.126. 110 кВ һәм аннан да югары көчәнешле гамәлдәге һава электр тапшыру линияләрен торак төзелешеннән читкә чыгаруны яки һава линияләрен кабель белән алыштыруны күздә тотарга киңәш ителә.

5.3.127. 4 каттагы биналар төзелешендәге торак зона территориясендә 10 кВ.га кадәр көчәнешле электр тапшыру линияләре җир асты башкаруындагы кабельләр белән, ә 3 каттагы биналар һәм аннан да түбәнрәк - һава яки кабельләр белән башкарылырга тиеш.

5.3.128. Халыкны электр кырының һава электр линияләре (алга таба - ВЛ) белән төзелә торган тәэсиреннән саклау максатларында, санитар өзеклекләр - югары вольтлы линия трассасы буенда, анда электр кырының киеренкелеге 1 кВ/метрдан артып китә.

Яңа проектлана торган тармаклар, шулай ук биналар һәм корылмалар өчен, горизонталь чыбыкларның горизонталь урнашуы булган ВЛ трассасы буендагы санитар өзеклекләр чикләрен һәм электр кырының киеренкелеген киметү чараларыннан башка, перпендикуляр ВЛ юнәлешендәге ерак фазалы үткәргечләр җиренә проекциядән ике якка

да киметү чараларыннан башка, ВЛ трассасы буендагы санитар өзеклекләр чикләрен алу рөхсәт ителә.:

20 метр-330 кВ. м, 30 метр-500 кВ. м, 40 метр-750 кВ. м, 55 метр-1150 кВ. м көчәнеше өчен.

Объектны файдалануга тапшырганда һәм эксплуатация барышында санитар аерма инструменталь үлчәү нәтиҗәләре буенча төзәтелергә тиеш.

Бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача берләшмәләре территорияләре чикләренә кадәр ВЛдагы читтәге үткәргечләрдән санитар аермалар әлеге нормативларның 4.3. 5 п. таләпләре нигезендә кабул ителә.

5.3.129. ВЛ өчен шулай ук сак зоналары билгеләнә:

Идел буенда вертикаль яссылыклар арасында төзелгән, параллель турыдан-туры, ерак чыбыклардан (кичектерелмәгән хәлдә) торган җир участоклары:

2 метр-1 кВ. га кадәр көчәнеш белән идарә итү өчен;

10 метр-1 кв. нан 20 кВ. га кадәр көчәнеш; 15 метр-35 кВ. га кадәр авырлыктагы ВЛ өчен;

20 метр - 110 кВ авырлыктагы су белән тәэмин итү;

25 метр - 150, 220 кВ авырлыктагы су белән тәэмин итү өчен;

30 метр - 330, 400, 500 кВ. м, 40 метр - 750 кВ. м авырлыктагы су өчен.;

30 метр-800 кВ (даими ток) көчәнеше белән идарә итү өчен; 55 метр-көчәнеш 1150 кВ.;

сулыклар (елга, каналлар, күлләр һ.б.) аша чыгу зоналары, су өслеге рәвешендә вертикаль яссылыклар өстендә һава киңлеге рәвешендә, линиянең ике ягында да, судноলар йөрешле сулыклар өчен туктаусыз торган торышта, сулыклар өчен - 100 метр арада, сулыклар өчен-корыда уза торган Идел буенда сак зоналарын билгеләү өчен каралган ераклыкта.

5.3.130. Җир асты кабель линияләре өстендә, гамәлдәге электр челтәрләрен саклау кагыйдәләре нигезендә, кабельләр өстендәге мәйдан күләмендә сак зоналары куелырга тиеш:

кабель линияләре өчен һәр яктан 1 кВ. метрдан югарырак, кабель линияләре өчен 1 кВ. метрга кадәр, һәр яктан бер кабельдән 1 кВ. метрга кадәр, ә

торак пунктларда тротуарлар астында кабель линияләре үткәндә-биналар һәм корылмаларга 0,6 метр һәм урамның машиналар йөрү өлешенә 1 метр.

Су асты кабель линияләре өчен 1 кВ. дан югарырак булган сак зонасы билгеләнергә тиеш, ул параллель рәвештә чик кабельләрдән 100 метр ераклыкта билгеләнергә тиеш.

Кабель линияләренең сак зоналары электр челтәрләрен саклау кагыйдәләре таләпләрен үтәп кулланыла.

Төзелмәгән җирдә салынган кабель линияләренең сак зоналары мәгълүмати билгеләр белән билгеләнергә тиеш. Мәгълүмати билгеләрне 500 метрдан да ким түгел, шулай ук кабель линияләре юнәлешен үзгәртү урыннарында урнаштырырга кирәк.

5.3.131. Торак пункт территориясендә трансформатор подстанцияләре һәм бүлү

җайланмалары электр җайланмаларын (алга таба - ПУЭ) урнаштыру кагыйдәләренең шәһәр төзелеше таләпләре һәм 2006 елның 2 июнендәге «Россия ЕЭС» ААҖ Директорлар Советы тарафыннан расланган «ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турындагы нигезләмәләр нигезендә ачык һәм ябык типтагы җайланмалар проектлана.

16 мең кв һәм аннан да күбрәк егәрлекле трансформаторлар белән түбәнәйтү подстанцияләре, бүлү җайланмалары һәм торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә һава линияләренең күчү пунктлары ябык типтагы проектларга кирәк. Ябык подстанцияләр аерым торучы биналарда урнашырга, встроенными һәм пристроенными.

5.3.132. Җәмәгать биналарында төзелгән һәм төзелгән трансформатор подстанцияләрен, шул исәптән комплектлы трансфор - матор подстанцияләрен, ПУЭ таләпләрен, тиешле санитар һәм янгынга каршы нормаларны, СП 31-110-2003 таләпләрен үтәү шарты белән проектлау рөхсәт ителә.

5.3.133. Торак биналарда (фатирлы йортларда һәм тулай торакларда), хастаханә учреждениеләренең йокы корпусларында, санатор-курорт учреждениеләрендә, ял йортларында, социаль тәэмин итү учреждениеләрендә, шулай ук аналар һәм балалар өчен учреждениеләрдә, гомуми белем бирү һәм мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында, эшче һәм башка хезмәткәрләрнең квалификациясен әзерләү һәм күтәрү буенча уку йортларында, һөнәри белем бирү оешмаларында һ.б. төзү рөхсәт ителми.

Торак биналарда урнаштырылган һәм төзелгән подстанцияләрне урнаштыру, подстанциядән читтә электр һәм Магнит кырларының тавыш басымы, вибрация, электр һәм Магнит кырларының йогынтысы буенча санитар нормалар таләпләрен үтәү шарты белән, трансформаторларның коры яки тутырылмаган, экологик куркынычсыз, сыек диэлектриклары белән генә рөхсәт ителә.

5.3.134. Массакүләм торак төзелеше зоналарында һәм гамәлдәге торак зоналарда ачык типтагы яңа подстанцияләрне проектлау тыела.

5.3.135. Ачык типтагы гамәлдәге подстанцияләрдә торак һәм мәдәни - көнкүреш биналарында тавыш дәрәҗәсен нормативка кадәр киметүне тәэмин итүче тавыш - яклау чараларын һәм халыкны электромагнит йогынтысыннан саклау чараларын гамәлгә ашырырга кирәк.

5.3.136. Трансформатор подстанцияләрен җитештерү территориясендә урнаштыру, шулай ук подстанцияләрнең тибын, егәрлеген һәм башка характеристикаларын сайлаганда, ПУЭ таләпләренә, экологик һәм янгын куркынычсызлыгы таләпләренә, электр йөкләнешләренең, архитектура - төзелеш һәм эксплуатация таләпләренең, әйләнә-тирә мохит шартларының зурлыгын һәм характерын исәпкә алып, инженерлык әзерлеге вакытында проектларга кирәк.

5.3.137. Электр подстанцияләре өчен санитар-яклау зонасы күләме, атмосфера һавасына физик йогынты ясау исәп-хисаплары, шулай ук натураль үлчәү нәтиҗәләренә карап билгеләнә.

Аерым торучы бүлү пунктларын һәм 6-20 кВ көчәнештәге трансформатор подстанцияләрен урнаштырганда, һәр кеше ике егәрлектән 1000 кв га кадәр булмаган трансформаторлар арасында һәм торак һәм җәмәгать биналары тәрәзәләренә кадәр араны тавыштан саклау буенча чараларны башкарганда-10 метрдан да ким түгел, ә дәвалау - профилактика учреждениеләре биналарына кадәр-25 метрдан да ким булмаска тиеш.

5.3.138. Подстанциягә, бүлү һәм күчеш пунктларына якын килгәндә, кабельле һәм һава линияләрен кертү һәм чыгару өчен техник коридорлар һәм полосаларны күздә тотарга кирәк. Һава линияләренең кабельләргә күчүе пунктлары өчен җир кишәрлекләре күләмен

0,1 гектардан да артмаска тиеш.

5.3.139. Подстанция территориясе коймаланырга тиеш. Койма транспорт килергә мөмкин булган урыннарда ябык тумбалар кую шарты белән ябык подстанцияләр өчен каралмаган булырга мөмкин.

5.3.140. Җитештерү зонасында подстанцияләрдән һәм бүлү пунктларыннан биналар һәм корылмаларга кадәр араны СНиП II таләпләренә туры китереп кабул итәргә кирәк-89-80*к

Элемтә объектлары

5.3.141. Предприятиеләрне, биналарны һәм элемтә корылмаларын, Радио һәм телевидение, янгын һәм сак сигнализациясен, инженерлык җиһазлары системаларын диспетчерлаштыру эшләрен гамәлдәге норматив документлар таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.

Элемтә, сигнализация җайланмаларын проектлаганда, инженерлык җиһазларын диспетчерлаштырганда, Гражданнар оборонасы сигналлары һәм гадәттән тыш хәлләр сигналлары буенча халыкка хәбәр итү системасы белән идарә итү мөмкинлеген күздә тотарга кирәк.

5.3.142. Элемтә линияләре өчен җирләрне сайлау, бүлеп бирү һәм алардан файдалану СН 461-74 таләпләренә туры китереп башкарыла.

5.3.143. Линия-кабель корылмаларын проектлау беренчел элемтә челтәрләренең перспективалы үсешен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

5.3.144. Элемтә линияләре өчен трассаларны (мәйданчыкларны) урнаштыруны Россия Федерациясе Җир кодексы нигезендә элемтә җирләрендә башкарырга кирәк:

торак пунктлардан читтә -, нигездә, транспорт коммуникацияләре зонасында урнашкан автомобиль юллары һәм су юллары буенда, электр тапшыру һәм элемтә линияләре һәм аларга хезмәт күрсәтү белән бәйле инфраструктура; җир - җирләрдән файдалану чикләре буенча урнашкан.;

торак пунктларда-күбесенчә урамнарның җәяүлеләр өлешендә (тротуарлар астында) һәм кызыл линия белән төзелеш линиясе арасындагы полосада.

5.3.145. Торак пунктлардан читтә кабель линиясе трассасын барлык җир участокларында, шул исәптән автомобиль һәм тимер юлларга бүлеп бирелгән полосаларда, саклау һәм тыю зоналарында, шулай ук автомобиль һәм тимер юл күперләрендә, коллекторларда һәм автомобиль һәм тимер юлларның тоннельләрендә конкрет шартларга карап сайларга кирәк.

Трасса юллары булмаганда, элемтәнең кабельле линияләре җирләрендә, авыл хуҗалыгы өчен яраксыз җирләрдә яки авыл хуҗалыгы җирләрендә, кадастр бәяләве буенча, шулай ук урман фонды җирләрендә аз бәяле үсентеләр биләп торган мәйданнар исәбенә, гамәлдәгеләрен максималь рәвештә кулланып урнаштырырга кирәк.

Россия Федерациясе Урман кодексының 105 статьясы нигезендә, урман-парк зоналарында кабель элемтә линияләре трассаларын урнаштыру тыела.

Кабель канализациясе трассаларын проектлаганда урам юллары, юллар һәм рельс юллары белән кисешүләр саны ким булуга омтылырга кирәк. Торак пунктлар территориясендә һәм аннан читтә кабель линиясе сузу, ябылырга, яңадан планлаштырылырга яки реконструкцияләнергә тиешле урамнар буенча горизонталь һәм Вертикаль планлаштырылмаган участокларда рөхсәт ителә.

5.3.146. Һава линияләре терәкләрендә элемтә кабельләре подвескасын (вакытлыча вариант сыйфатында) индивидуаль төзелеш районнарын телефонлаштырганда абонент шәһәр телефон челтәрләренең бүлү участокларында, авыл телефон челтәрләренең абонент

һәмостанцияара линияләрендә, шулай ук визон эчендәге челтәрләрдә (кабельләрне җир асты сузу кыен булган районнарда, тирән чокырлар һәм елгалар аша кабель линияләре кичүендә һ.б.) күздә тотарга рөхсәт ителә.

5.3.147. Авыл телефон челтәрләренең кабельләрен подвескасын гамәлдәге һава элемтә линияләре терәкләрендә күздә тотарга кирәк. Әлеге максатлар өчен яңа терәкләрне проектлау тиешле нигезләнгәндә рөхсәт ителә.

Торак пунктлар территорияләрендә биналарның түбәләренә куелган агынты баганалар кулланылырга мөмкин.

5.3.148. Су киртәләре аша кабельле чыгу юллары линияләрнең билгеләнүенә һәм җирле шартларга бәйле рәвештә, салына торган су астында, күперләр һәм Терәкләрдә проектлана ала.

Су киртәләре аша кабельле чыгу урыннары линия-кабельле корылмаларны проектлауга өч таләп нигезендә урнаштырыла.

5.3.149. Яңа территорияләрне төзегәндә, 5тән алып 862 МГц га кадәр ешлык диапазоны булган кабельле телевидениенең бүлү системалары челтәрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Кварталларны (микрорайоннарны) проектлаганда һәм реконструкцияләгәндә «күләгә зоналары», ягъни абонент Р 52023-2003 ГОСТ тарафыннан билгеләнгән дәрәҗәләрдән түбәнрәк абонент розеткаларын кабул итү дәрәҗәсе булган территорияләрдән качарга кирәк. Кабельле телевидениенең бүлү системаларының яңа челтәрләре, «күләгә зоналары» барлыкка килмәсен өчен, «антенна на дом» схемасы буенча төзелергә тиеш.

"антенна-йортлар төркеменә".

Торак төзелеше объектлары өчен, йортлар подъездларында телекоммуникацион шкафлар һәм коммуникацион розеткалар урнаштыруны да кертеп, кабельле телевидение системаларын, цифрлы телевидение, телефон һәм башка инфокоммуникацион хезмәтләрне күмәк кабул итү мөмкинлеген тәэмин итәргә кирәк

5.3.150. Яңа төзелеш объектларын төзүне тормышка ашырганда телекоммуникацион системалар, эфирлы цифрлы телевидениене коллектив кабул итү системалары төзүне һәм бер үк вакытта өч элемтә операторы тарафыннан хезмәт күрсәтү өчен кирәкле булган ябык эчке коммуникацияләр буенча йорт эчендәге элемтә челтәрләрен төзүне тәэмин итәргә кирәк.

5.3.151. Яңа территорияләрне төзегәндә, Гражданнар оборонасы сигналлары һәм гадәттән тыш хәлләр сигналлары буенча, элемтә тармагының гамәлдәге норматив документларына туры китереп, шулай ук түбәндәге норматив документлар таләпләрен үтәп, халыкка хәбәр итү системасының локаль челтәрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк:

«Халыкны табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау турында»1994 елның 12 декабрендәге 68-ФЗ номерлы федераль закон;

«Гражданнар оборонасы турында " 1998 елның 12 февралендәге 28-ФЗ номерлы Федераль закон; Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2003 елның 25 октябрендәге 1554 номерлы күрсәтмәсе;-

тыныч һәм сугыш вакытында гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычы турында яисә килеп чыгу турында халыкка үз вакытында хәбәр итүне тәэмин итү чаралары турында;

Россия Федерациясе Гражданнар оборонасы, гадәттән тыш хәлләр һәм табигый бәла - казалар нәтиҗәләрен бетерү министрлыгы, Россия Федерациясе Мәгълүмати технологияләр һәм элемтә министрлыгы һәм Россия Федерациясе Мәдәният һәм массакүләм коммуникацияләр министрлыгының «халыкка хәбәр итү системалары

турында Нигезләмәне раслау хакында»2006 елның 25 июлендәге 422/90/376 номерлы боерыгы.

5.3.152. Элемтә, телевидение, чыбыклы тапшырулар яки кабель канализациясе торбаларыннан башка җир асты һәм җир өсте корылмаларына кадәр минималь ара «инженерлык челтәрләрен урнаштыру»бүлекчәсе таләпләре нигезендә билгеләнә.

5.3.153. Тапшырыла торган радиотехник объектларны урнаштырганда санитар кагыйдәләр һәм нормалар таләпләре үтәлергә тиеш, шул исәптән саклау зонасы, санитар-яклау зонасы һәм әлеге нормативларның 6.6 бүлеге таләпләре нигезендә төзелешне чикләү зонасы билгеләнә.

5.3.154. Электромагнит нурланышлар дәрәҗәсе 1 СанПиН кушымтасы буенча хәбәрдар булган ПДУдан артмаска тиеш 2.1.8/2.2.4.1383-03 (6.6.3 пункт).

5.3.155. Торак район яки берничә микрорайон өчен, торак районда, микрорайонда (кварталда) урнашкан барлык биналардан инженерлык җиһазларының (шул исәптән янгынга каршы) эше турында мәгълүмат җыю өчен, берләштерелгән диспетчерлык пунктын проектларга кирәк. Диспетчерлык пунктлары, кагыйдә буларак, хезмәт күрсәтелә торган территория үзәгендә эксплуатация хезмәтләре биналарында яки хезмәт күрсәтелә торган биналарда проектларга кирәк.

5.3.156. Янгын сүндерү һәм сигнализация җайланмалары НПБ 88-2001*таләпләренә туры китереп проектлана.

5.3.157. Элемтә линияләре һәм объектлары, шулай ук торак район территориясендә җир асты коммуникацияләре өчен гомуми коллекторлар биләгән участоклардан файдалану 80 таблица буенча кабул ителә.

80нче таблица

Элемтә линияләре һәм объектлар белән шөгыльләнүче җирләрдән файдалану төрләре, шулай ук җир асты коммуникацияләре өчен гомуми коллекторлар белән тәэмин итү

Объектның исеме	Зонаның төп параметрлары	Куллану төре
Җир асты коммуникацияләре өчен гомуми коллекторлар	Шәһәр коллекторының сак зонасы коллектор ягыннан һәр якка 5әр метр. 15 метр радиуста коллектор веншахтасы сак зонасы	Яшелләндерү, юллар, мәйданчыклар
Радиотелей элемтә линияләре	Лучның ике ягында 50 метр сак зонасы	Үле зона
Телевидение объектлары	D = 500 метр сак зонасы	Яшелләндерү
Автоматик телефон станцияләре	Автоматик телефон станциясеннән торак биналарга кадәр ераклык-30 метр	Юллар, мәйданчыклар, яшелләндерү

Инженерлык челтәрләрен урнаштыру

5.3.167. Инженерлык челтәрләрен, нигездә, урам һәм юлларның аркылы профильләре чикләрендә урнаштырырга кирәк:

тротуарлар яки бүлү полосалары астында - коллекторларда, каналларда яки тоннельләрдә инженерлык челтәрләре;

аеру полосаларында - җылылык челтәрләре, сүүткәргеч, газүткәргеч, хуҗалык һәм яңгыр канализацияләре.

Искәрмә:

1. Торак пунктлар территориясендә канализация челтәрләрен җир өсте һәм җир өсте сузу рөхсәт ителми. ;

җиңел ялкынсынучы һәм янучан сыеклыклар, шулай ук сәнәгать предприятиеләрен һәм складларын тәэмин итү өчен сыекландырылган газлар белән торбаүткәргечләр салу;

магистраль торбаүткәргечләр сузу.

2. Торак пунктлар территориясе буенча салынучы нефть продуктлары өчен 2.05.13-90 Снипына таянырга кирәк.

3. Тоннельләрдә, коллекторларда һәм каналларда газүткәргечләр сузу рөхсәт ителми. Сәнәгать предприятиеләре территориясендә 0,6 МП га кадәр басым белән корыч газүткәргечләр салу искәрмә булып тора (СНиП II-89-80*к;

4. Гомуми белем бирү һәм мәктәпкәчә белем бирү оешмалары территориясе аша шәһәр (авыл) билгеләнешендәге магистраль инженер коммуникацияләре узарга тиеш түгел

- су белән тәэмин итү, канализация, җылылык белән тәэмин итү, энергия белән тәэмин итү.

5.3.168. Торак районга хезмәт күрсәтүче инженерлык челтәрләрен проектлау, кагыйдә буларак, урамнарның һәм юлларның тиешле техник зоналарында гамәлгә ашырылырга тиеш. Әлеге челтәрләрне микрорайоннар (кварталлар) аша үтү иң мөһим очракларда шәһәр милке булган махсус бүлеп бирелгән зоналарда рөхсәт ителә. Техник зоналар габаритлары, аларда салына торган инженерлык челтәрләренең конкрет төрләренә карап билгеләнә.

Квартал эчендәге инженерлык челтәрләре һәм аларда корылмаларны төзелешкә бүлеп бирелә торган участоклар арасында билгеләнә торган техник зоналарда проектларга кирәк. Бу челтәрләрне төзелә торган участоклар аша сервитутны мәҗбүри тәэмин итеп, аларны салу зоналарына узу мөмкин. Бу шарт биналарны микрорайонның (квартал) бүлү челтәрләренә һәм аларга корылмаларга тоташтыруны тәэмин итүче инженер челтәрләре участокларына да кагыла.

5.3.169. Җир асты инженерлык челтәрләрен гомуми траншеяларда берләштерелгән урнаштыруны күздә тотарга кирәк: ;

тоннельләрдә-500-900 м диаметрлы җылылык челтәрләрен, 500 ммга кадәр суүткәргеч, уннан артык элемтә кабеле һәм 10 кВ. га кадәр көчәнешле ун көч кабеле, магистраль урамнарны һәм тарихи төзелеш районнарын реконструкцияләгәндә, трансшеяларда, магистраль урамнар һәм тимер юллар белән кисешкәндә, урамнарның аркылы профилендәге урын җитмәгәндә.

Тоннельләрдә шулай ук һава үткәргечләр, каты канализация һәм башка инженерлык челтәрләре салу да рөхсәт ителә. Җиңел ялкынсынучы һәм ягулык сыекларын транспортлый торган газүткәргечләрне һәм торбаүткәргечләрне кабель линияләре белән бергә урнаштыру рөхсәт ителми.

Искәрмә:

1. Катлаулы грунт шартларында төзелгән участокларда, кагыйдә буларак, керү тоннельләрендә су ташучы инженерлык челтәрләрен урнаштыруны кирәк.

2. Авыл территорияләрендә катлаулы планлаштыру шартларында җир өсте һәм җир өсте җылылык челтәрләрен, тиешле нигезләмә һәм җирле үзидарә органнары рөхсәте булганда, салу искәрмә булып тора.

5.3.170. Җылылык челтәрләренең җир асты сузылышын түбәндәге инженерлык челтәрләре белән бергә кабул итәргә рөхсәт ителә:

каналларда-суүткәргечләр, 1,6 Мпка кадәр басымлы торбаүткәргечләр, мазутүткәргечләр, җылылык челтәрләренә хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән контроль кабельләр белән;

тоннельләрдә-500 мм диаметрлы суүткәргечләр, элемтә кабельләре, 10 кВ.га кадәр көчәнештәге көч кабельләре, 1,6 МП. га кадәр басым белән кыскартылган һава торбаүткәргечләре, каты канализация торбалары.

Җылылык челтәрләренең каналларда һәм башка инженерлык челтәрләре белән тоннельләрдә торбаүткәргечләрен салу, югарыда күрсәтелгәннәрдән тыш, рөхсәт ителми.

Искәрмә: җылылык челтәрләре зиратлар, чүплекләр, үләт базлары, РАО күмелгән урыннар, сугару басулары, фильтрация кырлары һәм җылылык китерүченең химик, биологик һәм радиоактив пычрану куркынычы булган башка участоклар территориясе буенча проектларга рөхсәт ителми.

5.3.171. 0,6 Мпка кадәр басым белән газүткәргечләрне җәяүлеләр йөри торган һәм автомобиль күперләре буенча салу рөхсәт ителә, әгәр күпер янмый торган материаллардан төзелгән булса һәм күпер янучы материаллардан төзелгән булса.

5.3.172. Суүткәргеч челтәрен киңлектәге урамның ике ягында да урнаштырырга кирәк:

машиналар йөрү өлеше 22 метрдан артык;

урамнар кызыл линия чикләрендә 60 метр һәм аннан да күбрәк.

5.3.173. Елга, автомобиль юллары, шулай ук биналар һәм корылмаларның инженерлык челтәрләре белән кисешүне туры почмак астында карарга кирәк. Нигезләнгәндә, ким дигәндә, 45, ә тимер юл корылмалары 60° дан да ким булмаган почмак астында кисешү рөхсәт ителә.

Елгаларның, автомобильләрнең , шулай ук корылмаларның инженерлык челтәрләре белән кисешү урынын сайлау гамәлдәге норматив документлар таләпләренә туры китереп, дәүләт күзәтчелеге органнары белән килештереп башкарылырга тиеш.

5.3.174. Гомуми челтәрнең тимер юллары, шулай ук елгалар, чокырлар, ачык суүткәргечләр кисешкән вакытта җылылык челтәрләрен җир өсте челтәрләре салу каралырга тиеш. Шул ук вакытта даими автомобиль юллары һәм тимер юл күперләреннән файдаланырга рөхсәт ителә.

Тимер, автомобиль, магистраль юллар, урамнар, шәһәр һәм район әһәмиятендәге урамнар, шулай ук җирле әһәмияттәге урамнар һәм юллар, гамәлдәге суүткәргеч һәм канализация челтәрләре, газүткәргечләрнең җир асты челтәрләре киселешендәге җылылык челтәрләрен 41-02-2003 СНиП нигезендә урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

5.3.175. Тимер юллар һәм автомобиль юллары кисешкән урыннардан горизонталь буенча ераклык җир асты газүткәргечләре белән дә ким булмаска тиеш:

гомуми файдаланудагы тимер юлларда, I - III категорияле автомобиль юлларында күперләргә һәм тоннельләргә, шулай ук җәяүлеләр күперләренә, алар аша тоннельләргә кадәр - 30 метр, гомуми кулланылыштагы тимер юллар, IV - V категорияле автомобиль юлларына һәм трубаларга кадәр

- 15 метр;

стрелка күчерү зонасына кадәр (утраулар, крестовиннарның койрыгы, рельсларга тоташу урыннары) - 20 метр;

элемтә челтәре терәгенә кадәр-3 метр.

Кисешә торган корылмалар карамагындагы оешмалар белән килештереп, күрсәтелгән араларны кыскарту рөхсәт ителә.

5.3.176. Сәнәгать предприятиеләре мәйданчыкларында, нигездә, инженерлык челтәрләрен урнаштыру өчен җир өсте һәм җир өсте юлларын карарга кирәк.

Предприятиеләрнең завод алды зоналарында һәм сәнәгать төеннәренең иҗтимагый үзәкләрендә инженерлык челтәрләрен җир асты белән урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

5.3.177. Җиңел ялкынсынучы һәм янучы сыеклыклар өчен аерым Терәкләрдә, эстакадаларда салынучы җир өсте торба үткәргечләрен урнаштырырга кирәк.

диварлардагы уемнардан 3 метрдан да ким булмаган арада, үтемсез генә, ул 0,5 метрга кадәр кимергә мөмкин.
Басымына карап, җир өсте газүткәргечләрен янмый торган материаллардан яки бина һәм корылмаларның конструкцияләре буенча, СНиПның 3 нче таблицасы таләпләре нигезендә, СНиП 42-01-2002.

5.3.178. Түбән Терәкләрдә сыек сөякләр һәм газ белән тыгыз торба үткәргечләр, шулай ук көч һәм элемтә кабельләре урнаштырырга кирәк.:

бу максатлар өчен махсус билгеләнгән техник полосаларда предприятиеләрнең мәйданчыклары;

сыек продуктлар һәм сыекландырылган газ складлары территориясендә.

Моннан тыш, Түбән Терәкләрдә торак пунктлардан читтә төзелергә тиешле территория буенча җылылык челтәрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

5.3.179. Җир дәрәҗәсеннән алып кешеләр үтеп керүдән тыш, ирекле территориядә Түбән Терәкләрдә салынучы торбаларның (яки аларны изоляцияләү өслегеннән) түбәнлегенә кадәр биеклекне кимендә кабул итәргә кирәк:

торбалар Төркеме киңлеге 1,5 метрдан да ким булмаган очракта - 0,35 метр; торбалар Төркеме киңлеге 1,5 метрдан һәм аннан да күбрәк булганда - 0,5 метр.

300 мм диаметрлы һәм ким дигәндә Түбән Терәкләрдә торба үткәргечләрне Ике яки аннан да күбрәк вертикальгә урнаштыруны күздә тотарга кирәк, челтәрләр трассасы киңлеген максималь рәвештә киметергә кирәк.

5.3.180. Югары Терәкләрдә салына торган торба яки изоляция өслегеннән җирнең биеклегеннән түбәненә кадәр биеклекне кабул итәргә кирәк:

территориянең машиналар йөрми торган өлешендә, кешеләр уза торган урыннарда - 2,2 метр;

автомобиль юллары белән кисешкән урыннарда (машиналар йөрү өлешенең өслеге өслегеннән) - 5 метр;

троллейбусның контакт челтәре белән кисешкән урыннарда (юл йөрү өлешенең өслеге өслегеннән) - 7,3 метр;

предприятиеләр территориясендә кайнар шлакны ташу өчен эчке тимер юл юллары булган җиңел һәм янучан сыеклыклар һәм газлар белән кисешкән урыннарда - 10 метр, торбаүткәргечләрне җылылык белән саклау җайланмасында - 6 метр.

5.3.181. Якын - тирәдәге җир асты инженерлык челтәрләреннән биналар һәм корылмаларга кадәр булган ераклыкны 81 нче таблица буенча кабул итәргә кирәк.

Күрше инженерлык җир асты челтәрләре арасында горизонталь (яктылык) буенча араларны параллель урнаштырганда 82 таблица буенча кабул итәргә кирәк, ә авыл торак пунктлары биналарында инженерлык челтәрләрен тапшыруда - 0,5 метрдан да ким булмаска тиеш. Катнаш торбаүткәргечләр салынган тирәнлектә 0,4 метрдан артык ара булса, 82 нче таблицада күрсәтелгән араны, траншеяларның тизлеген исәпкә алып, әмма траншеяларның тирәнлеген исәпкә алып, насыпи һәм кемка табанына кадәр арттырырга кирәк.

81 һәм 82 таблицаларда күрсәтелгән араны иминлек һәм ышанычлылык таләпләрен тәэмин итүче тиешле техник чараларны үтәгәндә киметергә рөхсәт ителә.

5.3.182. 0,6 МП га кадәр басым астында җир асты газ үткәргечләрен сузганда (норматив документлар белән регламентланган ара булганда)-

документлар белән, трассаның аерым участокларында, биналар һәм биналар аркалары арасында, шулай ук 0,6 Мптан артык басымлы газүткәргечләр арасында, 81 һәм 82 нче таблицаларда күрсәтелгән араны аерым торучы ярдәмче биналар (биналар) белән якынайтканда, 50 процентка кадәр киметү рөхсәт ителми.

5.3.183. Инженерлык челтәрләре кисешкән вакытта вертикаль буенча

ераклыкларны (яктылыкка) кабул итәргә кирәк:

кабель линиясе сузганда югары вольтлы линиянең көчәнеше 110 кВ һәм кабельдән алып 10 метрга кадәр.

Реконструкция шартларында кабель линияләреннән җир асты өлешләренә һәм аерым терәкләр җирләренә кадәр 1000 метр көчәнеше белән 2 метрдан да ким булмаган ара кабул итү рөхсәт ителә, шул ук вакытта горизонталь (яктылык) буенча ВЛНЫҢ өске чыбыгына кадәр ераклык нормалаштырылмый;

торбаүткәргечләр яки электрокабельләре, элемтә кабельләре һәм тимер юллары арасында, рельс табаныннан, яки автомобиль юллары арасында, өслекнең өске өлешеннән труба (яки аның футляры) яки электрокабельне исәплəп, - челтәрнең ныклыгына исәпләгәндә, ләкин 0,6 метрдан да ким булмаска тиеш.;

каналларда яки тоннельләрдә урнашкан труба үткәргечләр һәм электр кабельләре арасында, каналларны яки тоннельләрне ябу юлыннан алып тимер юллар рельслары табанына кадәр, 1 метр, кювет төбенә кадәр яки башка су бүлү корылмаларына кадәр, тимер юл полотносы насыплары нигезенә кадәр ара, 1 метр.

- 0,5 метр;

торбаүткәргечләр һәм көч кабельләре арасында 35 кВ. га кадәр көчәнеш һәм 0,5 метр элемтә кабельләре арасында;

торбаүткәргечләр һәм көч кабельләре арасында-110-220 кВ-1 метр, торба үткәргечләр һәм элемтә кабельләре арасында-0,1 метр,

шул ук вакытта элемтә кабельләре торбаүткәргечтән югарырак урнашырга тиеш;

элемтә кабельләре һәм көч кабельләре арасында коллекторларда параллель сузылганда-0,2 метр, шул ук вакытта элемтә кабельләре көч кабельләреннән түбәнрәк булырга тиеш;

предприятиеләрне реконструкцияләү шартларында, ПУЭ таләпләрен үтәү шарты белән, барлык көчәнешләр кабельләре һәм торбаүткәргечләр арасында араны 0,25 метрга кадәр киметергә рөхсәт ителә;

төрле билгеләнештәге торбаүткәргечләр арасында (суүткәргечләрне кисүче канализация һәм агулы һәм дурноплар өчен торбаүткәргечләрдән тыш) - 0,2 метр;

эчәргә яраклы сыйфатлы суны транспортлый торган торбаүткәргечләрне агулы һәм юеш - сөрешле сыеклыкларны транспортлый торган канализация яки труба үткәргечләреннән 0,4 метрга югарырак урнаштырырга кирәк;

эчәргә яраклы сыйфатлы суны транспортлый торган корыч, төзелгән торбаүткәргечләрне канализация торбаларыннан түбәнрәк урнаштыру рөхсәт ителә, шул ук вакытта канализация торбалары стеналарыннан футляр обрезына кадәр ара һәр якка 5 метрдан да ким булмаска тиеш, балчык грунтларда һәм 10 метр-зур ватык һәм ком грунтларында, ә канализация торбаүткәргечләрен чуен торбалардан күздә тотарга кирәк;

150 мм. га кадәр торбалар диаметры булганда хуҗалык-эчә торган суүткәргечне тапшыруны, әгәр кисешүче торбалар диварлары арасында ара - 0,5 метр булганда, футляр урнаштырылмыйча, канализация җайланмасыннан түбәнрәк күздә тотарга мөмкин.;

су белән тәэмин итү системасының ачык җылылык челтәрләренең яки кайнар су белән тәэмин итү челтәрләренең су үткәргеч торбаүткәргечләрен канализация торбаүткәргечләреннән алып, аннан да түбәнрәк һәм аннан да күбрәк урнашкан торбаүткәргечләргә кадәр араны канализация үткәргечләре үткәргечләре үткәргечләре үткәргечләре вакытында 0,4 метр кабул ителергә тиеш;

төрле билгеләнештәге каналлар яки тоннельләр белән кисешкән вакытта, газүткәргечләрне, каналларның тышкы диварларыннан яки тоннельләрдән ике якка чыга торган футлярларда, 0,2 метрдан да ким булмаган арага урнаштырырга кирәк. Төрле билгеләнештәге тоннельләр аша 0,6 Мпка кадәр басымлы җир асты газүткәргечләре

сузарга рөхсәт ителә.

81нче таблица

Якын-тирә җир асты инженерлык челтәрләреннән биналар һәм корылмаларга кадәр горизонталь (яктылык) буенча ераклык

Инженерлык челтәрләре		(Яктылыкта)	Юл асты челтәрләренн ән алып	горизонтал ь	арага кадәр				
	биналар һәм корылма лар нигезе	предприятие коймаларының нигезе, эстакада, терәк элемтә, элемтә, тимер юллар элемтәләре	Кырый юл күчәренә кадәр		Борт ташы	Тышкы күтәртмә	ВЛ терәк фундаментары көчәнеше		
			тимер юл колеялары 1 520 мм, әмма кимендә тирәнлеге траншеядан табан түшәлеге һәм кырый күтәртмәсенә кадәр	тимер колеялар 750 мм	урамнар, юллар (машиналар йөрү өлешеннән, юл кырыйлары ыннан тыш)	кювет яки табанлы юллар	1 кВ. га кадәр тышкы яктырту, троллейбусларның контакт челтәре	1 дән 35 кВ югары	35тән 110 кВ Һәм югары
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Суүткәргеч һәм терәк канализация	5	3	4	2,8	2	1	1	2	3
Үзлектән (көнкүреш һәм яңгыр)	3	1,5	4	2,8	1,5	1	1	2	3
Дренаж	3	1	4	2,8	1,5	1	1	2	3
Юлдаш дренаж	0,4	0,4	0,4	0	0,4	-		-	-
Ягулык үткәргечләр басым газлары, МПа; түбән-0,005	2	1	3,8	2,8	1,5	1	1	5	10
уртача 0,005 тән 0,3 гә кадәр	4	1	4,8	2,8	1,5	1	1	5	10
югары: 0,3 тән 0,6 га кадәр	7	1	7, 8	3,8	2, 5	1	1	5	10
0,6 дан 1,2 гә кадәр	10	1	10,8	3,8	2,5	2	1	5	10

Җылылык челтәрләре: каналның тышкы диварлары, тоннельдән	2	1,5	4	2,8	1,5	1	1	2	3

82нче таблица

Күрше инженерлык җир асты челтәрләре арасында горизонталь (яктылык) буенча ераклыклар

Инженерлык челтәре	Горизонталь буенча ераклык>								яктылыкт	кадәр:			
	сууткәргеч-су	Көнкүреш канализациясе	дренажа һәм яңгыр канализациясе	Басым газүткәргечләре, МПа (кгс/см^2)				барлык көчәнешләр һәм көч кабеле	Элемтә кабеле һәм	Җылылык челтәре		канал, тоннель	тышкы пневмочүпүткәргеч
				түбән 0,005кә кадәр	уртача 0,005тән 0,3кә	Югары				каналның тышкы стенкасы, тоннель	Каналсыз прокладка тышчасы		
						0,3 тән 0,6га	0,6 дан 1,2гә						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Сууткәргче	1,5	см. приме-	1,5	1	1	1,5	2	1*	0,5	1,5	1,5	1,5	1
Көнкүреш канализациясе	см. приме-	0,4	0,4	1	1,5	2	5	1*	0,5	1	1	1	1
Яңгыр канализациясе	1,5	0,4	0,4	1	1,5	2	5	1*	0,5	1	1	1	1
Басым газүткәргечләре, МПа: 0,005	1	1	1	0,5	0,5	0,5	0,5	1	1	2	1	2	1
Уртача 0,005тән 0,3кә кадәр	1	1,5	1,5	0,5	0,5	0,5	0,5	1	1	2	1	2	1,5
югары: 0,3тән 0,6га кадәр	1,5	2	2	0,5	0,5	0,5	0,5	1	1	2	1,5	2	2
0,6дан 1,2гә кадәр	2	5	5	0,5	0,5	0,5	0,5	2	1	4	2	4	2
барлык көчәнешләр кабеле	1*	1*	1*	1	1	1	2	0,1 - 0,5	0,5	2	2	2	1,5
Элемтә кабеле	0,5	0,5	0,5	1	1	1	1	0,5	-	1	1	1	1
Җылылык челтәре: каналның, тоннельнең тышкы	1,5	1	1	2	2	2	4	2	1	-	-	2	1

5.3.184. Җир асты инженерлык челтәрләре җәяүлеләр кичүе белән кисешкән вакытта тоннельле торбаүткәргечләрне, ә көч һәм элемтә кабельләрен тоннельләр өстендә урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

5.3.185. Газ бүлү челтәрләренең җир асты резервуарларын билгеләргә кирәк-җир өслегеннән алып югары барлыкка килә торган резервуарга кадәр 0,6 метр тирәнлектә салырга.
Җир асты резервуарлары арасында ут арасы 1 метрдан да ким булмаска тиеш, ә җир өсте резервуарлары арасында - зуррак катнаш резервуар диаметрына тигез, әмма 1 метрдан да ким булмаска тиеш.
5.3.186. Сыекландырылган углеводород газлары складларыннан, сыекландырылган углеводород газлары резервуар җайланмаларыннан, сыекландырылган углеводород газы кулланыла торган биналардан һәм җайланмалардан янгынга каршы ераклыкны «янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент»22 июль, 2008 ел, № 123-ФЗ Федераль закон таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.
5.3.187. Җәмәгать яки җитештерү бинасы янында бер төркем җайланмасын күздә тоту рөхсәт ителми. Торак бина янында бер-бер артлы 15 метрдан ким булмаган арада өч баллон җайланманы күздә тотарга рөхсәт ителә. Тыштан индивидуаль баллон җайланмаларын яктылык арасында тәрәзә проемнарыннан 0,5 метр һәм беренче каттагы ишек проемнарыннан 1,0 метр, ишек һәм тәрәзә һәм подвал катларындагы проемнардан, шулай ук канализация коеларыннан 3 метрдан да ким булмаган ераклыкта күздә тотарга кирәк.
5.3.188. Гнс урнашкан сәнәгать предприятиеләре территориясендә яки СНиП 42-01-2002 таләпләре нигезендә сыекландырылган углеводород газы резервуарларыннан биналарга һәм корылмаларга кадәр минималь ераклыкны кабул итәргә кирәк.

Азкатлы торак төзелеше территориясендә инженерлык челтәрләре һәм корылмалар

5.3.189. Азкатлы торак төзелеше территориясе өчен проект инженерлык чишелешләрен сайлау җирле инженерлык челтәрләрен эксплуатацияләү өчен җаваплы тиешле органнар тарафыннан бирелгән территорияне Инженерлык белән тәэмин итүгә техник шартлар нигезендә башкарылырга тиеш.
5.3.190. Җылылык, газ, канализация челтәрләрен, кагыйдә буларак, урамнарның һәм юлларның тиешле техник зоналарында проектларга кирәк. Әлеге челтәрләрне микрорайоннар (кварталлар) аша аерым очракларда махсус бүлеп бирелгән зоналарда үтү рөхсәт ителә.
Квартал эчендәге инженерлык челтәрләре һәм аларда корылмаларны төзелешкә бүлеп бирелә торган участоклар арасында билгеләнә торган техник зоналарда проектларга кирәк. Бу челтәрләрне төзелә торган участоклар аша сервитутны мәҗбүри тәэмин итеп, аларны салу зоналарына узу мөмкин. Бу шарт биналарны микрорайонның (квартал) бүлү челтәрләренә һәм аларга корылмаларга тоташтыруны тәэмин итүче инженер челтәрләре участокларына да кагыла.
5.3.191. Азкатлы торак төзелешен җылылык белән тәэмин итү схемалары, әлеге нормативларны исәпкә алып, төзелешнең планлаштырылган карарлары нигезендә эшләнә.
Схемаларда җылылык нагрузкалары һәм газ чыгымнары; җылылык белән тәэмин итүне үзәкләштерү яки децентрализацияләү дәрәҗәсе; үзәкләштерелгән җылылык

чыганаклары (котельныйлар) тибы, егәрлеге һәм саны; җылылык һәм газ челтәрләрен трассировкалау; үзәк җылылык пунктларының һәм газ җайга салу пунктларының һәм газ җайга салу җайланмаларының саны һәм урыннары; җылылык белән тәэмин итү челтәрләрен урнаштыру тибы һәм саны һ. б. билгеләнә.
5.3.192. Азкатлы торак төзелешен җылылык белән тәэмин итүне автоном типтагы һәр фатир генераторыннан да, шулай ук үзәкләштерелгән - тиешле инженерлык коммуникацияләре булган гамәлдәге яки яңа проектлаштырыла торган котельныйлардан да (ГРП) децентрализацияләнгән итеп карау рөхсәт ителә.
Үзәкләштерелгән җылылык белән тәэмин итү аерым очракларда, районда төзелеш яки аның янында булган үзәкләштерелгән системалар булганда, һәм алардан җылылык һәм газ нагрузкалары белән тәэмин итү мөмкинлеге булганда (бу системаларны реконструкцияләмичә яисә өлешчә үзгәртеп кормыйча) проектларга кирәк.
Азкатлы торак төзелеше районнарында җылылык белән тәэмин итү системаларын куллану мөмкин булмаган яки максатка ярашсызлыгы булган очракта, табигый газны кулланып, табигый газ белән тәэмин итү системасын ГОСТ 5542-87 буенча, һәр йорт хуҗасында, фатирда яки шәхси милектәге социаль өлкә объектларында билгеләнә торган автоном типтагы җылылык генераторлары эшен тәэмин итә торган иң нәтиҗәле Бердәм энергия чыганагы буларак, проектларга киңәш ителә.
Җылылык белән тәэмин итү системаларын проектлау җылылык белән тәэмин итүне үзәкләштерү яки децентрализацияләү буенча карар кабул ителгәннән соң гамәлгә ашырыла.
5.3.193. Газ бүлү системаларын проектлауны сәнәгать куркынычсызлыгы өлкәсендә норматив документлар таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.
Газүткәргечләрне җир асты һәм җир өсте юлы белән салуны күздә тотарга кирәк. Нигезләнгән очракларда торак йортлар һәм кварталлар эчендәге биналар стеналары буенча СНиП 42-01-2002 п. таләпләре нигезендә газүткәргечләрне җир өсте сузу рөхсәт ителә.
Азкатлы торак төзелеше территориясендә югары басымлы газүткәргечләр салу рөхсәт ителми. Якын-тирә территорияләрдә техник зоналар һәм газ бүлү станцияләреннән һәм торак пунктлардан торак төзелешенә кадәр ераклык булган очракта, әлеге нормативларның 64 таблицасы һәм әлеге нормативларның «газ белән тәэмин итү» бүлекчәсе таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк.
Азкатлы торак төзелеше территорияләрен газ белән тәэмин итү сыекландырылган газ баллон җайланмаларыннан, сыекландырылган газ белән резервуар җайланмалардан башкарылырга мөмкин.
Су үткәргечнең тышкы челтәрләрен һәм корылмаларын «су белән тәэмин итү» бүлекчәсе таләпләренә туры китереп проектларга кирәк.
Урам челтәреннән биналарның фундаментларына кадәр иң аз ара 5 метр тәшкил итәргә тиеш. Аерым очракларда, биналарның һәм корылмаларның фундаментларын саклау өчен тиешле чаралар үтәлгән очракта, әлеге араны 3 метрга кадәр киметү (футлярларда, тимер-бетон обоймада салу һ.б.) һәм аларны эксплуатацияләүче оешма белән килештерү шарты белән киметү рөхсәт ителә.
Торак участок территориясе буенча салынучы суүткәргечтән әлеге участокта урнашкан биналарга кадәр ара 3 метрдан да ким булмаска тиеш.
Кайнар су белән тәэмин итү һәм җылылык белән тәэмин итү өчен азкатлы торак төзелеше территориясендә, кагыйдә буларак, индивидуаль җылылык нокталарын күздә тотарга кирәк.
Административ һәм торак биналар өчен индивидуаль котельныйлар ягулыгы

сыйфатында табигый газ кулланырга кирәк.
5.3.194. Су үткәргече булмаган районнарда артезиан скважиналарын һәм баш суүткәргеч корылмаларын (резервуарлар, су башняларын, насос станцияләрен, чистарту корылмаларын) проектларга кирәк. Артезиан скважиналарын һәм су үткәргечнең баш корылмаларын су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналарын тәэмин итү белән бер мәйданчыкта урнаштырырга кирәк.

Аерым очракларда, проект нигезендә, бер - ике фатирлы бер йорт, шахталы һәм вак көпшәле кое, каптаж, чишмәләр өчен автоном су белән тәэмин итүне оештыру рөхсәт ителә.

5.3.195. Азкатлы торак төзелешендә су белән тәэмин итү күләменең исәп-хисап күрсәткечләре буенча, тәүлегенә 10 л/кв.метрга кадәр су сибүгә өстәмә чыгымнар кабул ителә.

5.3.196 Бер - ике фатирлы йортларга су үткәрү үзәкләштерелгән канализация системасына тоташтыру булганда яки җирле канализация булган очракта, тиешле нигезләнгән очракта рөхсәт ителә.

5.3.197. Азкатлы торак төзелешен канализацияләү схемасын сайлау карала торган районда гамәлдәге канализация системасының азкатлы торак төзелешенең проектлана торган территориясеннән юынты суларның өстәмә чыгымын, санитар, табигать саклау һәм административ органнар таләпләрен, шулай ук төзелешнең планлаштыру карарларын кабул итәргә мөмкинлек бирүче булуын исәпкә алып билгеләнә.

Гамәлдәге канализация булмаган очракта, кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең Татарстан Республикасы (Татарстан) идарәсе, Ростехнадзорның Татарстан Республикасы буенча технологик һәм экологик күзәтчелек идарәсе һәм башка кызыксынган оешмалар бәяләмәләре нигезендә, канализациянең яңа системасын (барлык кирәкле корылмалар, шул исәптән чистарту корылмалары белән) проектларга кирәк.

5.3.198. Канализациянең тышкы челтәрләрен һәм корылмаларын әлеге нормативларның «инженерлык инфраструктурасы» бүлеге таләпләренә туры китереп проектларга кирәк.

Әлеге участокта урнашкан йортларга кадәрге участок территориясе буенча салына торган канализация ишегалды челтәреннән 2 метрдан да ким булмаска тиеш.

Шахта коесыннан яки индивидуаль скважинадан су алу белән тәэмин итүнең децентрализацияләнгән системасын кулланганда су белән тәэмин итү чыганакларыннан канализациянең локаль чистарту корылмаларына кадәр ераклык 50дән дә ким булмаска тиеш.

ә грунт сулары хәрәкәтен су чыганагына таба җибәргәндә күрсәтелгән корылмаларга кадәр минималь ара гидро-динамик исәп-хисаплар белән нигезләнергә тиеш.

Бер-ике фатирлы торак йортлар өчен, юынтыларны тәүлегенә 3 куб. метрдан да ким булмаган күләмдә тотып, локаль чистарту корылмалары урнаштыруны күздә тотарга рөхсәт ителә.

Азкатлы торак төзелешен, шул исәптән коттеджларны канализация өчен киртәләр урнаштыру рөхсәт ителми.

5.3.167. Азкатлы торак төзелешен электр белән тәэмин итү әлеге нормативларның «Инженерлык инфраструктурасы» бүлеге таләпләре нигезендә проектлаштырырга кирәк.

Азкатлы торак төзелешен электр белән тәэмин итү өчен трансформатор подстанциясе трансформаторларының егәрлеген исәпләү буенча кабул итәргә кирәк.

0,38 кВ челтәре һава яки кабель линияләре белән аерылган тармаклы схема яки нотрансформатор подстанцияләре белән ачык режимда башкарырга тиеш.

Һава һәм кабель линияләре трассалары фатир яны участокларыннан читтә узарга, хезмәт

күрсәтүче автотранспортның һава линияләре терәкләренә керү өчен уңайлы булырга һәм кабель линияләрен тоткарлыксыз казу мөмкинлеге бирергә тиеш.

6. Әйләнә-тирә мохитне саклау.

6.1. Гомуми таләпләр

6.1.1. Җирлекне планлаштыру һәм төзү барышында әйләнә-тирә мохитне саклау, табигый ресурслардан рациональ файдалану, куркынычсыз тормыш эшчәнлеге һәм кеше саулыгы белән бәйле мәсьәләләрне хәл итүнең өстенлекле юнәлеше дип санарга кирәк.

6.1.2. Атмосфера һавасы, су, туфрак сыйфатын, шулай ук тавыш, вибрация, электромагнит һәм ионизацияләүче нурланышларның, табигый һәм техноген куркынычның башка факторларының рөхсәт ителгән дәрәҗәсен билгели торган стандартларга ирешүне тәэмин итәргә кирәк.

6.1.3. Проектлаганда Рәсәй Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, Россия Федерациясе Су кодексы, Рәсәй Федерациясе Җир кодексы, Россия Федерациясе Һава кодексы, Россия Федерациясе Урман кодексы, Әэйләнә - тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы, «Атмосфера һавасын саклау турында» 1999 елның 4 маендагы 96-ФЗ номерлы, «Халыкның санитар - эпидемиология иминлеге турында» 1999 елның 30 мартындагы 52-ФЗ номерлы, «җитештерү һәм куллану калдыклары турында» 1998 елның 24 июнендәге 89-ФЗ номерлы, «Җитештерү һәм куллану калдыклары турында " 1995 елның 15 февралендәге 33-ФЗ номерлы,"
турында «1995 елның 23 ноябрендәге 174-ФЗ номерлы,» экологик экспертиза турында «1995 елның 21 февралендәге 2395-1 номерлы Рәсәй Федерациясе Законы,» Җир асты байлыклары турында " 1992 елның 21 февралендәге 2395-1 номерлы Рәсәй Федерациясе Законы, Татарстан Республикасы Экология Кодексы һәм башка норматив хокукый актлар нигезендә, алар нигезендә шәһәр төзелеше эшчәнлегенең төп юнәлешләренең берсе-табигатьтән рациональ файдалану, табигатьне саклау, ресурсларны саклау, территорияләрне куркыныч табигать күренешләреннән һәм техноген процесслардан саклау һәм кеше тормышының уңай шартларын тәэмин итү.

Табигый ресурслардан рациональ файдалану

6.1.4. Табигать комплексы территорияләрен, флора һәм фаунаны куллану һәм саклау 2002 елның 10 гыйнварындагы 7 - ФЗ номерлы «әйләнә-тирә мохитне саклау турында», 1995 елның 15 февралендәге 33-ФЗ номерлы «Аеруча саклана торган табигый территорияләр турында», 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы «Хайваннар дөньясы турында», Татарстан Республикасы Экология Кодексы һәм башка норматив хокукый документлар нигезендә гамәлгә ашырыла.

6.1.5. Авыл хуҗалыгы өчен яраклы булмаган җирләрдә үсеш өчен территорияне күздә тотмаска кирәк. Авыл хуҗалыгы ихтыяҗлары өчен аларны бирү максатларында авыл хуҗалыгы җирләрен тартып алу бары тик законда билгеләнгән тәртиптә генә рөхсәт ителә.

6.1.6. Җирлек территориясендә торак төзелеше, сәнәгать комплекслары һәм башка объектларны проектлау Татарстан Республикасы буенча җир асты байлыкларыннан файдалану идарәсеннән булачак төзелеш участогы астында җир асты байлыкларында файдалы казылмалар булмау турында бәяләмә алганнан соң гамәлгә ашырыла. Файдалы казылма ятмалары мәйданнарын төзү, шулай ук алар яткан урыннарда җир асты корылмаларын урнаштыру Татарстан Республикасы буенча җир асты байлыкларыннан файдалану идарәсе рөхсәте белән рөхсәт ителә.

6.1.7. Россия Федерациясе Урман кодексы, «Җирләрне бер категориядән икенче категориягә күчерү турында» 2004 елның 21 декабрендәге 172 - ФЗ номерлы Федераль закон, Рәсәй Федерациясе Хөкүмәтенең 2006 елның 28 гыйнварындагы 48 номерлы карары белән расланган урман фонды җирләрен башка категорияләргә күчерү турындагы документлар составы һәм тәртибе турындагы нигезләмәгә туры китереп, аерым очракларда гына торак пунктлар җирләренә күчерү рөхсәт ителә. «Рәсәй Федерациясе Урман кодексын

гамәлгә кертү турында» 2006 елның 4 декабрендәге 201-ФЗ номерлы Федераль законның 9 статьясы нигезендә урман фонды җирләрендә гражданнарның коммерциягә карамаган бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача берләшмәләрен урнаштыру, гражданнарга дача хуҗалыгын алып бару, бакчачылык, яшелчәчелек, индивидуаль гараж яки индивидуаль торак төзелеше өчен урман кишәрлекләре бирү тыела.

6.1.8. Территориядән файдалану өчен махсус шартлары булган зоналарда шәһәр төзелеше эшчәнлеге (саклау, санитар-саклау зоналары, мәдәни мирас объектларын саклау зоналары, су саклау зоналары, эчәргә яраклы су чыганакларын саклау зоналары, саклана торган объектлар зоналары) җир, су объектлары зоналары белән регламентлана., шәһәр төзелеше законнары, санитар - эпидемиологик иминлек, әйләнә-тирә мохитне саклау турындагы, махсус сакланыла торган табигый территорияләр турындагы законнар һәм Россия Федерациясенең башка законнары һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән.

6.1.9. Биналарны, корылмаларны һәм коммуникацияләрне урнаштыру рөхсәт ителми:

аеруча саклана торган табигый территорияләрдә;

рекреацион зоналар территориясендә, шәһәр урманнарын да кертеп, проектлана торган объектлар ял һәм спорт өчен билгеләнмәгән булса, рекреацион зоналар территориясендә;

I пояста, әгәр проектлана торган объектлар чыганакларны файдалануга бәйле булмаса, эчә торган су белән тәэмин итү чыганакларын һәм су үткәрү корылмалары мәйданчыкларын санитар саклау зоналары; курортларны санитар (тау-санитар) саклау округының

I зонасында, әгәр проектлаштырыла торган объектлар табигый дәвалау чараларын курортлардан файдалану белән бәйле булмаса;

өске су объектларының яр буе полосасында;

Гидрометеорология станцияләрен саклау зоналарында; инженерлык коммуникацияләренең сак зоналарында.

6.1.10. Торак пунктларның якын-тирә территорияләренә рекреацион, санитар-гигиеник һәм сәламәтләндерү функцияләрен гамәлгә ашыру максатларында яшел һәм урман-парк зоналары формалаштыруны күздә тотарга кирәк. Яшел һәм урман-парк зоналары табигать һәм башка объектларны саклау функциясен башкара торган саклагыч урманнар категориясенә керә. Аларның чикләрендә әлеге зоналарның максатчан билгеләнешенә туры килми торган эшчәнлек алып бару тыела. Урман-парк һәм яшел зоналарның, шулай ук шәһәр урманнарының чикләрен үзгәртү рөхсәт ителми.

6.1.11. Аз урманлы районнарда урнашкан торак пунктлар тирәсендә саклагыч урман полосалары (җил саклау, яр ныгыту һ.б.) булдыруны, калкулыклар, чокыр - чокырлар һәм балкаларны яшелләндерүне күздә тотарга кирәк.

Саклагыч урман полосаларының киңлеген кабул итәргә кирәк:

эре шәһәр торак пунктлары өчен-500 метрдан да ким түгел; урта шәһәр торак пунктлары өчен-100 метрдан да ким түгел;

кече шәһәр һәм авыл торак пунктлары өчен-50 метрдан да ким түгел.

6.1.12. Муниципаль берәмлекләр чикләрендә, территориянең геоморфологик үзенчәлекләрен исәпкә алып, гидрографик челтәр базасында, табигый һәм яшелләндерелгән территорияләрнең территориаль өзлексез системасы рәвешендә табигый-экологик каркас системасын күздә тотарга кирәк.

6.2. Атмосфера һавасын саклау

6.2.1. Атмосфера һавасының норматив сыйфатын тәэмин итү өчен «Атмосфера һавасын саклау турында» 1999 елның 4 маендагы 96-ФЗ номерлы Федераль закон, СанПиН 2.1.6.1032-01 һәм СанПиН таләпләрен үтәү зарур 2.2.1/2.1.1.1200-03

6.2.2. Төзелешләрне проектлаганда атмосфера һавасының пычрануы чыганакларыннан атмосфера пычрануы дәрәҗәсен исәпләү юлы белән, аэроклиматик һәм геоморфологик шартларны исәпкә алып, атмосфера һавасының пычрануын бәяләү һәм аның сыйфатын

үзгәртү гамәлдәге һәм планлаштырыла торган объектларда ПДК яки һәр пычраткыч матдәнең якынча куркынычсыз дәрәҗәсе. фаразлау зарур, Шулай ук атмосфераның пычрануын булдырмау буенча кисәтү чаралары, шул исәптән организацияләнмәгән ташлаулар һәм икенчел чыганаклар эшләнергә тиеш.
6.2.3. Территорияне планлаштыру буенча документацияне эшләгәндә, әйләнә - тирә мохитне саклау буенча чараларны территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналарда үз-үзен тотышына этәрә торган таләпләрне исәпкә алып нигезләү башкарыла.
6.2.4. Атмосфера һавасындагы пычраткыч матдәләр концентрациясе ГН 2.1.6.1338-03, ГН 2.1.6.309-07 һәм СанПиН 2.1.6.1032-01 таләпләренә туры китереп кабул ителә. Аларны үтәү халыкның сәламәтлегенә һәм аның яшәү шартларына турыдан-туры яки турыдан-туры йогынты ясамауны тәэмин итә.
6.2.5. Торак, иҗтимагый-эшлекле һәм рекреацион зоналарны атмосфера һавасы пычрану чыганакларына карата, җилләр өчен (өстен килүче юнәлештәге җилләр өчен) төп яктан урнаштырырга кирәк.
6.2.6. Торак зонада атмосфера һавасындагы пычраткыч матдәләр микъдары-ПДКДАН, халык күпләп ял итә торган урыннарда, авыруларны дәвалау - профилактика учреждениеләре һәм тернәкләндерү үзәкләре урнашкан территорияләрдә 0,8 ПДКТАН артмаска тиеш.
6.2.7. Атмосфера һавасының пычрану чыганаклары булып предприятиеләр, аларның аерым биналары һәм корылмалары тора, алар өчен чикләрдән тыш барлыкка килә торган пычрану дәрәҗәсе ПДК һәм/яки торак зоналарны пычратуга керткән өлеш 0,1 ПДК дан артып китә.
6.2.8. Атмосфера пычрануының чыганагы булган объектларны пычрану дәрәҗәләре билгеләнгән гигиена нормативларыннан артып киткән территорияләрдә проектлау һәм урнаштыру тыела. Гамәлдәге объектларны реконструкцияләү һәм техник яктан яңадан җиһазландыру, атмосферага зарарлы матдәләр чыгаруны рөхсәт ителгән чиккә кадәр киметү шарты белән, мондый территорияләрдә рөхсәт ителә. Калдыклар составында расланган ПДК яки яки якынча куркынычсызлык дәрәҗәләре булмаган матдәләр булса, объектларны проектлау һәм урнаштыру тыела.
6.2.9. Халык саулыгына һәм аның яшәү шартларына тискәре йогынты чыганаклары булырга мөмкин булган объектларны урнаштыру һәм киңәйтү өчен мәйданчыклар аэроклиматик характеристиканы, җир рельефын, атмосферада индустриаль ташлауларның закончалылыгын, шулай ук атмосфераның пычрану потенциалын исәпкә алып сайлап алына.
6.2.10. I һәм II класслы зарарлы матдәләр белән пычрану чыганаклары булган җитештерү объектларын секундына 1 метрга кадәр тизлек белән, озак яки еш кабатлана торган штильләр, инверсияләр, томан белән (бер ел эчендә 30 - 40 процент, кыш дәвамында - 50 - 60 процент) җилләр күп булган районнарда урнаштырырга кирәк түгел.
6.2.11. Атмосфера пычрануының потенциалы (алга таба - ПЗА) - атмосфераның катнашмаларны чәчәргә сәләте. ПЗА СанПиН 2.1.6.1032-01 таләпләренә туры китереп, метеорологик параметрларның уртача еллык күрсәткечләре буенча билгеләнә.
6.2.12. I һәм II класслы предприятиеләрне югары һәм бик югары булган территорияләрдә урнаштыру Рәсәй Федерациясенең Баш дәүләт санитар табибы яисә аның урынбасары тарафыннан индивидуаль тәртиптә хәл ителә.
6.2.13. Әйләнә-тирә мохиткә һәм кеше саулыгына йогынты ясау чыганаклары булган сәнәгать объектлары, җитештерүләр һәм корылмалар өчен СанПиН таләпләре нигезендә санитар-яклау зоналары билгеләнә 2.2.1/2.1.1.1200-03 һәм әлеге нормативларны раслау.
Санитар-саклау зоналарында торак төзелешен һәм әйләнә-тирә мохитнең нормалаштырыла торган сыйфат күрсәткечләре белән башка территорияләрне урнаштыру тыела. Санитар-саклау зонасы яки аның бер өлеше Резерв территория буларак карала алмый һәм җитештерү яки торак территорияне киңәйтү өчен файдаланыла алмый.

6.2.14. Атмосфера һавасын пычратудан саклауны СанПин 2.1.6.1032-01 таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.
6.3. Су ресурсларын саклау
6.3.1. Су объектларын саклау халыкның сәламәтлегенә куркыныч тудыручы һәм массакүләм йогышлы, паразитар һәм йогышлы булмаган авыруларны үстерүгә ярдәм итүче җир өсте һәм җир асты суларының пычрануын булдырмау һәм бетерү, судан файдалану шартларын начарайту яисә эчә торган хуҗалык-көнкүреш, дәвалау һәм рекреацион максатлар өчен аннан файдалану шартларын начарайту өчен кирәк.
6.3.2. Эчә торган, хуҗалык-көнкүрештәге һәм рекреацион судагы су объектлары, әгәр судан файдалану пунктларында суның составы һәм үзлекләре күрсәткечләре хуҗалык эшчәнлегенең, көнкүрештә файдалануның турыдан-туры яисә турыдан-туры йогынтысында үзгәргән һәм халыкның судан файдалану өчен тулысынча яраксыз булган очракта, пычранган дип санала.
6.3.3. Химик матдәләрнең эчтәлеге 2.1.5.1315-03 һәм ГН 2.1.5.2307-07 раслаган су объектларында матдәләрнең чама белән рөхсәт ителгән иң чик күләмдәге концентрацияләреннән һәм су объектларында матдәләрнең якынча мөмкин булган дәрәҗәләреннән артмаска тиеш.
6.3.4. Су объектларын яклау чараларын Рәсәй Федерациясе Су кодексы, Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары, билгеләнгән тәртиптә расланган санитария һәм экология нормалары, шулай ук әлеге нормативлар таләпләре нигезендә күз алдында тотарга кирәк. Шул ук вакытта эчәргә яраклы су белән тәэмин итү, халыкның ялы, балыкчылык максатларында кулланыла торган су объектларында, шулай ук торак пунктлар чикләрендә урнашкан рекреация үзәкләрендә, шул исәптән шифаханә-курорт зоналарында пычраткыч матдәләр концентрацияләрен үтәп, су объектларында пычрануны кисәтүне тәэмин итәргә кирәк.
6.3.5. Хуҗалык яисә башка объектларны урнаштырганда, проектлаганда, эксплуатациягә тапшырганда һәм су объектларының сыйфатына йогынты ясарга сәләтле теләсә нинди эшләрне башкарганда, СанПиН 2.1.980-00 һәм СП 2.1.5.1059-01 билгеләгән нормативларны үтәү мәҗбүри.
6.3.6. Торак, иҗтимагый-эшлекле, катнаш һәм рекреацион зоналарны юынты сулар чыгаруга карата су объектлары агымы буенча югарырак урнаштырырга кирәк.
6.3.7. Хуҗалык-эчәргә яраклы һәм мәдәни-көнкүреш суларыннан файдалану чыганаклары буларак файдаланыла торган сусаклагычларны һәм аларның түбән бьефларын эксплуатацияләүне сусаклагычларны проектлауга, төзүгә һәм эксплуатацияләүгә санитар һәм экологик таләпләрне исәпкә алып башкарырга кирәк.
6.3.8. Су объектлары ярларында урнашкан ял зоналарында су саклау чаралары ГОСТ 17.1.5.02-80 таләпләренә җавап бирергә тиеш.
6.3.9. Табигый сулыкны яисә су агышын үзгәртү яисә төзекләндерү эшләре аның табигый килеп чыгышын саклап калу шартларында башкарыла.
6.3.10.Тегү корылмаларын урнаштыруны таләп итә торган предприятиеләрне селитеб территориясенә карата кимендә 200 метр ераклыкта су агымнары агымы буенча түбәнрәк урнаштырырга кирәк.
6.3.11. Предприятиеләр, склад хуҗалыклары, автохуҗалыклар һәм башка объектлар территорияләрендәге өске сулар чистартылган суларны җитештерү ихтыяҗларына файдаланып, чистарту корылмаларында чистартылырга тиеш.
6.3.12. Су объектларына агып төшүче һәм дренаж суларын агызу тыела: табигый дәвалау ресурслары булган; махсус сакланылучы су объектларына кертелгән; эчәр сулар һәм хуҗалык-көнкүрешне су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналары чикләрендә урнашкан; дәвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны саклауның I, II зоналары чикләрендә урнашкан, халыкның туризм, спорт һәм массакүләм ялы

урыннарында; балык саклау зоналары, балык хуҗалыгы тыюлыклары чикләрендә урнашкан зоналар.
6.3.13. Эчәргә яраклы һәм хуҗалык-көнкүрешне су белән тәэмин итү максатларында кулланыла торган су объектлары өчен СанПиН 2.1.4.1110-02 нигезендә санитар саклау зоналары билгеләнә. Санитария саклау зоналары территориясендә санитар төзекләндерү буенча чаралар күрергә кирәк. Җир асты суларын химик пычрату куркынычын тудырган объектларны урнаштыру, Татарстан Республикасы буенча Роспотребнадзор идарәсе бәяләмәсе булганда гына, санитария саклау зонасының III поясы чикләрендә су горизонтын пычранудан яклау буенча махсус чаралар башкарылган очракта гына рөхсәт ителә.
6.3.14. Уңай гидрологик режимны хуплау, санитария торышын яхшырту, өске су объектларыннан нәтиҗәле файдалану өчен су саклау зоналары һәм яр буе яклау полосалары билгеләнә, алар чикләрендә хуҗалык итүнең махсус режимы регламентлана. Гражданнарның су объектларына ирекле керүен тәэмин итү максатларында яр буе полосасы билгеләнә.
6.3.15. Су саклау зоналарының, яр буе яклау һәм яр буе полосаларының күләмнәре, шулай ук аларны саклау һәм хуҗалык тарафыннан рөхсәт ителгән файдалану режимнары Россия Федерациясе Су кодексы белән билгеләнә.
6.3.16. Өске суларны пычранудан саклауны СанПиН 2.1.5.980-00 таләпләре белән тәэмин итәргә кирәк. Җир асты суларын пычранудан саклауны 2.1.5.1059-01.

6.4. Туфракны саклау

6.4.1. Җирне саклау буенча таләпләр пычранган туфракларның кеше сәламәтлегенә һәм яшәү шартлары мөмкин булган территорияләргә куела һәм туфракның спецификасын, территориянең туфрак - климат үзенчәлекләрен, химик кушылмаларның һәм элементларның фон эчтәлеген исәпкә алып билгеләнә.
6.4.2. Туфракларның торышын бәяләү СанПиН 2.1.7.1287-03 таләпләренә туры китереп, нормативтан тыш пычрану участокларын ачыклау максатыннан үткәрелә.
6.4.3. Кеше өчен потенциаль куркыныч булган химик һәм биологик матдәләр, биологик һәм микробиологик организмнар туфракларында тоту, шулай ук радиация фонының дәрәҗәсе билгеләнгән ПДК (дәрәҗәләрдән) артмаска тиеш.
6.4.4. Туфрак сыйфатына гигиеник таләпләр, беренче чиратта, мәктәпкәчә белем бирү һәм гомуми белем бирү оешмалары, спорт, уен, балалар мәйданчыклары, торак төзелеше, ял итү мәйданчыклары, рекреацион зоналар, эчә торган су чыганакларын санитар саклау зоналары, су саклау зоналары һәм яр буе саклау полосалары, санитар - яклау зоналары өчен билгеләнә.
6.4.5. Объектларны урнаштыру өчен мәйданчыкны сайлау туфракның физик-химик үзенчәлекләрен, аларның составын исәпкә алып башкарыла;
табигый-климат характеристикасы (җил , явым-төшем күләме, температура режимы);
туфракларның ландшафтлы, геологик һәм гидрологик характеристикалары; хуҗалык кулланылышы төрләре.
6.4.6. Татарстан Республикасы буенча Роспотребнадзор идарәсе бәяләмәсеннән башка төзелеш өчен җир кишәрлекләре бирү рөхсәт ителми.
полосаларын санитар саклау зоналары, санитар-яклау зоналары өчен билгеләнә.
6.4.7. Торак урыннардагы туфракның санитар-эпидемиологик яктан куркыныч дәрәҗәсе буенча пычрану дәрәҗәсе буенча 5 категориягә бүленергә мөмкин: чиста, рөхсәт ителгән, уртача куркыныч, куркыныч һәм гадәттән тыш куркыныч.Химик һәм эпидемиология күрсәткечләре буенча туфракка карата таләпләр әлеге нормативларга 6 нчы кушымтаның 1 нче таблицасында күрсәтелгән.
6.4.8. 2.1.7.1287-03 СанПиН нигезендә авыл хуҗалыгы кулланылышындагы туфрак химик матдәләр белән пычрану дәрәҗәсе буенча түбәндәге категорияләргә бүленергә мөмкин: рөхсәт ителгән, уртача куркыныч, куркыныч һәм гадәттән тыш куркыныч (әлеге

нормативларга 6 нчы кушымтаның 2 нче таблицасы).
Пычрануга бәйле рәвештә туфрактан файдалану буенча рекомендацияләр 6 нчы кушымтаның 3 нче таблицасында әлеге нормативларга китерелгән.
6.4.9. Туфракны саклау буенча чаралар һәр конкрет очракта, пычрану 0категориясен исәпкә алып эшләнә һәм күздә тотарга тиеш:
махсус куллану режимнарын кертү; максатчан билгеләнешен үзгәртү;
туфракны рекультивацияләү һәм мелиорацияләү, уңдырышлылыкны торгызу.
6.4.10. Торак зоналарда, транспортның йогынтысы зоналарында, күмелгән сәнәгать калдыклары (полигоннарга якын-тирә территорияләр туфраклары), сәнәгать һәм коммуналь калдыклар җыелу урыннарында, авыл хуҗалыгы җирләре, санитар-яклау зоналары территорияләрендә туфракның торышына мониторинг үткәрелергә тиеш.
Тикшеренүләрнең күләме һәм мониторинг вакытында өйрәнелә торган күрсәткечләр исемлеге, кулланучылар хокукларын яклау һәм кеше иминлеге өлкәсендә күзәтчелек федераль хезмәтенең Татарстан Республикасы буенча идарәсе белән килешү максатларын һәм бурычларын исәпкә алып, һәр конкрет очракта билгеләнә.
Җирләрне деградацияләүне булдырмау, туфракның уңдырышлылыгын һәм пычранган территорияләрне торгызу максатларында җирләрне әйләнештән алу белән консервацияләргә рөхсәт ителә.
6.4.11. Радиоактив һәм химик пычрануга дучар булган җирләр авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләрдән файдалануда чикләнергә, алардан төшереп калдырылырга тиеш һәм аларны ат-сервацияләү өчен запас җирләренә күчерелергә мөмкин. Мондый җирләрдә авыл хуҗалыгы продукциясен җитештерү һәм сату тыела. Җирләрне консервацияләү тәртибе Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә.

6.5. Тавыштан һәм вибрациядән саклау

6.5.1. Торак пунктларны планлаштыру һәм төзүне тавыш бирүнең рөхсәт ителгән дәрәҗәләрен исәпкә алып башкарырга кирәк.
6.5.2. Нормалаштырыла торган территорияләр өчен тавыш бирүнең рөхсәт ителгән шартлары, тышкы тавышның төп чыганакларының тавыш ха - характеристикалары, көтелгән тавыш дәрәҗәсен билгеләү тәртибе һәм исәп-хисап нокталарында аларны киметү таләп ителә торган шартларны 51.13330.2011 СП нигезендә кабул итәргә кирәк.
Төрле территорияләрдә кеше өчен тавыш йогынтысының максималь дәрәҗәләре әлеге нормативларга 6 нчы кушымтаның 4 нче таблицасында күрсәтелгән.
6.5.3. Тышкы тавыш чыганакларыннан саклау объектлары булып торак һәм җәмәгать биналары, торак төзелеше территорияләре, җитештерү предприятиеләренең эш урыннары тора.
6.5.4. Гамәлдәге аэропортлар янында һәм гамәлдәге территорияләрдә яңа проектлана торган аэропортлар, аэродромнар, вертодромнар янында яңа проектлана торган торак төзелеше территорияләрендә авиация тавышының дәрәҗәсе ГОСТ 22283-88 билгеләнгән күрсәткечләрдән артмаска тиеш
6.5.5. Торак пунктларны тавышлы саклау чараларын СП 51.13330.2011 таләпләренә туры китереп карарга кирәк.
6.5.6. Ешлыкларның ешлыгы - 20 Гц ешлыктан түбәнрәк булган тавыш тирбәлешләре һәм дулкыннары. Инфраструктураның техноген чыганаклары түбәндәгеләрдән гыйбарәт булырга мөмкин: ешлыгы белән секундына 20 циклдан ким булган җиһазлар, транспорт, аэродинамик һәм бәрелү гамәлләре сәнәгать җайланмалары, су асты һәм җир асты шартлаулары һ. б.
Инфразвукның рөхсәт ителгән күрсәткечләре нормалары СН белән регламентлана 2.2.4/2.1.8.583-96 алар әлеге нормативларга 6 нчы кушымтаның 5 нче таблицасында китерелгән.
6.5.7. Инфразвукка каршы көрәшнең иң нәтиҗәле ысулы - чыганакта технологик

җиһазларның эш режимнарын үзгәртү, аэродинамик процессларның интенсивлыгын киметү (тизлекне чикләү) юлы белән аны киметү (тизлекне чикләүтранспорт, җылылык электростанцияләре пар ташлау системалары һәм башкалар). Инфратавыш тарату юлында интерференцион типтагы глушительләр куллану юлы белән киметү мөмкинлеге.

6.5.8. Торак пунктлардагы яңа төзелеш территорияләрендә һәм реконструкцияләрдә вибрация параметрлары СН таләпләре буенча бәяләнергә тиеш 2.2.4/2.1.8.566-96 к

6.5.9. Торак һәм җәмәгать биналарында, торак төзелеше территориясендә вибрация чыганаклары булып инженер челтәрләре һәм корылмалар, җитештерү предприятиеләре урнаштыру һәм җиһазлау, эш вакытында зур динамик йөкләмәләр тудыра торган транспорт чаралары тора ала. Алар грунтта һәм төзелеш конструкцияләрендә вибрация таралуга һәм шулай ук сейсмик активлыкка китерә. Вибрацияләр тавыш барлыкка килү сәбәбе булырга мөмкин.

Торак һәм җәмәгать биналарында, торак төзелеше территориясендә, эш урыннарында вибрация дәрәҗәсе гамәлдәге норматив документлар белән билгеләнгән күрсәткечләрдән артмаска тиеш.

6.5.10. Вибрациядән саклау буенча чаралар түбәндәгеләр күздә тота: биналарны һәм корылмаларны вибрация чыганакларыннан алу; биналарны һәм корылмаларны проектлаганда вибрация чыганагыннан саклану алымнары кулланувибрация барлыкка китерә торган торган динамик йөкләнешне киметү чаралары.

6.6. Электромагнит кырлардан саклау

6.6.1. Җирле торак территорияләрен электромагнит кырлар йогынтысыннан саклау өчен, шулай ук электромагнит нурланышларның санитар-яклау зоналары күләмнәрен билгеләгәндә гамәлдәге норматив документларга таянып эш итәргә кирәк. Радиотапшыручы радиотехник объектлар өчен санитар-яклау зоналары күләмен билгеләү радиоешлык диапазонының электромагнит нурланышлары буенча гамәлдәге нормалар һәм радиоешлыкларның интенсивлыгын исәпләү методикалары нигезендә гамәлгә ашырыла.

6.6.2. Электромагнит кырлардан, нурланышлардан һәм нурланышлардан саклау буенча махсус таләпләр:

барлык типтагы стационар радиотехник объектларның (радиоүзәкләр, радио - һәм телевизион станцияләр, радиолокацион һәм радиорелей станцияләрен дә кертеп). һ. б. өчен; җитештерү генераторлары, электромагнит энергиясен алучы объектлар, югары көчәнештәге ВЛ һәм башка объектлар өчен;

кәрәзле элемтә системалары элементлары һәм башка хәрәкәтчән элемтә төрләре өчен.

6.6.3. Радиоешлык диапазонының тышкы электромагнит кыры йогынтысына дучар ителгән Торак, иҗтимагый һәм җитештерү биналары эчендә радиоешлыклы радиотехник объектлар (алга таба - ПРТО) тарафыннан төзелә торган электромагнит кырының дәрәҗәсе халык өчен билгеләнгән САНПИННАН артмаска тиеш. 2.1.8/2.2.4.1383-03 СанПиН 2.1.8/2.2.4.1190-03 - СанПин 2.1.2645-10 һәм 6 нчы кушымтаның таблицасында китерелгән икенче нурланышын исәпкә алып.

162

6.6.1. 3-30 МГц диапазонындагы антенналар радиостанцияләре һәм 26,5 - 27,5 МГц ешлыкларының гражданнар өчен диапазон радиостанцияләре урнаштыру СанПиН таләпләренә туры китереп башкарыла 2.1.8/2.2.4.1383-03 к

6.6.2. Халыкны ПРТО антеннары тарафыннан төзелә торган электромагнит кырлар йогынтысыннан саклау максатларында, ПРТОның перспективалы үсешен исәпкә алып, санитар-саклау зоналары һәм төзелешне чикләү зоналары билгеләнә (бинадан читтә 10 Вт артмаган эффектив нурланышлы бер стационар радиостанцияне урнаштыру очракларыннан тыш).

Санитар-яклау зонасы чикләре 6 нчы кушымтаның 6 нчы таблицасында күрсәтелгән әлеге нормативларга таянып җир өслегеннән 2 метр биеклектә билгеләнә.

6.6.3. Корылманы чикләү зонасы ПДУ буенча электромагнит кырлары артып киткән җир өслегеннән 2 метрдан артык биеклектәге территориядән гыйбарәт. Төзелешнең чикләү зонасының тышкы чиге перспективада төзелеш биналарының максималь биеклеге буенча билгеләнә, аларның өске каты биеклегендә электромагнит кырларының дәрәҗәсе ПДДАдан артмый.
6.6.4. Торак төзелеше территориясендә урнашкан 100 кВт артык тапшыручылар егәрлеге белән санитар-яклау зонасы чикләре Россия Федерациясенең Баш дәүләт санитар табибы яисә аның урынбасарының карары белән билгеләнгән тәртиптә билгеләнә.
6.6.5. Санитар-яклау зонасы һәм төзелешне чикләү зонасы торак төзелеше территориясе сыйфатында һәм әйләнә-тирә мохитнең нормалаштырыла торган сыйфат күрсәткечләре булган башка объектлардан файдалана алмый, шулай ук предприятиенең резерв территорияләре буларак карала һәм сәнәгать мәйданчыгын киңәйтү өчен файдаланыла алмый.
6.6.6. Халыкны электр кыры тәэсиреннән саклау максатларында, аның ВЛ барлыкка килүе, СанПиН 2.2.1 таләпләренә туры китереп./2.1.1.100-03 санитар өзеклекләр куела. 12.1.051-90 ГОСТ нигезендә ВЛ өчен шулай ук сак зоналары билгеләнә.
6.6.7. Халыкны электромагнит кырлардан, нурланышлардан һәм нурланышлардан саклау чаралары үз эченә түбәндәгеләрне алырга тиеш:
электромагнит кыр чыганакларын рациональ урнаштыру һәм саклау чараларын куллану;
киметү излучаемой егәрлек передатчиков һәм антенна;
нурланыш чыганакларына, шул исәптән икенчел нурланыш чыганакларына (челтәрләргә, биналар конструкцияләренә, коммуникацияләренә)керү мөмкинлеген чикләү; югары вольтлы идәннәрдән санитар өзекләр урнаштыру.

6.7. Радиацион куркынычсызлык

6.7.1. Җирле торак территориясендә радиацион куркынычсызлыкны тәэмин итү буенча таләпләр 1996 елның 9 гыйнварындагы 3-ФЗ номерлы «Халыкның радиацион куркынычсызлыгы турында» гы Федераль закон, СанПин 2.6.1.2523-09 (РРБ-99/2009), СП 2.6.1.2612-10 (ОССРБ-99/2010) белән билгеләнгән һәм табигый нурланышның җайга салу чыганакларына: радон изотоплары һәм аларның һавада таралу продуктларына., 163
төзелеш әйберләрендә булган табигый радионуклидларның гамма-нурланышына, эчәргә яраклы суда, ашламаларда һәм файдалы казылмаларда табигый радионуклидларга да кагыла.
6.7.1. Халыкның радиацион куркынычсызлыгы тәэмин ителә:
радиацион контроль һәм радиацион хәл турында мәгълүмат системасын оештыру; радиацион авария булган очракта халыкны, шулай ук әйләнә-тирә мохитне саклау чаралары планлаштыру һәм үткәрү нәтиҗәлелеге белән билгеләнелә.
6.7.2. Төзелеш өчен Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре территорияләрен бүлеп бирер алдыннан, СП 2.6.1.2612-10 (ОСПОРБ-99/2010), СанПиН 2.6.1.2800-10 һәм СП 11-102-97 таләпләренә туры китереп, радиацион хәлгә бәя бирергә кирәк.
6.7.3. Торак һәм иҗтимагый биналар төзү өчен территорияләрне сайлаганда гамма-нурланышның эквивалент дозасы 0,3 МкВ/сәгатьтән дә ким булмаган һәм грунт өслегеннән радон агымы тыгызлыгы 80 мБк/(кв. метр) артмаган участоклар сайлап алына. Биналар һәм корылмалар урнаштырганда, гамма-нурланышның эквивалент дозасы 0,6 МкВ/сәгатьтән артмаган территорияләрне сайлыйлар, ә корылма контурасы чикләрендә грунт өслегендә радон агымының тыгызлыгы 250 мБк/(кв.метр) тәшкил итә. Әлеге параметрлар арткан очракта, проектта бинаны гамма - нурланыш һәм радонның югары дәрәҗәләреннән саклау системасы каралырга тиеш.
6.7.4. Төзелеш участокларында радиоактив пычратулар ачыкланган очракта инженер әзерлекэшләре вакытында дезактивациян (радиацион реабилитация) башкарылырга тиеш.
6.7.5. Радиация объектын урнаштыру урынын сайлаганда халык һәм әйләнә - тирә мохит

өчен объектның категориясен, аның потенциаль радиацион, химик яктан куркыныч булуын исәпкә алырга кирәк. Яңа төзелә торган объектның мәйданы төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, проектлау нормалары һәм СП 2.6.1.2612-10 таләпләренә туры килергә тиеш.
6.7.6. Нурланыш объектыннан яклауны проектлаганда халык өчен объект территориясеннән читтә эквивалент дозаның егәрлеге 0,06 мкЗв/С дан артмаска тиеш, ә объект территориясендә һәм эчке ягындагы кешеләр өчен әлеге норматив 6 нчы кушымтаның 7 нче таблицасы нигезендә билгеләнә.

6.8. Микроклиматны көйләү

6.8.1. Торак пунктлар территорияләрен планлаштыру һәм төзегәндә горизонт яклары буенча яктылык проеммаларын һәм проектлана торган биналар өчен яктылык климаты коэффициентын билгеләү 83 таблица буенча кабул ителергә тиеш.

Таблица 83
Горизонт һәм проектлаштырыла торган биналар өчен яктылык климатының коэффициенты ягыннан яктылык проеммаларын билгеләү

яктылык проемнары	яктылык проемнарының горизонт якларына ориентациясе	**яктылык климаты коэффициенты**
биналарның тышкы стеналарында	т, ткч, ткб, ткб, кб, кч, кт, ккб, к, ю	1
турыпочмаклы һәм трапецияле фонарьларда	т- к, кч - кб, ткч - ккб, ккч -ткб	1
«шед» тибындагы фонарьларда	т	1
зенит фонарьларында	1	1
искәрмәләр: 1. т төньяк, ткч-төньяк-көнчыгышка таба; ткб-төньяк-көнбатышка таба; к- көньяк, ккб-көньяк-көнбатышка тк-төньяк-көньяк, кк -көньяк-көньякка таба; ккч- көньяк - көнчыгышка таба, ккб-көньяк-көнбатышка таба. 2. СНИП нигезендә, дәвалау учреждениеләрендә яктылык ягыннан яктылык проемларын кабул итәргә кирәк.		

6.8.1. Биналар һәм территорияләр инсоляциясе дәвамлылыгын исәпләү билгеләнгән тәртиптә расланган инсоляция графиклары буенча, СанПиН таләпләренә туры китереп башкарыла 2.2.1/2.1.1.1076-01 к
Инсоляциянең озынлыгы түбәндәгечә регламентлана;
торак биналарда
мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында; белем бирү оешмаларында, балаларга өстәмә белем бирү оешмаларында, һөнәри белем бирү оешмаларында, интернат-мәктәпләрдә, балалар йортларында һ. б.;
дәвалау-профилактика, санатор-сәламәтләндерү һәм курорт учреждениеләрендә;
социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрендә (инвалидлар һәм өлкәннәр өчен интернат-йортлар һ. б.).
6.8.2. Торак һәм җәмәгать биналары өчен өзлексез инсоляция дәвамлылыгы биналарның тибына һәм функциональ билгеләнешенә, шәһәрнең планлаштыру зоналарына бәйле рәвештә дифференцияләнә һәм 22 марттан 22 сентябрьгә кадәр бер көнгә кимендә 2,0 сәгать тәшкил итәргә тиеш.
6.8.3. Торак биналарда инсоляция дәвамлылыгы 1 - 3 бүлмәле фатирларда бер бүлмәдә һәм 4 һәм аннан да күбрәк бүлмәләр булган фатирларда ике бүлмәдә булырга тиеш. Инсоляция

дәвамлылыгының өзелүе рөхсәт ителә, ләкин бу очракта бер чор 1,0 сәгатьтән дә ким булмаска тиеш. Шул ук вакытта нормалаштырыла торган инсоляциянең суммар озынлыгы 0,5 сәгатькә артырга тиеш.

6.8.4. Инсоляциянең озынлыгы 0,5 сәгатькә, 2һәм 3 бүлмәле фатирларда 2 бүлмә инсоляцияләнгәндә, күп бүлмәле фатирларда (4 һәм аннан да күбрәк бүлмә), шулай ук аеруча катлаулы шәһәр төзелеше шартларында төзелешшартларында кимүе рөхсәт ителә.

6.8.6. Балалар уен мәйданчыклары, торак биналарның спорт мәйданчыклары, мәктәпкәчә белем бирү оешмаларының төркем мәйданчыклары, спорт зоналары, гомуми белем бирү мәктәпләренең һәм интернат мәктәпләренең ял зоналары, стационар типтагы дәвалау-профилактика учреждениеләренең ял зоналары территорияләрендә инсоляция участогы мәйданының 50 процентында 3 сәгатьтән дә ким булмаска тиеш.

6.8.7. Иноляциянең кирәгеннән артык җылылык йогынтысын чикләү буенча таләпләр аерым фатирларның яисә коммуналь фатирлар бүлмәләренең торак бүлмәләренә, гомуми белем бирү мәктәпләренең, интернат мәктәпләренең һәм башка урта махсус уку йортларының, дәвалау-профилактика, шифаханә-савыктыру һәм социаль тәэминат учреждениеләренең яктылык үткәрүчеләрнең көньяк-көнбатыш һәм көнбатыш ориентациясенә ия булган торак бүлмәләренә кагыла.

6.8.8. Елның эссе вакытында биналар һәм территорияләр инсоляциясенең кирәгеннән артык җылылык тәэсирен чикләү биналарны планлаштыру һәм ориентацияләү, территорияләрне төзекләндерү белән тәэмин ителергә тиеш, ә биналарны кояштан саклауны ориентация белән тәэмин итү мөмкин булмаганда, кояштан саклауның конструктив һәм техник чараларын күз алдында тотарга кирәк. Территорияләрне инсоляцияләүнең җылылык йогынтысын чикләү биналардан, махсус ташландык җайланмалар һәм рациональ яшелләндерү белән тәэмин ителергә тиеш.

6.8.9. Инсоляциянең кирәгеннән артык җылылык йогынтысын чикләү чаралары биналарны табигый яктырту нормаларын бозуга китермәскә тиеш.

6.8.10.

6.9. Җитештерү һәм куллану калдыклары белән эш итү

6.9.1. Торак пунктлар территорияләрен планлаштырганда һәм төзегәндә әйләнә-тирә мохитне җитештерү һәм куллану калдыклары белән пычратуны булдырмау чараларын күрергә кирәк.

6.9.2. Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре территориясендә барлыкка килгән калдыкларны җыю, транспортировкалау, эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру һәм урнаштыру системасын оештыруны Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләрен санитар чистартуның генераль схемалары һәм Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләрен төзекләндерү кагыйдәләре нигезендә күз алдында тотарга кирәк.

6.9.3. Проект документларын эшләгәндә түбәндәгеләр башкарылырга тиеш: җитештерү һәм куллану калдыкларының барлыкка килүенә, җыелуына, аларны зарарсызландыруына, аларны транспортировкалауга һәм урнаштыруга анализ ясау, шул исәптән калдыклар барлыкка килүнең иң куркыныч чыганакларын һәм чүп-чар түгү урыннарын ачыклау;

калдыкларның барлыкка килү күләмнәрен киметү, аларны утильләштерү һәм зарарсызландыру өлкәсендәге потенциалны бәяләү;

проектны төзү һәм эксплуатацияләү чорына калдыкларны барлыкка китерү һәм аларның әйләнеше, алып китү һәм зарарсызландыру күләмнәрен фаразлау.

6.9.4. Калдыкларны урнаштыруның һәм утильләштерүнең экологик куркынычсыз шартларын булдыру чаралары, әлеге объектларны урнаштыру өчен билгеләнгән территорияләрнең калдыкларны утильләштерү, урнаштыру объектларын урнаштыру өчен җир ресурсларына ихтыяҗны исәпкә алып, калдыкларны җыю һәм транспортировкалау системасыннан алып утильләштерү, урнаштыру урыннарына кадәр) комплекслы рәвештә

(калдыкларны җыю һәм транспортировкалау системасыннан алып утильләштерү, урнаштыру урынына кадәр) эшләнергә тиеш. Торак пунктлар төркемнәре өчен үзәкләштерелгән җирлекара полигоннарны проектлау тәкъдим ителә.
6.9.5. Полигоннарны урнаштыру рөхсәт ителми:
су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналары территориясендә; дәвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны санитар (тау-санитария) саклау округларында;
су объектларының су саклау зоналарында; ярык токымнар өстенә чыгу урыннарында; су йөртүчән офыкларны аерып чыгару урыннарында;
халыкның күпләп ял итү һәм сәламәтләндерү учреждениеләре урнаштыру урыннарында.
6.9.6. Калдыкларны утильләштерү, термик зарарсызландыру һәм урнаштыру объектларын төзү өчен кишәрлекләрне сайлау гамәлдәге санитария нормалары нигезендә территориядән файдалану мөмкинлекләрен бәяләүдән чыгып башкарылырга тиеш (СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03, СанПиН 2.1.7.1322-03).

6.10.Үсемлекләр һәм хайваннар дөньясын саклау

6.10.1.«Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә шәһәр округларының һәм җирлекләренең яшел фондын саклауны һәм үстерүне тәэмин итә торган чаралар системасын һәм экологик хәлне нормальләштерү һәм уңай әйләнә-тирә мохит булдыру өчен кирәкле чаралар системасын күздә тота.
6.10.2.Гамәлдәге төзелешне яңа проектлауны һәм реконструкцияләүне заманча торышка бәя бирүне һәм гамәлдәге яшел утыртмаларны мөмкин кадәр күбрәк саклауны исәпкә алып башкарырга кирәк. Бер үк вакытта Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләренең яшел үсентеләрен төзү, саклау һәм тоту кагыйдәләре таләпләре үтәлергә тиеш.
6.10.3.Фәнни һәм хуҗалык ягыннан әһәмиятле үсемлекләр дөньясы объектларын саклауны тәэмин итү максатларында махсус саклау режимы билгеләнә торган махсус сакланылучы табигать территорияләре һәм акваторияләр бүленергә мөмкин.
6.10.4.Объектларны урнаштырганда, проектлаганда һәм төзегәндә һәм хуҗалык эшчәнлегенең башка төрләрен гамәлгә ашырганда «Хайваннар дөньясы турында» 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләренә ярашлы рәвештә хайваннар дөньясы объектларының яшәү тирәлеген һәм аларның үрчү, симерү, ял итү һәм миграция юлларын саклау, шулай ук территорияләрнең һәм акваторияләрнең яклау участокларының кагылгысызлыгын тәэмин итү буенча чаралар каралырга һәм үткәрелергә тиеш.
6.10.5.Сирәк, юкка чыгу куркынычы яный торган һәм хуҗалык ягыннан һәм фәнни яктан әһәмиятле булган хайваннар дөньясы объектларының яшәү урыннарын саклау максатларында, аларның тормыш циклларын тормышка ашыру өчен кирәкле территорияләрнең һәм акваторияләрнең яклау участоклары бүлеп бирелә (яшь терлекләрне үрчетү, симертү, ял итү, миграция һәм башкалар). Территорияләрнең һәм акваторияләрнең яклау участокларында хуҗалык эшчәнлегенең аерым төрләре тыела яисә хайваннар дөньясы объектларының яшәү циклларын бозсалар, аларны үткәрү сроклары һәм технологияләре регламентлана.

6.12.Тарих һәм мәдәният һәйкәлләрен саклау Гомуми таләпләр

6.12.1.Тарихи-мәдәни билгеләнештәге җирләр категорияләре һәм алардан файдалану режимнары Россия Федерациясе Җир кодексының 99 статьясы таләпләре нигезендә билгеләнә.
6.12.2.Мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкарьләр) җирләрендә эшчәнлекне җайга салу «Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкарьләре) турында» 2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында мәдәни мирас объектлары турында» 2005 елның 1

апрелендәге 60-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм алар нигезендә чыгарылган норматив хокукый актлар таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

6.12.3.Хәрби һәм граждан җирләүләре җирләрендә эшчәнлекне җайга салу «Җирләү һәм күмү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон, «Ватанны саклаганда һәлак булганнарның хәтерен мәңгеләштерү турында» 1993 елның 14 гыйнварындагы 4291-1 номерлы Россия Федерациясе Законы, «Махсус билгеләнештәге зоналар» бүлеге таләпләре нигезендә әлеге нормативлар нигезендә гамәлгә ашырыла, әгәр күмү объектлары мәдәни мирас объектлары булса, исәпкә алып «Объектлар турында» 2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы Федераль законның Россия Федерациясе халыкларының мәдәнимирас һәм мәдәни ядкарьләре күрсәтелгән ".

6.12. Мәдәни мирас объектларын саклау

6.12.4. "Мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни ядкарьләрне) саклау" бүлеге, мәдәни мирас объектларын ачыклау, исәпкә алу, өйрәнү, аларны җимерүне булдырмау яисә аларга зыян китерүне булдырмау, мәдәни мирас объектларын саклап калуны һәм алардан файдалануны тикшереп тору максатыннан, территориаль планлаштыру документларын эшләгәнче (яисә процесста) эшләнә. Мәдәни мирас объектларын саклау таләпләре шәһәр төзелеше регламентларына һәм проект документациясенә кертелә.

6.12.5.Аның тарихи мохитендә мәдәни мирас объектының сакланышын тәэмин итү максатларында мәдәни мирас объектын саклау зоналары: саклау зонасы, төзелешне һәм хуҗалык эшчәнлеген җайга салу зонасы, саклана торган табигый ландшафт зонасы билгеләнә. Шәһәр төзелеше һәм табигать-ландшафт вәзгыятенә бәйле рәвештә мәдәни мирас объекты аталган зоналарның барлык төрләренә дә ия булырга мөмкин яки аларның кайберләре генә.

Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарын эшләү мәдәни мирас объектларын дәүләт саклавы чарасы булып тора.

6.12.6.Мәдәни мирас объектын саклау зоналарының кирәкле составы мәдәни мирас объектын саклау зоналары проекты белән билгеләнә.

Мәдәни мирас объектын саклау зоналары проекты - Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләренең территориаль планлаштыру документларының бер өлеше.

Саклау зоналары проекты мәдәни мирас объектлары территориясе чикләрен, җирләрдән файдалану режимнарын һәм әлеге зоналар чикләрендә шәһәр төзелеше регламентларын билгели.

Искәрмә:

1.Мәдәни мирас объектын саклау зоналары проектын эшләү мәдәни мирас объектын саклау зоналары проектының мәҗбүри состав өлеше булган тарихи-мәдәни терәк планының документлар комплексында теркәлә торган табигый, тарихи-архитектура, тарихи-шәһәр төзелеше, архив һәм башка тикшеренүләргә нигезләнә.

2.Мәдәни мирас объектын саклау зоналары проекты дәүләт тарихи-мәдәни экспертизасы узарга тиеш.

3. Саклау зоналары территорияләре чикләре җир биләмәләренең һәм җирдән файдалануның гамәлдәге һәм (яисә) гамәлдә булган чикләре белән туры килмәскә мөмкин.

6.12.7.Җирләрдән файдалану режимы һәм шәһәр төзелеше регламентлары тарихи һәм мәдәни ядкарьләрне саклау зоналары чикләрендә шәһәр төзелеше эшчәнлеген гамәлгә ашырганда планировканы, төзелешне, композицияне, табигый ландшафтны, масштаблы, стиле, материаллары, төсе һәм декоратив элементлар белән берләштерелгән биналарның һәм корылмаларның күләмле-киңлек структурасын саклауны, табигый һәм булдырылган кеше белән бәйләнешне саклауны тәэмин итәргә тиеш.

6.12.8.Билгеләнгән сак зоналары чикләрендә җирләрдән файдалану режимнарын һәм шәһәр төзелеше регламентларын шәһәр төзелеше һәм хуҗалык эшчәнлеген башкарганда үтәү мәҗбүри. Җирләрдән файдалануның билгеләнгән режимнары һәм шәһәр төзелеше

регламентлары турындагы мәгълүматлар муниципаль берәмлекләрнең төзелеш кагыйдәләренә кертелә. Мәдәни мирас объектын саклау зоналарының булуы турындагы белешмәләр Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектларының бердәм дәүләт реестрына, дәүләт шәһәр төзелеше, кадастр һәм дәүләт җир кадастрына кертелә.
Искәрмә:
Тарихи-мәдәни кыйммәткә ия булган һәм ачыкланган мәдәни мирас объектларын мәдәни мирас объектларының бердәм дәүләт реестрына кертүче объектларны саклау зоналары чикләрендә ачыкланган саен, мәдәни мирас объектларын саклау зоналары проектына төзәтмәләр кертелергә тиеш.
6.12.9.Мәдәни мирас объектын саклау зоналары чикләре (Россия Федерациясе халыкларының аеруча кыйммәтле мәдәни мирас объектларын һәм бөтендөнья мирасы исемлегенә кертелгән мәдәни мирас объектларын саклау зоналары чикләреннән тыш), шулай ук җирләрдән файдалану режимнары һәм шәһәр төзелеше регламентлары мәдәни мирас объектын саклау зоналары проекты нигезендә раслана:
федераль әһәмияттәге мәдәни мирас объектларына карата - мәдәни мирас объектларын саклауның федераль органы белән килештереп, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты тарафыннан;
региональ һәм җирле (муниципаль) әһәмияттәге мәдәни мирас объектларына карата - «мәдәни һәм тарихи кыйммәтләрне саклау һәм алардан файдалану турында» Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән тәртиптә.
6.12.10.Тарих һәм мәдәният ядкарьләрен саклау зоналары чикләрендә җир төзелеше, җир, төзелеш, мелиорация, хуҗалык һәм башка эшләр башкару тыела, моңа әлеге һәйкәлне саклау эшләре һәм хуҗалык эшчәнлегенең бөтенлеген бозмый торган билгеләнгән төрләре керми.
Һәйкәл яки ансамбль һәм аларга зыян китерү, җимерү яки юк итү куркынычы тудырмый.
6.12.11. Һәйкәл яки ансамбльне һәм (яки) аларның территорияләрен, шул исәптән җир төзелеше, Җир, төзелеш, мелиорация, хуҗалык һәм башка эшләрне саклау буенча һәм тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне саклау зоналарында эшләр башкару проектлары мәдәни мирас объектларын саклау буенча тиешле органнар белән килештерелергә тиеш.
Күрсәтелгән эшләрне башкарганда, хуҗалык үзләштерелергә тиешле территориядә мәдәни мирас объекты билгеләре булган (Реестрга кертелгән яки ачыкланган) объектларның булмавы турында, шулай ук дәүләт тарихи - мәдәни экспертизасы һәм дәүләт экология экспертизасының уңай бәяләмәләрен алган төзелеш процессында әлеге объектларның сакланышын тәэмин итү буенча эшләр башкару проектларында дәүләт тарихи-мәдәни экспертиза бәяләмәләре булу мәҗбүри.
6.12.12. Мәдәни мирас объектларында мәдәни мирас объектының физик сакланышын тәэмин итүгә юнәлдерелгән ремонт - реставрация эшләре рөхсәт ителә, шул исәптән: мәдәни мирас объектын консервацияләү, һәйкәлне ремонтлау, һәйкәлне яки ансамбльне реставрацияләү, мәдәни мирас объектын заманча файдалану өчен җайлаштыру, шулай ук фәнни - тикшеренү, эзләнү, проект һәм җитештерү эшләре, фәнни - методик җитәкчелек, техник һәм авторлык күзәтчелеге.
Искәрмә:
1. Аерым очракларда археологик мирас объектын саклау астында, билгеләнгән тәртиптә, Археологик табылдыклардан тулысынча яки өлешчә тартып алынып, коткару археологик кыр эшләре аңлана.
2. Объектның тарихи, архитектура, фәнни, сәнгать, шәһәр - төзелеш, эстетик яки башка әһәмиятлелеге булганда һәм аны торгызу өчен кирәкле җитәрлек фәнни мәгълүматлар булганда (аерым очракларда) югалган мәдәни мирас объектын торгызу рөхсәт ителә.
6.12.13. Физик һәм юридик затлар мәдәни мирас объекты территориясендә хуҗалык эшчәнлеген башкарырга, җир кишәрлегеннән (яки су объекты участогы) файдаланырга

хокуклы һәм әлеге территориядән файдалану режимын һәм «Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкярләр) турында» 2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы Федераль закон, Россия Федерациясе җир законнары һәм «Татарстан Республикасында мәдәни мирас объектлары турында»2005 елның 1 апрелендәге 60-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән таләпләрне үтәргә тиеш.
6.12.14. Мәдәни мирас объектлары төрле максатлар өчен кулланыла ала (объект милекчесе теләге буенча), әгәр бу күрсәтелгән объектларның торышын начарайтмаса, әйләнә-тирә тарихи-мәдәни мохиткә зыян китермәсә, шулай ук башка затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаса, бу очракта таләпләрнең үтәлеше мәҗбүри булып тора:
реестрга кертү өчен нигез булып торган, аның үзенчәлекләре нигезендә тарихи-мәдәни мирас җирләрен карап тоту режимы; объектның тышкы күренеше һәм интерьерының үзгәрмәүчәнлеге;
«Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкярләр) турында» 2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән тәртиптә мәдәни мирас объектында яисә аның җир кишәрлегендә эшләрне проектлау һәм үткәрү;
мәдәни мирас объектларын саклау органнары белән килештереп урнаштырылган объектка керү шартларын тәэмин итү. Искәрмә:
Әлеге объектның сакланышын һәм гражданнарның законлы мәнфәгатьләрен тәэмин итү максатларында, Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан, әлеге чикләүләрне кертү өчен нигез булып торган шартларны тулысынча бетергәнчегә кадәр гамәлдә булган әлеге объекттан файдалану чикләүләре билгеләнергә мөмкин.
6.12.15. Мәдәни мирас объектын һәм аның территориясен куллану тыела:
складлар һәм шартлаткыч һәм янгын куркынычы булган материаллар, складлар һәм материаллар җитештерү өчен, мәдәни мирас объектлары интерьерларын, аларның фасадларын һәм территорияләрен, әйләнә-тирә табигать мохитен пычратуга китерә торган материаллар җитештерү өчен,зарарлы парогазобаларга юл куйган материаллар складлары һәм җитештерү өчен-төрле һәм башка бүлеп бирү,бөртекле, Яшелчә, терлекчелек продуктлары саклау һәм җитештерү, шулай ук хуҗалык максатларында хайваннарны тоту өчен биналар,
транспорт чаралары, авыл хуҗалыгы һәм башка үзйөрешле машиналарның гаражлары һәм тукталышлары,мәдәни мирас объектлары конструкцияләренә динамик һәм вибрацион йогынты ясый торган станоклар, җайланмалар һәм башка механик двигательләр белән тәэмин ителгән производстволар (егәрлекләренә бәйсез рәвештә),һәйкәл өчен уңайсыз булган температура-Турно-дымлылык режимы һәм химик актив матдәләр булган җитештерү һәм лабораторияләр булдыру.
6.12.16. Мәдәни мирас объектларыннан Транспорт һәм инженерлык-инженерлык коммуникацияләренә кадәр ераклыкны да кимендә кабул итәргә кирәк:
тиз йөрешле һәм туктаусыз хәрәкәт итүче магистральләрнең йөрү өлешләренә кадәр: катлаулы рельеф шартларында - 100 метр;
яссы рельефта-50 метр;
суүткәргеч, канализация һәм җылылык белән тәэмин итү челтәрләренә кадәр
(аерылышучылардан тыш) - 15 метр;
башка җир асты инженерлык челтәрләренә кадәр-5 метр.
Реконструкция шартларында инженерлык челтәрләренә кадәр күрсәтелгән араларны киметергә, ләкин ким дигәндә, кабул итәргә мөмкин:
су суырткыч челтәрләргә кадәр-5 метр, су күтәрмәүчеләр - 2 метр.
Шул ук вакытта мәдәни мирас объектларының сакланышын тәэмин итү бүлеген эшләүне һәм аның нигезендә эшләр башкарганда мәдәни мирас объектларының сакланышын тәэмин

итү буенча махсус чаралар үткәрүне тәэмин итәргә кирәк.
6.12.17. Ачыкланган мәдәни мирас объектларына карата реестрга кертү турындагы мәсьәләне хәл иткәнче, реестрга кертелгән мәдәни мирас объектларына карата да шундый ук чаралар карала.
6.12.18. Россия тарихи җирлекләренең рәсми расланган исемлегенә керүче Тарихи җирлекләрдә шәһәрне формалаштыручы барлык тарихи - тарихи кыйммәтле объектлар: планировка, төзелеш, композиция, табигый ландшафт, археологик катлам, төрле шәһәр киңлекләре (ирекле, төзелгән, яшелләндерелгән) арасындагы нисбәт, дәүләт сагына тиеш.- пространство структурасы, фрагментар һәм руинирлаштырылган шәһәр төзелеше мирасы, масштабы, күләме, структурасы, стиль, материал, төс, декоратив элементлар, табигый һәм булдырылган кеше белән чагыштыру, үсеш барышында алынган тарихи җирлекнең төрле функцияләре, шулай ук башка кыйммәтле объектлар Берләшкән биналар һәм корылмаларның формасы һәм йөзе.
6.12.19. Тарихи җирлектә шәһәр төзелеше, хуҗалык һәм башка эшчәнлек мәдәни мирас объектларының һәм тарихи кыйммәтле шәһәр төзелеше объектлары сакланышын тәэмин итүне исәпкә алып һәм Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, «Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкәрләр) турында» Федераль закон һәм «Татарстан Республикасында мәдәни мирас объектлары турында» Татарстан Республикасы Законы нигезендә аерым җайга салынырга тиеш.
6.12.20. Тарихи җирлектә шәһәр төзелеше эшчәнлеген аерым җайга салу мәдәни мирас объектларын саклау органнары һәм башкарма хакимият органнарының мәдәни мирас объектларын саклау буенча чаралар комплексын җайга салу өлкәсендә шәһәр төзелеше эшчәнлеген җайга салу өлкәсендәге контрольлеге аша гамәлгә ашырыла:
тарихи җирлек чикләрендә тарихи-архитектура, тарихи-шәһәр төзелеше, архив һәм археологик тикшеренүләр нигезендә тарихи-мәдәни терәк план төзү;
биналар һәм корылмаларның күләменә һәм пропорцияләренә, төзелеш материалларын куллануга, чәчәкләр чишелешенә, автостоянкалар, реклама, элмә такталар урнаштыруны тыюга яки чикләү һәм мәдәни мирас объектларының һәм тарихи мохитнең сакланышын тәэмин итүнең башка шартларына кагылышлы шәһәр төзелеше регламентларын эшләү.
Искәрмә: тарихи-мәдәни терәк планнардагы мәгълүматлар, мәдәни мирас объектлары территорияләре чикләре, аерым җайга салу объектлары һәм мәдәни мирас объектларын саклау зоналары чикләре турында Белешмәләр Дәүләт шәһәр төзелеше кадастрына кертелергә тиеш.
6.12.21.Тарихи җирлекләр өчен эшләнә торган территориаль планлаштыру документлары һәм мәдәни мирас объектлары территорияләре һәм аларның саклау зоналары чикләрендә билгеләнә торган шәһәр төзелеше регламентлары мәҗбүри булырга тиеш. Мәдәни мирас объектларын саклауның федераль органы белән Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә һәм мәдәни мирас объектларын саклау өлкәсендә вәкаләтле Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимиятенең Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә килештерүне.

6.13. Аеруча кыйммәтле җирләр

6.13.1. Аеруча кыйммәтле җирләрнең категорияләре һәм билгеләнеше Россия Федерациясе Җир кодексының 100 статьясы таләпләренә туры китереп билгеләнә.
6.13.2. Аеруча кыйммәтле җирләрдә аларның максатчан билгеләнешенә туры килми торган теләсә нинди эшчәнлек тыела.

6.14. Инженерлык-экологик эзләнүләр

6.14.1. Территорияне планлаштыру һәм төзү буенча документларны, шулай ук проект документларын әзерләгәндә, капиталь төзелеш объектларын төзегәндә, реконструкцияләгәндә инженерлык-экологик эзләнүләрне башкару зарур.
6.14.2. Төзелеш өчен инженер-экологик эзләнүләр комплекслы инженерлык эзләнүләренең

иң мөстәкыйль төре булып тора һәм әйләнә-тирәлекнең заманча торышын бәяләү һәм тискәре экологик һәм алар белән бәйле социаль, икътисадый һәм башка нәтиҗәләрне булдырмау, минимальләштерү һәм халыкның оптималь яшәү шартларын саклау максаты белән, антропоген йөкләнеш йогынтысында мөмкин булган үзгәрешләрне фаразлау өчен башкарыла.
6.14.3. Инженерлык-экологик эзләнүләр үткәрү Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 47 статьясы, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2006 елның 19 гыйнварындагы 20 номерлы карары белән, капиталь төзелеш объектларының проект документларын әзерләү, төзү, реконструкцияләү, капиталь ремонты өчен инженерлык эзләнүләре төрләре исемлеген һәм инженерлык эзләнүләрен үтәү турындагы нигезләмәне раслый.
Инженерлык - экологик тикшеренүләрне оештыру һәм үткәрү тәртибенә карата гомуми нигезләмәләр һәм таләпләр СНиПның 8 бүлегендә билгеләнгән 11 -02-96 "Төзелеш өчен инженерлык эзләнүләре". Төзелеш өчен инженер-экологик эзләнүләр үткәрүнең төп кагыйдәләре һәм тәкъдим ителә торган процедуралары СП 11-102-97 "Төзелеш өчен инженер-экологик эзләнүләр" регламентлана.
6.14.4. Инженерлык-экология эзләнүләрен тәэмин итәргә тиеш:
территориянең табигый һәм техноген шартларын, аның хуҗалык - хуҗалык кулланылышын һәм социаль сферасын комплекслы өйрәнү;
әйләнә - тирәлекне саклау һәм экосистемалар вакытында аерым компонентларның хәзерге экологик торышын, аларның техноген йогынтыларга тотрыклылыгын һәм яңадан торгызуга сәләтен бәяләү;
объектны төзегәндә, эксплуатацияләгәндә һәм бетергәндә табигый (табигый - техник) системаларның мөмкин булган үзгәрешләренең фаразын эшләү;
экологик куркыныч һәм хәвеф-хәтәрне бәяләү;
инженер-хуҗалык эшчәнлегенең зарарлы һәм кирәкмәгән экологик нәтиҗәләрен булдырмау буенча тәкъдимнәр эшләү һәм экологик хәлне саклау, торгызу һәм савыктыру буенча табигатьне саклау һәм компенсация чараларын нигезләү;
җирле халыкның социаль-икътисадый, тарихи, мәдәни, этник һәм башка мәнфәгатьләрен саклау чараларын эшләү;
проект алды һәм проект эшләре этапларына туры килә торган локаль экология мониторингын оештыру һәм үткәрү буенча тәкъдимнәр һәм (яисә) программалар эшләү.
6.14.5. Инженерлык-экология тикшеренүләре түбәндәге документлар төрләрен проектлауның билгеләнгән тәртибе нигезендә башкарыла: территорияне планлаштыру һәм төзү документлары;
проект документациясе - төзелеш проектлары, предприятиеләрнең, биналарның һәм корылмаларның эш документациясе.
Искәрмә: территориаль планлаштыру документларында (муниципаль берәмлекләрне территориаль планлаштыру схемаларында, җирлекләрнең һәм шәһәр округларының генераль планнарында) территорияләрне тотрыклы үстерүне, экологик иминлекне, халык сәламәтлеген саклауны тәэмин итү, табигать ресурсларыннан нәтиҗәле файдалану мәсьәләләре «Әйләнә-тирә мохитне саклау» бүлегендә карала.
6.14.6. Территорияне планлаштыру һәм төзү документларын экологик нигезләү өчен инженер-экологик тикшеренүләрнең бурычлары территорияләрне планлаштыру һәм төзү документларының тотрыклы үсешен, халыкның экологик иминлеген һәм шәһәр төзелеше һәм башка проект чишелешләренең оптимальлеген тәэмин итүдән гыйбарәт, әйләнә-тирә мохитне саклау һәм торак пунктны урнаштыру районында тарихи-мәдәни мирасны саклау чараларын исәпкә алып.
6.14.7. Территорияне планлаштыру һәм төзү документларын экологик нигезләү өчен инженер-экологик тикшеренүләр түбәндәгеләрне үз эченә алырга тиеш:
атмосфера һавасының, туфракның, грунтларның, җир асты суларының һәм җир өсте

суларының сәнәгать объектлары, транспорт чаралары, җитештерү һәм куллану калдыклары белән пычрануын, махсус сакланылучы табигать территорияләре булуын исәпкә алып, территориянең гамәлдәге экологик торышын бәяләү;
физик йогынтыларны (тавыш, вибрация, электр һәм магнит кырларын, табигый һәм техноген чыганаклардан ионлаштыручы нурланышларны) бәяләү;
структур оештыру буенча билгеләнгән карарларны гамәлгә ашырганда территориянең функциональ әһәмиятен һәм экологик шартларын фаразлау;
әйләнә-тирә мохитне саклау һәм экологик мониторинг чараларын оештыру буенча тәкъдимнәр һәм тәкъдимнәр.
Искәрмә: шәһәр округларының һәм җирлекләрнең Татарстан Республикасы Экология һәм табигый ресурслар министрлыгы белән килештерелгән расланган генераль планнары, аерым территориаль зоналарны төзү буенча проект документациясен һәм генераль план белән каралган аерым биналарны төзү проектларын нигезләү өчен инженер-экологик тикшеренүләр үткәрелми.
6.14.8. Башкарылган инженер-экологик тикшеренүләр материаллары территорияне планлаштыру һәм төзү проектларын «Әйләнә-тирә мохитне саклау» бүлеген эшләүне тәэмин итәргә тиеш.
6.14.9. Төзелешнең проект документациясен нигезләү, капиталь төзелеш объектларын реконструкцияләү өчен инженер-экологик тикшеренүләрнең бурычлары түбәндәгеләр:
объектны сайлаган вариантта аны эксплуатацияләүнең нормаль режимын исәпкә алып, объектны төзүгә проект документациясен, шулай ук пычраткыч матдәләрне чыгарып ташлауны һәм агызу мөмкинлеген исәпкә алып, мәйданчыкның сайлап алынган вариантында экологик рухландыру өчен кирәкле һәм җитәрлек материаллар алу;
территориаль планлаштыру документларын һәм территорияне планлаштыру һәм төзү документларын әзерләгәндә алынган әйләнә-тирә мохит торышы буенча материалларны һәм белешмәләрне төгәлләштерү, йогынты зонасы чикләрен төгәлләштерү.
6.14.10. Инженерлык-экология тикшеренүләре материаллары эш проектының «Әйләнә-тирә мохитне саклау чаралары исемлеге» бүлеген эшләүне тәэмин итәргә тиеш.
6.14.11 Проект документациясен нигезләү өчен инженер-экологик тикшеренүләр түбәндәгеләрне үз эченә алырга тиеш:
объект төзелеше башланганчы әйләнә-тирә мохит компонентларының торышын бәяләү, пычрануның фонлы характеристикалары;
экосистемаларның торышын, аларның йогынтыларга тотрыклылыгын һәм торгызуга сәләтлелеген бәяләү;
табигать шартларының төп компонентлары, фаразланган йогынтыларга сизгер йогынтысы зонасы чикләрен төгәлләштерү;
объектны төзегәндә һәм эксплуатацияләгәндә корылманың йогынтысы зонасында әйләнә-тирә мохитнең үзгәрүен фаразлау өчен кирәкле параметрлар алу;
табигатьне саклау чараларын оештыру буенча тәкъдимнәр, шулай ук әйләнә-тирә мохитне торгызу һәм савыктыру чаралары;
төзелеш, эксплуатацияләү һәм бетерү чорында локаль һәм махсус экологик мониторинг программасына тәкъдимнәр.
6.14.12. Инженерлык-экология тикшеренүләре составында аерым төр эшләр һәм тикшеренүләр билгеләү һәм аларның үзара алмашыну шартлары проектлана торган биналарның һәм корылмаларның төзелеш төренә, характерына һәм җаваплылыгы дәрәҗәсенә, табигый - техноген хәлнең үзенчәлекләренә, территориянең экологик яктан өйрәнелгәнлеге дәрәҗәсенә һәм проект эшләре стадиясенә бәйле рәвештә билгеләнә.
Инженерлык-экология тикшеренүләрен башкару таләп ителгән объектлар исемлеге әлеге бүлеккә кушымтада бирелгән һәм дәүләт экспертизасы узарга тиешле барлык объектларны үз эченә ала.

7. Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр йогынтысыннан халыкны һәм территорияләрне яклау.

7.1. Гомуми таләпләр.

7.1.1. Халыкны һәм территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр йогынтысыннан яклау Татарстан Республикасы территориясен һәм халкын табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр барлыкка килгәндә, шулай ук хәрби хәрәкәтләр алып барганда яисә шушы гамәлләр нәтиҗәсендә хәвеф-хәтәрләрдән яклауны тәэмин итүгә юнәлдерелгән чаралар җыелмасыннан гыйбарәт.

7.1.2. Гражданнар оборонасы чаралары «Гражданнар оборонасы турында» 1998 елның 12 февралендәге 28-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләренең җирле үзидарә органнары тарафыннан эшләнә.

7.1.3. Халыкны һәм территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр йогынтысыннан яклау чаралары «Халыкны һәм территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау турында» 1998 елның 21 декабрендәге 68-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләренең җирле үзидарә органнары тарафыннан ГОСТ Р 22.0.07-95 таләпләрен исәпкә алып эшләнә.

7.1.4. Төзелгән территорияне тәэмин итү өчен билгеләнгән инженерлык, социаль һәм коммуналь - көнкүреш инфраструктуралары объектларын реконструкцияләүне исәпкә алып, төзелгән территорияне үстерү, шул исәптән гражданнар оборонасы буенча төркемгә ия булган җирлекнең генераль планын әзерләүне СНиП 22-02-2003, СНиП II-7-81*, СНиП 2.01.51-90, СНиП II-11-77, СНиП 21-01-97*, СНиП 2.01.02-85*, ППБ 01-03, СП 11-112-2001, СП 11-107-98, таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк. Россия Федерациясе Гражданнар оборонасы эшләре, гадәттән тыш хәлләр һәм табигый бәла-казалар нәтиҗәләрен бетерү министрлыгының, Россия Федерациясе Мәгълүмати технологияләр һәм элемтә министрлыгының һәм Россия Федерациясе Мәдәният министрлыгының 2006 елның 25 июнендәге 422/90/376 номерлы һәм 12.09.2006 № 8232 боерыклары нигезендә «Гидротехник корылмалар иминлеге турында» 1997 елның 21 июлендәге 117-ФЗ номерлы Федераль законның, әлеге нормативларның 7.3 һәм 7.4 бүлекләренең Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2003 елның 25 октябрендәге 1544-р номерлы күрсәтмәсе нигезендә халыкка хәбәр итү системасы турындагы нигезләмәләр.

7.2. Территорияне инженер ягыннан әзерләү һәм яклау.

7.2.1. Гомуми таләпләр.

7.2.1.1. Шәһәр төзелеше карарларын кабул итү инженер-геологик шартларны һәм гамәлдәге экзодинамик процессларны җентекләп анализлау нәтиҗәләренә нигезләнергә тиеш. Ахыргы карарны, чараларның комплекслы бәясен исәпкә алып, вариантларны техник-икътисадый чагыштырудан соң кабул итәргә кирәк. Инженерлык әзерлеге, конструктив карарлар һәм эксплуатация чыгымнары, шулай ук кабул ителгән вариантның иминлеге.

Нигезләр грунтларының исәп-хисап гидрогеологик режимын үтәүне тәэмин итәргә, шулай ук табигый шартларны тиешенчә үзгәртүгә һәм үзләштерелә торган территориянең ярамас бозылуына китерә торган эрозион һәм башка физик-геологик процессларның үсешен булдырмый калырга кирәк.

7.2.1.2. Территорияләрне планлаштырганда һәм төзегәндә, кирәк булганда, гамәлдәге норматив документлар (СНиП 22-01-95, СНиП 11-02-96, СНиП 33-01-2003, СНиП 2.06.15-85) һәм Россия территориясен куркыныч процесслардан гомуми инженерлык яклавы нигезендә табигый куркынычның гамәлдәге факторларыннан инженерлык яклавын күздә

тотарга кирәк.

Инженерлык әзерләү чараларын инженер-геологик шартларның үзгәрүе фаразын, территорияне файдалануның характерын һәм планлаштыру оешмасын исәпкә алып гамәлгә ашырырга кирәк.

Территориянең инженерлык әзерлеге төзелештә булырга тиешле территорияләрне шәһәр төзелешендә үзләштерү мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

Инженерлык әзерлеге һәм яклау төзелешнең, инженерлык инфраструктурасы системасының, ландшафт һәм су объектларының, шулай ук яшел массивларның рациональ эшләве өчен уңай шартлар тудыру максатында уздырыла.

7.2.1.3. Инженерлык яклавы кирәклеге Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының Татарстан Республикасы территориясен үстерү өлешендә нигезләмәләре нигезендә билгеләнә:

яңа төзелә торган һәм реконструкцияләнә торган территорияләр өчен - территориаль планлаштыру документлары проектларында, планировка һәм техник чишелешләрнең вариантын исәпкә алып территорияне планлаштыру документларында һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрнең тискәре нәтиҗәләрен киметүдә;

төзелеш алып барылган территорияләр өчен - объектны төзү, реконструкцияләү һәм капиталь ремонтлау буенча проект документациясендә, гамәлдәге планлаштырылган карарларны исәпкә алып һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрнең тискәре нәтиҗәләрен киметү. Төзелеш өчен бирелә торган территорияләрне просадка катламнарының минималь тирәнлеге, деградацияләнгән утырту грунтлары булган кишәрлекләрдә, шулай ук аз кысыла торган грунтлар урнашкан кишәрлекләрдә урнаштыру яхшырак.

Махсус грунтларда урнашкан территорияләрне планлаштыруны һәм төзүне СНиП 2.01.09-91 таләпләре нигезендә башкарырга кирәк.

7.2.1.4. Инженерлык яклавын проектлаганда түбәндәгеләрне тәэмин итәргә кирәк:

яклана торган территорияләргә, биналарга һәм алар белән бәйле куркыныч процессларның корылмаларына тискәре йогынтыны булдырмау, бетерү яисә киметү;

эшләрне яңа һәм (яисә) гамәлдәге геологик процессларны интенсификацияләү ысуллары белән җитештерү;

тыюлык зоналарын, ландшафтларны, тарихи объектларны саклау һ. б.; инженерлык саклау корылмаларын тиешле архитектура белән бизәү; әйләнә - тирә мохитне саклау чаралары белән яраштыру; кирәкле очракларда-яклана торган территорияләрнең һәм объектларның торышын һәм төзелеш һәм эксплуатация чорында инженерлык саклау корылмаларының эшен системалы күзәтү (мониторинг).

7.2.1.5. Куркыныч геологик процесслардан саклау корылмалары һәм чаралары СНиП 22-02-2003 таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.

Кораллар төзегәндә һәм инженерлык яклау чараларын гамәлгә ашырганда бозылган территорияләрне рекультивацияләүне һәм төзекләндерүне ГОСТ 17.5.3.04-83 * һәм ГОСТ 17.5.3.05-84 таләпләрен исәпкә алып башкарырга кирәк.

7.2.2. Су басудан саклау өчен корылмалар һәм чаралар

7.2.2.1. Инженерлык ягыннан су басудан саклау кирәк булганда, төзелеш, милли файдалану таләпләренә, әйләнә - тирә мохитне куллану, саклау үзенчәлекләренә һәм/яки су басуның тискәре йогынтыларын бетерүгә бәйле рәвештә территорияләрне һәм аерым объектларны су басуны тәэмин итә торган чаралар комплексын карарга кирәк.

7.2.2.2. Яклау нче су басу тиеш кертергә:

язгы-көзге чорда, су ташу вакытында халыкны ташу белән бәйле куркыныч күренешләрдән саклау;

биналарны, корылмаларны, нигез грунтларын локаль яклау һәм төзелгән территорияне тулаем яклау;

табигый ландшафтларны яклау, аеруча фәнни яки мәдәни кыйммәткә ия булган табигый системаларны саклау, су бүлү;
дренаж суларын утильләштерүгә (чистартуга); җир асты һәм өслек сулары режимына, су бүлү коммуникацияләрендәге чыгымнарга (агымнарга) һәм басымнарга, нигезләргә, биналарга һәм корылмаларга деформация ясауга, шулай ук инженерлык саклау корылмаларына мониторинг системасы.
7.2.2.3. Су басудан саклау тәэмин ителергә тиеш:
төзелгән территорияләрнең, җитештерү-техник, коммуникацион, транспорт объектларының һәм аларның аерым корылмаларының өзлексез һәм ышанычлы эшләве һәм үсеше;
норматив санитар-гигиеник шартлар; норматив санитар-гигиена, социаль һәм рекреацион шартларякланган территорияләр.
7.2.2.4. Су басу характерына бәйле рәвештә (локаль - аерым биналар, корылмалар һәм участоклар; мәйданчык) локаль һәм/яки территориаль инженерлык саклау системалары проектлана.
Локаль инженерлык яклау системасы аерым биналарны һәм корылмаларны яклауга юнәлдерелергә тиеш. Ул үз эченә ала дренажа, противофильтрационные завесы һәм экраны.
Территориаль система төзелгән территорияне (участокларны) гомуми яклауны тәэмин итәргә, эшкәртү дренажларын, фильтрационнарны үз эченә алырга тиешөслек агынтысын оештыру белән территорияне вертикаль планлаштыру, ачык сулыкларны һәм табигый дренировкалауның башка элементларын чистарту, яңгыр канализациясе, су объектлары режимын көйләү, микроклимат, агролесомелиорация һәм башка шартларны яхшырту.
Яңгыр канализациясе территориаль системаның элементы булып торырга һәм инженерлык яклауның гомуми системасы составында яисә аерым проектланырга тиеш.
7.2.2.5. Су басудан инженерлык яклавы системасы аерым участокларның һәм объектларның барлык локаль системаларын берләштерә торган территориаль бердәм булып тора. Шул ук вакытта ул муниципаль районнарның территориаль планлаштыру схемалары, шәһәр округының һәм җирлекләрнең генераль планнары, шулай ук территорияне планлаштыру документлары белән бәйле булырга тиеш.
7.2.2.6. Су басудан саклау корылмалары һәм чаралары СНиП 22-02-2003 һәм СНиП 2.06.15-85 таләпләренә туры китереп проектлана.
7.2.2.7. Грунт суларының югары торышы булган территорияләрдә, сазлыклы участокларда капиталь төзелеш зонасында ябык дренажлар урнаштыру юлы белән грунт сулары дәрәҗәсе кимүне күздә тотарга кирәк.
Азкатлы төзелешләр территориясендә, шулай ук гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрдә, спорт яссылык корылмалары территорияләрендә ачык киптерү челтәрен проектларга рөхсәт ителә.
7.2.2.8. Төзелергә тиешле торф ятмаларында, грунт сулары дәрәҗәсенең түбәнәюе белән беррәттән, өске мини - раль грунт белән ташлауны да күздә тотарга кирәк, ә тиешле нигезләгәндә, юып китү рөхсәт ителә. Минераль грунтлар белән йөкләнеш катламының калынлыгы, киләсе торф утырмасын һәм территорияне өске агымны урнаштыру өчен кирәкле читләтүне исәпкә алып билгеләнә.
7.2.2.9. Территорияне су басудан инженерлык ягыннан яклауны гамәлгә ашырганда яклана торган территориянең һәм янәшәдәге акваториянең рекреацион потенциалын киметү рөхсәт ителми.
Су астында калган сулыкларның һәм сулыкларның яр буе территорияләрен рекреация өчен куллануны табигатьтән файдалануның башка төрләре һәм су хуҗалыгы комплекслары булдыру белән беррәттән карарга кирәк.

7.2.3. Су басудан саклау өчен корылмалар һәм чаралар

7.2.3.1. Яр буе участокларында урнашкан торак пунктларның территорияләре язгы ташу сулары белән су басудан, җил белән - су куудан һәм грунт сулары белән су басу (юдыру) яки җимерелү белән якланырга тиеш. Сөрелгән территориянең бровкасы тамгасын, җил куышы вакытында дулкынның биеклеген исәпкә алып, югары суларның исәп-хисап горизонтыннан 0,5 метрга югарырак кабул итәргә кирәк. Исәп-хисап дәрәҗәсенә карап Ишкәкле дамбаны арттыруны корылмаларның классына карап, СНиП 2.06.15-85 һәм СНиП 33-01-2003 нигезендә билгеләргә кирәк.

Югары суларның исәп-хисап горизонты өчен суның иң югары дәрәҗәсен кабатлау билгесе кабул итәргә кирәк: 100 елга бер тапкыр - торак һәм иҗтимагый биналар төзелгән яки төзелергә тиешле территорияләр өчен; 10 елга бер тапкыр - яссылык спорт корылмалары территорияләре өчен.

7.2.3.2. Су басудан инженерлык яклавының төп чаралары сыйфатында каралырга тиеш:

су объектлары ягыннан территорияләрне җимерү;

ясалма арттыру рельефы территориясендә кадәр неопопопаемых планировочных;

су басу, вакытлыча су басу территорияләре һәм Түбән бозылган җирләрдән ташландык һәм дренаж суларын агызып чыгару, җайга салу, бүлеп бирү;

инженерлык яклау корылмалары, шул исәптән җимерелү дамбалары, дренажлар, дренаж һәм су агызу челтәрләре һәм башкалар.

Инженерлык яклавының өстәмә чаралары буларак, табигый системаларның һәм аларның компонентларының табигый үзлекләрен кулланырга кирәк, алар инженер яклавының төп чараларының нәтиҗәлелеген көчәйтә.

Территорияне инженерлык ягыннан яклау проекты составына каршы көрәшне дә кертергә кирәк.

7.2.3.3. Үзләштерелә торган территорияләрне инженерлык ягыннан яклау территориаль һәм локаль корылмаларның һәм чараларның бердәм системасын булдыруны күздә тотарга тиеш.

7.2.3.4. Су басудан инженерлык яклавын төзегәндә, су белән тәэмин итүне һәм су белән тәэмин итүне яхшырту, сәнәгать һәм коммуналь объектларны эксплуатацияләү, шулай ук энергетика, транспорт, рекреация һәм табигатьне саклау максатларында, корылмаларны һәм инженерлык саклау системаларын бер үк вакытта куллану мөмкинлеген һәм максатчанлыгын билгеләргә кирәк.

7.2.3.5. СНиП 22-02-2003 һәм СНиП 2.06.15-85 таләпләре нигезендә су басудан саклау корылмалары һәм чаралары проектлана.

7.2.3.6.

7.2.4. Саклау корылмалары һәм чаралары

7.2.4.1. Елгаларның, күлләрнең, сусаклагычларның, диңгезләрнең һәм диңгезләрнең ярларын инженерлык ягыннан яклау өчен 85 нче таблицада китерелгән корылмалардан һәм чаралардан файдаланалар.

Таблица 85

Елгаларның, күлләрнең, сусаклагычларның, диңгезләрнең ярларын инженерлык ягыннан яклау өчен Корылмалар һәм чаралар

Корылманың төре һәм чаралар	**Корылманы билгеләү һәм чаралар һәм аларны куллану шартлары**
Дулкынлы	
Яр буйлары: монолит һәм җыелма бетон, тимер-бетон, таш, ряжей, свайдан торган волноотбой профильле яр буе диварлары.	I һәм II классլы биналарны һәм корылмаларны, автомобиль һәм тимер юлларны, кыйммәтле җир биләмәләрен саклау өчен
Шпунт диварлары тимер-бетон һәм металл	Нигездә, елгаларда һәм сусаклагычларда
Ступенчатые крепление белән ныгыту нигез террас	Сусаклагычларда чокырларның текәлеге 15 тән артык
Массив дулкыннар	Сусаклагычларда су тотрыклы булганда
Кагылыш: Бетон, асфальт-бетон, асфальттан монолит капламалар	Сулыкларда, елгаларда, тигез җир корылмаларында аларның статистик тотрыклылыгы җитәрлек булганда
Җыелма плиталардан капламалар	Дулкыннарда 2,5 метрга кадәр
Каплау берсе сыгылмалы тюфяков һәм сетчатых блоклар тутырылган ташлар	Сусаклагычларда,елгаларда, җир корылмаларында (сулыклар һәм биек Дулкыннар булганда-0,5-0,6 метрдан
Синтетик материаллардан һәм икенчел чималдан каплау	Шул ук
Дулкынландыргыч	
Яр буе (пористой напорная грань һәм волногасающими камералары булган проницаемые Корылмалар)	Сусаклагычларда
Сокосные: таштан таш	Рекреацион куллану булмаганда, сусаклагычларда, елгаларда, җир корылмаларында
Наброска яки укладка берсе фасонных блоклар	Сусаклагычларда рекреацион файдалану булмаганда
Ясалма ирекле пляжлар	Сулыкларда сулыкларның сулык яр буйларында начар хәлдә булган - наносларның яр буйларында тотрыклы
Пляжчылык	
Яр буенда: бетон, бетон блоклардан, таштан су асты банкетлары	Сусаклагычларда пляжны ныгыту өчен бераз дулкынланганда

Корылма төре һәм чаралар	**Корылманы һәм чараларны билгеләү һәм аларны куллану шартлары**
Локаль участокларда инертлы материаллар (ташбанкетлар, комлыкушылмалар h.б.)	Сусаклагычларда сөзәк яр буйларында
Аркылы (мола, шпора (гравитацион, свайный h.б.))	Табигый һәм ясалма пляжлар төзегәндә һәм ныгытканда сусаклагычларда, елгаларда
Махсус	
Рельефның табигый формаларын имитацияләүче материаллар	Яр процессларын көйләү өчен сусаклагычларда
Нанослар запасын яңадан төзү (яр буйларын күчерү, су асты корылмаларын куллануh.б.)	Нанословбалансынкөйләүөченсусаклагычларда
Страправляющие: Ташкатламлы дамбалар	Елгаларның ярларын саклау өчен елгаларда һәм елга үзәннәренең ярлары юылудан тайпылуы
Грунттан Страправляющие дамбалар	Агым күчәренең читкә тайпылуы өчен агым тизлеге түбән булган елгаларда
Катлаулы шпорлар яки ярымтыюлар	Шул ук
Ныгытма (сөңге грунтын ясалма беркетү	Дулкыннар биеклеге 0,5 метрга кадәр булган сусаклагычларда, елгаларда, җир корылмалары катламнарында

7.2.4.2.Яр саклау корылмалары һәм чаралары төрен яисә аларның комплексын сайлапалуны, тиешле очракларда суднолар йөреше, урман эретмәсе, судан файдалану таләпләрен исәпкә алып, яр буеның яклана торган участогының билгеләнүенә һәм аннан файдалану режимына бәйле рәвештә башкарырга кирәк.
7.2.4.3.Саклау корылмалары СНиП 22-02-2003 таләпләре нигезендә проектлана.

7.2.5 Карастка каршы чаралар

7.2.5.1.Карастка каршы чаралар чараларын территорияләрдә биналарны һәм корылмаларны проектлаганда, аларның геологик төзелешендә эрүчән тау токымнары (известьташлар, доломитлар, акбур, карбонат цементлы ватыкгрунтлар, гипслар, ангидритлар, таштантоз) һәм җир өслегендә карст күренешләре (бүрәнкәләр, казанлыклар, карст-эрозия чокырларыh.б.) һәм (яисә) грунт массивының тирәнлегендә (грунтларның тыгызлыгы, полосалары, мәгарәләреh.б.) булуын күздә тотарга кирәк.
7.2.5.2.Биналарны һәм корылмаларны карсттан инженерлык яклавы өчен түбәндәге чаралар яисә аларның ярашуы кулланыла:
планлаштыру;
су яклау һәм фильтрационга каршы; геотехник (нигезләрненыгыту);
конструктив (аерым яисә геотехник комплекслар белән);
технологик (технологик җиһазларның һәм коммуникацияләрнең ышанычлылыгын

арттыру, аларны кабатлау, аларның читкә таралуын тикшереп тору, авария участокларын вакытында сүндерү мөмкинлеген тәэмин итү һ.б.);
эксплуатацияләү (грунтларның торышын мониторинглау, биналарның һәм коралларның деформацияләнүе).
Каршылыкка каршы чараларны ачыкланган һәм фаразлана торган карст күренешләренең, карстук токымнарының төрен, аларның йөрү шартларын һәм проектлана торган яклау һәм саклана торган территорияләр һәм корылмалар үзенчәлекләре белән билгеләнә торган таләпләрнең характерына бәйле рәвештә сайларга кирәк.
7.2.5.3.Каршылыкка каршы чаралар
Активлашуны булдырмый калырга, ә кирәк булганда карст һәм карст-суффозия процессларының активлыгын киметергә;
Тиешле дәрәҗәдә грунт катламнарының карст һәм карст-суффозия деформацияләрен төшереп калдырырга яисә киметергә;
Җир асты биналарына һәм тау эшләнмәләренә карст куышлыкларыннан суның югары фильтрлануын һәм алга китешен булдырмаска;
карст күренешләренә кертелгән территорияләрне, биналарны һәм корылмаларны нормаль эксплуатацияләү мөмкинлеген тәэмин итәргә.
7.2.5.4.Планировка чаралары тоткарланган территорияләрдән рациональ файдалануны һәм карстовка каршыяклауга чыгымнарны оптимальләштерүне тәэмин итәргә тиеш. Алар әлеге районның үсеш перспективаларын һәм карстны үстерү шартларына каршылыклы саклану йогынтысын исәпкә алырга тиеш.
Планлаштырылган чаралар составына түбәндәгеләр керә:
планировка структурасын эшләгәндә һәм карсто куркынычы булган участокларны мөмкин кадәр урап һәм аларда яшел утыртмалар урнаштырган дафункциональ зоналарның махсус компоновкасы, магистраль урамнар һәм челтәрләр трассировкасы;
территорияләрне карст үсешенә төзелешнең техноген йогынтысыннан инженерлык яклавын эшләү;
I - II кишәрлекләрдән читтәге биналарның һәм корылмаларның карст провалларының интенсивлыгы буенча тотрыклылык категорияләре чикләреннән тыш, шулай УК проваллар барлыкка килүнең азрак интенсивлыгы (ешлыгы) булган участоклардан читтә урнашуы, әмма аларның уртача диаметрлары 20 метрданартык (А тотрыклылык категориясе).
7.2.5.5. Су саклау һәм картка каршы көрәш чаралары биналарны һәм корылмаларны төзү һәм эксплуатацияләү чорында гидро-геологик шартларның техноген үзгәрешләре йогынтысында аның белән бәйле суффозион һәм уңышсыз күренешләрне булдырмау өчен юнәлдерелергә тиеш:
Өске, сәнәгать һәм хуҗалык-көнкүреш суларын грунт таинфильтрацияләүне максималь дәрәҗәдә киметү, шул исәптән сәнәгать һәм хуҗалык – көнкүреш суларын агызуга каршы көрәш;
Җир асты суларының дәрәҗәләрен арттыруны булдырмау (бигрәк тә түбәнге сулы горизонтларның дәрәҗәләре түбәнәю белән ярашканда), ярык-карст һәм сулы горизонтларда суларның хәрәкәт тизлеге арту һәм шулай ук карстны активлаштыруга китерергә мөмкин булган гидрогеологик шартларның башка техноген үзгәрешләрен арттыру;
Җир өслеген җентекләп вертикаль планлаштыруны эшләүне һәм төзелә торган кишәрлекләрдән читкә суларны бүлеп, ышанычлы яңгыр канализациясе җайланмасын;
Казаннарда һәм төзелеш чорында җир өсте сулары туплануга юл куймау, гидроизоляция, су агызу коммуникацияләрен һәм продукт үткәргечләрне салу, куенказаннарын салу эшләрен катгый контрольдә тоту.
7.2.5.6.Сусаклагычларның, җир асты су коймаларының һәм башка су асты корылмаларының һәм төзелешле һәм төзелүче территорияләргә җайланмаларның

йогынтысын чикләргә кирәк.
7.2.5.7.Сусаклагычларны, каналларны, шламосаклагычларны, су белән тәэмин итү һәм канализация системаларын, дренажларны, котлованнардан һәм башка корылмалардан су агызу системаларын проектлаганда карстның гидрологик һәм гидрогеологик үзенчәлекләре исәпкә алынырга тиеш. Кирәк булганда фильтрлыкка каршы пәрдәләр һәм экраннар, гидротехник корылмаларның һәм җайланмаларның эш режимын җайга салу һ.б.лар кулланыла.
7.2.5.8.Геотехник чараларга түбәндәгеләр керә:
җир өстендә табылган карст куышлыкларын һәм ярыкларны казаннарда һәм тау эшләнмәләрендә тамга салу;
закарст токымнарын һәм (яисә) югарырак ятучы грунтларны цементацион эремәләр инъекциясе яки башка ысуллар белән беркетү;
Фундаментларны ышанычлы чакырылмаган яки беркетелгән грунтларга таяну.
7.2.5.9.Әгәр геотехник чаралар кулланып карст һәм карст-суффозия деформацияләрен төзү мөмкинлеге тулысынча кире кагылмаса, шулай ук аларны куллануның техник мөмкинлеге булмаган яисә максатка ярашлы булмаган очракта, карст деформацияләре барлыкка килүне исәпкә алып, корылманың фундаментлары һәм конструкцияләре исәбеннән билгеләнгән конструктив чаралар каралырга тиеш.
7.2.5.10.Каршылык чаралары СНиП 22-02-2003 таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

7.2.6. Грунтларны салкын куркытудан саклау чаралары

7.2.6.1.Грунтларны салкын (криоген) тоташтырудан инженер яклау аз катлы биналар һәм корылмалар, линия корылмалары һәм башка муникацияләр (торбаүткәргечләр, электр пперeдачалары линияләре, юллар, элемтә линияләре) өчен кирәк.
7.2.6.2.Җир асты чараларына түбәндәге төрләргә аерыла:
инженер-мелиорация (җылылык мелиорациясе һәм гидромелиорация);
конструктив;
физик-химик (тозлау, грунтларны гидрофобизацияләү һ.б.);
катнаш.
Җылылык мелиоратив чаралар фундаментны җылылык изоляцияләүне, җир асты коммуникацияләренең тышкы периметры буенча фундамент янында җылылык бүлеп бирүне күздә тота.
Гидромелиоратив чаралар грунт сулары дәрәҗәсен киметүне, сезонлы-туңган катлам чикләрендә грунтларны киптерүне һәм җир өслеген атмосфера һәм җитештерү сулары белән туендырудан, ачык һәм ябык дренаж системаларыннан файдалануны күздә тота.
Конструктив каршылыклы чаралар пучинодлы грунтларда фундаментлар һәм корылмалар эшенең нәтиҗәлелеген арттыруны күздә тота һәм фундаментны өйрәнүче көчләрне киметү, фундаментларны һәм корылманың җир өсте өлешен пучинистый грунтларның тигез булмаган формацияләренә җайлаштыру өчен билгеләнгән.
Физик-химик шытымнарга каршы чаралар туфракны бәйләгеч һәм тотрыкландыручы матдәләр белән специаль эшкәртүне күздә тота.
7.2.6.3.Кирәк булганда, кулланыла торган чараларның ышанычлылыгын һәм нәтиҗәлелеген тәэмин итү өчен мониторинг ясау күздә тотыла. Дымлылык, туфракны туңдыру режимы, кышкы чор азагында корылмаларны куркыту һәм деформацияләү белән күзәтү үткәрү зарур. Күзәтүләрнең составын һәм режимын инженер-геокриологик шартларның катлаулылыгына, кулланыла торган фундаментларның типларына һәм үзләштерелә торган территориядә суык җибәрү процессларының потенциаль куркынычына бәйле рәвештә билгелиләр.
7.2.6.4.Грунтларны салкын куркытудан саклау чараларын СНиП 22-02-2003, СНиП 33-01-2003 һәм СНиП 2.06.15-85 таләпләре нигезендә тикшерергә кирәк.
2-2001 МОДН таләпләрен исәпкә алып, юл өслеге конструкциясен салкын куркытудан

саклау чараларын башкарырга.

7.2.7. Акча эшли торган территорияләрдә һәм утырту грунтларында яклау чаралары

7.2.7.1.Акча эшли торган территорияләрдә һәм утырма грунтларда биналар һәм корылмалар проектлаганда түбәндәгеләрне күздә тотарга кирәк:
планлаштыру чаралары;
биналарны һәм корылмаларны яклауның конструктив чаралары;
тигез булмаган явым-төшемне киметә торган һәм биналарның һәм корылмаларның креннарын аларны тигезләүнең төрле ысулларын кулланып бетерә торган чаралар;
Җир өслегенең деформациясен киметә торган тау эшләре тәртибен күздә тота торган тау саклау чаралары;
нигезләрнең деформацияләренең тигез булмавын киметә торган төзелеш мәйданчыкларын инженерлык әзерләү;
утырту грунтлары белән тулган территорияләрдә су яклау чаралары;
тышкы һәм тәэсирле эксплуатацияне тәэмин итүче чаралар
нигезнең тигез булмаган деформацияләре күрсәтелгән чорда инженерлык челтәрләре, лифтлар һәм башка инженер һәм технологик хезмәт күрсәтүләр;
Җир өслегенең деформацияләрен, шулай ук биналарны һәм корылмаларны, кирәк булганда һәм төзелеш чорында инструменталь күзәтүләр.
7.2.7.2.Эшләнә торган территорияләрдә һәм утырту грунтларында яклау буенча чараларны СНиП 2.01.09-91 таләпләре нигезендә проектлаштырырга кирәк.
7.2.7.3.Файдалы казылмалар ятмалары территориясен планлаштырганда һәм төзегәндә җир асты байлыклары турындагы законнар таләпләрен үтәргә кирәк.

Файдалы казылмалар ятмалары мәйданнарын төзү җир асты байлыкларыннан файдалану буенча федераль агентлык яисә аның территориаль органнары рөхсәте белән рөхсәт ителә. Шул ук вакытта файдалы казылмаларны җир куеныннан чыгару мөмкинлеген тәэмин итә торган чаралар каралырга һәм гамәлгә ашырылырга тиеш.

7.2.7.4. Төзелеш дигәндә, беренче чиратта түбәндәге территорияләрдән файдаланырга кирәк:

сәнәгать булмаган файдалы казылмалар ята;

файдалы казылмалар эшләнде һәм җир өслеген деформацияләү процессы тәмамланды;

эшләнмә проектлана торган объектларны амортизацияләү срогы тәмамланганнан соң көтелә.

Файдалы казылмалар запаслары булган территорияләрне төзү өчен сайлаганда, билгеләнгән төзелешнең максатка ярашлы булуы биналар һәм корылмалар урнаштыруның мөмкин булган вариантларының чагыштырмача икътисадый нәтиҗәлелеге исәпләүләре белән расланырга тиеш.

7.2.7.5. Территорияне планлаштыру документларын эшләгәндә аның составына төп сызымнар масштабында башкарылган тау-геологик чикләүләр схемаларын кертергә кирәк. Схемаларда төзелеш шартлары буенча территорияләрнең категориясе күрсәтелергә тиеш: шәһәр яны, чикләнгән, яраксыз, торак районнарда һәм микрорайоннарда төзелеш өчен вакытлыча яраксыз.

Территорияләрне категорияләргә бүлүне СНиПның 9 нчы кушымтасы 2.01.09-91 нигезендә башкарырга кирәк.

7.2.7.6.Алда фаразлау буенча проваллар ясалырга мөмкин булган, шулай ук оползнемәгариф мөмкин булган урыннарда биналарны һәм корылмаларны проектлау рөхсәт ителми.

Фаразлаулар буенча I һәм 1к төркемнәре буенча иң чик күрсәткечләрдән арткан җир өслегенең деформацияләнүе көтелә торган өстәмә территорияләрдә (1 һәм 2 СНиП 2.01.09-91 1 таблицалары), биналарны һәм корылмаларны проектлауга махсуслаштырылган оешма төзү һәм тиешле техник-икътисадый нигезләү булу буенча аерым очракларда кертелергә мөмкин.

7.2.7.7. Төзелеш өчен бирелә торган территорияләрдә утырма катламнарның минималь тирәнлеге, деградацияләнгән утырту грунтлары булган кишәрлекләрдә, шулай ук утырма катлам аз кысыла торган грунтлар урнашкан кишәрлекләрдә өстенлек итә.

7.2.7.8. Урынның текә ярлары рәвешендә төзелешле территорияне планлаштыруны террасалар белән башкарырга кирәк.

7.2.7.9. Җир асты суларының биеклеге югары булган участокларда, шулай ук утыру катламын түшәүче дренировкалаучы участокларда күрсәтелгән биналарны һәм корылмаларны 3.10 СНиП 2.01.09-91 таләпләре нигезендә урнаштырырга кирәк.

7.2.8 Көнбагышка каршы көрәш корылмалары һәм чаралары

7.2.8.1. Инженерлык яклавын оползнев процессларыннан проектлаганда, әлеге процессларны булдырмый калуга һәм стабильләштерүгә юнәлдерелгән түбәндәге чараларны һәм корылмаларны куллануның максатка ярашлы булуын карарга кирәк:

сөзәклекнең рельефын анын тотрыклылыгын арттыру максатларында үзгәртү - тиешле текә бирү һәм сөзәклекне (откос) тергезү, тотрыксыз грунтларны алып ташлау яисә алыштыру, ныклы призма (контрбанкет) итәгенең аскы өлешендә коеп ташлау;

территорияне вертикаль планлаштыру һәм җир өсте су отводы системасын төзү ярдәмендә җир өсте суларының тоткарлыксыз агышын тәэмин итүне җайга салу, явымсыз кишәрлекләрдә сулар авышуын төшереп калдыру һәм клонлы территориядән сулар авышуына эләгү;

текә битләрдә су инфильтрациясен грунтка һәм эрозия процессларына булдырмау грунтны сүлпән материаллар белән сеңдерү рөхсәт ителә, тау битләренең горизонталь һәм сөзәк өслекләрендә асфальтобетоннан һәм минераль катнашмалар битумыннан өслек хасил итү;

җир асты суларының биеклеген ясалма киметү;

күпьеллык үләннәр чәчү, күпьеллык үләннәр һәм куаклар утырту, күпьеллык үләннәр яисә кием-салым чәчү белән бергә агроурманмелиорация (үсемлек капламын торгызу) ;

грунтларны беркетү: шәрә битләрне (откосларны) чыгару, выываллар һәм шөпшәләр ясалудан саклау; цементация, смолизация, силикатизация, грунтларны көчсез һәм ярылган грунтларда электр химик һәм термик беркетү;

идән асты стеналарын, свай конструкцияләрен һәм баганаларын, анкер ныгытмаларын, диварларны, контрфорсларны, опояскаларны (ныклы поясларны) булдырмау өчен тотып тору корылмалары төзү;

башка чаралар (җылылык саклау җайланмалары һәм өслекләре ярдәмендә җылылык процессларын җайга салу, туңдыру һәм эретү процессларының зарарлы йогынтысыннан яклау, саклау зоналарын билгеләү һ.б.).

7.2.8.2. Әгәр 7.2.8.1 пунктчасында күрсәтелгән актив яклау чараларын һәм корылмаларын актив яклау чаралары кулланылса, тулысынча оползнея барлыкка килү мөмкинлеген кире какмый, шулай ук актив яклауның техник яктан мөмкин булмавы яисә максатка ярашсызлыгы очрагында пассив яклау чараларын күздә тотарга кирәк:

яклана торган корылмаларның аларны ишелдерүгә җайлашуы;

башка чаралар.

7.2.8.3. төзелеп беткән территорияләрдән, машина юлларыннан һәм мәйданнардан

(яклана торган зонадан тыш) оползнеопасной зонага салынган су юлларын һәм яңгыр суларын махсус нигезләгәндә генә җыю рөхсәт ителә.

Оползнекуркыныч зонада чистарту корылмаларын төзү рөхсәт ителми.

Сулыклардан су чыгаруны ачык сулыкларга һәм елгаларга, шулай ук агып төшүче суларны чистарту таләпләрен үтәгән һәм эрозиягә каршы җайланмаларны мәҗбүри гамәлгә ашырганда һәм сазлыкка һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян салуның башка төрләренә каршы чараларны үтәгән чокырлар тальвагына кертүне күздә тотарга кирәк.

7.2.8.4. Кисемтәләргә каршы корылмаларны һәм сулыклар һәм су агымнары ярларында чараларны проектлаганда, яр буе саклау корылмаларына карата таләпләрне өстәмә рәвештә үтәргә кирәк.

7.2.8.5. Саклау чараларын һәм корылмаларны һәм аларның комплексларын сайлаганда, тау битендәге (откос) мөмкин булган деформацияләрнең төрләрен, сакланган объектларның җаваплылык дәрәҗәсен, аларның конструктив һәм эксплуатация үзенчәлекләрен исәпкә ала.

7.2.8.6. Җир асты корылмаларына каршы 22-02-2003 таләпләре нигезендә проектлана.

7.3. Янгын куркынычсызлыгы

7.3.1. Янгынга каршы таләпләрне «Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент» 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль законның 15 бүлегенең таләпләре, шулай ук Россия Федерациясе законнарында һәм норматив-техник документларында бәян ителгән һәм күрсәтелгән Федераль законның таләпләренә каршы килмәгән янгын куркынычсызлыгы буенча башка таләпләр нигезендә кабул итәргә кирәк.

7.3.2. Җирлек территорияләрен планлаштыру һәм төзү әлеге Федераль законда билгеләнгән янгын куркынычсызлыгы таләпләрен исәпкә алучы җирлекләрнең генераль планы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Җирлекләр һәм шәһәр округлары территорияләренең янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү чараларын үткәрүгә кагылышлы нигезләмәләрне тасвирлау һәм нигезләү җирлекләр һәм шәһәр округлары территорияләрен планлаштыру проектларын нигезләү материалларына керергә тиеш.

7.3.3.Норматив документларда яклау объектына янгын куркынычсызлыгы таләпләре булмаган очракта яисә тиешле янгын куркынычсызлыгы дәрәҗәсенә ирешү өчен янгын куркынычсызлыгы буенча норматив документларда каралган карарлардан аермалы булган техник чишелешләр кулланылса, «Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент» 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре нигезендә объектның янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү үзенчәлекләрен чагылдыра торган һәм кирәкле инженер-техник һәм оештыру чаралары комплексын үз эченә алган махсус техник шартлар эшләнергә тиеш. Махсус техник шартларны эшләү һәм килештерү Россия Федерациясе Региональ үсеш министрлыгының 2008 елның 01 апрелендәге 36 номерлы боерыгы белән билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7.3.4. Утка чыдамлык дәрәҗәсенә һәм янгын куркынычы классына бәйле рәвештә сәнәгать оешмаларының торак, иҗтимагый һәм административ биналары, биналары, корылмалары һәм корылмалары арасындагы янгынга каршы ераклыкны 86 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

86 нчы таблица

Ут чыдамлыгы дәрәҗәсенә һәм янгын куркынычының конструктив классына бәйле рәвештә биналар, корылмалар һәм корылмалар арасындагы янгынга каршы ераклыклар.

Бинаның ут чыдамлыгы дәрәҗәсе	Конструктив янгын куркынычы классы	Ут чыдамлыгы дәрәҗәсендәге минималь ераклык һәм бүлмәләрнең янгын куркынычы конструктив классында,корылмалар һәм корылмалар, метрлар		
		I, II, III С0	II, III, IV С1	IV, V С2,С3
I, II, III	СО	6	8	10
II, III, IV	С1	8	10	12
IV, V	С2, С3	10	12	15

7.3.5. Биналар, корылмалар һәм корылмалар арасындагы янгынга каршы ераклыклар тышкы диварлар яисә биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның башка конструкцияләре арасындагы ераклык буларак билгеләнә. Чыгыш ясаучылар булганда Яну материалларыннан ясалган биналар, корылмалар һәм корылмалар конструкцияләренең 1 метры әлеге конструкцияләр арасындагы ераклыкларны алырга кирәк.

7.3.6. Биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның диварлары арасындагы янгынга каршы ераклыкларын тәрәзә уемнарыннан башка, янмаучан материаллардан түбә корылган очракта 20 процентка киметү рөхсәт ителә, моңа утка чыдам булуның IV һәм V дәрәҗә янгын куркынычсызлыгы классындагы С2 һәм С3 биналары керми.

Янгынга каршы тору өчен биналар, I һәм II дәрәҗәдәге корылмалар һәм корылмалар арасында СО конструктив янгын куркынычы классының утлы чыдамлыгы 50 процентка кимергә тиеш. Бу вакытта һәр бина, корылма һәм корылма биналарының 40 проценттан артыгы янгын сүндерү җайланмалары белән җиһазландырылган.

7.3.7. Ут чыдамлыгы V дәрәҗә каркас һәм щит конструкциясенең ике катлы биналары, корылмалары һәм корылмалары өчен, шулай ук янучан материаллардан түбәле биналар, корылмалар һәм корылмалар өчен янгынга каршы ераклыкны 20 процентка арттырырга кирәк.

7.3.8. Биналар, корылмалар һәм корылмалар арасындагы янгынга каршы ераклыкларны ут чыдамлыгының югары бинасы, башка бина, корылма һәм корылма каршысында урнашкан корылма һәм корылма 1 нче типтагы янгынга каршы дивары булу шарты белән 3,5 метрга кадәр киметү рөхсәт ителә.

7.3.9. Ут янындагы җир кишәрлегендә бер, ике фатирлы торак йортлардан һәм хуҗалык корылмаларыннан (сарайлардан, гаражлардан, мунчалардан) башлап күрше йорт янындагы җир кишәрлекләрендә торак йортларга һәм хуҗалык корылмаларына кадәр янгынга каршы ераклыкны таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Бер-берсенә караган биналарның стеналары тәрәзә уемнарында булмау, яраксыз материаллардан башкарылган яки ут саклауга дучар булу, ә түбәләре һәм кәрнизләре яраксыз материаллардан башкарылган булу шарты белән, биналарның күрсәтелгән типлары арасындагы янгынга каршы араны 6 метрга кадәр киметергә мөмкин.

7.3.10. Торак, иҗтимагый һәм административ биналардан (Ф1, Ф2, Ф3, Ф4) һәм II дәрәҗәдәге янгын куркынычының функциональ куркынычы классыннан алып җитештерү һәм склад биналарына, корылмаларына һәм төзелешләренә (Ф5 номерлы янгын куркынычының функциональ куркынычы классыннан) ким дигәндә 9 метр тәшкил итәргә тиеш (Ф5 янгын куркынычының функциональ куркыныч классы биналарына һәм С2, С3 -

15 метр), III дәрәҗәдәге утлы чыдамлык дәрәҗәсе - 12 метр, IV һәм V дала ут ныклыгы 15 метр тәшкил итәргә тиеш. Торак, иҗтимагый һәм административ биналардан (Ф1, Ф2, Ф3, Ф4) IV һәм V дәрәҗәдәге янгын куркынычының функциональ куркынычы классларыннан җитештерү һәм склад биналарына, корылмаларга һәм төзелмәләргә (Ф5 функциональ янгын куркынычы классына) кадәр ераклыклар 18 метр тәшкил итәргә тиеш. III дәрәҗәдәге күрсәтелгән биналар өчен алар арасындагы ераклык 12 метрдан да ким булмаска тиеш.

7.3.11Вакытлы корылмаларны,ларекларны, киоскларны, лапасларны һәм башка шундый корылмаларны урнаштыру 87 нче таблицада күрсәтелгән таләпләр нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

7.3.12. Тараны саклау мәйданчыкларының киртәләре булырга һәм биналардан, корылмалардан һәм корылмалардан кимендә 15 метр ераклыкта урнашырга тиеш.

7.3.13. REI 150 дән ким булмаган утлы дивар, I - III дәрәҗәдәге ут ныклыгы булган биналар, корылмалар һәм корылмалар арасындагы янгынга каршы ераклыклар, моңа мәктәпкәчә белем бирү оешмалары, стационар типтагы дәвалау учреждениеләре (Ф1.1, Ф4.1) биналары һәм а

7.3.14. Шәһәр торак пунктларын төзү чикләреннән урман массивларына кадәр янгынга каршы ераклык кимендә 50 метр булырга тиеш, ә бер-, ике катлы индивидуаль төзелеш чикләреннән урман массивларына кадәр кимендә 15 метр булырга тиеш. Янгын сүндерү деполары һәм тышкы янгын сүндерү суүткәргече системасы булмаган җирлекләрдә теләсә нинди янгын сүндерү урыннары булган күрше урман массивларына кадәр ераклыкны 50 процентка арттырырга ки

7.3.15. Юлламаларны һәм җәяүлеләр юлларын проектлаганда янгын сүндерү машиналарын торак һәм җәмәгать биналарына, шул исәптән төзелгән-кушып төзелгән биналарга үтү мөмкинлеген һәм янгын автобаскычларыннан теләсә кайсы фатирга яисә бинага керү мөмкинлеген тәэмин итәргә кирәк. Бинаның стеналарына кадәр ара, кагыйдә буларак, 10 катка кадәр бина өчен 5 - 8 метр һәм 10 каттан артык бина өчен 8 - 10 метрны кабул итәргә кирәк. Бу зонада коймалар, электр үткәргечләрнең һава линияләрен урнаштыру һәм агачлар утырту рөхсәт ителми. Керешләре булмаган биналарның фасадлары буйлап, каты өслекле юллар урынына, аларны каплауга яки грунтка мөмкин булган йөкләнешне исәпкә алып, янгын сүндерү машиналары йөрү өчен яраклы 6 метр киңлектәге полосаларны күздә тоту рөхсәт ителә.рәк.втомобиль пассив күчереп йөртелә торган күпкатлы гаражлар керми

7.3.16. Җитештерелә торган куркыныч җитештерү объектлары эшкәртелә, эшкәртелә, саклана, саклана, транспортлана, янгын куркынычы булган матдәләр һәм материаллар юкка чыгарыла һәм алар өчен эшкәртү мәҗбүри.

Сәнәгать куркынычсызлыгы турындагы декларацияләр (алга таба - шартлау-янгын куркынычы янаган объектлар) җирлекләр һәм шәһәр округлары чикләрендә, әгәр бу мөмкин булмаса яки максатка ярашлы булмаса, шартлау куркынычы булган объект территориясеннән читтә булган кешеләрне, биналарны һәм корылмаларны янгын куркынычы факторлары һәм (яисә) шартлау нәтиҗәсендә яклау чаралары эшләнергә тиеш. Территорияләрендә А, Б һәм В категорияләре биналары һәм корылмалары урнашкан, шартлату-янгын куркынычы һәм янгын куркынычы буенча башка җитештерү объектлары җирлекләр һәм шәһәр округлары чикләрендә дә урнаштырылырга мөмкин. Шул ук вакытта янгын куркынычының исәп-хисап әһәмияте янгын куркынычының мөмкин булган күрсәткеченнән артмаска тиеш, 2008 елның № № 123-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән "Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент". Шартлау куркынычы булган объектларны җирлекләр һәм шәһәр округлары чикләрендә урнаштырганда янгынның куркыныч факторларының күрше саклау объектларына, климат һәм географик үзенчәлекләргә, урынның рельефына, елгалар агымы юнәлешенә һәм өстенлек итүче җилгә йогынтысын исәпкә алырга кирәк. Шул ук вакытта җитештерү

объектының җир кишәрлеге чикләреннән Ф1 - Ф4 функциональ куркынычы класслары биналарына кадәр, мәгариф һәм мәктәпкәчә мәгариф оешмаларының, гомуми белем бирү оешмаларының, медицина оешмаларының һәм ял учреждениеләренең җир участоклары чикләре 50 метрдан да ким булмаска тиеш.

7.3.17. Сыеккандырылган табигый газлар комплекслары торак пунктлардан җил ягыннан читтә урнашырга тиеш. Сыеклaндырылган углеводород газлары һәм җиңел янып китүчән сыеклыклары складлары торак пунктларның торак районнарга карата өстенлек итүче юнәлештәге торак пунктларының торак зонасыннан читтә урнашырга тиеш.

7.3.18. Сыеклaндырылган углеводород газлары һәм җиңел үсә торган сыеклыклар складларын төзү күрше торак пунктлар территорияләре, гомуми челтәрдәге тимер юллар оешмалары һәм юллары билгеләре белән чагыштырганда түбәнрәк дәрәҗәдә булган җир участокларында урнашырга тиеш. Күрсәтелгән складларны күрше торак пунктлар, оешмалар һәм тимер юллар юллары территорияләре тамгасы белән чагыштырганда 300 метрдан артык булган җир кишәрлекләрендә урнаштыру рөхсәт ителә. 100 метрдан 300 метрга кадәр ераклыкта урнашкан складларда, торак пунктлар, оешмалар территорияләрендә һәм гомуми челтәрдәге тимер юллар юлларында сыеклыкны булдырмый торган чаралар (шул исәптән икенче җимерелү, авария сыйдырышлылыгы, отводный каналлар, траншеялар) каралырга тиеш.

7.3.19. Торак төзелешләр зоналары чикләрендә, иҗтимагый-эшлекле зоналарда һәм җирлекләрнең һәм шәһәр округларының рекцион билгеләнешендәге зоналарда А, Б һәм В категорияләре биналары һәм корылмалары булмаган территорияләрдә янгын куркынычы буенча производство объектларын урнаштыру рөхсәт ителә. Шул ук вакытта җитештерү объектының җир кишәрлеге чикләреннән торак биналарга, мәгариф һәм мәктәпкәчә мәгариф оешмалары, гомуми белем бирү оешмалары, медицина оешмалары һәм ял учреждениеләре чикләренә кадәр ара 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы “Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент” Федераль законы таләпләре нигезендә билгеләнә.

7.3.20. Торак төзелеше зонасы чикләрендә урнашкан янгын һәм янгын куркынычы янаган факторларның торак биналарына йогынты ясау һәм шартлау куркынычы булган объектларда шартлау мөмкин булмаган очракта, көчләрне киметүне, оешмаларны яисә аерым производствоны үзгәртүне яки оешманы торак төзелеше чикләреннән күчерүне күздә тотарга кирәк.

7.3.21. Биналар, корылмалар арасындагы янгынга каршы аралар янгынның күрше биналарга, корылмаларга таралмавын тәэмин итәргә тиеш. Әлеге нормативларга 10 нчы кушымтаның 1,2,3,4,5 һәм 6 нчы таблицаларында күрсәтелгән янгынга каршы ераклыкларны биналардан, корылмалардан һәм технологик җайланмалардан алар белән чиктәш саклау объектларына (торак, иҗтимагый биналардан, балалар һәм спорт мәйданчыкларыннан тыш) карата 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы “Янгын куркынычсызлыгы турында техник регламент” Федераль законның 37 статьясында каралган янгын сүндерү киртәләрен кулланганда киметүгә юл куела. Шул ук вакытта янгын куркынычының исәп-хисап әһәмияте күрсәтелгән Федераль законның 93 статьясында билгеләнгән янгын куркынычы күрсәткеченнән артмаска тиеш.

7.3.22. Янгынга каршы аралар янгынның таралмавын тәэмин итәргә тиеш: 1) урманчылыкларда (урман паркларында) урман утыртмаларыннан алып түбәндәге биналарга һәм корылмаларга кадәр: а) урманчылыклар (урман парклары) территорияләреннән тыш; б) урманчылыклар (урман парклары) территорияләрендә; 2) урманчылыклардан (урман-парклардан) тыш урман утыртмаларыннан алып биналарга һәм корылмаларга кадәр.

7.3.23. Россия Федерациясенең милли иминлеге өчен аеруча кискен әһәмиятле объектларыннан урман утыртмалары (урман парклары) чикләренә кадәр янгынга каршы

ераклыклар, әгәр Россия Федерациясе законнары белән башкасы билгеләнмәгән булса, кимендә 100 метр булырга тиеш.

7.3.24. Нефть һәм нефть продуктлары складлары территорияләрендә урнашкан А, Б һәм В категорияләре биналарыннан һәм корылмаларыннан янгын куркынычы янаган янгынга каршы ераклыкны алар белән чиктәш саклау объектларына кадәр әлеге нормативларга 10 нчы кушымтаның 1 нче таблицасы нигезендә кабул итәргә кирәк.

7.3.25. Әлеге нормативларга карата 10 нчы кушымтаның 1 нче таблицасында күрсәтелгән ераклыкларны җәяләрдә гомуми сыйдырышлылыгы 50 000 куб метрдан артык булган II категория складлары өчен кабул итәргә кирәк. Әлеге нормативларга 10 нчы кушымтаның 1 нче таблицасында күрсәтелгән ераклыклар түбәндәгечә билгеләнә:

1) биналар һәм корылмалар арасында - тышкы диварлар яисә биналарның һәм корылмаларның конструкцияләре арасындагы ераклык кебек;

2) катнаш җайланмалар - тимер юлның күчәреннән лайлачы эстакадалар белән;

3) автомобиль цистерналарның, насослар, тарлар өчен - бу мәйданчыкларның чикләреннән агып төшүче мәйданчыклардан (ачык һәм түбә астында);

4) технологик эстакадтан һәм торба үткәргечләрдән - иң кырый торба үткәргечтән;

5) факел җайланмаларыннан - факел көпшәсеннән.

7.3.26. Нефть һәм нефть продуктлары складлары биналарыннан һәм корылмаларыннан алып торфның ачык ятмасы кишәрлекләренә кадәр янгынга каршы араларны ике тапкырга киметү рөхсәт ителә. Торфның ачык ятмасы нефть һәм нефть продуктлары складлары биналарыннан һәм корылмаларыннан ким дигәндә 0,5 метр калынлыктагы җир катламы белән капланган очракта, әлеге нормативларга 10 нчы кушымтаның 1 нче таблицасында күрсәтелгән ераклыктан әлеге нормативларга кадәр.

7.3.27. Нефть һәм нефть продуктларын саклау складларыннан алып катнаш токымнарның (ылыслы һәм яфраклы) урман үсентеләре (урман парклары) чикләренә кадәр ераклыкны ике тапкырга киметү рөхсәт ителә. Шул ук вакытта урманчылыкларның (урман-паркларның) нефть һәм нефть продуктларының складлары булган урман утыртмалары чикләре буйлап кимендә 5 метр киңлектәге җир өслеге үз өслегендә ут салмый торган материаллардан яисә җир полосасыннан каралган булырга тиеш.

7.3.28. резервуар парклардан һәм нефть продуктларының резервуар парклары урнашкан мәйданнарда күрше торак пунктлар, резервуар парктан 200 метрга кадәр ераклыкта урнашкан гомуми челтәрнең тимер юллары оешмалары һәм юллары билгеләре белән чагыштырганда югарырак тамгалы нефть һәм нефть продуктларын урнаштырганда, шулай ук елга ярлары янындагы нефть һәм нефть продуктлары складларын су уременнән 200 метр ераклыкта (максималь дәрәҗәдә) урнаштырганда торак пунктлар, оешмалар, тимер юллар яисә сулыкларда нефть продуктларын аеру резервуарларын һәлакәттә киметә торган өстәмә чараларны күздә тотарга кирәк. Нефть һәм нефть продуктлары складлары территорияләре 2 метрдан да ким булмаган биеклектәге янмый торган материаллардан эшләнгән койма белән чикләнергә тиеш.

7.3.29. Торак йортлардан һәм җәмәгать биналарыннан гомуми сыйдырышлылыгы 2000 куб метрга кадәр булган нефть һәм нефть продуктлары складларына, котельныйлардагы дизель электр станцияләрендә һәм торак һәм иҗтимагый биналарга хезмәт күрсәтүче башка энергия объектларында булган янгынга каршы ераклыклар әлеге нормативларга 10 нчы кушымтадагы 7 нче таблицада китерелгән ераклыклардан ким булмаска тиеш.

7.3.30. Нефть һәм нефть продуктлары складлары категорияләре әлеге нормативларга 10 нчы кушымтаның 8 нче таблицасы нигезендә билгеләнә.

7.3.31. Торак пунктлар территорияләрендә ягулык һәм авария резервуарларын, җир өсте җиһазларын саклау өчен янгынга каршы ераклыкларны (кан тамырларын) урнаштырганда ягулык һәм (яисә) аның парларын саклау өчен ягулык һәм (яисә) аның

парларын йөртүче җир өсте җиһазларын, ягулык һәм авария резервуарларын саклау өчен җир асты резервуарларының сулыш арматурасыннан, ягулык-тарату колонкасы корпусларыннан һәм сыекландырылган углеводород газларның яисә сыекландырылган табигыйгазларның вакланган колонкаларыннан, автоцистерналар һәм технологик колодлар өчен мәйданчыклардан, технологик чистарту корылмалары стеналарыннан, ягулык һәм авария резервуарлары саклана торган складлардан, ягулык һәм һәлакәт резервуарларыннан саклау өчен җир асты резервуарларының сулыш арматурасыннан, ягулык һәм авария резервуарлары резервуарлары саклана торган биналардан, ягулык салу станцияләрендә яисә парлашкан табигый газларның сыекландырылган колонкалардан килгән җиһазлар белән җиһазландырылган станцияләрдән түбәндәгеләрне билгеләргә кирәк:

1) мәктәпкәчә мәгариф, гомуми белем бирү оешмалары, интернат типтагы гомуми белем бирү оешмалары, стационар типтагы дәвалау учреждениеләре, бер фатирлы торак биналарның җир кишәрлекләре чикләренә кадәр;

2) тәрәзә яисә ишекләргә кадәр (торак һәм җәмәгать биналары өчен).

7.3.32. Мотор ягулыгы АЗСтан күрше объектларга кадәр янгынга каршы ераклыклар кушымтаның 2 нче таблицасында билгеләнгән таләпләргә туры килергә тиеш. Әлеге нормативларга карата № 10. Торак пунктлар территорияләрендә урнашкан АЗСларның җир өсте резервуарларының гомуми сыйдырышлылыгы 40 куб метрдан артмаска тиеш.

7.3.33. АЗСтан алып катнаш токымнарның (ылыслы һәм яфраклы) урман үсентеләре (урман парклары) чикләренә кадәр ераклыкны ике тапкырга киметеп була. Шул ук вакытта урманчылыкларның (урман-паркларның) урман утыртмалары чикләре буйлап АЗС белән кимендә 5 метр җир өсте өслеге буенча ялкын таратмый торган материаллардан яисә сөрелгән җир полосасыннан киңлеге күздә тотылырга тиеш.

7.3.34. Авыл хуҗалыгы культуралары утыртмаларына якын җирдә АЗС урнаштырганда, алар буенча ялкын таралырга мөмкин булган авыл хуҗалыгы культуралары мәйданнары янында, утыртуга якын җирдә АЗС чикләре янында, ялкынны үз өсләре буйлап таратмый торган материаллардан ясалган, яисә киңлеге кимендә 5 метр булган җир полосасы каралган.

7.3.35. сыек ягулыкны саклау өчен җир асты резервуарлары булган АЗСтан алып мәктәпкәчә белем бирү, гомуми белем бирү оешмаларының, интернат тибындагы белем бирү оешмаларының, стационар типтагы дәвалау учреждениеләренең җир асты резервуарлары булган янгынга каршы ераклыклар кимендә 50 метр тәшкил итәргә тиеш.

7.3.36. Бина һәм корылмалар, шулай ук оешмалар һәм торак пунктлар территорияләрендә янгыннарны сүндерү өчен янгынга каршы су белән тәэмин итү чыганаклары булырга тиеш.

7.3.37. Янгынга каршы су белән тәэмин итү чыганаклары буларак табигый һәм ясалма сулыклардан, шулай ук эчке һәм тышкы суүткәргечләрдән (шул исәптән эчә торган, хуҗалык-эчә торган, хуҗалык-эчә торган, хуҗалык һәм янгынга каршы) файдаланырга мөмкин.

7.3.38. Ясалма сулыклар урнаштыру, табигый сулыклардан файдалану һәм янгынга каршы суүткәргечне урнаштыру зарурлыгы, шулай ук аларның параметрлары 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә. "Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент".

7.3.39.Янгынны сүндерү максатыннан файдаланылырга мөмкин булган елгаларга һәм сулыкларга кимендә 12 метр зурлыктагы су җыю өчен юлларны корырга кирәк.

7.3.40.Җирлекләр һәм шәһәр округлары территорияләрендә янгын саклау бүлекчәләренең дисслокациясе шәһәр җирлекләрендә һәм шәһәр округларында чакырылу урынына беренче бүлекчә килү вакыты 10 минуттан артмаска, авыл җирлекләрендә - 20 минуттан артмаска тиеш дигән шартлардан чыгып билгеләнә.

7.3.41.Янгын сүндерү автомобильләре саны Россия Федерациясе Эчке эшләр

министрлыгының Дәүләт янгынга каршы хезмәтенең Баш идарәсе тарафыннан расланган «Янгын сагы объектларын проектлау нормативлары» 101-95 НПБ буенча кабул ителә.

7.4. Гражданнар оборонасының инженер-техник чаралары һәм шәһәр төзелешен проектлаганда гадәттән тыш хәлләрне кисәтү

7.4.1. Гражданнар оборонасының инженер-техник чаралары һәм гадәттән тыш хәлләрне кисәтү түбәндәге очракларда каралырга тиеш: Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы таләпләре нигезендә Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасын әзерләү; Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләрен территориаль планлаштыру документларын әзерләү (муниципаль районнарны территориаль планлаштыру схемасы, шәһәр округларының, җирлекләрнең генераль планнары); территорияне планлаштыру документларын эшләү (территорияне планлаштыру проектлары, территорияне ызанлау проектлары, җир кишәрлекләренең шәһәр төзелеше планнары); төзелеш (техник-икътисадый нигезләү, техник-икътисадый исәпләүләр), шулай ук капиталь төзелеш объектларын төзүгә һәм реконструкцияләүгә проект документациясен әзерләүне. ә зарарлы стоклар һәм ташлаулар.

7.4.2. Җирлекнең генераль планын әзерләгәндә түбәндәгеләрне исәпкә алырга кирәк: проектлаштырганда планлаштырылган һәм торак районнарның халык саны СНиП 2.01.51-90 таләпләренә туры килергә тиеш (4 нче таблица); торак пунктның торак районнары һәм микрорайоннары (кварталлары) халкының максималь тыгызлыгы, кеше/гектар, проектлаштырганда СНиП 2.01.51-90 таләпләренә туры килергә тиеш (5 нче таблица); торак пунктның торак зоналарын төзегәндә биналарның катлары 10 каттан артмаска тиеш.

7.4.3. Территорияләрне планлаштыру документларын әзерләгәндә, шулай ук төзелгән территорияләрне үстергәндә, территорияне зоналаштыруның заманча чаралары һәм аларның икенчел зарарлау факторлары йогынтысы буенча зоналарын исәпкә алып, «сары сызыклар» планы эшләнә, шулай ук мөмкин булган аварияләр, һәлакәтләр һәм стихияле бәла-казаларның характерын һәм масштабларын, башка торак пунктлардан, шулай ук аеруча мөһим объектларны. "Сары сызыклардан" төзелешләргә кадәр аермалар мөмкин булган киң таралган зоналарны исәпкә алып билгеләнә.

7.4.4. Шәһәр округының һәм җирлекләрнең генераль планнарын әзерләгәндә территорияне планлаштыру документларын яшел утыртмалар (парклар, бакчалар, бульварлар) һәм территорияне төзүдән азат булган (сулыклар, спорт мәйданчыклары һ.б. һ.б.) күмәк территорияләргә 100 метрдан да ким булмаган киңлектәге селитеб.ны янгын сүндерү белән тәэмин итә торган бердәм системага бәйләргә кирәк.II, II, III, IIa биналары һәм корылмалары төзелгәндә, 2,5 кв.километрдан артык булмаган киңлектә утлы чыдамлылык һәм 0,25 кв.километрдан да артык булмаган йортлар Шб, IV, IVa, V дәрәҗәдәге утлы чыдамлык биналары төзелгән.

7.4.5. Яшел үсентеләр һәм территорияләр төзүдән азат булган территорияләр системасы, шулай ук торак пункт җиңелгән очракта, халыкның урманнар яисә яшел утыртмалар биләгән зоналарга ирекле чыгуын тәэмин итәргә тиеш.

7.4.6. Торак пунктларның магистраль урамнары, алар буенча торак һәм җитештерү зоналарыннан кимендә ике юнәлештә транспорт чыгу мөмкинлеген тәэмин итүне исәпкә алып, проектланырга тиеш.

7.4.7. Автобуслар, йөк һәм җиңел автомобильләре өчен, урып-җыю машиналарының җитештерү-ремонт базалары, троллейбус деполары һәм трамвай парклары өчен билгеләнгән һәм башлыча торак пунктлар кырыйларында проектлаштырырга кирәк.

Проектлаштырганда янгын сүндерү депосы биналарын урнаштыру төп янгын сүндерү машиналарының 100 процентын урнаштыруны тәэмин итәргә тиеш.

7.4.8. Ял йортлары һәм базалары, шифаханәләр, ел әйләнәсе һәм кыска вакытлы хезмәт итүче спорт һәм яшьләр лагерьлары, сәнәгать предприятиеләренең ярдәмче

хуҗалыклары, шулай ук бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача берләшмәләре, кагыйдә буларак, торак пунктлардан читтә проектланырга тиеш.

Күрсәтелгән хуҗалыклар, учреждениеләр, бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача берләшмәләре челтәрен үстерү халыкны сугыш вакытында торак пунктлардан күчерү һәм дәвалау учреждениеләрен җәелдерү өчен файдалануны исәпкә алып гамәлгә ашырылырга тиеш.

Эвакуацияләнә торган халыкны торак белән тәэмин итү бер кешегә гомуми мәйданның 2,5 кв. километры исәбеннән гамәлгә ашырыла.

7.4.9. Торак пунктларны яисә берничә торак пунктны, шулай ук аеруча мөһим объектларны туендыручы су белән тәэмин итүнең яңа проектлана һәм реконструкцияләнә торган системалары, шулай ук аеруча мөһим булган объектлар, су белән тәэмин итүнең бәйсез чыганакларына таянырга тиеш, аларның берсен җир асты сулары белән тәэмин итү күздә тотыла.

7.4.10. Баш корылмаларның суммар куәтен проектлаганда тыныч заман нормалары буенча исәпләргә кирәк. Бер төркем сафтан чыккан очракта, калган корылмаларның куәте предприятиеләрнең җитештерү-техник ихтыяҗларына авария режимы буенча су бирүне, шулай ук тыныч вакыттагы халык саны өчен тыныч вакытта бер кешегә 31 литр норма буенча хуҗалык-эчәргә кирәк булганда тәэмин итәргә тиеш.

Барлык баш корылмалар сафтан чыккан яки су белән тәэмин итү чыганаклары зарарланган очракта, халыкны эчәргә яраклы су запасының кимендә 3 тәүлеклек өлешен бер кешегә исәпләгәндә, резервуарларны проектларга кирәк.

7.4.11. Торак пунктта һәм торак пунктлардан читтә урнашкан аеруча мөһим объектларда проектлаганда, берничә мөстәкыйль суүткәргечне (коммуналь һәм сәнәгать) күздә тотарга кирәк, суны, санитария нормаларын һәм кагыйдәләрен үтәп, бер суүткәргечтән икенчесенә тапшыру мөмкинлеген күздә тотарга кирәк.

7.4.12. Янгынга каршы гидрантлар, шулай ук категорияле шәһәр яисә категорияле шәһәрдән читтә урнашкан махсус әһәмияткә ия объект суүткәргеченең зарарланган участокларын сүндерү өчен бикле урыннарны биналарны һәм корылмаларны җимергәндә төзелми торган территориягә урнаштырырга кирәк.

7.4.13. Халыкны һәм авыл хуҗалыгы хайваннарын су белән тәэмин итү өчен гамәлдә булган һәм проектлана торган шахта коелары һәм җир асты суларын алу өчен башка корылмалар аларга радиоактив явым-төшемнәр һәм тамчылы-сыек агулы матдәләр эләгүдән сакланырга тиеш.

Торак пунктларны һәм сәнәгать предприятиеләрен су белән тәэмин итү өчен гамәлдәге су җыю скважиналарының барысы да, шулай ук авыл хуҗалыгы җирләрен су белән тәэмин итү өчен, күчмә тарга су бирү юлы белән, хуҗалык ихтыяҗлары өчен кирәк булган җайланмаларга ия булырга тиеш, ә 5 литр дебитлы скважиналарга, моннан тыш, янгын сүндерү машиналары белән су алу җайланмалары булырга тиеш.

7.4.14. Торак пунктларны электр белән тәэмин итү системаларын проектлаганда аларны берничә бәйсез һәм территориаль яктан төрле туклану чыганакларыннан электр белән тәэмин итүне күздә тотарга кирәк, аларның бер өлеше мөмкин булган җимерелүләр зоналарыннан читтә урнашырга тиеш. Шул ук вакытта күрсәтелгән чыганаклар һәм аларның электр тапшыру линияләре бер-берсеннән бер үк вакытта сафтан чыгу мөмкинлеген юкка чыгара торган ераклыкта булырга тиеш. Электр белән тәэмин итү системалары электр үткәргечләрнең һава линияләре белән кыска вакытлы очышлар төзү хисабына җимерелгән объектларны урап узуга электр энергиясен транзитлаштыруны тәэмин итү мөмкинлеген исәпкә алырга тиеш.

7.3.15. Магистраль торбаүткәргечләрне (газүткәргечләрне, нефть үткәргечләрне, нефть продуктларын) тоташтыручы насос һәм ком- прессор станцияләрен проектлаучы электр белән тәэмин итү, кагыйдә буларак, мөмкин булган көчле җимерелүләр

зоналарыннан читтә урнашкан электр подстанцияләрен һәм электр подстанцияләрен электр белән тәэмин итү чыганакларыннан гамәлгә ашырылырга, кирәк очракларда автоном резерв чыганакларны проектлаштырырга тиеш.

7.4.16. ТЭЦ, подстанцияләр, бүлү җайланмалары һәм электр тапшыру линияләрен проектлауны СНиП 2.01.05-90 (5 бүлек) таләпләрен исәпкә алып гамәлгә ашырырга кирәк.

8. Инженерлык тикшеренүләренә таләпләр

8.1. Территориаль планлаштыру документларын, җирлекнең генераль планын, территорияне планлаштыру документларын тиешле инженер эзләнүләрен башкармыйча әзерләү рөхсәт ителми. Инженерлык тикшеренүләрен башкарганда СНиП 11-02-96 таләпләренә таянып эш итәргә кирәк.

8.2. Инженерлык тикшеренүләре гамәлдәге законнар таләпләренә җавап бирә торган затлар һәм оешмалар тарафыннан башкарылырга мөмкин.

8.3. Башкарылган инженер эзләнүләре материаллары Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында каралган очракларда проект документациясе һәм норматив-техник документлар таләпләренә туры килүен билгеләү өчен дәүләт экспертизасын үткәрүгә җибәрелә.

8.4. Топографик төшерүләрне башкару һәм инженер-топографик планнар төзү фондта саклана торган инженерлык эзләнүләре материалларын кулланып башкарылырга тиеш.

8.5. Россия Федерациясе Региональ үсеш министрлыгының 2010 елның 13 декабрендәге 492 номерлы боерыгы белән расланган Җирлекләрнең һәм шәһәр округларының генераль планнарын әзерләү буенча төзелгән топографик планнарның элеккеге срогы һәм проект документациясен эшләү өчен яраклы документлар ике елдан артмаска тиеш. Башка очракларда территорияне тикшерергә һәм урындагы үзгәрешләр булганда булган топографик материалларны актуальләштерүне башкарырга, аннары материалларны инженер эзләнүләре фондына тапшырырга кирәк.

8.6. Шәһәр төзелеше документларын эшләү өчен инженер-геологик тикшеренүләр шәһәр төзелеше документациясе масштабына туры килә торган инженер-геологик төшерүне җентекләп (масштабларда) башкарырга кирәк.

8.7. Территорияне инженерлык ягыннан яклау зарурлыгы, СНиП 22-02-2003 нигезләмәләрен исәпкә алып, шәһәр төзелеше документларын эшләгәндә Татарстан Республикасы территориясендә ачыкланган куркыныч геологик процессларга: оползняларга, карстуга, су басуга, ярларны эшкәртүгә, пучениегә, су басуга карата билгеләнә.

8.8. Инженерлык яклавын проектлаганда инженерлык тикшеренүләре һәм төзелеш өчен грунтларны тикшерү өлкәсендә 11-102-97, СП 11-103-97, СП 11-104-97, 11-105-97 һәм дәүләт стандартлары нигезендә проект оешмасы йөкләмәсе буенча тикшеренүләр уздырырга кирәк. Инженерлык тикшеренүләре материалларының составы, эчтәлеге һәм детальләре (масштабы) кирәкле график материалларның тиешле масштабы белән билгеләнә. Инженерлык тикшеренүләре территориядә башкарылган барлык төр эзләнү эшләрен колачлаган мәгълүматны гомумиләштерүгә нигезләнгән булырга тиеш.

8.9. Эзләү нәтиҗәләре табигать һәм техноген факторларны исәпкә алып, исәп-хисап чорына инженерлык-геологик, гидрологик һәм экологик шартларның үзгәрүен фаразлый, шулай ук геологик иминлек бусагасы буенча территорияне территориаль бәяли (районлаштыра) һәм инженерлык яклавының принципиаль юнәлешләрен сайлау буенча тәкъдимнәр булырга тиеш.

Шәһәр төзелешен проектлауның
җирле нормативларына
1 нче кушымта

ЯҢА ТӨРӘКЛӘР

Федераль законнар

1. Россия Федерациясе Конституциясе;
2. Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;
3. Россия Федерациясе Җир кодексы;
4. Россия Федерациясе Торак кодексы;
5. Рәсәй Федерациясенең су кодексы
6. Рәсәй Федерациясенеңурман кодексы;
7. Рәсәй Федерациясенеңһава кодексы;
8. Рәсәй Федерациясенең эчке су транспорты кодексы;
9. «Җир асты байлыклары турында»1992 нче елның 21 февралендәге 2395-1 номерлы Россия Федерациясе Законы;
10. «Рәсәй Федерациясенең дәүләт чиге турында»1993нче елның 1 апрелендәге 4730-1 номерлы Рәсәй Федерациясе Законы;
11. «Халыкны һәм территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау турында»1994 елның 21 декабрендәге 68-ФЗ номерлы Федераль закон;
12. «Табигый урманнар, дәвалау-савыктыру урыннары һәм курортлар турында»1995 елның 23 февралендәге 26 - ФЗ номерлы Федераль закон;
13. «Аеруча саклаулы табигать территорияләре турында»1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы Федераль закон;
14. «Хайваннар дөньясы турында»1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы Федераль закон;
15. «Өлкән яшьтәге гражданнарга һәм инвалидларга социаль хезмәт күрсәтү турында»1995 елның 2 августындагы 122-ФЗ номерлы Федераль закон;
16. «Рәсәй Федерациясендә архитектура эшчәнлеге турында»1995 елның 17 ноябрендәге 169-ФЗ номерлы Федераль закон;
17. «Экологик экспертиза турында»1995 елның 23 ноябрендәге 174-ФЗ номерлы Федераль закон;
18. «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында»1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон;
19. «Юл хәрәкәте иминлеге турында»1995 елның 10 декабрендәге 196-ФЗ номерлы Федераль закон;
20. «Халыкның радиацион куркынычсызлыгы турында»1996 елның 9 гыйнварындагы 3-ФЗ номерлы Федераль закон;
21. «Җирләү һәм саклау эше турында»1996 елның 12 декабрендәге 8-ФЗ номерлы Федераль закон;
22. «Куркыныч җитештерү объектларының сәнәгать куркынычсызлыгы турында»1997 елның 21 июлендәге 116-ФЗ номерлы Федераль закон;
23. «Географик объектлар исемнәре турында»1997 елның 18 декабрендәге 152-ФЗ номерлы Федераль закон;
24. «Гражданнарның коммерциягә карамаган бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача берләшмәләре турында»1998 елның 15 апрелендәге 66-ФЗ номерлы Федераль закон;
25. «Җитештерү һәм куллану калдыклары турында»1998 елның 24 июнендәге 89-ФЗ номерлы Федераль закон;
26. «Гражданнар оборонасы турында»1998 елның 12 декабрендәге 28-ФЗ номерлы Федераль закон;
27. «Халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге турында»1999 елның 30 мартындагы 52 - ФЗ номерлы Федераль закон;
28. «Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында»1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы Федераль закон;

29. «Атмосфера һавасын саклау турында»1999 елның 4 маендагы 96-ФЗ номерлы Федераль закон;

30. «Әйләнә-тирәлекне саклау турында»2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль закон;

31. «Табигый урман-чебен ресурслары, дәвалау урыннары һәм курортлары турында»1995 елның 23 февралендәге 26 - ФЗ номерлы Федераль закон;

32. «Рәсәй Федерациясендә туристлык эшчәнлеге нигезләре турында»1996 елның 24 ноябрендәге 132-ФЗ номерлы Федераль закон;

33. «Атмосфера һавасын саклау турында»1996 елның 4 маендагы 96-ФЗ номерлы Федераль закон;

34. «Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләрнең уңдырышлылыгын тәэмин итүне дәүләт җайга салуы турында»1998 елның 16 июлендәге 101-ФЗ номерлы Федераль закон;

35. « Рәсәй Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкәрләр) турында»2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы Федераль закон;

36. «Рәсәй Федерациясендә тимер юл транспорты турында»2003 елның 10 гыйнварындагы 17-ФЗ номерлы Федераль закон;

37. «Рәсәй Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

38. «Җир кишәрлекләрен бер категориядән икенчесенә күчерү турында»2004 елның 21 декабрендәге 172-ФЗ номерлы Федераль закон;

39. « Рәсәй Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында»2007 елның 8 ноябрендәге 257-ФЗ номерлы Федераль закон;

40. "Элемтә турында»2003 елның 7 июлендәге 126-ФЗ номерлы Федераль закон;

41. «Мәгариф турында»1992 елның 10 июлендәге 3266-1 номерлы Федераль закон;

42. «Югары һәм аннан соң-югары уку йортлары һөнәри белем турында»1996 елның 22 августындагы 125 - ФЗ номерлы Федераль закон;

43. «Техник җайга салу турында»2002 елның 27 декабрендәге 184-ФЗ номерлы Федераль закон;

44. «Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында Техник регламент»2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон;

45. "Биналарның һәм корылмаларның иминлеге турында Техник регламент»2009 елның 30 декабрендәге 384-ФЗ номерлы Федераль закон;

46. «Күчемсез мөлкәткә хокукларны һәм аның белән алыш-бирешләрне дәүләт теркәве турында»1997 елның 21 июлендәге 122-ФЗ номерлы Федераль закон;

47. «Ягулык-энергетика комплексы объектлары иминлеге турында»2011 елның 21 июлендәге 256 - ФЗ номерлы Федераль закон.

Берләшкән Милләтләр Оешмасының һәм Россия Федерациясенең башка норматив актлары

1. БМО Генераль Ассамблеясенең 2006 елның 13 декабрендәге 61/106 номерлы резолюциясе белән кабул ителгән Инвалидлар хокуклары турында Конвенция;

2. «Инвалидлар өчен уңайлы яшәү мохитен формалаштыру чаралары турында»1992 елның 2 октябрендәге 1156 номерлы Рәсәй Федерациясе Президенты Указы

3. «Рәсәй Федерациясе халыкларының аеруча кыйммәтле мәдәни мирас объектлары турында»1992 елның 30 ноябрендәге 1487 номерлы Рәсәй Федерациясе Президенты Указы;

4. «Инвалидларның социаль инфраструктура объектларына һәм мәгълүматка тоткарлыксыз үтеп керүен тәэмин итү чаралары турында»1996 елның 7 декабрендәге 1449 номерлы Рәсәй Федерациясе Хөкүмәте карары;

5. Рәсәй Федерациясе Хөкүмәтенең 2000 елның 17 февралендәге Карары № 135»Рәсәй Федерациясе Коралллы Көчләре, башка гаскәрләр, хәрби формированиеләр һәм органнар арсеналлары, базалары һәм складлары каршындагы тыю зоналарын һәм тыю зоналарын билгеләү турында Нигезләмәне раслау хакында";

6. «Газ бүлү челтәрләрен саклау кагыйдәләрен раслау турында»2000 елның 20 ноябрендәге 878 номерлы Рәсәй Федерациясе Хөкүмәте карары;

7. Рәсәй Федерациясе Хөкүмәтенең 2003 елның 30 декабрендәге карары № 794»гадәттән тыш хәлләрне кисәтү һәм бетерү буенча бердәм дәүләт системасы турындагы нигезләмәне раслау хакында";

8. Рәсәй Федерациясе Хөкүмәтенең 2006 елның 20 июнендәге карары 384»саклана торган объектлар зоналары чикләрен билгеләү һәм мондый зоналар өчен шәһәр төзелеше регламентларын Килештерү кагыйдәләрен раслау турында";

9. «Рәсәй Федерациясе халыкларының мәдәни мирасын (тарихи һәм мәдәни ядкарьләрне) саклау зоналары турындагы нигезләмәне раслау хакында»2008 елның 26 апрелендәге 315 номерлы Рәсәй Федерациясе Хөкүмәте карары;

10. Рәсәй Федерациясе Хөкүмәтенең 2010 елның 24 октябрендәге карары № 754 " халыкның сәүдә объектлары мәйданы белән минималь тәэмин ителеш нормативларын билгеләү Кагыйдәләрен раслау турында»;

11. Рәсәй Федерациясе Хөкүмәтенең 2006 елның 13 февралендәге Карары Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «капиталь төзелеш объектын инженер - техник тәэмин итү челтәрләренә тоташтыруның техник шартларын билгеләү һәм бирү кагыйдәләрен һәм капиталь төзелеш объектын инженер-техник тәэмин итү челтәрләренә тоташтыру кагыйдәләрен раслау турында»2007 ел, 8 нче июнь, 83 нче номерлы карары; 12. "Эчке су транспорты объектлары иминлеге турында техник регламентны раслау хакында»2010 елның 12 августындагы 623 номерлы Рәсәй Федерациясе Хөкүмәте карары;

13. Рәсәй Федерациясе Хөкүмәтенең 2010 елның 15 июлендәге карары "Тимер юл хәрәкәте составының куркынычсызлыгы турында техник регламентны раслау хакында»;

14. Рәсәй Федерациясе Хөкүмәтенең 2010 елның 15 июлендәге карары "Тимер юл транспорты инфраструктурасы иминлеге турында техник регламентны раслау хакында»;

15. Рәсәй Федерациясе Хөкүмәтенең 2010 елның 15 июлендәге карары 533 раслау Турында «техник регламент турында куркынычсызлык югары тизлекле тимер юл транспорты»;

16. «Янгынга каршы режим турында»Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2012 елның 25 апрелендәге 390 номерлы карары;

17. Тыныч һәм сугыш вакытында гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычы турында яисә барлыкка килү турында халыкка үз вакытында хәбәр итүне тәэмин итү чаралары турында Рәсәй Федерациясе Хөкүмәтенең 2003 елның 25 октябрендәге 1554-р номерлы күрсәтмәсе;

18. «Стандартлаштыруның милли системасын үстерү концепциясе турында»2000 елның 28 февралендәге 266-р номерлы Рәсәй Федерациясе Хөкүмәте боерыгы;

19. "2020 елга кадәр чорга Россия Федерациясенең озак сроклы социаль-икътисадый үсеше концепциясе турында»2008 елның 17 ноябрендәге 1662-р номерлы Рәсәй Федерациясе Хөкүмәте күрсәтмәсе;

20. «Биналар һәм корылмаларның иминлеге турында Техник регламент " Федераль закон таләпләрен үтәү мәҗбүри нигездә тәэмин ителә торган Илкүләм стандартлар һәм кагыйдәләр җыелмасы (мондый стандартларның һәм кагыйдәләрнең бер өлеше) исемлеге турында»2010 елның 21 июнендәге 1047-р номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте боерыгы;

21. "Биналарны һәм корылмаларны проектлаганда, төзегәндә һәм реконструкцияләгәндә картлар һәм инвалидларның тормыш-көнкүрешен тәэмин итү

буенча өстәмә чаралар турында»1994 елның 11 ноябрендәге 18-27/1-4403-15 номерлы Рәсәй Федерациясе Төзелеш министрлыгы һәм Рәсәй Федерациясе халыкны социаль яклау министрлыгының карары;

22. Рәсәй Федерациясе Гражданнар оборонасы, гадәттән тыш хәлләр һәм табигый бәла - казалар нәтиҗәләрен бетерү министрлыгының 2006 елның 25 июлендәге 422 номерлы, Рәсәй Федерациясе Мәгълүмат технологияләре һәм элемтә министрлыгының 90 номерлы, Россия Федерациясе Мәдәният һәм массакүләм коммуникацияләр министрлыгының 376 номерлы боерыгы;

23. «Хуҗалык эшчәнлеген һәм башка төр эшчәнлекне экологик нигезләү буенча Инструкцияне раслау турында «1995 елның 29 декабрендәге 539 номерлы Рәсәй Федерациясе Табигый байлыклар һәм экология министрлыгы боерыгы;

24. Рәсәй Федерациясе Табигый байлыклар һәм экология министрлыгының 2010 елның 3 мартындагы 59 номерлы боерыгы «җир асты байлыкларыннан файдалану буенча федераль агентлык тарафыннан алда торган төзелеш участогы астында файдалы казылмалар булмау турында бәяләмәләр бирү һәм файдалы казылма ятмалары ятмалары мәйданнарын төзүне гамәлгә ашыруга рөхсәт бирү, шулай ук аларны яткан урыннарда урнаштыру буенча дәүләт хезмәте күрсәтүнең административ регламентын раслау турында җир асты корылмалары»;

25. "Капиталь төзелеш объектына проект документларын эшләү өчен махсус техник шартлар эшләү һәм килештерү тәртибе»Рәсәй Федерациясе региональ үсеш министрлыгының 2008 елның 1 апрелендәге 36 номерлы боерыгы;

26. Рәсәй Федерациясе Гражданнар оборонасы, гадәттән тыш хәлләр һәм табигый бәла - казалар нәтиҗәләрен бетерү министрлыгы, Рәсәй Федерациясе Мәгълүмати технологияләр һәм элемтә министрлыгы һәм Рәсәй Федерациясе Мәдәният һәм массакүләм коммуникацияләр министрлыгының «халыкка хәбәр итү системалары турында Нигезләмәне раслау хакында»2006 елның 25 июлендәге 422/90/376 номерлы боерыгы;

27. Рәсәй Федерациясе Төзелеш Министрлыгының 1995 елның 29 декабрендәге 167-139 номерлы боерыгы "Торак пунктларны инженерлык яклавы корылмаларыннан файдалану кагыйдәләре

РӘСӘЙ ФЕДЕРАЦИЯСЕНЕҢ ДӘҮЛӘТ СТАНДАРТЛАРЫ (ГОСТ)

1. ГОСТ 17.0.01-76* «Табигатьне саклау һәм табигый ресурслардан файдалануны яхшырту өлкәсендә стандартлар системасы. Төп нигезләмәләр»;

2. ГОСТ 17.1.04-80 «Табигатьне саклау. Гидросфера. Җир асты суларын судан файдалану максатлары буенча классификацияләү»;

3. ГОСТ 17.1.3.06-82 «Табигатьне саклау. Гидросфера. Җир асты суларын саклауга гомуми таләпләр»;

4. ГОСТ 17.1.3.13-86 «Табигатьне саклау. Гидросфера. Өслек суларын пычратудан саклауга гомуми таләпләр»;

5. ГОСТ 17.1.5.02-80 «Табигатьне саклау. Гидросфера. Су объектларын рекреацияләү зоналарына гигиеник таләпләр»;

6. ГОСТ 17.5.3.01-78 * " Табигатьне саклау. Җир. Шәһәрләрнең яшел зоналары составы һәм күләме»;

7. ГОСТ 17.5.3.02-90 «Табигатьне саклау. Җир. Дәүләт урман фонды җирләрендә тимер һәм автомобиль - автомобиль юллары буенда урманнарны саклау полосаларын бүлеп бирү нормалары»;

8. ГОСТ 17.53.03-80 «Табигатьне саклау. Җир. Гидроле-сомелиорациягә карата гомуми таләпләр» ;

9. ГОСТ 17.5.3.04-83 * " Табигатьне саклау. Җир. Җирләрне рекультивацияләүгә карата

гомуми таләпләр»;
10. ГОСТ 17.6.3.01-78 * " Табигатьне саклау. Флора. Саклау һәм рациональ файдалану - урманнарны, яшел зоналарны куллану. Гомуми таләпләр»;
11. ГОСТ 9238-83 «Колея 1520 (1524) мм тимер юлларның төзелмәләрен һәм хәрәкәт составын якынайту габаритлары»;
12. ГОСТ 9720-76 «Колея 750 мм тимер юлларының төзелмәләрен һәм хәрәкәт составын якынайту габаритлары»;
13. ГОСТ 20444-85 «Тавыш. Транспорт агымнары. Ысуллары үлчәү шумовой характеристикасы»;
14. ГОСТ 22283-88 «Тавыш авиация. Торак төзелеше территориясендә тавыш бирүнең рөхсәт ителгән дәрәҗәләре һәм аны үлчәү методлары»;
15. ГОСТ 23337-78* «Тавыш. Селитет территориясендә һәм торак һәм җәмәгать биналары биналарында тавышны үлчәү методлары»;
16. ГОСТ 2761-84* " Үзәкләштерелгән хуҗалык-эчәр су белән тәэмин итү чыганаклары. Гигиена, техник таләпләр һәм сайлау кагыйдәләре»;
17. "Гадәттән тыш хәлләрдә иминлек. Мониторинг һәм фаразлау»;
18. ГОСТ 25772-83 «Баскычлар, балконнар һәм түбәләр корыч коймалар. Гомуми техник шартлар»;
19. ГОСТ Р 50681-2010 “Туристик хезмәтләр. Туристик хезмәтләрне проектлау»;
20. ГОСТ Р 52108-2003 «Ресурсларны саклау. Калдыклар белән эш итү. Төп нигезләмәләр»;
21. "Халыкка социаль хезмәт күрсәтү. Социаль хезмәтләрнең сыйфаты. Гомуми нигезләмәләр»;
22. ГОСТ Р 52282-2004 «Юл хәрәкәтен оештыруның техник чаралары. Светофорлар юл. Типы һәм төп параметрлары. Гомуми техник таләпләр. Сынаулар алымнары»;
23. ГОСТ Р 52289-2004* " Юл хәрәкәтен оештыруның техник чаралары. Юл билгеләрен, тамгаларын, светофорларны, юл коймаларын һәм юнәлешле җайланмаларны куллану кагыйдәләре»;
24. ГОСТ Р 52766-2007 «Гомуми файдаланудагы автомобиль юллары. Төзекләндерү элементлары. Гомуми таләпләр»;
25. ГОСТ Р 54954-2012 " Ярашлылыкны бәяләү. Күчемсез милек объектларына экологик таләпләр».

Төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре (СНиП)

1. СНиП II-11-77* «Гражданнар оборонасының саклау корылмалары»;
2. СНиП II-35-76* «Котельные җайланмалары»;
3. СНиП II-58-75 «Җылылык электростанцияләре»;
4. СНиП II-89-80 «Сәнәгать предприятиеләренең генераль планнары»;
5. СНиП III-10-75 «Территорияне төзекләндерү»;
6. СНиП 1.05.03.-83 «Комплекслы төзелешне исәпкә алып, торак төзелешендә эш нормалары»;;
7. СНиП 21-01-97* " Биналарның һәм корылмаларның янгын куркынычсызлыгы»;
8. СНиП 2.01.05-85 “Кркынычлык буенча объектлар категорияләре";
9. СНиП 2.01.09-91 “Эшкәртелә торган территорияләрдә һәм утырту грунтларында биналар һәм корылмалар";
10. СНиП 2.01.28-85 «Агулы сәнәгать калдыкларын зарарсызландыру һәм күмү полигоннары. Проектлау буенча төп нигезләмәләр»;
11. СНиП 2.01.51-90 «Гражданнар оборонасының инженер-техник чаралары»;
12. СНиП 2.04.01-85* " Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация»;
13. СНиП 2.04.02-84* «Су Белән Тәэмин Итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;
14. СНиП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;
15. СНиП 2.05.02-85* " Автомобиль юллары»;

16. СНиП 2.05.03-84* «Күперләр һәм торбалар»;
17. СНиП 2.05.06-85* " Магистраль торбаүткәргечләр»;
18. СНиП 2.05.07-91* " Сәнәгать транспорты»;
19. СНиП 2.05.09-90 " Трамвай һәм троллейбус линияләре»;
20. СНиП 2.05.11-83 " Колхозларда, совхозларда һәм башка авыл хуҗалыгы предприятиеләрендә һәм оешмаларында Хуҗалык эчендәге автомобиль юллары»;
21. СНиП 2.05.13-90 "Шәһәр һәм башка торак пунктлар территорияләрендә салына торган нефть продуктлары";

205

22. СНиП 2.06.04-82* «Гидротехник корылмаларга (дулкынлы, бозлы һәм суднолардан) йөкләнеш һәм йогынты ясау»;
23. СНиП 2.06.05-84* «Грунт материалларыннан плотиналар»;
24. СНиП 2.06.07-87«Терәк диварлар, суднолар йөрү шлюзлары, Балык үткәрү һәм балык саклау корылмалары";
25. СНиП 2.06.15-85 «Территорияне су басудан һәм су астыннан инженерлык яклавы»;
26. СНиП 2.09.04-87* " Административ һәм көнкүреш биналары»;
27. СНиП 2.10.02-84 «Авыл хуҗалыгы продукциясен саклау һәм эшкәртү өчен биналар һәм корылмалары»;
28. СНиП 2.10.03-84"Терлекчелек, кошчылык һәм җәнлекчелек биналары һәм биналары»;
29. СНиП 2.10.05-85 «Ашлык саклау һәм эшкәртү предприятиеләре, биналары һәм корылмалары»;
30. СНиП 2.11.03-93 «Нефть һәм нефть продуктлары складлары. Янгынга каршы нормалар»;
31. СНиП 11 -02-96 « Төзелеш өчен инженерлык эзләнүләре. Төп яңалыклар»;
32. СНиП 11 -04-2003 " Шәһәр төзелеше документларын эшләү, килештерү, экс - экспертиза һәм раслау тәртибе турында Инструкция»;
33. СНиП 21-01-97* «Биналарның һәм корылмаларның янгын куркынычсызлыгы»;
34. СНиП 21 -02-99* «Автомобиль кую урыннары»;
35.СНиП 22-02-2003 «Куркыныч геологик процесслардан территорияләрне, биналарны һәм корылмаларны инженерлык ягыннан яклау. Төп нигезләмәләр»;
36. СНиП 23-01-99* «Төзелеш климатологиясе»;
37. СНиП 23-02-2003 « Биналарны җылылык белән саклау»;
38. СНиП 23-03-2003 « Яклау нче тавыш та керми»;
39. СНиП 23-05-95* «Табигый һәм ясалма яктырту»;
40. СНиП 30-02-97 «Бакчачылык берләшмәләре территорияләрен, биналар һәм корылмалар төзү һәм планлаштыру»;
41. СНиП 31-01-2003 «Күп фатирлы торак биналар»;
42. СНиП 31-02-2001 «Бер фатирлы йортлар»;
43. СНиП 31-03-2001 «Җитештерү биналары»;
44. СНиП 31-04-2001 « Склад биналары»;
45. СНиП 31-05-2003 « Административ билгеләнештәге иҗтимагый биналар»;
46. СНиП 31-06-2009 « Иҗтимагый биналар һәм корылмалар»;
47. СНиП 32-01-95 «Тимер юл колеялары 1 520 мм»;
48. СНиП 32-03-96 «Аэродромы»;
49. СНиП 32-04-97 «Тимер юл һәм автомобиль юллары тоннельләре»;
50. СНиП 33-01-2003 «Гидротехник корылмалар. Төп нигезләмәләр»;
51. СНиП 34-02-99 « Җир асты газ, нефть һәм азык-төлек саклагычлары»;
52. СНиП 35-01-2001 « Биналар һәм корылмаларның халыкның аз хәрәкәтләнүче

төркемнәре өчен үтемлелеге»;

53. СНиП 41-01-2003 « Җылылык, вентиляция һәм кондиционерлау»;
54. СНиП 41-02-2003 «Җылылык челтәрләре»;
55. СНиП 42-01-2002 «Газ бүлү системалары».

Кулланма

1. СНиП II өчен кулланма-60-75* «Шәһәрләрдә һәм башка торак пунктларда җиңел автомобильләргә техник хезмәт күрсәтү предприятиеләрен, гаражларны һәм предприятиеләрен урнаштыру буенча кулланма". Киев НИИП шәһәр төзелеше, 1983 ел;
2. «Вокзалларны проектлау буенча кулланма»СНиП II-85-80 өчен кулланма. Шәһәр төзелеше Үзәге, 1983 ел;
3. «Агулы сәнәгать калдыкларын зарарсызландыру һәм күмү полигоннарын проектлау буенча кулланма " СНиПка 2.01.28-85 буенча кулланма. СССР Дәүләт төзелеше, 1984 ел;
4. СНиПка кулланма -2.07.01-89* «Шәһәр һәм авыл җирлекләрен су белән тәэмин итү һәм канализация буенча кулланма. Инженерлык җиһазларының ЦНИИЭП" ҖЧҖ, 1990 ел.

Проектлау һәм төзелеш буенча кагыйдәләр җыелмасы

1. СП 1.13130.2009 «Янгынга каршы саклау системасы. Эвакуация юллары һәм чыгу юллары»;
2. СП 11-102-97 «Төзелеш өчен инженер-экологик эзләнүләр»;
3. СП 11-103-97 «Төзелеш өчен инженер-Гидрометеорология эзләнүләре»;
4. СП 11-106-97 / «Гражданнарның бакчачылык (дача) берләшмәләре территорияләрен төзүгә проект-планлаштыру документларын эшләү, килештерү, раслау»;
5. СП 11-107-98 «Гражданнар оборонасының инженер - техник чаралары. Гадәттән тыш хәлләрне һәм төзелеш проектларын кисәтү буенча чаралар»;
6. «Гражданнар оборонасының инженер - техник чаралары. Шәһәр һәм авыл җирлекләре, башка муниципаль берәмлекләр территорияләре өчен гадәттән тыш хәлләрне һәм шәһәр төзелеше документларын кисәтү буенча чаралар»;
7. «Азкатлы торак төзелеше территорияләрен планлаштыру һәм төзү » 30-102-99 СП;
8. «Православие храмнары биналарын, корылмаларын һәм ком - комплексларын проектлау һәм төзү»31-103-99 СП;
9. СП 31-102-99 «Инвалидлар һәм башка аз хәрәкәтләнүче кешеләр өчен җәмәгать биналарыннан һәм корылмаларыннан файдалану таләпләре»;
10. СП 31-107-2004 «Күпфатирлы торак биналарның архитектура-планлаштыру чишелешләре»;
11. СП 31-110-2003 «Торак һәм иҗтимагый биналарның электр җайланмаларын проектлау һәм монтажлау»
12. СП 31-112-2004(1), Физкультура-спорт заллары. 1 өлеш;
13. 31-112-2004(2) - Физкультура-спорт заллары. 2 өлеш;
14. 31-112-2004(3) - Физкультура-спорт заллары. 3 өлеш. Ябык ишекләр-ышанычлы ареналар»;
15. СП 31-113-2004 «Йөзү өчен бассейннар»;
16. СП 33-101-2003 «Төп исәп - хисап гидрологик характеристикаларын билгеләү»;
17. СП 34-106-98 «Җир асты газ, нефть һәм аларны эшкәртү продуктлары саклагычлары»;
18. СП 35-101-2001 «Халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен һәркем файдалана алырлык булуын исәпкә алып биналарны һәм корылмаларны проектлаштыру.

Гомуми нигезләмәләр»;

19. СП 35-102-2001 «Инвалидларга уңайлы торак мохит»;
20. СП 35-103-2001 «Аз - бильле килүчеләр өчен мөмкин булган җәмәгать биналары һәм корылмалары»;
21. СП 35-105-2002 «Инвалидлар һәм халыкның башка аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен үтемлелекне исәпкә алып, шәһәр төзелешен реконструкцияләү»;
22. СП 35-106-2003 «Социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү һәм урнаштыру»;
23. СП 35-107-2003 «Билгеле яшәү урыны булмаган затларны вакытлыча тору учреждениеләре биналары";
24. СП 35-116-2006 «Мөмкинлекләре чикләнгән балалар һәм яшүсмерләр өчен тернәкләндерү үзәкләре»;
25. СП 35-112-2005 «Интернат-йортлар»;
26. СП 35-117-2006 «Инвалид балалар өчен интернат-йортлар»;
27. СП 4.13130.2008 «Янгынга каршы саклау системалары. Янгын саклау объектларында янгын чыгу очракларын чикләү. Күләмле-планлаштыру һәм конструктив карарларга таләпләр»;
28. СП 411-04-2000 «Җылылык белән тәэмин итүнең автоном чыганакларын проектлау»;
29. СП 41-08-2004«Газ ягулыгында җылылык - генераторлы торак биналарны фатир саен җылылык белән тәэмин итү";
30. СП 42.13330.2011 СНиП 2.07.01-89* «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү»;
31. СП 42-101-2003 «Металл һәм полиэтилен торбалардан газ бүлү системаларын проектлау һәм төзү буенча гомуми нигезләмәләр».

Төзелеш нормалары (СН)

1. СН 441-72* « Предприятиеләр, биналар һәм корылмалар мәйданчыклары һәм участоклары коймаларын проектлаштыру буенча күрсәтмәләр»;
2. № 452-73 « Магистраль торбаүткәргечләр өчен җир бүлеп бирү нормалары»;
3. № 455-73 « Балык хуҗалыгы предприятиеләре өчен җир бүлеп бирү нормалары»;
4. № 456-73 « Магистраль суүткәргечләр һәм канализация коллекторлары өчен җир бүлеп бирү нормалары»;

1. С 457-74 “Аэропортлар өчен җир бүлеп бирү нормалары”;
2. № 461-74 “Элемтә линияләре өчен җир бүлеп бирү нормалары”;
3. № 467-74 “Автомобиль юллары өчен җир бүлеп бирү нормалары”.

Дәүләт идарә тармагы төзелеш нормалары (ВСН)

1. ВСН 01-89 « Автомобильләргә хезмәт күрсәтү предприятиеләре»;
2. № 33-2. 2. 12-87 «Мелиорация системалары һәм корылмалары. Насос станцияләре. Проектлау нормалары»;
3. ВСН 60-89 «Торак һәм иҗтимагый биналарның инженерлык җиһазларын элемтә, сигнализация һәм диспетчерлаштыру җайланмалары. Проектлау нормалары»;
4. 61-89(р) «Торак йортларны реконструкцияләү һәм капиталь ремонтлау. Проектлау нормалары»;
5. ВСН 62-91* "Гомуми белем бирү мохитен инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәрен исәпкә алып проектлау".

Тармак нормалары

ОДН 218.012-99 «Магистраль автомобиль юлларында урнашкан күпер корылмаларында киртәләү җайланмаларына карата гомуми техник таләпләр»;

ОСН № 3.02.01-97 «Торак - коммуналь юллар өчен җирләрне проектлау нормалары һәм кагыйдәләре»;

ОСН АПК 2.10.14.01-04 «Терлекчелек, җәнлекчелек һәм кошчылык предприятиеләре һәм авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге башка объектлар өчен административ, көнкүреш биналарын һәм бүлмәләрне проектлау нормалары»;

ОСТ 218.1.002-2003 "Автомобиль юлларында автобус тукталышлары. Гомуми техник шартлар»;

Халык китапханәсе эшчәнлегенең 2008 елның 22 маенда Рәсәй китапханәләр ассоциациясе Конференциясе тарафыннан кабул ителгән модель стандарты.

Санитар кагыйдәләр һәм нормалар (СанПиН)

1. СанПин 1.2584-10 «Пестицидлар һәм агрохимикатларны куллану, саклау, ташу, сату, куллану, зарарсызландыру һәм утильләштерү процессларының куркынычсызлыгына гигиеник таләпләр»;
2. СанПин 2.1.2882-11 «Зиратларны, зиратларны, биналарны һәм каберлекләрне карап тотуга гигиеник таләпләр»;
3. СанПиН 2.1.2.1188-03 «Йөзү бассейннары. Су корылмасына, эксплуатациясенә һәм сыйфатына гигиеник таләпләр. Сыйфат контроле»;
4. СанПиН 2.1.2.1331-03 «Аквапаркларның су корылышына, эксплуатациясенә һәм сыйфатына гигиеник таләпләр»;
5. СанПиН 2.1.2645-10 «Торак биналарда һәм биналарда яшәү шартларына карата санитар-эпидемиологик таләпләр»;
6. СанПиН 2.1.3.2630-10 «Медицина эшчәнлеген башкаручы оешмаларга карата санитар-эпидемиологик таләпләр";
7.СанПиН 2.1.4.1074-01 «Эчәргә яраклы су. Үзәкләштерелгән эчә торган су белән тәэмин итүнең сыйфатына гигиеник таләпләр. Сыйфат контроле»;
8. СанПин 2.1.4.1110-02 «Су белән тәэмин итү чыганакларын һәм эчәргә яраклы суларны санитар саклау зоналары";
9. СанПиН 2.1.4.1175-02 «Су сыйфатына карата гигиеник таләпләр. Чыганакларны санитар саклау»;
10. СанПиН 2.1.5.980-00 «Өслектәге слыкрарны саклауга гигиеник таләпләр»;
11. СанПиН 2.1.6.1032-01 «Сыйфатны тәэмин итүгә гигиеник таләпләр, торак пунктларның атмосфера һавасы";
12. СанПиН 2.1.7.2790-10 “Медицина калдыклары белән эш итүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр";
13. СанПиН 2.1.7.1287-03 «Туфрак сыйфатына карата санитар-эпидемиологик таләпләр»;
14. СанПиН 2.1.7.197-07 «Туфрак сыйфатына карата санитар-эпидемиологик таләпләр. Үзгәртү № 1 к СанПиН 2.1.7.1287-03»;
15. СанПиН 2.1.7.1322-03 «Калдыкларны урнаштыру һәм зарарсызландыру буенча гигиена таләпләре";
16. СанПиН 2.1.8/2.2.4.1190-03 "Коры җирдә хәрәкәтле радиоэлемтә чараларын урнаштыруга һәм эксплуатацияләүгә карата гигиеник таләпләр»;
17. СанПиН 2.1.8/2.2.4.1383-03 “Тапшыручы радиотехник объектларны урнаштыру һәм эксплуатацияләүгә гигиена таләпләре”;
18. СанПиН 2.1.8/2.2.4.2302-07 “Тапшыручы радиотехник объектларны урнаштыру һәм эксплуатацияләүгә карата гигиена таләпләре. СанПиН га 1 нче номерлы үзгәрешләр 2.1.8/2.2.4.1383-03” ;

19. СанПиН 2.2.1/2.1.1.1076-01 “Торак һәм иҗтимагый биналар һәм территорияләрнең инсоляциясенә һәм кояштан саклау буенча гигиеник таләпләр»;

20. СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 "Санитар - саклау зоналары һәм предприятиеләрнең санитар классификациясе, корылмаларны һәм башка объектларны сертификацияләү» (2010 ел);

21. СанПиН 2.2.1/2.1.1.2361-08 «Санитар-эпидемиологик кагыйдәләргә һәм нормаларга карата 1 нче номерлы үзгәрешләр «Санитар - саклау зоналары һәм предприятиеләрне, корылмаларны һәм башка объектларны санитар классификацияләү". Яңа редакция»;

22. СанПиН 2.2.1/2.1.1.2555-09 «Үзгәртү № 2 СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 "Предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар-саклау зоналары һәм санитар классификациясе. Яңа редакция»;

23. СанПиН 2.2.1/2.1.1.2739-10 № 3 СанПиНга үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү 2.2.1/2.1.1.1200-03 «Предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар-саклау зоналары һәм санитар классификациясе. Яңа редакция»;

24. СанПиН 2.2.1/2.1.1.1278-03 “Торак һәм җәмәгать биналарын табигый, ясалма һәм заманча яктырту буенча гигиена таләпләре”;

25. СанПиН 2.2.4.1191-03 «Җитештерү шартларында электромагнит кырлар»;

26. СанПин 2.3.6.1079-01 “Җәмәгать туклануын оештыру, аларда азык-төлек продуктлары һәм азык-төлек чималын әзерләү һәм оборонага сәләтлелек буенча санитар-эпидемиологик таләпләр”;

27. СанПин 2.4.121 - 03 «Социаль реабилитациягә мохтаҗ балигъ булмаган балалар өчен махсус учреждениеләрне урнаштыруга, карап тотуга, җиһазлауга һәм эш режимына гигиеник таләпләр»;

28. СанПин 2.4.1.2660-10 “Мәктәпкәчә оешмаларда эш режимын булдыруга, карап тотуга һәм оештыруга карата санитар-эпидемиологик таләпләр";

29. СанПин 2.4.2.1178-02 «Гомуми белем бирү учреждениеләрендә уку шартларына гигиеник таләпләр»;

30. 2.4.3.1186-03 «Башлангыч һөнәри белем бирү учреждениеләрендә укыту-җитештерү процессын оештыруга карата санитар - эпидемиологик таләпләр» СанПин 2.4.3.1186-03;

31. 2.4.4.1204-03 «Шәһәр читендәге стационар ял учреждениеләренең эш режимын булдыруга, карап тотуга һәм оештыруга карата санитар-эпидемиология таләпләре" СанПин 2.4.4.1204-03;

32. СанПин 2.4.4.1251-03 “Балаларга өстәмә белем бирү учреждениеләренә (мәктәптән тыш учреждениеләр) карата санитар-эпидемиологик таләпләр";

33. СанПин 2.6.1.2523-09 (РРБ-99/2009) "Радиацион куркынычсызлык нормалары”;

34. СанПин 2971-84 "Сәнәгать ешлыгының алмаш тогының электр тапшыргычының һава линияләре төзелә торган электр кырыннан халыкны яклау буенча санитар нормалар һәм кагыйдәләр”;

35. СанПин 3907-85 «Сусаклагычларны проектлау, төзү һәм эксплуатацияләү буенча санитар кагыйдәләр»;

36. СанПин 4060-85 «Дәвалау пляжлары. Төзелеш, җиһазау һәм эксплуатацияләү санитария кагыйдәләре»;

37. СанПин 2.4.2843-11 “Балалар шифаханәләрен төзүгә, карап тотуга һәм аларның эшен оештыруга карата санитар-эпидемиологик таләпләр”;

38. СанПиН 42-128-4690-88 «Торак урыннар территорияләрен карап тоту буенча санитар кагыйдәләр»;

39. СанПиН 983-72 "Җәмәгать җыештыру җайланмаларын урнаштыру һәм карап тоту буенча санитар кагыйдәләр".

Санитар нормалар (СН)

1. К 2.2.4/2.1.8.562-96 “Эш урыннарында, торак, җәмәгать биналарында һәм торак төзелеше территориясендә шау - шу";
2. К 2.2.4/2.1.8.566-96 “Җитештерү вибрациясе, торак һәм җәмәгать биналарында вибрация. Санитар нормалар”.

Санитар кагыйдәләр (АҖ)

1. СП 2.1.5.1059-01 “Җир асты суларын пычрактан саклауга гигиеник таләпләр”;
2. СП 2.1.7.1038-01 " Каты коммуналь калдыклар өчен полигоннарны төзүгә һәм карап тотуга гигиеник таләпләр»;
3. СП 2.1.7.1386-03 " Итештерү һәм куллану токсинлы калдыкларының куркынычлылык классын билгеләү буенча санитар кагыйдәләр»;
4. СП 2.2.1312-03 " Яңа төзелә һәм реконструкцияләнә торган сәнәгать предприятиеләрен проектлау буенча гигиена таләпләре»;
5. СП 2.3.6.1066-01 " Сәүдәне оештыруга һәм аларда азык-төлек чималы һәм азык-төлек продуктлары әйләнешенә карата санитар-эпидемиологик таләпләр»;
6. СП 2.3.6.1079-01 " Җәмәгать туклануы оешмаларына азык-төлек продуктлары һәм азык-төлек чималын әзерләү һәм әйләнешкә салу буенча санитар-эпидемиологик таләпләр»;
7. СанПиН 2.4.4.2599-10. "Каникуллар чорында балаларның көндезге торуы булган сәламәтләндерү учреждениеләрендә тәртип урнаштыруга, карап тотуга һәм режимны оештыруга гигиеник таләпләр. Санитар-эпидемиологик кагыйдәләр һәм нормативлар»;
8. СП 2.4.990-00 " Ятим балалар һәм ата-ана тәрбиясеннән мәхрүм калган балалар өчен балалар йортларында һәм интернат мәктәпләрдә эш режимын урнаштыруга, карап тотуга, оештыруга карата гигиена таләпләре»;
9. СП 2.6.1.2612-10 " Радиацион иминлекне тәэмин итүнең төп санитар кагыйдәләре (ОСПОРБ-99/2010)»;
10. СП 1567-76 " Физик культура һәм спорт буенча шөгыльләнү урыннарын урнаштыру һәм карап тоту буенча санитар кагыйдәләр»;
11. СП 4076-86 «Физик һәм акыл үсешендә кимчелекләре булган балалар өчен махсус гомуми белем бирү мәктәп-интернатларын урнаштыру, җиһазлау, карап тоту һәм режимының санитар кагыйдәләре».

Гигиена нормалары (ГН)

1. ГН 2.1.5.1315-03 «Хуҗалык-эчәргә яраклы һәм мәдәни-көнкүреш суларыннан файдаланудагы су объектларында химик матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК)»ГН 2.1.5.1315 - 03;
2. ГН 2.1.5.2280-07 «Хуҗалык-эчәргә яраклы һәм мәдәни-көнкүреш суларыннан файдаланудагы су объектларында химик матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК). 2.1.5.1315-03 номерлы Татарстан Республикасы Законына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында;
3. ГН 2.1.5.2307-07 «Хуҗалык-эчә торган һәм мәдәни-көнкүреш суларыннан файдаланудагы су объектларында химик матдәләрнең (бер) рөхсәт ителгән дәрәҗәләре»ГН 2.1.5.2307 - 07;
4. ГН 2.1.5.2312-08 «Хуҗалык-эчә торган һәм мәдәни-көнкүреш суларыннан файдаланудагы су объектларында химик матдәләрнең (бер) рөхсәт ителгән дәрәҗәләре. ГН

2.1.5.2307-07.;

5. ГН 2.1.5.2415-08 «Хуҗалык-эчәргә яраклы һәм мәдәни-көнкүреш суларыннан файдаланудагы су объектларында химик матдәләрнең (бер) рөхсәт ителгән дәрәҗәләре. Г. 2.1.5.2307-07.;

6. ГН 2.1.6.1338-03 «Торак урыннарның атмосфера һавасында пычраткыч матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе»;

7. ГК 2.1.6.1765-03 «Торак пунктларның атмосфера һавасындагы пычраткыч матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе. Өстәмә 1 ГН 2.1.6.1338-03»;

8. ГК 2.1.6.1983-05 «Торак пунктларның атмосфера һавасында пычраткыч матдәләрнең рөхсәт ителгән чик концентрациясе. 2.1.6.1338-03 ГК 2 нче өстәмәләр һәм үзгәрешләр;

9. ГК 2.1.6.1985-06 «Торак пунктларның атмосфера һавасында пычраткыч матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе. Өстәмә: ГН 2.1.6.1338 - 03.;

10. ГН 2.1.6.2326-08 «Торак пунктларның атмосфера һавасында пычратучы матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК). ГН 2.1.6.1338-03 ГК 4 өстәмә.;

11. ГН 2.1.6.2416-08 «Торак пунктларның атмосфера һавасында пычратучы матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК). 5 ГК 2.1.6.1338-03 өстәмә.;

12. ГН 2.1.6.2450 - 09 «Торак пунктларның атмосфера һавасында пычратучы матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК). Өстәмә: ГН 2.1.6.1338-03.;

13. ГН 2.1.6.2498 - 09 «Торак пунктларның атмосфера һавасында пычратучы матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК). Өстәмә: ГН 2.1.6.1338-03.;

14. ГН 2.1.6.604-10 «Торак пунктларның атмосфера һавасында пычратучы матдәләрнең рөхсәт ителгән иң чик концентрациясе (ПДК). Өстәмә: ГН 2.1.6.1338-03»;

15. ГН 2.1.6.29-07 "Торак урыннарның атмосфера һавасында пычраткыч матдәләрнең (аяк киеме) йогынтысының якынча куркынычсыз дәрәҗәсе»;

16. ГН 2.1.6.2328-08 «Торак урыннарның атмосфера һавасында пычраткыч матдәләрнең (аяк киеме) якынча куркынычсыз дәрәҗәләре. № 1 ГН 2.1.6.29-07»;

17. ГТ 2.1.6.2414-08 «Торак пунктларның атмосфера һавасындагы пычраткыч матдәләрнең (аяк киеме) йогынтысының якынча куркынычсыз дәрәҗәсе. ГН 2.1.6.2309-07.;

18. ГН 2.1.6.2451-09 «Торак урыннарның атмосфера һавасында пычраткыч матдәләрнең (аяк киеме) якынча куркынычсыз дәрәҗәләре. ГН 2.1.6.29-07.;

19. ГН 2.1.6.2505-09 «Торак урыннарның атмосфера һавасында пычраткыч матдәләрнең (аяк киеме) якынча куркынычсыз дәрәҗәләре. 2.1.6.309-07 ГК 4 нче өстәмәләр һәм үзгәрешләр;

20. ГН 2.1.6.2577-10 «Торак пунктларның атмосфера һавасында пычраткыч матдәләрнең (аяк киеме) якынча куркынычсыз дәрәҗәләре. 5 нче өстәмә: ГН 2.1.6.29-07»;

21. ГН 2.1.7.2041-06 “Туфракта химик матдәләрнең рөхсәт ителгән концентрациясе (ПДК)";

22. ГН 2.1.7.2511 - 09 «Туфракта химик матдәләрнең якынча рөхсәт ителгән концентрацияләре (ОДК)»;

23. ГН 2.1.8/2.2.4.2262-07 "Торак, җәмәгать биналары биналарында һәм селитет территорияләрендә 50 Гц ешлыгы булган магнит кырларының рөхсәт ителгән иң чик дәрәҗәләре».

Ветеринария-санитария кагыйдәләре

1. Россия Федерациясенең баш дәүләт ветеринария инспекторы тарафыннан 04.12.1995 ел, № 13-7-2/469 расланган биологик калдыкларны җыю, утильләштерү һәм юк итү буенча ветеринария-санитария кагыйдәләре.

Җитәкчелек документлары (РД, СО)

1. РД 34.20.185-94 (153-34.20.185-94) "Шәһәр электр челтәрләрен проектлау буенча Инструкция»;

2. РД 45.120-2000 (НТП 112-2000) «Технологик проектлау нормалары. Шәһәр һәм авыл телефон челтәрләре»;

3. "Предприятиеләр чыгарган зарарлы матдәләрнең атмосфера һавасында концентрациясен исәпләү методикасы»РД 52.04.2002-86 (ОНД 86 «;

4. 153-34.21.122-2003 - «Биналарны, корылмаларны һәм сәнәгать коммуникацияләрен яшен саклау буенча Инструкция».

Төзелештә җитәкче документлар (РДС)

1. «Төзелеш проектларына дәүләт экспертизасын үткәрү тәртибе турында Инструкция»11-195 РДС;

2. «Россия Федерациясе шәһәрләрендә һәм башка җирлекләрендә Кызыл линияләрне проектлау һәм урнаштыру тәртибе турында Инструкция»30-201-98 РДС;

3. «Инвалидлар өчен социаль инфраструктура объектларына үтемлелек таләпләрен гамәлгә ашыру тәртибе»дигән 35-2019 номерлы РДС.

Төзелештә методик документлар (МДС)

1. "Вокзалларны проектлау буенча тәкъдимнәр»;

2. МДС 13.«Россия Федерациясендә яшел үсентеләрне булдыру, саклау һәм карап тоту кагыйдәләре»15.00.;

3. № 15-2. 99 " Шәһәр һәм авыл җирлекләрендә җирләрдән файдалануга һәм аларны саклауга дәүләт контролен гамәлгә ашыру тәртибе турында күрсәтмә»;

4. "Шәһәрләр территорияләрен зоналаштыру схемаларын эшләү буенча методик рекомендацияләр»МДС 30-1. 99;

5. № 35-1. 2000 " Инвалидлар һәм халыкның башка аз хәрәкәтләнүче төркемнәре ихтыяҗларын исәпкә алып, әйләнә-тирә мохитне, биналар һәм корылмаларны проектлаштыру буенча тәкъдимнәр. Чыгарылыш 1. "Гомуми нигезләмәләр»;

6. № 35-2. 2000 " Инвалидлар һәм халыкның башка аз хәрәкәтләнүче төркемнәре ихтыяҗларын исәпкә алып, әйләнә-тирә мохитне, биналар һәм корылмаларны проектлаштыру буенча тәкъдимнәр. Чыгарылыш 2. «Шәһәр төзелеше таләпләре»;

7. "РСФСРда гомумдәүләт һәм республика әһәмиятендәге атомобиль юлларында авто - сервис объектлары составын билгеләү һәм аларны урнаштыру буенча Методик күрсәтмәләр".РСН 62-86 .

Янгын куркынычсызлыгы нормалары (НПБ) һәм кагыйдәләре

1. НПБ 88-2001* «янгын сүндерү һәм сигнализация урнаштыру. Проектлау нормалары һәм кагыйдәләре»;
2. НПБ 101 -95 " янгын саклау объектларын проектлау нормалары»;
3. НПБ 111-98* «автозаправка станцияләре. Янгын куркынычсызлыгы таләпләре;
4. НПБ 250-97 «биналарда һәм корылмаларда янгын бүлекчәләрен транспортлау өчен лифтлар. Гомуми техник таләпләр».

Куркынычсызлык кагыйдәләре (ПБ)

1. ПБ 09-540-03 «шартлау куркынычы янаган химия, нефть химиясе һәм нефть эшкәртү производстволары өчен шартлату куркынычсызлыгының гомуми кагыйдәләре»;
2. № 12-529-03 " газ бүлү һәм газ куллану системалары иминлеге кагыйдәләре»;

3. ПБ 12-609-03 «сыекландырылган углеводород газларын кулланучы объектлар өчен куркынычсызлык кагыйдәләре».

Башка документлар

Тарихи торак урыннарның тарихи һәм мәдәни ядкярләрен саклау зоналарының тарихи-архитектура терәк планнарын һәм проектларын эшләү буенча Методик тәкъдимнәр. Мәскәү, 1990 ел;

Шәһәр һәм авыл җирлекләре төзелешләреннән урман кишәрлекләренә кадәр янгынга каршы ераклыклар урнаштыру тәртибе турында методик рекомендацияләр. Мәскәү, 20.03.2012;

Электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре (ПУЭ). Басма 7-нче, Россия Федерациясе Ягулык һәм энергетика министрлыгы, 2000 ел;

«ФСК ЕЭС» ААҖнең техник сәясәте турында нигезләмә, 02.06.2006;

Авиация-техник базаларны проектлау буенча кулланма. ВНТП II өчен кулланма-

85. Дәүләт проект-тикшеренү һәм фәнни-тикшеренү институты

«Аэропроект», 1986 ел;

Җылылык электростанцияләре, ВНИИГ П-78-2000 урнаштыру районында грунт сулары торышын тикшереп тору буенча тәкъдимнәр;

Эре шәһәрләрдә иҗтимагый-транспорт үзәкләрен (узелларны) проектлау буенча тәкъдимнәр. Россия Дәүләт Төзелеше. Шәһәр төзелеше буенча ЦНИИП. Мәскәү, 1998 ел;

Шәһәр һәм авыл җирлекләре урамнарын һәм юлларын проектлау буенча тәкъдимнәр. Шәһәр төзелеше буенча ЦНИИП. Мәскәү, 1994 ел;

Балалар спорт уен инфраструктурасын урнаштыру өлешендә йорт яны территориясен төзекләндерү буенча тәкъдимнәр (Россия Федерациясе региональ үсеш министрлыгының 14.12.2010 ел, № 42053-ИБ/14 хаты);

Россия Федерациясе региональ үсеш министрлыгының 20.05.2011 ел, № 13137-ИП/08 хаты Линияле объектлар булмаган һәм капиталь төзелеш объекты составына керүче инженерлык-техник тәэмин итү челтәрләрен төзү, реконструкцияләү һәм капиталь ремонтлау өчен проект документлары турында.

Татарстан Республикасының норматив хокукый актлары һәм башка документлары

1. «Татарстан Республикасында мәдәни мирас объектлары турында»2005 елның 1 апрелендәге 60-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы;
2. «Татарстан Республикасында шәһәр-төзелеш эшчәнлеге турында»2010 елның 25 декабрендәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы;
3. «Татарстан Республикасының административ-территориаль төзелеше турында»2005 елның 7 декабрендәге 116 - ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы;
4. "Автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында»2009 елның 8 июлендәге 43-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы;
5. ТР законы № 21-ТРЗ, 09.04.2015 «ятим балаларны һәм ата - ана тәрбиясеннән мәхрум калган балаларны торак урыннары белән тәэмин итү турында һәм»Татарстан Республикасында халыкка адреслы социаль ярдәм күрсәту турында "Татарстан Республикасы Законының 8 статьясына үзгәреш кертү хакында " Татарстан Республикасы Законының 2 статьясына үзгәрешләр кертү турында";
6. «Татарстан Республикасының территориаль планлаштыру схемасын раслау

турында»2011 елның 21 февралендәге 134 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар кабинеты карары;
7. «Татарстан Республикасы территориясендә «көймәләр һәм балконнар пыяласы»территориаль Строй нормаларын куллану турында " 2001 елның 13 декабрендәге 885 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар кабинеты карары.

2 нче кушымта
җирле нормативларга
шәһәр төзелешен проектлаштыру

ТЕРМИННАР ҺӘМ БИЛГЕЛӘМӘЛӘР

Антропоген йогынты-кеше эшчәнлегенең табигый мохиткә турыдан-туры яки турыдан-туры йогынтысы, ул ноктала, локаль яки глобаль үзгәрешләргә китерә.

Бизнес-инкубатор-кече, яңа төзелгән предприятиеләргә һәм яңа эш башлаучы эшмәкәрләргә ярдәм итү бурычларын хәл итүче оешма.

Буфер зонасы-төрле билгеләнештәге территорияләр (зоналар) арасында чик буе участогы, аны оештыру аларның үзара тискәре йогынтысын йомшартырга тиеш.

Су саклау зонасы - суларны пычрату, чүпләү һәм агызу өчен махсус режим урнаштырылган акваторияләргә якын территория.

Әйләнә - тирәлеккә йогынты-әйләнә-тирә мохиткә тискәре яки уңай характердагы теләсә кайсы үзгәреш, тулысынча яки өлешчә Кеше эшчәнлегенең экологик аспектлары нәтиҗәсе булып тора.

Керү төркеме - бинаның тышкы һәм эчке өлешләрдән торган өлеше. Тышкы өлеше, гадәттә, җиһазландырылган навесом һәм водоотводом, үз эченә ала баскычлар, пандуслар, колонналар, коймалар. Эчке зона тамбур, вестибюль зонасы, коляска, гардероб, подъезд буенча дежурный өчен бүлмәләр, сак посты, үткәрү бюросы һ.б. үз эченә ала.

Шәһәр төзелешен проектлау - территориаль планлаштыру документлары проектларын, шәһәр төзелеше зонасын формалаштыру документларын һәм территорияне планлаштыру документларын әзерләү эшчәнлеге.

Торак пункт чиге-торак пункт җирләренең тышкы чиге, ул аларны башка Категория җирләрдән аерып тора.

Торак төркем-квартал (микрорайон) территориясе, ул торак йортлар, балалар бакчасы, гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр, торак төркемдә яшәүчеләргә хезмәт күрсәтү белән бәйле башка объектлар урнаштыру өчен билгеләнгән.

Торак район-микрорайоннар һәм (яки) торак төркемнәреннән торган шәһәр территориясенең бер өлеше, аерым торак йортларны, торак комплексларны урнаштыру һәм халыкны социаль инфраструктура объектлары комплексы һәм скверларны, бульварларны яки паркны үз эченә алган рекреацион территорияләр системасы белән тәэмин итү өчен.

Тыелган (куркыныч) зона-оешманың куркынычсызлыгын тәэмин итә торган һәм аның тышкы киртәләр янындагы территория.

Яшел зона-шәһәрдән 150 чакрымга кадәр сакланган санитар-гигиена һәм рекреацион функцияләр башкаручы беренче төркем урманнар категориясе.

Яшел үсентеләр-билгеле бер территориядә агач, куак һәм үлән үсемлекләре җыелмасы.

Шәһәр һәм авыл җирлекләренең яшел фонды - әлеге җирлекләр чикләрендә язгы-куак һәм үлән үсемлекләре белән капланган агачларның тупланмасы. Шәһәр һәм авыл

җирлекләренең Яшел фондын саклау яшел фондны саклауны һәм үстерүне тәэмин итә торган һәм уңайлы әйләнә-тирә мохит булдыру өчен чаралар системасын күздә тота.

Җир кишәрлеге - федераль законнар нигезендә билгеләнгән җир өслегенең бер өлеше. Федераль закон белән билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә ясалма җир кишәрлекләре булдырыла ала.

Рекреацион зоналар - муниципаль берәмлекләр, торак пунктлар чикләрендә, урманнар, шәһәр урманнары, скверлар, парклар, шәһәр бакчалары, буалар, күлләр, сусаклагычлар, пляжлар, гомуми файдаланудагы су объектларының яр буе полосалары, шулай ук ял, Туризм, физик культура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен файдаланыла торган һәм файдаланыла торган башка территорияләр чикләрендә.

Су объектларын рекреацияләү зонасы - су объекты яки аның янәшәсендәге ярлы, ял итү өчен файдаланыла торган участогы.

Инвалидлар-организм функцияләренең нык бозылуына, шул исәптән терәк - хәрәкәт аппараты зарарлануга, тормыш эшчәнлеген чикләүгә китерә торган һәм аларны социаль яклау кирәклеген тудыра торган күрү һәм ишетү җитешсезлекләренә бәйле, сәламәтлеге бозылуга ирешә торган кешеләр.

Биналарның инженерлык җиһазлары-халыкның көнкүреше һәм хезмәт эшчәнлеге өчен уңайлы шартлар тәэмин итүче техник җайланмалар комплексы.

Инновацияләр инкубаторы-тикшеренүләрнең өстенлекле (эзләнү) юнәлешләрен гамәлгә ашыручы һәм аларның старт үсешен тәэмин итүче зур булмаган предприятиеләр һәм фирмалар зонасы.

Тарихи-архитектура тыюлык территориясе - һәйкәлләрне һәм аларның тарихи тирәлекләрен саклау һәм реставрацияләү белән бергә, аны музей экспонаты буларак түгел, ә заманча тормыш өчен яраклы мохит буларак куллануны күз алдында тоткан җирлек территориясе.

Әйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә йогынты чыганаклары-сәнәгать мәйданыннан читтә барлыкка килә торган пычрану дәрәҗәсе ПДК һәм/яки ПДДДАН артып киткән объектлар,яисә торак зоналарны пычратуга керткән өлеш 0,1 ПДК дан артып китә.

Квартал-җирлектәге барлык төзелеш зоналарының планлаштырылган әгъзасы берәмлеге, ул кызыл линия чикләрендә урамнар яки транспорт юллары белән бүлеп бирелә. Зурлыгы буенча зур булмаган (8-10 гектар) торак зонаның кварталы, кагыйдә буларак, көндәлек хезмәт күрсәтүнең тулы комплексына ия түгел.

Коммуналь-склад зонасы-коммуналь һәм склад объектларын, торак-коммуналь хуҗалык объектларын, транспорт объектларын, күпләп сату объектларын урнаштыру зонасы.

Төзелешнең тыгызлыгы коэффициенты-биналарның һәм корылмаларның барлык катлары мәйданының участок мәйданына мөнәсәбәте.

Төзелеш коэффициенты - биналар астында һәм кораллар белән мәшгуль мәйданның участок мәйданына мөнәсәбәте.

Кызыл линияләр - гомуми файдаланудагы территорияләрнең гамәлдәге, планлаштырыла торган (үзгәртелә, яңа барлыкка килә торган) чикләрен, электр тапшыру линияләре, элемтә линияләре (шул исәптән линия-кабель корылмалары), торба үткәргечләр, автомобиль юллары, тимер юл линияләре һәм башка шундый корылмалар (линия объектлары) урнашкан җир кишәрлекләре чикләрен билгели торган кызыл линияләр.

Урман паркы-халык ял итә торган төзекләндерелгән урман территориясе.

Линия объектлары-линия-озын объектлар системасы (электр челтәрләре, магистраль газүткәргечләр, нефть үткәргечләр һәм нефть продуктлары, элемтә линияләре, автомобиль юллары, тимер юл линияләре), алар кызыл линия чикләрендә урнашкан һәм элемтәне тәэмин итү, электр энергиясен тапшыру, газ, нефть һәм нефть продуктларын

транспортлау, транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән. Ике һәм аннан күбрәк капиталь төзелеш объектын тәэмин итүче инженер-техник челтәрләр аерым линия объекты буларак карала, аңа квартал газүткәргечен һәм башка линия объектларын (суүткәргеч, канализация, линия-кабель элемтә корылмаларын һ.б.) кертергә мөмкин.
Төзелешне җайга салу линиясе-биналар, корылмалар һәм корылмалар урнаштырганда, кызыл линиядән яки җир кишәрлеге чикләреннән чигенеп, төзелешнең чиге (СП 42.13330.2011).

Халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре-мөстәкыйль хәрәкәт иткәндә, кирәкле мәгълүмат алуда яки киңлектә ориентлашканда кыенлыклар кичерүче кешеләр. Биредә халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәренә инвалидлар, вакытлыча сәламәтлекләре бозылган кешеләр, йөкле хатын-кызлар, өлкән яшьтәге кешеләр һ. б. кертелгән.

Магистраль җылылык энергетикасы челтәре-ул махсус җылылык энергетикасы челтәре, аның төп функциясе-җылылык энергиясе чыганагыннан микрорайонга, кварталга яки сәнәгать предприятиесенә кадәр җылылык китерүчене транспортлау һәм китерү.
Магистральара территория-җирлекнең транспорт магистральләре белән төзелеш системасында бүлеп бирелә торган территория. Конкрет шартларга карап, кварталларга керергә яки эре территориаль массив рәвешендә хәл ителергә мөмкин. Магистральара территориянең мәйданы, төзелеш характерына һәм вакытына карап, 30-1000 гектар.
Микрорайон-торак зонаның функциональ структурасының төп берәмлеге. Торак йортлар һәм халыкка көндәлек мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтүнең дәрәҗәсен тәэмин итүче якын-тирә иҗтимагый учреждениеләрне үз эченә ала.

Музей-тыюлык-тарих һәм мәдәният һәйкәлләре төркеме, анда тарихи-архитектура, сәнгать, ландшафт һәм табигый комплексларның музей күрсәтү объекты буларак саклана һәм кулланыла.

Фәнни парк-фәнни - тикшеренү институтларын һәм тәҗрибә производстволарын өстенлекле урнаштыру зонасы.

Гомуми файдаланудагы шәһәр һәм муниципаль әһәмияттәге гомуми файдаланудагы территорияләрнең төрле территориаль - территориаль зоналарында урнашкан, яшелләндерү һәм рекреацион зоналарда файдалану өчен билгеләнгән,экологик максатларда чикләнмәгән затлар даирәсе өчен ачык, шул исәптән парклар, бакчалар, скверлар, бульварлар.

Аеруча саклана торган табигый территорияләр - аеруча саклаулы табигать территорияләре-табигать саклау, фәнни, тарихи-мәдәни, эстетик, рекреацион, сәламәтләндерү әһәмияте булган территорияләр.

Шәһәр төзелеше үсешенең перспектив территориясе - шәһәрнең киләчәк үсеше өчен файдаланыла торган һәм социаль инфраструктура, җитештерү билгеләнешендәге, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектларын урнаштыру һәм халыкның рекреацион ихтыяҗларын тәэмин итү өчен файдаланыла торган территория.

Җәяүлеләр зоналары-җәяүлеләр өчен билгеләнгән территорияләр, аларга транспорт хәрәкәте рөхсәт ителми, бу территорияләргә хезмәт күрсәтүче махсус транспорттан тыш.

Завод алды зонасы-җитештерү предприятиесенең иҗтимагый чараларын уздыру өчен буш урын. Аны яңа подъездлар һәм эшләүче алымнар ягыннан урнаштырырга кирәк. Завод алды зонасы предприятиенең тер-территориясеннән читтә урнашкан. Аны гомумзаводның административ-көнкүреш объектлары формалаштыра.

Йорт яны территориясе-билгеләнгән чикләрдә һәм анда урнашкан торак бина, башка күчемсез милек объектлары, аларда торак яки башка максатлар (биналар) өчен билгеләнгән аерым өлешләр гражданнар, Россия Федерациясе, Россия Федерациясе субъектлары, муниципаль берәмлекләр (йорт хуҗалары) - хосусый, дәүләт, муниципаль

һәм башка милек рәвешләрендә, ә калган өлешләре (гомуми мөлкәт) аларның гомуми өлешле милкендә.

Сәнәгать зонасы - әйләнә-тирә мохиткә йогынты ясауның төрле нормативлары булган җитештерү объектларын урнаштыру зонасы, кагыйдә буларак, киңлеге 50 метрдан артык булган санитар - яклау зоналары, шулай ук тимер-арыш килү юллары урнаштыруны таләп итә.

Сәнәгать үзәге - уртак объектлар булган предприятиеләр төркеме-аерым җитештерүләр һәм хуҗалыклар, инженер корылмалары, коммуникацияләр, бердәм көнкүреш һәм башка хезмәт күрсәтү системасы. Мөстәкыйль рәвештә яки сәнәгать зонасы составында аның структур өлеше буларак урнаша ала.

Распределительная сеть-транспортировка и доставка тепловой энергии от магистральных сетей до зданий.

Җирләрне рекультивацияләү - бозылган җирләрнең про - дуктивлыгын һәм халык хуҗалыгы кыйммәтен торгызуга, шулай ук әйләнә - тирә мохит шартларын җәмгыять мәнфәгатьләренә туры китереп яхшыртуга юнәлтелгән эшләр комплексы.

Корылмалар һәм башка җитештерү һәм авыл хуҗалыгы объектлары чикләре, торак төзелеше, рекреацион зоналар арасындагы территория, ул атмосфера һавасының җир асты катламында пычранган матдәләрне карап тотуның таләп ителә торган гигиена нормаларын тәэмин итү, предприятиеләрнең, транспорт - порт коммуникацияләренең, халыкка электр тапшыру линияләренең тискәре йогынтысын киметү өчен билгеләнгән. Халыкны күчерү системасы - торак урыннарның территориаль кушылмасы, алар арасында функцияләрне төгәл бүлү, җитештерү һәм социаль элемтәләр бар.

Яшәү тирәлеге - кеше тормышының шартларын билгели торган әйләнә-тирә (табигый һәм ясалма) мохит объектлары, күренешләре һәм факторлары җыелмасы.

Урта район - бер үк төрле яки якын урта характеристикалы (морфотиплар) кварталлар төркеме.

Җирлекнең территориаль зонасы - шәһәр төзелешенең өстенлекле төре - аерым файдалану зонасы.

Техник коридор - коммуналь челтәрләр (торбаүткәргечләр, кабельләр, электр тапшыру линияләре һ.б.) салынган, өлешчә туры килә торган яки сак зоналарына яки бүлеп бирелгән полосаларга кагылучы җир участогы.

Технопарк - индустриаль, эшлекле, күргәзмә үзәкләре, фәнни-тикшеренү институтлары, ярдәмче хезмәтләр кооперациясе белән чиктәш җирдә урнашкан уку йортлары, инженер һәм транспорт белән тәэмин итү, хезмәт-көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм җитештерү белән идарә итү системалары төркеме.

Функциональ зоналар-территориаль планлаштыру документлары белән чикләр һәм функциональ билгеләнеше билгеләнгән зоналар.

Бер фатирлы торак йорт участогы-квартал территориясенең бер гаиләнең уртак яшәү өчен билгеләнгән һәм аның белән бәйле туганнары яки якыннарының якыннары булган торак йортны урнаштыру өчен квартал территориясенең бер өлеше яки квартал урнаштыру өчен, һәм ял итү мәйданчыкларын, уен, спорт, хуҗалык мәйданчыкларын, гаражларны (стоянкаларны) урнаштыру төгәл функциональ зоналаштырылган йорт яны территориясе .

Экологик каркас - төрле төрдәге яшел территорияләр системасы, территорияне шәһәр төзелеше белән үзләштерүнең (антропоген каркас) формалаштыручы система экологик чиста әйләнә-тирәлек. Экологик каркас төрле категорияләрдәге урман массивлары, аеруча саклаулы табигать территорияләре, урман саклау полосалары, сулыкларның саклау зоналары, җитештерү һәм инженерлык корылмаларының саклау

зоналары һ. б. хисабына барлыкка килә.

3 нче кушымта
шәһәр төзелешен проектлаштыру
буенча җирле нормативларга

ҖИРЛЕК ТЕРРИТОРИЯЛӘРЕН ОЕШТЫРУ

Таблица1

Халыкның уртача еллык саны (Татарстан Республикасы икътисад министрлыгы фаразы нигезендә)

(мең кеше)

Исем	**2012ел.**	**2015ел**	**2020ел**	**2025ел**	**2030ел**	**2035ел**
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**
Тулаем Татарстан республикасы буенча	3803,2	3832,9	3861,7	3871,4	3881,1	3890,8

Таблица2

Территориаль планлаштыру документларында күрсәтелә торган объектларның тәкъдим ителгән исемлеге

т/б №	Объект төре	Объектлар	Муниципаль район	Шәһәр	Җирлек
1	2	3	4	5	6
1	Электр белән тәэмин итү	Түбәнәйтүче станцияләр:			
		ПС 550 кВ	+	+	+
		ПС 220 кВ	+	+	+
		ПС 110 кВ	+	+	+
		ПС 35 кВ	+	+	+
		ПС 10 кВ		+	+
		Электр тапшыру линияләре:			
		550кВ	+	+	+
		220кВ	+	+	+
		110кВ	+	+	+
		35 кВ	+	+	+
		10 кВ		+	+
		ГРЭС		+	
		ТЭЦ		+	
2	Газ белән тәэмин итү	Газ бүлү станцияләре	+	+	+
		Югары басымлы магистраль газүткәргеч	+	+	+
		Газ бүлү пункты	+	+	+
		Югары басымлы газүткәргеч	+	+	+
		Уртача басымлы газүткәргеч	+	+	+
3	Элемтә	Магистраль элемтә челтәрләре	+	+	+
		Автоматик телефон станциясе		+	+
		Элемтә каланча		+	+
		Телевизион ретранслятор		+	+
		Радиотрансляция станциясе		+	+
		Элемтә челтәрләре	+	+	+
4	Җылылык белән тәэмин итү	ГЭС,ГРЭС	+	+	+
		ТЭЦ		+	
		Казан		+	+
		Магистраль челтәрләре		+	+
5	Су белән тәэмин итү	Су алу	+	+	+
		Су чистарту корылмалары	+	+	+
		Насос станциясе		+	+
		Магистраль челтәрләре		+	+
6	Су бүлү	Канализация чистарту корылмалары		+	+
		Баш канализация станциясе		+	+
		Канализация насос станциясе		+	+
		Магистраль челтәрләре		+	+

7	Оешма ягулык белән	Газ Саклау		+	+
		Газгольдер		+	+

	тәэмин итү	Ягулык складлары (күмер, утын)		+	+
8	Каты коммуналь калдыкларны утильләштерү һәм урнаштыру, сәнәгать һәм биологик калдыклар	Каты коммуналь калдыклар полигоны	+	+	+
		Сәнәгать калдыклары полигоны	+	+	+
		Каберлек	+	+	+
		Чүп эшкәртү заводы	+	+	+
9	Автомобиль юллары	Федераль әһәмияттәге автомобиль юллары	+	+	+
		Региональ автомобиль юллары Әһәмият	+	+	+
		Җирле әһәмияттәге автомобиль юллары муниципаль район чикләрендә торак пунктлар чикләреннән тыш	+	+	+
		Җирле әһәмияттәге автомобиль юллары шәһәр округы чикләрендә юллар		+	
		Торак пункт чикләрендәге урамнар һәм нокта		+	+
10	Тимер юллар	Тимер юл станцияләре, тукталышлар платформалар	+	+	+
11	Мәгариф	Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары	+	+	+
		Гомуми белем бирү оешмалары:	+	+	+
		Башлангыч белем бирү оешмалары гомуми белем бирү (башлангыч мәктәпләр)	+	+	+
		төп гомуми белем бирү оешмалары (төп мәктәпләр)	+	+	+
		урта гомуми белем бирү оешмалары (урта мәктәпләр)	+	+	+
		Балаларга өстәмә белем бирүне оештыру	+	+	+
		Мәктәпара укыту-житештерү комбинатлары	+	+	+
12	Сәламәтлек саклау	Дәвалау-профилактика учреждениеләре, шул исәптән:	+	+	+
		Амбулатор-поликлиника учреждениеләре	+	+	+
13	Рекреация	Балалар ял лагерьлары	+	+	+
		Ял йортлары (пансионатлар) балалар белән гаиләләр өчен	+	+	+
		Туристик базалар гаиләләр өчен балалар	+	+	+
		Урман-парк	+	+	+
		Парк,бакча		+	+
		Сквер,бульвар		+	+
		Ял итү өчен мәйданчыклар		+	+
		Аквапарк		+	+
		Пляж		+	+
		Яр		+	+
14	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре	Халыкка турыдан - туры хезмәт күрсәтү предприятиеләре	+	+	+

		Мунча		+	+
15	Сәүдә объектлары	Азык-төлек товарлары кибетләре	+	+	+
		Азык-төлек булмаган товарлар кибетләре	+	+	+
		Базар комплекслары	+	+	+
16	Туклану предприятиеләре	Җәмәгать туклануы предприятиеләре		+	+
17	Оештыру һәм идарә итү учреждениеләре			+	+
18	Элемтә предприятиеләре	Почта элемтәсе бүлекчәләре	+	+	+
19	Торак инфраструктурасы	Социаль торак фонды		+	+
20	Китапханә	Авыл китапханәсе	+	+	+
		Китапханә пункты	+	+	+
21	Мәдәният объектлары	Клуб	+	+	+
		Театр	+	+	+
		Цирк	+	+	+
		Концертзалы	+	+	+
		Кинотеатр	+	+	+
		Музей	+	+	+
		Дини-мәдәният учреждениеләре билгеләү	+	+	+
22	Физкультура-	Физкультура-спорт заллары	+	+	+
		Ачык яссылык корылмалары	+	+	+
23	Җәмәгать тәртибен саклау	Хокук тәртибен саклауның терәк пункты	+	+	+
		Полиция участок пункты	+	+	+
24	Янгын куркынычсызлыгы	Янгын бүлеге	+	+	+
		Янгын депосы		+	+
		Янгын пункты		+	+
25	Саклау, үстерү һәм тәэмин итү дәвалау-сәламәтләндерү урыннары җирле курортларда	Шифаханә-курорт учреждениеләре	+	+	+
26	Житештерү территорияләре	Сәнәгать предприятиеләре	+	+	+
		Коммуналь-склад объектлары	+	+	+
		Бизнес-инкубатор	+	+	+
		Технопарк	+	+	+
27	Балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру	Яшьләр эшләре буенча органнар учреждениеләре	+	+	+

3 нче Таблица

5 Иҗтимагый үзәкләрнең һәм иҗтимагый-эшлекле зона объектларының структурасы һәм типологиясе

Юнәлешләр буенча объектлар	**Иҗтимагый үзәкләр төрләре һәм хезмәт күрсәтү төрләре буенча иҗтимагый-эшлекле зона объектлары**	
	вакытлы хезмәт күрсәтү	**көндәлек хезмәт күрсәтү**
	Авыл җирлеге үзәге	**авыл җирлеге үзәге** **авыл җирлеге, Урта авыл җирлеге**
1	**2**	**3**
Халык хуҗалыгы һәм административ-эшлекле учреждениеләре	Административ-хуҗалык хезмәте, элемтә, полиция, банклар, юридик һәм нотариаль конторалар, Ремонт-эксплуатация идарәләре	Административ-хуҗалык бинасы, элемтә бүлеге, Банк, торак - коммуналь хуҗалык предприятиеләре, тәртип саклау терәк пункты
Мәгариф оешмалары	Көллиятләр, лицейлар, гимназияләр, балалар сәнгать һәм иҗат мәктәпләре һ. б.	Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары, гомуми белем бирү оешмалары, балалар иҗат мәктәпләре

1	2	3
Мәдәният һәм сәнгать учреждениеләре	Клуб тибындагы учреждениеләр, клублар, мәнфәгатьләре буенча, ял итү үзәкләре, өлкәннәр һәм балалар өчен китапханәләр	Клуб тибындагы учреждениеләр, кино җайланмалары, китапханәләр филиаллары өлкәннәр һәм балалар өчен
Сәламәтлек саклау һәм социаль тәэмин итү учреждениеләре	Участок хастаханәсе, поликлиника, күчмә ашыгыч медицина ярдәме пункты, даруханә	Фельдшер-акушерлык пункты, табиб амбулаториясе, даруханә
Физкультура -спорт корылмалары	Стадионнар, спорт заллары, бассейннар, балалар спорт мәктәпләре	Стадион, бассейнлы спорт залы, мәктәп белән берләштерелгән
Сәүдә һәм җәмәгать туклануы	Азык-төлек һәм сәнәгать товарлары кибетләре, җәмәгать туклануы предприятиеләре	Көндәлек ихтыяҗдагы азык-төлек һәм сәнәгать товарлары кибетләре, җәмәгать туклануы пунктлары
Көнкүреш һәм коммуналь хезмәт күрсәтү	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, кер юу-химик чистарту, мунчалар, янгын деполары, җәмгыять. бәдрәф	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, кер юу -химчистка кабул итү пунктлары, мунча

Учреждениеләр, предприятиеләр, корылмалар	Үлчәү берәмлеге, үлчәүче	1000 кешегә тәкъдим ителгән тәэмин ителеш (минимум чикләрендә)	Җир кишәрлегенең күләме, кв. метр, аерым очракларда-гектарларда (га)	Искәрмә
		авыл җирлеге		
1	2	3	4	5
I. Белем бирү оешмалары				
Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары	1 нче урын	Авыл җирлегенең, шәһәр округының демографик структурасына бәйле рәвештә билгеләнә	Сыйдырышлыгы: 100 урынга кадәр - 40; 100-35дән артык; оешмалар комплексында 500 урын-30. Җир кишәрлекләре күләме кимергә мөмкин: реконструкция шартларында-25%; рельефта 20% тан артык - 15% ка%; торак пунктларда-яңа төзелешләрдә-10% ка (яшелләндерү мәйданын кыскарту хисабына)	Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларының балаларны - 6 яшь) тәэмин ителеше дәрәҗәсе: шәһәр округы һәм шәһәр җирлекләре - 85-100%; авыл җирлекләре-85-90%. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты "2019 елга кадәр иҗтимагый инфраструктура, соц хезмәт күрсәтүләр белән тәэмин ителешнең соц гарантияләре дәрәҗәсен билгеләү турында" 2009 е гыйнвар, 42 нче карары нигезендә мәктәпкәчә б бирү оешмаларының төп төрләренең гом мәйданының уртача күрсәткеченең уртача нормат шәһәр округлары һәм шәһәр җирлекләре - тәрбияләнүчегә 11,28 кв. метр; авыл җирлекләре - бер тәрбияләнүчегә 14,36 кв. м

Мәктәпкәсә белем бирүоешмаларывидаңы преуэльнанаполняйсюгрю белән PP:	Гомуми мәйданның квадрат метры 1воспитанник общей площади	17,05 - 51,16	Билгеләнгән йөкләмәгә ярашлы	Авырлыкка чыдап торган кеше, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26.01.26 No 42 "Иҗтимагый инфраструктураның, социаль инфраструктураның социаль гарантияләре дәрәҗәсен булдыру турында" 2019 елга кадәр хезмәтләр"
Гомуми белем	1 Место	Торак пунктныңдунайгенегы турында белемнәрдәурнаштырылган	Урыны:400местиконгакадәр - 50; 400 - 500мест - 60; 500 - 600мест - 50; 600— 800мест 40; 800 - 1100мест - 33; 1100 - 1500урын - 21; 1500 -2000 урыны– 17 (Үзбәкстан республикасы тәкъдимешартларында20%)	I - XI сыйныф укучыларын яктырту дәрәҗәсе 100% тәшкил итә. Гомуми белем бирү оешмасының спорт зонасы торак белем бирүнең спорт-ял комплексы белән берләштереп була. Гомуми белем бирү оешмалары биналарының гомуми өлкәсенең конкрет күрсәткечләре стандартлары: шәһәр округы һәм шәһәр торак пунктлары - 16,96 - 31,73 квадрат метр, авыл торак пунктлары - 10,07 - 22,25 квадрат метр (сыйдырышлыкка карап, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1996 елның 3 июлендәге 1063-р)

Балаларга өстәмә белем бирү оешмалары	1нче урын	Мәктәп укучыларының гомуми санының 120%, шул исәптән биналар төрләре буенча, % яшь туристлар станциясе – 0,4%; балалар һәм яшьләр спорт мәктәбе - 20%; балалар сәнгать мәктәбе яки музыка, сәнгать, хореография училищесы – 12%	Билгеләнгән йөкләмәгә ярашлы	Мәктәпкәчә балаларга билгеле бер яктырткыч бирү дә тыела. Авыл торак пунктларында балаларга өстәмә белем бирү оешмалары өчен урыннарны гомуми белем бирү оешмалары биналарында тәэмин итү киңәш ителә. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26.01.26 N 42 "2019 елга кадәр иҗтимагый инфраструктураның, социаль хезмәтләрнең социаль гарантияләренең дәрәҗәсен булдыру турында" карарына ярашлы
Торак оешмалар	1 Место	По задани напроектирование, юк не-мене0,6	Урыны: 200 - 300 урыны - 70; 300 – 500 ай- 65; 500 һәм аннан да күбрәк җирләр— 45	Интернат мәктәбенеңурыны (spalnogocorpu) (са) площадземмельногоучаскаследут0,2 гектара

Һөнәри белем бирү оешмалары	1нче урын	Дизайн буенча, ләкин 3,0 дән дә ким түгел	Бу аннексиянең 5 өстәле буенча	Авыл торак пунктларында урнашкан авыл хуҗалыгы профилендәге уку йортлары өчен җир кишәрлекләре күләме 50% арттырыла ала. Реконструкция шартларында гуманитар профилле уку йортлары өчен 30% кимү мөмкин. Һөнәри белем бирү оешмаларының гомуми өлкәсенең конкрет күрсәткечләре стандартлары: һөнәри уку йортлары өчен 1 укучыга 17,35 квадрат метр; Профессиональ лицейлар өчен 1 укучыга 22,51 квадрат метр (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 ел 26.01.26 N 42 "2019 елга кадәр иҗтимагый инфраструктура, социаль хезмәтләрнең социаль гарантияләре дәрәҗәсен булдыру турында" карарына ярашлы)

2. **Медицина һәм социаль хезмәт оешмалары**				
Фельдшер яки фельдшер-акушерлык Пункт	1 объект	Билгеләнү турында проекция	0,2 га	
Даруханә		Дизайн йөкләмәсенә ярашлы, якынча	0,2 – 0,3 га бер сайтка	Бәлки, төзелгән. Авыл авылларында, гадәттә, дәүләкән һәм ФАПда
	1 институт ние	1 6.2K Резидентлар		
	квадрат метр Ссан (Крыйгы)	14,0		
Органнар	квадрат метр	25	Билгеләнү турында	Бәлки, күп дисциплинар институтлар составындадыр.

Яшьләр эшләре	гомум и мәйдан		проекция	Институтны яшьләр сәясәте сферасына бирүнең төп критерийы хезмәткәрләрнең ким дигәндә 50% тәшкил итә
	эшлим Бер йөз	2 (укытучы, тренеры, социаль хезмәткәр һ.б.)		12 яшьтән 12 яшькә кадәр озынлыктагы нигезтә 23 яшь
Предприятиянең ял тий һәм оешмалар, мо чиләк лагерьлары	1нче урын	Билгеләнү турында проекция	140 - 160	
Балалар лагерьлары	1нче урын	0,05	150 - 200	

Туристик кунакханәләр	1нче урын	Дизайн буенча, якынча 5 - 9	50 - 75	Иҗтимагый үзәкләрдә урнашкан туристик кунакханәләр өчен җир кишәрлекләренең күләме, - Бу хөкемнәр аллаһуның сызган сызыгын үтәргә рөхсәт коммуналь кунакханәләр
Туристик базалар	1нче урын	Дитто	65 - 80	
Туристик базалар балалы гаиләләр	1нче урын	Дитто	95 - 120	
Шәһәрдән читтәге базалар, балыкчылык һәм аучылык базалары: төнлә торып	1нче урын	15	Билгеләнгән йөкләмәгә ярашлы	
Вә төн белән ґәзабтан		112		
Мотель	1нче урын	3	75 - 100	
Кампинг	1нче урын	9	135 - 150	
III. Мәдәният һәм сәнгать оешмалары				
Музейлар	1 институт ние	1 — 2 Муниципаль район	Дитто	мәдәни һәм массакүләм һәм физик культураны 500 метрдан артык булмаган ераклыкта студентлар һәм халык (стандартлар суммасы белән) куллану өчен һәвәслек эше
Авыл торак пунктлары клублары яки аларның төркемнәре, мең кеше: 0,2 дан артык 1 дән 3кә кадәр	1нче урын	300 300 гә кадәр — 230	Дитто	Зуррак торак пунктларга клублар һәм китапханәләрнең кечерәк сыйдырышлыгы кабул ителергә тиеш

Хезмәт өлкәсендә 1000 кешегә авыл китапханәләре (30 минутлык булганлыкта): авыл торак пунктлары яки аларның төркемнәре, мең кеше: 1-дән 3кә кадәр	мең берәмлек урын	6 - 7,5 5 - 6	Дитто	
		Ив. Физкулту	**Спорт корылмалары**	
Яссы спорт корылмалары мәйданы	мең квадрат метр	1,95	Билгеләнгән йөкләмәгә ярашлы	Иҗтимагый челтәрнең физик культурасы һәм спорт корылмалары белем бирү мәктәпләренең һәм башка уку йортларының спорт корылмалары, ял һәм мәдәният оешмалары белән берләштерелергә тиеш, алар бу территориядә кимү ихтимал. Кечкенә торак пунктлар өчен технология таләпләренә ярашлы корылмаларның иң аз сыйдырышлыгын исәпкә алып, залларны һәм бассейннарны исәпкә алу таләпләре кабул ителергә тиеш. Һәр торак пунктта спорт һәм ял итү мәйданнары комплекслары тәэмин ителә. 2-5 мең кеше яшәгән торак пунктларда мәйданы 540 квадрат метр булган бер спорт залы бирелергә тиеш. Шәһәр әһәмияткә ия физик культура һәм спорт корылмаларының булу 30 минуттан артмаска тиеш. Торак өлкәдә таралган спорт корылмаларының пропорсын алып китәргә кирәк
Спорт заллары, шул исәптән:	залның квадрат метры	350	Билгеләнгән йөкләмә турында, ләкин нотада күрсәтелгәннән дә ким түгел	
гадәти куллану		60 - 80		
Балалар һәм яшьләр спорт мәктәбе	залның квадрат метры	10	1,5 — 1,0 га бер объектка	

				гомуми күрсәткеч, % : территорияләр - 35, спорт заллары - 50, бассейннар - 45
В. Сәүдә һәм туклану				
Ваклап сату корылмалары, шул исәптән: киосклар, павильоннар, кибетләр, сәүдә базарлары	квадрат метрлар ваклап сату мәйданы	486,6	Хезмәт иткән кешеләр саны белән җирле әһәмияткә ия сәүдә үзәкләре, мең кеше: 4 - 6 - 0,4 - бер объектка 0,6 га; 6 - 10 - 0,6 - бер объектка 0,8 га; 10 - 15 - 0,8 - бер объектка 1,1 га; 15 -20 - бер объектка 1,1 – 1,3 гектар. Яшәүчеләр саны булган кечкенә поселоклар һәм авыл торак пунктларының сәүдә үзәкләре, мең кеше: 1 - 0,1 - 0,2 гектар; 1дән 3 - 0,2 - 0,4 га;	Бакчачы һәм дача берләшмәләре территориясендә азык-төлек кибетләре 1000 кешегә 80 квадрат метр ваклап сату мәйданы белән тәэмин ителергә тиеш. Сәүдә базарлары өчен 1 сәүдә урыны 6 квадрат метр ваклап сату мәйданына кабул ителә
шул вакытта ачлык, күп ашамлыклар, ачлык, күп булсалар да, фәкыйсларны та аллаһ	квадрат метрлар ваклап сату мәйданы	148,5	3 - 4 - 0,4 - 0,6 га; 5 - 6 - 0,6 - 1,0 га; 7 — 10 – 1,0 – 1,2 гектар. Сәүдә кәсепләре, кв.m.	
сәүдәгәр булмаган тауарлар сату	квадрат метрлар ваклап сату мәйданы	338,1	Тонна: 250 гә кадәр - 100 кв.м.m 0,08 гектар; 250 — 650 — 0 08 —	

			0,06 квадрат метр коммерция мәйданы; 650 — 1500 — 0,06 — 0,04 ул кәферләрнең ґәзаб кылынганын вакытсыз, 1500 — 3500 — 0,04 — 0,02 ул кәферләрнең ґәзаб кылынганын вакытсыз, 3500 дән артык - 0,02 квадрат метр сәүдә мәйданы. Сәүдә базарлары өчен - сәүдә мәйданының квадрат метрына 7 – 14 квадрат метр : 14 - комплексның сату мәйданы 600 квадрат метрга кадәр; 7 - комплексның сату мәйданы 3000 квадрат метрдан артык	
Кече азык-төлек сату белән азык-төлек һәм яшелчә продуктлары базасы	квадрат метр гомуми мәйдан		Билгеләнгән йөкләмәгә ярашлы	
Җәмәгать туклануы предприятиясе	1 урын	40	Урыннар саны белән, гектар, 100 урынга: 50 - 0,2 - 0,25; 50 - 150 – 0,15 – 0,2; 150 — 0,1	Шәһәрләрдә - туризм үзәкләрендә вакытлыча халык санын исәпкә алып, җәмәгать туклануы үзәкләре челтәрен исәпкә алырга кирәк. Җитештерүче оешмаларда, оешмаларда, оешмаларда һәм белем бирү оешмаларында җәмәгать туклануы оешмаларының ихтыяҗы максималь сменада 1 мең эшче (студентлар) өчен стандартка ярашлы исәпләнгән. Авыл торак пунктларының җитештерү зоналарында һәм хезмәтне башка җирләрдә, шулай ук кыр лагерьларында, кыр лагерьларында эшчеләргә хезмәт күрсәтү өчен иң югары дәрәҗәдә 1000 хезмәткәргә 220 урын күләмендә хезмәт күрсәтү каралган.

				Смена. Дәүләт туклануы оешмаларында сатып алулар норма буенча – 1 мең кешегә көненә 300 кг санала. кеше. Зур шәһәрләрдә халык күпләп ял итү өлкәсе өчен Туган җир районнары һәм шәһәр торак пунктлары иҗтимагый тукланучы җәмәгатьләрнең нормаларын Урыннар: 1 мең кешегә 1,1 – 1,8 урын
VI. Кулланучылар һәм коммуналь хуҗалык оешмалары һәм оешмалары				
Гаилә белән хезмәт Халыкка хезмәт күрсәтү ния	1 эш урын	4	10 эш урыны өчен Дәвер, авыр йөкле булган эш урынында: 10 – 50 – 0,1 – 0,2 га; 50 - 150 - 0,05 - 0,08 га; 150 — 0,03 — 0,04 га	Күктә төзелгән төзелгән

Ул кәферләрнең ґәзаб Комплекс	1 юыну Яңа урын	7	0,2 — 0,4 га бер объектка	Шәһәр районында һәм торак пунктларда тәэмин ителгән яхшы җиһазландырылган торак запасы, мунча һәм мунча һәм ял комплекслары сыйдырышлыгын исәпләү өчен нормалар 1 мең кешегә. 3 урынга кадәр, ә торак пунктлар өчен – 10 урынга кадәр арттырырга рөхсәт ителә
Кунакханә	1нче урын		Кунакханә ятаклары саны белән: 25 дән 100 - 55; 100 дән артык 500 - 30; 500 дән 1000 гә кадәр - 20; 1000 — 2000 — 15	
Янгын сүндерү станциясе	1 янгын сүндерү машинасы	0,4	Бер объектка 0,5 – 2,0 га	НПБ 101-95 буенча хисап
Җәмәгать бәдрәфе	1 аппарат			Гад кавеменең һәлак булган урыны җәнннәтләрдәдер.
Зират	Га	0,24	Билгеләнү турында проекция	Ул шәһәр округы, авыл эчендә урнашкан Махсус максатлы зоналарда
VII. Административ-бизнес һәм икътисади өйрәтү				**Рустлинг**
Административ- Идарә итү институты Көтү	1 эш урын	Билгеләнү турында проекция	Бинаның кибетләре саны 3 - 5 кат - 44 - 18,5; 9 - 12 кат - 13,5 – 11; 16 һәм аннан да күбрәк катлар – 10,5 өлкә, шәһәр, район хакимиятләре кибетләре саны белән:	

			3 - 5 кат - 54 - 30; 9 - 12 кат - 13 - 12; 16 һәм тагын кат - 11; авыл хакимияте астында 2 – 3 кат 60 - 40	
Полиция бүлеге	1 объект	Билгеләнгән йөкләмәгә ярашлы	0,3 – 0,5 га	Авыл җирләрендә Хезмәт авыл авыллары комплексы
Торак һәм операция Милли оешмалар: торак мәйданына	1 объект		1 га	Дитто

Четмент банк филиалы	1 объект	0,5	0,05 га - 3 опера белән. вә күп урыннар калды. 0,4 га - 20 операция урыны булган	Күктә төзелгән төзелгән
Операция бүлмәсе Алардан соң	1 объект	10 30 мең кешегә 1	0,2 га - 2 операция бүлмәсе кассирлар, 0,5 га - 7 операция өстәле белән	Дитто
Лиязон офисы	1 объект	1 0,5 – 6,0 мең кеше	Микро район бәйләнешләре Гад, га, һәм халык санын Аллаһуга вә Төркемнәр: IV - V (9 меңгә кадәр кеше) - 0,07 - 0,08; III - IV (9 - 18 мең кеше) - 0,09 - 0,1; II - III (20 - 25 мең кеше) - 0,11 - 0,12. Хезмәт иткән халык өчен авыл бистәсенең бәйләнеш офислары, төркемнәр: V - VI (0,5 – 2 мең кеше) - 0,3 - 0,35; III – IV (2 – 6 мең кеше) - 0,4 – 0,45	Филиалларны, элемтә үзәкләрен, почта бүлекләрен Рокпекхат агентлыклары, телеграфлар, ерак аралар, Ансстраль һәм авыл телефоны, абонент Спутник элемтә терминаллары, чыбык станцияләре, радио һәм телевидение корылмалары, аларның төркемнәре, сыйдырышлык (сыйдырышлык) һәм кирәкле секцияләрнең күләме кулланып кулланырлык кагыйдәләргә һәм кагыйдәләргә туры килә
VIII. Гыйбадәт кылу урыннары				
Дини биналар һәм Корылмалар	объект	Билгеләнү турында проекция	Дитто	

4 нче өстәмә
җирле шәһәр дизайны нормаларына

ТОРАК МӘЙДАННАР

Түбән Кама муниципаль районы халкын торак белән тәэмин итү фаразы

(квадрат метр / кеше)

Юк	Исем	Ризык	
		2015 ел	**2030 ел**
1	**2**	**3**	**4**
1.	Түбән Кама районы	24,8	36,7

Шәһәр төзелешенең җирле
стандартларына 5-нче кушымта

ҖИТЕШТЕРҮ ӨЛКӘЛӘРЕ

1 -нче бит

Җитештерү корылмалары җир кишәрлекләре төзелешенең минималь тыгызлыгы күрсәткече

Сәнәгать	**Оешмалар (җитештерү)**	**Төзелешнең минималь тыгызлыгы ,**
1	**2**	**3**
Җирле сәнәгать	1. Сәнгать керамикасы	56
	2. Металл һәм таштан ясалган сәнгать продуктлары	52
	3. Агачтан ясалган уенчыклар һәм сувенирлар	53
	4. Металл уенчыклар	61
	5. Киемнәр:	
	Ике катлы бинада.	74
	Вә ул ике бакчадан артык күп бина кылдык.	
	мәшрыйклар, мебельне ясаганда.	60

Искәрмә:

1. Җитештерү корылмасының җир кишәрлегенең төзелеш тыгызлыгы корылма мәйданының коймадагы объект мәйданына нисбәте белән (яки койма булмаганда)
- тиешле шартлы чикләрдә) тимер юллар биләгән мәйданны да кертеп.

2. Төзелгән мәйдан барлык төр биналар һәм корылмалар, шул исәптән сарайлар, ачык технология, санитар, энергия һәм башка корылмалар, эстакадалар һәм галереялар, йөкләү мәйданнары, җир асты корылмалары (танклар, целлярлар, приютлар, биналар һәм корылмалар урнаштырыла алмаган туннельләр), шулай ук машиналар, машиналар, машиналар, машиналар һәм ачык складлар өчен ачык парковкалар дип билгеләнә.

төрле максатлар өчен, парковкалар һәм складларның үлчәмнәре һәм җиһазлары кабул ителсә, аларның технологик дизайны нормалары.

Төзелеш мәйданына корылма территориясендә резерв мәйданнарны кертергә тиеш, аларга биналар һәм корылмалар урнаштыруның дизайн йөкләмәсенә ярашлы планлаштырылган (бу биналар һәм корылмалар үлчәүләре кысаларында).

Бина мәйданына биналар һәм корылмалар, тротуарлар, юллар һәм тимер юл, тимер юл вокзаллары, вакытлыча биналар һәм корылмалар, ачык спорт мәйданнары, эшчеләр өчен ял итү урыннары, яшел киңлекләр (агачлардан, куаклардан, чәчәкләрдән, үләннәрдән ясалган), ачык машина кую урыннары, ачык дренаж һәм башка чокырлар, стеналарны, җир асты биналарын саклап калган җирләр дә керми. ул биналар яки өлешләр, алар өстендә башка биналар һәм корылмалар урнаштырылырга мөмкин.

3. Биналар һәм корылмалар биләгән өлкәләр аларның тышкы стеналарының тышкы контуры буенча җир билгеләрен планлаштыру дәрәҗәсендә санала.

Галерея һәм эстакадалар урнашкан өлкәләрне исәпкә алганда, төзелеш мәйданы галереяләр һәм эстакада секцияләре генә горизонталь яссылыкка проекцияне үз эченә ала, алар астында башка биналар яки корылмалар зурлыгында урнаштырыла алмый, башка өлкәләрдә галереялар һәм эстакадалар ныгытлары нигезендә урнашкан өлкә генә.
җирнең планлаштыру билгеләре дәрәҗәсе.

4. 2 һәм аннан да күбрәк булган урыннарда корылмалар төзегәндә өстәлгә ярашлы, бинаның минималь тыгызлыгы киметелергә мөмкин.

5. Төзелешнең минималь тыгызлыгы киметелергә мөмкин (тиешле тиешле тиешле тикшеренүләргә ия), ләкин түбәндәгеләрнең 1/10 дән артык түгел:

Җир таулары, %	**Биналар тыгызлыгын киметү өчен төзәтү факторы**
2 - 5	0,95 - 0,90
5 - 10	0,90 - 0,85
10 - 15	0,85 - 0,80
15 - 20	0,80 - 0,70

2 -нче бит

компонентлар буенча ресурс таләпләре

Авыл хуҗалыгы корылмалары төзелешенең минималь тыгызлыгы күрсәткече

Предприятия		Минимум тыгызлык үсеш, %
1		2
Зур мөгез Хайваннарны эчегез	*Коелган сыерлар* Көтүдәге сыерлар саны 50 — 60 % 400 сыерга 800 сыер	 51*/45 55/50
	Көтүдәге сыерлар саны 90% 400 сыерга 800 һәм 1200 сыер	 51/45 55/49
	Ул сөтне аларга пычрата торган итеп җибәрдек. Көтүдәге сыерлар саны 50, 60 һәм 90% 800 сыер 1200 сыерга 2000 сыерга	 53 56 60
	Ит һәм итне яңаручылар 800 һәм 1200 сыер	 52**/35

1		2
	Яшь хайваннарны тәрбияләү һәм ачлык	
	6000 һәм 12 000 эре терлекләр өчен	45
	Сиңа нинди ґәзаб булса, ул вакытта ґәзабтан котылсалар, Няка	
	3000 эре терлек урынына	41
	6000 эре терлек урынына	46
	Эре терлекләр	
	1000 эре терлек урынына	32
	2000 елда терлек урынына	34
	3000 эре терлек урынына	36
	6000 эре терлек урынына	42
	Гаплот	
	2000 терлек урынына	
	4000 терлек урынына	
	Кабилә	
	Сөт	
	400 сыерга	45
	800 сыер	55
	Ит	
	400, 600 һәм 800 сыер	40
	Төзәтә торган ремонт таяклары	
	1000 һәм 2000 терлек урынына	52
	3000 эре терлек урынына	54
	6000 эре терлек урынына	57
Дуңгызчылык	Кюри-Лудспекерс	
	4000 баш өчен	36
	8000 баш өчен	43
	12 000 баш өчен	47
	Фаттенинг	
	6000 һәм 12 000 баш өчен	39
	Тулы җитештерү циклы белән	
	2000 баш өчен	32
	4000 баш өчен	37
	6000 һәм 12 000 баш өчен	41
	Кабилә	
	100 патшабикәгә	38
	200 патшабикәгә	40
	300 патшабикәгә	50
Сарыклар үрчетү	*Шул ук сайтка* Венен, йон-ит, ит-себен	
	2500 патшабикәгә	55
	5000 патшабикәгә	60
	4000 баш яшь хайваннарны төзәтә	66
	Ит-йон	66
	(2500) патшабикә	
	2500 баш яшь хайваннарны төзәтергә	62
	Тун пальтолар	56
	1200 патшабикәгә	

1		2
	Фаттенинг 2500 баш өчен 5000 баш өчен	 65 74
	Каракүлча өчен меченлотлар 5000 баш өчен	 58
	Көтү әйләнешен тәмамлады Ит-йон 2500 максатлар	60
	Ит-йон-сөт 2000 һәм 4000 баш өчен	 63
	Тун пальтолар 1600 баш өчен	67
Кошларчылык	*Йомырка юнәлеше* 200 мең гә 300 мең баш идәнгә	 28 32
	3 һәм 6 миллион бройлер өчен ит юнәлеше:	27***/43
	Үрдәк 65 меңъеллык	 31
	Төркиядә үсү 250 мең төркиягә	 24
	Кабилә Йомырка юнәлеше	
	50 мең тавыкка үрчетү заводы: олы кошлар өлкәсе балигъ булмаганнар ремонтлау өлкәсе	 25 28
	Ит юнәлеше 50 мең тавыкка үрчетү заводы: олы кошлар өлкәсе балигъ булмаганнар ремонтлау өлкәсе	 25 25
Мехчылык һәм куянчылык ские	Мехчылык	21
	Куянчылык	22

3 -нче бит компонентлар буенча ресурс таләпләре

Авыл хуҗалыгы корылмалары төзелешенең минималь тыгызлыгы күрсәткече

Предприятия		**идеаль төзелеш тыгызлыгы,**
Пычыра	*Гомуми мәйданы булган күп еллык пыялалар* 6 гектар 12 гектар 18, 24 һәм 30 гектар	 54 56 60
	Гомуми мәйданы 5 гектарга кадәр бер озынлыклы (ангар) пыялалар	41

Предприятия		идеаль төзелеш тыгызлыгы,
Авыл хуҗалыгы техникасын ремонтлау	*Парк булган фермалар өчен үзәк ремонт кибетләре*	
	25 трактор өчен	25
	50 һәм 75 трактор өчен	28
	100 трактор өчен	31
	150 һәм 200 трактор өчен	35
	Бригада яки фермаларны парк белән бүлү пунктлары	
	10, 20 һәм 30 трактор өчен	30
	40 яки аннан да күбрәк трактор өчен	38
Башка эш	Авыл хуҗалыгы продуктларын эшкәртү я саклау	50
	Туклык	27
	Орлыкларны вә игеннәрне вә үләннәрне үстердек.	28

* Сызык өстендә аттикасыз биналар өчен күрсәткечләр, сызык астында - кулланыла торган аттика белән.

** Сызык өстендә капчык астында яфрак һәм пычакны саклау күрсәткечләре, линия астында - зурларда саклаганда.

Сызык өстендә күп катлы биналар өчен күрсәткечләр, сызык астында - бер катлы биналар өчен.

Искәрмә:

1. Бинаның минималь тыгызлыгы киметелергә мөмкин, ләкин аннан да күбрәк түгел Бу Аннексиядә оешканнарның 10 проценты, 3 проценттан артык битләүле урында авыл хуҗалыгы белән эшләүчеләр төзүдә, җиргә субсидия, катлаулы инженерлык һәм геологик шартларда.

2. Авыл хуҗалыгы предприятияләренең төзелеш урыннары тыгызлыгы предприятиянең төзелеш мәйданының предприятия урынының гомуми күләменә нисбәте белән нисбәте белән билгеләнә.

Биналар һәм корылмалар биләгән җирләрне исәпләү тышкы стеналарының тышкы контуры буенча, җир билгеләрләре дәрәҗәсендә, каплау киңлеген исәпкә алмыйча, башкарыла.

3. Предприятиянең төзелеш мәйданына барлык төр биналар һәм корылмалар, шул исәптән ябыклар, ачык технологик, санитар һәм башка корылмалар, эстакадалар һәм галереялар, күпләп ташлау җайланмалары өчен сайтлар, җир асты корылмалары (танклар, виолончельләр, приютлар, туннельләр, инженер элемтәсе каналлары, өстә биналар һәм корылмалар урнаштырылырга ярамаган), шулай ук хайваннар, кошлар һәм хайваннар өчен падоклар, шулай ук хайваннар, кошлар һәм хайваннар өчен падоклар булырга тиеш. машиналар, авыл хуҗалыгы техникасы һәм механизмнары, төрле максатлар өчен ачык складлар өчен парковка мәйданнары; технология дизайны нормалары буенча паддоклар, парковкалар һәм ачык саклау складларының үлчәмнәре һәм җиһазлары кабул ителгән.

Төзелеш мәйданына шулай ук төзелешнең икенче баскычының биналарын һәм корылмаларын урнаштыру өчен дизайн йөкләмәсендә (бу биналар һәм корылмалар үлчәүләре кысаларында) бирелгән предприятия урынында резерв мәйданнарны да кертергә тиеш.

Галерея һәм эстакадалар урнашкан җирләрне исәпкә алганда, төзелеш мәйданына башка биналар яки корылмалар зурлыгы белән урнаштырыла алмаган бу объектларның 8 бүлегенең горизонталь яссылыкка проекция керә, һәм җирнең планлаштыру билгеләре дәрәҗәсендә ярдәм структуралары биләгән өлкә генә исәпкә алына.

4. Төзелеш мәйданына биналар һәм корылмалар, тротуарлар, юллар һәм тимер юллар, вакытлыча биналар һәм корылмалар, ачык спорт мәйданнары, эшчеләр өчен ял итү урыннары, яшел киңлекләр, ватандашларныкы булган машиналар өчен ачык мәйданнар, ачык дренаж һәм башка каналлар, диварлар, җир асты корылмалары яки аннан башка биналар урнаштырылырга мөмкин. Корылмалар.

Авыл хуҗалыгы корылмалары өчен классификация һәм санитар саклау зоналары

Авыл хуҗалыгы җитештерүе һәм корылмалары I

класс - санитар саклау зонасы 1000 метр

1. Дуңгызчылык комплекслары.
2. Кош-корт фермаларында елына 400 меңнән артык куяр 3 миллионнан артык бройлер бар.
3. Терлек комплекслары.
4. Ачык хайваннар һәм хайваннар саклау корылмалары.

II класс - санитар саклау зонасы 500 метр

1. Дуңгыз фермалары 4-12 мең баш.
2. 1200-2000 сыер һәм 6000 гә кадәр терлек фермалары яшь хайваннар өчен.
3. Мех фермалары (игеннәр, төлкеләр һ.б.).
4. Кош-корт фермалары 100-400 мең, 1-3 миллион бройлер

ел

саен. 5. Биологик яктан дәвалаучы сыек фракциясе.

6. Ябык үләннәр һәм хайваннар саклау корылмалары.
7. Пестицидларны 500 тоннадан артык саклау складлары.
8. Орлыкларны эшкәртү һәм эшкәртү.
9. Ликфиль аммония складлары.

III класс - санитар саклау зонасы 300 метр

1. Дуңгыз фермалары 4 мең башкакадәр.
2. 1200 баштан ким булган терлек фермалары (барлык махсусләштерүләр), ат фермалары.
3. Сарык фермалары 5 – 30 мең баш.
4. Кош-корт фермалары 100 меңгә кадәр иген һәм 1 миллион бройлерга кадәр.
5. Хайваннар һәм хайваннарны сайлау өчен районнар.
6. Пестицидлар һәм минераль ашламалар саклау складлары 50 тоннадан артык.

7. Тракторлар кулланып авыл хуҗалыгы җирләрен пестицидлар белән дәвалау (кыр чикләреннән алып торак пунктка кадәр).

8. Мех фермалары.

9. Ремонт өчен гаражлар һәм парклар, йөк машиналары һәм авыл хуҗалыгы техникасын техник тәэмин итү һәм саклау.

IV класс - санитар саклау зонасы 100 метр

1. Орепица һәм орепица фермалары.
2. Минераль ашламалар, пестицидлар 50 тоннага кадәр саклау складлары.
3. Коры минераль ашламалар һәм үсемлекне химик саклау продуктлары складлары (зона азык-төлек продуктларын эшкәртү һәм саклау өчен оешмалар алдында урнаштырылган).
4. Ул су белән хайваннарны эчерү өчен кирәк нәрсәләрне халык кылды.
5. Ризык әзерләү өчен остаханәләр, шул исәптән азык-төлек калдыкларын куллану.
6. Хайваннар булган фермалар (дуңгызлар, сыерлар, питомниклар, тотрыклылар, мех фермалары) 100 башка кадәр.
7. Ягулык һәм майлау складлары.

V класс - санитар саклау зонасы 50 метр

1. Җимешләр, яшелчә, бәрәңге, ашлык саклау.
2. Материаль складлар.
3. Хайваннар булган фермалар (дуңгызлар, сыерлар, питомниклар, тотрыклылар, мех фермалары) 50 башка кадәр.

м5 -нче бит

Мал-туар комплексларының авыл хуҗалыгы продуктларын эшкәртүче җитештерүче оешмалар

Җитештерүче оешмаларның исеме	Санитар саклау зонасы, метр
Ит эшкәртү заводлары һәм суйыннар	1000
Кечкенә хайваннарны һәм кошларны, шулай ук 50 - 500 тонна суйган маяклар	300
Ит эшкәртү тармаклары	300
Сөт, май тегермәне, сыр эшләү	100
Җимеш һәм яшелчә эшкәртү заводлары	50

Эшкәртү өчен кече оешмалар һәм остаханәләр: ит - тәмәке тартусыз көненә 5 тоннага кадәр - көненә кадәр - 10 тоннага кадәр	50

Шәһәр төзелешенең җирле
стандартларына 6-нчы кушымта

ТИРӘ - ЯКНЫ САКЛАУ

Өстәл1

Категория-за Фильт	Барлыгы Б Казак Пычрану (Zc)	Туфрак эчтәлеге, мг /кг					
		Куркыныч класс I		II куркыныч класс		Iii класс азарлар	
		Бәйләнеш		Бәйләнеш		Бәйләнеш	
		Органик	инорганика	Органик	инорганика	Органик	инорганика
Чисталык	-	чыгышларынан башлап, мКП	чыгышлары белән мКК	чыгышлары белән мКК	чыгышлары белән мКК	чыгышлары белән мКК	МКП отфонаду
Рөхсәт ителә	< 16	1 - 2 мКП	2pho-яңа кыйммәтләрдән мКП	1 - 2 МАКС	2pho-яңа кыйммәтләрдән мКП	1 - 2 МАКС	2 фонлы кыйммәтләрдән башлап, мКП
Уртача куркыныч	16 - 32					2дән 5кә кадәр МАКС	otPDKdo Kmax
Куркыныч	32 - 128	2 - 5 мКП	МРС-дән Kmax-ка	2дән 5кә кадәр МАКС	МРС-дән Kmax-ка	> 5 МКП	> Какс
Бик куркыныч	> 128	> 5 МКП	> Какс	> 5 МКП	> Какс		

Кайда:

Kmax - зыянлы дүрт күрсәткечнең берсе өчен элемент эчтәлегенең максималь кыйммәте;

Zc - хисап торак пунктлар туфракының сыйфатын гигиена бәяләмәсенә ярашлы башкарыла.

МРС - рөхсәт ителгән максималь концентрация.

Искәрмә: Химик контаминантлар түбәндәге куркыныч сыйныфларына бүленә:
Мин - мышьяк, кадмий, меркурий, әйдәп баручы, цинк, фторин,
3,4-бензапирен; II - бор, кобальт, никель, молибден, бакыр,
антимоний, хром;
III - барий, ванадий, тунгстен, марганец, стронций, ацетофенон.

таләпләре

2 -нче бит компонентлар буенча ресурс

Авыл хуҗалыгы туфракларына гигиена бәяләмәсе һәм аларны куллану өчен тәкъдимнәр

Туфракның пычрануы	**Туфракның пычрану характеристикасы**	**Территорияне мөмкин кадәр кулланырга**	**Туфрак сәламәтлекләре өчен киңәшләр**
Л-Допу Пар	Туфрактагы химик матдәләрнең эчтәлеге фоннан артып тора, ләкин МКПдан югарырак түгел	Бөтен халыклар өчен кулланыгыз	Туфракның пычрану чыганакларының йогынтысын киметү. Үсемлекләр өчен токсикантлар булуны киметү өчен чараларны тормышка ашыру (лигинг, органик ашламалар куллану һ.б.)
2. Акыллы куркыныч	Җир астында химик матдәләрнең эчтәлеге гомуми-санитар, миграция-суһәм күчеп йөрүче һава чигендә, түбән температуралы-пар транслокация күрсәткечендә үз МКК-сыннан артып китте	Контроль астында һәр үсемлекне куллан авыл хуҗалыгы үсемлекләренең сыйфаты	1 төркемгә охшаш эшчәнлек. Миграция суын яки миграция күрсәткечләрен чикләгән матдәләр булганда, бу матдәләрнең эчтәлеге авыл хуҗалыгы хезмәткәрләренең респиратор зонасында һәм җирле су чыганаклары суда күзәтелә.
3.Бик куркыныч	Туфрактагы химик матдәләрнең эчтәлеге үзләренең МПК-ларыннан артып киткән, зыянлылыкның чиге белән	Техник культураларны куллану, суб-авыл хуҗалыгы культураларын куллану завод тупорларын исәпкә алып чикләнгән	1 категория өчен әйтелгән чаралардан тыш, үсемлекләрдә токсикантларның эчтәлеген мәҗбүри контроль - ризык һәм ашау. Үсемлекләр үстергә кирәк икән – ризык, аларны чиста туфракка үстерелгән продуктлар белән тыярга киңәш ителә. Үсемлекләрне исәпкә алып, терлекләр өчен яшел массаны куллануны чикләү - туплана торганнар
4. Куркыныч	Химик матдәләрнең эчтәлеге барлык зыянлы күрсәткечләрдә туфракта МКП-дан артып бара	Техник культуралар астында кулланыгыз яки авыл хуҗалыгын кулланудан тыела.	Пычрану һәм токсикантларны киметү чаралары

3 -нче бит
компонентлар буенча ресурс таләпләре

Туфракны пычрануга карап куллану тәкъдиме

Туфракның пычрану төркемнәре	Туфракны куллану өчен киңәшләр
Чисталык	Чиксез куллану
Рөхсәт ителә	Куркынычлы объектларны санга сукмый торган чикләнмичә куллану
Уртача куркыныч	Төзелеш эшләре вакытында чокырларны һәм казуларны каплау өчен кулланыгыз, чүплектәге җирләрдә чиста туфракка ким дигәндә 0,2 метр
Куркыныч	Чокырларны һәм чокырларны ким дигәндә 0,5 метр чиста туфрак белән тутыру өчен чикләнгән куллану. Эпидемиологик куркыныч булганда – Роспотребнадзор хакимияте заказы белән дезинфекция үткәннән соң (дезинфекция) белән кулланыла, аннан соң лаборатория контролендә
Бик куркыныч	Махсус полигоннарда алу һәм юк итү. Эпидемиологик куркыныч булганда – Роспотребнадзор хакимияте заказы белән дезинфекция үткәннән соң (дезинфекция) белән кулланыла, аннан соң лаборатория контролендә

4 -нче бит компонентлар буенча ресурс таләпләре

Торак һәм иҗтимагый биналар биналарында тавыш басымының максималь рөхсәт ителгән һәм рөхсәт ителгән дәрәҗәсе, тавыш дәрәҗәсе, торак һәм иҗтимагый биналар биналарында һәм шау-шуга үтеп керү эквивалент һәм максималь тавыш дәрәҗәсе Бина

Биналарның яки территорияләрнең максаты	Гад кыйссалары, әлбәттә, нәґәзаб ток, сәгать	Тавыш дәрәҗәсе Ла (эквива - тасма дәрәҗәсе) саулыклы Елакка), Дба	Иң югары дәрәҗә тавышы LaMax, Дба
1	2	3	4
1. Җитештерүче оешмаларның, лабораторияләрнең административ һәм административ персоналның эш бүлмәләре, үлчәү-аналитик эш өчен биналар		60	75
2. Диспетчер хезмәте, күзәтү һәм дистанцион контроль кабиналары телефон, төгәл конгресслар, телефон һәм телеграф станцияләре белән тавыш белән элемтәгә кергән		65	80
3. Эксперименталь эш, күзәтү кабинасы һәм телефон аша тавышсыз станция контроле өчен лабораторияләр бүлмәләре		75	90
4. Җитештерүче оешмаларның, территорияләрнең даими эш урыны булган биналар	-	80	95

1	2	3	4
даими эш урыны булган җәннлекләр (1 - 3 әйберләрдә күрсәтелгән әсәрләрдән кала)			
5. Хастаханәләр һәм санаторийлар палаталары	7.00 - 23.00 23.00 - 7.00	35 25	50 40
6. Хастаханәләр, табиблар офисларының опера хастаханәләр, поликлиникалар, санаторийлар		35	50
7. Кабинетлар, кабинетлар, уку йортларының кабинетлары, конференчек бүлмәләр, китапханәләр, клублар тамаша залы, Бов, суд заллары, дини биналар, гадәттәге җиһазлары булган клублар тамаша залы. Ними		40	55
8. Музыка дәресләре	-	35	50
9. Фатирларның яшәү бүлмәләре	7.00 - -23.00 23.00 - 7.00	40 30	55 45
10. Ятак бүлмәләре	7.00 - 23.00 23.00 - 7.00	45 35	60 50
11. Кунакханә бүлмәләре: халыкара кунакханәләр биш һәм дүрт йолдыз классификациясе халыкара кунакханәләр өч йолдызның классификациясе халыкара кунакханәләр өч йолдыздан да аз классификацияләр	 7.00 - 23.00 23.00 - 7.00 7.00 - 23.00 23.00 - 7.00 7.00 - 23 00 23.00 - 7.00	 35 25 40 30 45 35	 50 40 55 45 60 50
12. Ял йортларының яшәү йортлары, пенсия Картлар һәм инвалар өчен өйләр алып бара, балалар мәктәпкәчә йоклау кварталлары институтлар һәм интернатлар	7.00 - 23.00 23.00 - 7.00	40 30	55 45
13. Офис бүлмәләре, эш бүлмәләре һәм офислары Ул кәферләрнең ґәзаб кылынганын урыннарыннан Проект һәм фәнни оешмалар Ганиз		50	65
14. Кафелар, рестораннар заллары	-	55	70
15. Театр һәм концерт залларының фойесы	-	45	*
16. Театр һәм концерт залларының тамаша залы	-	30	*
17. Күп максатлы заллар	-	35	*
18. Вольби җиһазлары белән кинотеатрлар	-	30	45
19. Гимнастика	-	45	*
20. Кибетләр, пассажир залларының сәүдә заллары тимер юл вокзаллары һәм аэродромнар		60	75
21. Хастаханәләр һәм санаторийлар биналары белән турыдан-туры күрше территорияләр	7.00- 23.00 - 23.00 7.00	45 35	60 50
22. Шунда ук күрше территорияләр торак йортлар, ял йортлары, өйләр. Олы яшьтәгеләр һәм инвалидлар өчен мәктәп-	7.00 - 23.00 23.00 - 7.00	55 45	70 60
23. Шунда ук күрше территорияләр поликлиника, мәктәпләр һәм башка уку йортлары Бүлекләр, балалар мәктәпкәчәге оешмалар, балалар Ял итү мәйданнары һәм торак йортларның Му		55	70

* Бу бүлмәләрдә тавышның максималь дәрәҗәсе стандартлаштырылмый

Искәрмә:

1. 1, 5-13 әйберләрдә бирелгән рөхсәт ителгән ябык тавыш дәрәҗәсе башка бүлмәләрдән һәм тышкы бүлмәләрдән тавышны гына аңлата.

2. 5-12 предметларда бирелгән биналарда тышкы чыганаклардан рөхсәт ителгән тавыш дәрәҗәсе стандарт һава алмашу тәэмин ителү шарты белән, ягъни мәҗбүри җилләтү яки һава торышы системы булмаганда ачык вентлар яки һава чыгаруны тәэмин итүче башка аппаратлар шартларында башкарылачак. Стандарт һава алмашуны тәэмин итүче мәҗбүри җилләтү яки һава торышы системнары булганда биналарда тышкы шау-шуның рөхсәт ителгән дәрәҗәсе (15 - 17) ябык тәрәзәләре булган бүлмәләрдә рөхсәт ителгән дәрәҗәләрне тәэмин итү өчен арттырыла ала.

3. Җилләтү, һава торышы һәм һава җылыту җиһазларыннан, шулай ук җылыту һәм су белән тәэмин итү насосларыннан һәм төзелгән (кушылган) сәүдә һәм туклану корылмаларының суыткыч берәмлекләреннән 5 дБ (дБА) белән кабул ителергә тиеш, 9-12 әйберләрдән кала (төнге вакытта). Шул ук вакытта тавыш тонын төзәтү исәпкә алынмый.

5 -нче бит

Эш урынында рөхсәт ителгән иң күп рөхсәт ителә торган дәрәҗәләр, торак һәм иҗтимагый биналарда яраксыз кимчелекләр вә күпләрне ґәзаб кылыр өчен кешеләргә аллаһудан ґә

Юк п/н	Биналарның максаты	Тавыш басымы дәрәҗәсе, дБ якынча. Уртача геометрик сызыклар ешлыклы кыйммәтләр (Гц)				Гомуми Ван тавышы Бу озак дБ лин
		2	4	8	16	
1	Җитештерүче оешмалар Яхия: Төрле дәрәҗәләрдә булырлар. бик каты; Төрле дәрәҗәләрдә булырлар. акыллы-эмоциональ Киеренкелек	100 95	95 90	90 85	85 80	100 95
2	Торак үсеше территориясе	90	85	80	75	90
3	Торак-коммуналь биналар Биналар	75	70	65	60	75

6 -нчы бит

Ешлыкның электромагнит кырының максималь рөхсәт ителгән дәрәҗәсе халык өчен 30 кГц - 300 ГГц диапазоны

Ешлык диапазоны	**30 — 300**	**0,3 – 3 МГц**	**3 — 30**	**30 — 300**	**0,3 — 300 ГГц**
Нормаль параметр	Электр кыры көче, Е (В/м)				Энергия агымы тыгызлыгы , μW
Рөхсәт ителә торган максималь	25	15	10	3	10 25 *

* Түгәрәк күренештә яки сканерлау режимында эшләүче антенналардан израбация очраклары өчен.

Искәрмә: Өстәлдәге диапазоннар түбәнне булдырмау һәм югары ешлык чикләрен үз эченә ала.

7 -нче бит

Тышкы ионизацияле нурланыштан саклау дизайнында кулланылган эквивалент доза ставкасы

Төркем: Бишекле зона		**Биналарның максаты һәм Территорияләр**	**Дәвамлылыгы ность Нурланыш сәгатьләр/ел**	**Проект көче ность Эквивалент дозалар, μSv /сәг**
Персо акча	А төркеме	Мәңгегә килгәнче биналар Персонал	1700	6,0
		Вакытлыча персоналның биналары	850	12
	В төркеме	Радиацион корылманың биналары һәм персонал урнашкан санитар саклау зонасы территориясе	2000	1,2
Халык саны		Башка бүлмәләр Вә күп җир белән	8800	0,06

7-нче аннексия
җирле шәһәр төзелеше нормаларына

Тарих һәм мәдәният һәйкәлләрен саклау

Торак пунктның тарихи-мәдәни потенциалы

Юк	Торак пунктның исеме	Археологик һәйкәлләр			Тарихи һәйкәлләр			Төзелеш һәм архитектура һәйкәлләре			Сәнгать һәйкәлләре			Авыллар буенча барлыгы
		Төркем:Яклау												
		F	R	M	F	R	M	F	R	M	F	R	M	
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**
1	Кармалы (Иглин	-	4	--	-	-	-	-	1	-	-	-	-	5

Искәрмә:

1. Таблицада хатларда яклауның түбәндәге категорияләре күрсәтелә:

F - федераль, **Р** - республика (өлкә), **М** - җирле (муниципаль) әһәмияткә ия, **В** - археология объектлары ачыкланган.

2. Мәдәни мирас объектлары саны фракция аша күрсәтелә: нумераторда – комплекслар һәм объектлар саны, дифференда – объектлар саны.

Шәһәр төзелешенең җирле
стандартларына 8-нче кушымта

ТРАНСПОРТ ИНФРАСТРУКТУРАСЫ

1 -нче бит

Халыкка шәхси милектә машиналар белән тәэмин итү (машиналар, йөк машиналары һәм автобусларны да кертеп)

(1000 кешегә машиналар)

Муниципалитетның исеме Район (округ,	2010-еллар	2015	2020-еллар	2035
1	2	3	4	5
Түбән Кама	182,3	238,4	290,5	446,0

Шәһәр төзелешенең җирле
стандартларына 9-нчы өстәмә

ИНЖЕНЕРИЯ ИНФРАСТРУКТУРАСЫ

Су белән тәэмин итү

1 -нче бит

Халыкның гаилә һәм эчә торган ихтыяҗлары өчен уртача тәүлеклек (елына) су куллану

Торак мәйданнарны яхшырту дәрәҗәсе	Бер кешегә торак пунктларда аерым йорт-эчү һәм эчү уртача көн (ел саен), литр / көн
Алар эчке су белән тәэмин итү һәм канализация белән җиһазландырылган биналар төзиләр: мунчасыз. Дәхи җир белән тулган сулы җирләрдә булырлар. Ул җәннәтләрнең кайнар суы	125 - 160 160 - 230 230 - 350

Искәрмә:

1. Су таратучылардан су кулланучы биналары булган урыннар өчен бер кешегә уртача көн (елына) су куллану көненә 30 – 50 литр булырга тиеш.

2. Конкрет су куллану иҗтимагый биналарда көнкүреш, эчү һәм көнкүреш ихтыяҗлары өчен су куллануны үз эченә ала (СНИП 2.08.02-89** классификация буенча), ял итү йортларына су кулланудан тыш, санаторий-туристик комплекслар һәм балалар сәламәтлек лагерьлары, алар SNIP 2.04.01-85 һәм технологик мәгълүматларга ярашлы кабул ителергә тиеш.

3. Өстәлдә күрсәтелгән чикләр эчендә конкрет су куллануны сайлау климат шартларына, су чыганагының сәләтенә һәм су сыйфатына, камилләнү дәрәҗәсенә, бина идәннәренә һәм җирле шартларга бәйле булырга тиеш.

4. Халыкны продукция белән тәэмин итүче тармак ихтыяҗлары өчен су күләме һәм тиешле акцент белән исәпләнмәгән чыгымнар, торак пунктның гаиләдәге һәм эчемлек ихтыяҗлары өчен суны тулысынча куллануның өстәмә 10-20 процентында кабул ителергә мөмкин.

5. Үзәкләштерелгән кайнар су белән төзелгән биналар белән төзелгән районнар (районлар) өчен җылылык челтәреннән турыдан-туры TCKor-ны көнкүреш һәм эчемлек ихтыяҗлары өчен гомуми су куллануның 40 проценты һәм бу куллануның 55 проценты максималь су алу сәгатенә кадәр булырга тиеш. Катнаш үсеш сорауга кагылышлы биналарда яшәүче халыкка нигезләнергә тиеш.

6. 1дән артык кеше яшәгән торак пунктларда су куллану
Һәр аерым очракта аккаулау белән 000 мең кешегә арттырырга һәм дәүләт күзәтү органнары белән килештерү рөхсәт ителә.

2 -нче бит компонентлар буенча ресурс таләпләре

Кулланучыларның су куллану нормалары

Су кулланучылары	Метр	Тәхкыйк агызырлар илә ант итәмен, тәхкыйк алар ґәзабтан койган	
		Медиация көн	Ул көндә кәферләргә ґәзабның
1	2	3	4
Фатир тибындагы торак йортлар: Дәхи кара вә җәннәтләрдә яхшы сулар бардыр.	1 кеше	95	120
Газ белән	1 кеше	120	150
Дәхи кайнар суда.	1 кеше	150	180
Суүткәргеч, канализация һәм газ су җылыткычлары	1 кеше	190	225
Вә бик тиз җәһәннәмдә кайнар суда.	1 кеше	210	250
Ул җәннәтләрнең җимешләре аккан , кайнар чишмәдән, батканда вә яңгыр суы белән тәэмин ителгән.	1 кеше	195	230
Ул кәферләрнең ґәзаб кылынганын ишекләре белән ант итәм.	1 кеше	230	275
Ул кәферләрнең озынлыгы 1500- 1700 мм озынлыктагы, душлар белән җиһазландырылган	1 кеше	250	300
үзәкләштерелгән кайнар суы белән биеклектәге 12 каттан артык һәм аларны яхшыртуга таләпләр артты	1 кеше	360	400
Хостель: Вә яңгырларны,	1 кеше	85	100
Дәхәб г-м ґәзабтан коеп яңгыр яудырыр.	1 кеше	110	120
бинаның һәр бүлегендәге торак бүлмәләргә беркетелгән идәндә уртак кухнялар һәм душ кварталлары белән	1 кеше	140	160
Кунакханәләр, пенсия һәм гомуми мунчалар һәм душлар	1 кеше	120	120

Санаторийлар һәм ял йортлары: Ул кәферләрнең һәр җан иясе булган	1 караваt	200	200
Дәхәб г-м гәзабтан коеп яңгыр яудырыр.	1 караваt	150	150
Поликлиникалар һәм поликлиникалар	1 сменага сабырлы	13	15
Мәктәпкәсәләр оешмалары: Дәхи алар кыяматкә чаклы торырлар.			
Ярым фабкада эшләгән онтаклар бардыр. рикатах	1 бала	21,5	30
Дәхи бик күп ачлык еллардан соң да бардыр. автоматлаштыру белән җиһазландырылган Юыну машиналары	1 бала	75	105
Балалар лагерьлары (ел әйләнәсендә эшләвен дә кертеп): Дәхи бик күп ачлык еллардан соңрара ґәзабтан Чечен, автоматик җиһазландырылган юыну машиналары	1нче урын	200	200
Ярым фабрикада төрле-төрле күп эшләүчеләр. катахлар һәм кер керуеннәр үзәккә Кер юыну	1нче урын	55	55
Административ биналар	1 эш	12	16
Душлары булган гомуми белем бирү оешмалары. гимнастлар һәм кантата, ра ярым бетергечтә ботаклар	1 укучы һәм 1 Укытучы сменасы	10	11,5
Озакка сузылган көн белән охшаш	Шулай ук	12	14
Биналары булган интернатлар: Вә хак белән кәферләр илә кәферләрнең ґәзаб кылынганынырлар.	1 өйрәнүче һәм сменада 1 укытучы	9	10,5
Йоклау	1нче урын	70	70
Фармация: сату залы һәм коммуналь бүлмәләр	1 эш	12	16
Дарулар әзерләү лабораториясе	1 эш	310	370
Иҗтимагый туклану биналары: Пешерү өчен:			
аш бүлмәсендә сатылды	1 шартлы сада	12	12
Вә бик күп җимешләр бушанса.			
Ит	1 н		6700
Балык	1 н		6400
Үсемлекләр	1 н		4400
Кәзәче	1 н		7700
Кибетләр: Ризык	1 эш сменасы (20 квадрат метр сәүдә	250	250
сәнәгать тауарлары	Сменасы 1 эшче	12	16
Чәчтаринг	1 сменага эш урыны	56	60
Пуфф	1нче урын	8,6	10
тамашачылар өчен	1нче урын	3	3
вә яхшы мөселманнарга да нигъмәтләр бирмәк	1 кеше	100	100

1	2	3	4
Мунчалар:			
Ул кәферләрнең сине ґәзаб кылынганын күреп Алар бик тә михнәт белән җәннилләр белән	1 Кунакчы		180
дәвалану ысуллары белән дә шулай ук Вә яңгырларны, богауларны һәм яхшылыктан	1 Кунакчы		290
душ кублы	1 Кунакчы		360
ванна кабинасы	1 Кунакчы		540
Нигъмәтләр белән кайнар су кайнап торган сулар. үлән капласа	1 кв.m	3	3
ФуТКОЛ кыры	1 кв.m	0,5	0,5
башка спорт корылмалары	1 кв.m	1,5	1,5
Яшел түшәкләр, газоннар һәм чәчәк түшәкләре	1 кв.m	3 - 6	3 - 6
Караңгылыкның өслеген тутыру	1 кв.m	0,5	0,5

Искәрмә:

1. Су куллану ставкалары төп кулланучылар өчен урнаштырылган һәм барлык өстәмә чыгымнарны үз эченә ала (хезмәт күрсәтү хезмәткәрләре, хезмәт хезмәткәрләре өчен душлар, кунаклар, биналарны чистарту өчен һ.б.).

Төркем душларда суны көнкүреш биналарында һәм сәнәгать биналарында, сәнәгать компанияләренең биналарында, лакларда кер кер юу һәм иҗтимагый туклану корылмаларында пешерү өчен, шулай ук хастаханәләргә, санаторийларда һәм поликлиникаларга кергән гидротерапия процедуралары өчен су куллану өстәмә рәвештә исәпкә алынырга тиеш, чөнки су куллану стандартлары урнаштырылган, шул исәптән бу ихтыяҗлар өчен су куллану нормалары урнаштырылган кулланучылардан кала.

2. Урта көн эчендә су куллану нормалары вариантларны техник-икътисади чагыштырулар тормышына бирелә.

3. Бу өстәлдә әйтелмәгән, җитештерү ихтыяҗлары өчен су куллану технологик конкретлыкларга һәм дизайн күрсәтмәләренә ярашлы кабул ителергә тиеш.

4. Куллы юыну машиналары белән, билгеле бер тамчылар белән киемне юганда, 1 кг коры кер юуны юу өчен кайнар су куллану дәрәҗәсе 30 проценткакадәр үсәргә рөхсәт ителә.

5. Суны сулау өчен куллану дәрәҗәсе бер сулау дәрәҗәсе белән урнаштырылган. Көненә сулау санын климат шартларына карап кабул итәргә кирәк

3 -нче бит компонентлар буенча ресурс таләпләре

Су белән тәэмин итү һәм су белән тәэмин итү чыганакларының санитар саклау зоналары

эчү максатында

Юк	Чыганакның исеме Су белән тәэмин	Су белән тәэмин итү чыганагыннан санитар саклау зоналарының чикләре		
		Мин билбау	**II билбау**	**БЕЛЬТ III**
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1.	Җир асты чыганаклары: а) коелар, шул исәптән: Сакланган суда. җитәрлек түгел Сакланган	30 метрдан да ким 50 метрдан да ким түгел	Белән хисаплау белән Tm 2-дән) Шулай ук карагыз	Тоташтан соң ант 3 нчесеннән Шулай ук карагыз
	Су агып торганнар Ясалма Өстәмә шелтә Җир асты Вә даитә шул исәптән, Фильтрация Корылмалар Ул җәннәтләрдә Ly)	50 метрдан да ким ким дигәндә 100 метр 1)	Шулай ук карагыз	Шулай ук карагыз
2.	Өслек чыганаклары а) Су коедалары ki, каналлар)	Соңра ятканда гына 200 метрдан да азрак; Түбән түбән вә 100 метрдан да азрак	Югарыда ант итәм. хисаплау. Түбән елга ул 250 метр;	йөзләр белән туры II билбау; йөзләр белән туры II билбау;
		ягында – ким түгел Линиядән 100 метр су җәйләрен кисеп, күз межени	ягы, ким дигәндә: Вә түбән җирләрдә. 500 метр; Йомшак таулар белән - 750 метр; Текә таулы - 1000 метр	Вә яңгырларны, эчендә балык тоту 3 - 5 км, шул исәптән Трибутлар
	б) су объектлары саклаучы биналар, Яхшы күлләр дә бар.	100 м-дән дә ким Барча юлдан да бар. җәйге-көзге үзәнлекләр вакытында су агып торган су мәйданы һәм күрше яр буйлап	суда: 3 – 5 км Вә ґәзаб ґәзабтан ко бор; Территориядә: яр буендагы ике якта да 3 - 5 км, һәм нормаль субпорн дәрәҗәсендә судан 500 - 100 метр	белән туры килә II билбау чикләре

1	2	3	4	5
3.	Сливалану корылмалары һәм сууткәргечләр	Санитар саклау полосасының чикләре Саклаучы танклар, фильтрлар һәм контактлы иллюминаторлардан – ким дигәндә 30 метр); су басымы раввиннарыннан - ким дигәндә 10 метр [5]); башка биналардан (танкларны урнашу, реагент корылмалары, хлор склад [6]),насос станцияләре һ.б.) - ким дигәндә 15 метр; Ул җәннәтләрнең кайнар суыннандыр. җир асты сулары булмаганда - диаметры 1000 миллиметрга кадәр, диаметры 1000 миллиметрдан ким дигәндә 20 метр; җир асты сулары булганда - кондуктаның диаметрына карамастан, 50 метрдан да ким түгел		

Искәрмә:

1. Җир асты сулары үтеп керүнең I билбауы чикләрендә, су алу белән су өслеге арасындагы яр буена керә, алар арасындагы ара ара 150 метрдан да азрак булса.

2. Тмның II билбауы чикләрен билгеләгәндә (җир асты сулары агымы белән микробиаль пычрану вакыты) өстәл буенча кабул ителә:

Гидрологик шартлар	Тм (көненә)
1. Җитәрлек сакланган җир сулары (җир асты сулары, шулай ук тулысынча су белән турыдан-туры гидротехник бәйләнеше бар)	400
2. Сакланган җир асты сулары (ачык су органы белән турыдан-туры гидротехник бәйләнеше булмаган сулар)	200

3. Өченче билбауның чике, аккүләмне химик пычранудан саклау өчен эшләнгән, гидродинамик хисаплаулар белән билгеләнә. Шул ук вакытта химик пычрануның су алырга хәрәкәт итү вакыты фаразланган Тхтан да зуррак булырга тиеш.

Тх су агымының хезмәт тормышы буларак кабул ителә (су агымының гадәттәге эш чоры 25 – 50 ел).

4. Хәрби-конвейер корылмалары урнашкан территориядә хлор саклау склады булганда, хлорны җитештерү, саклау, куллану һәм куллануның куркынычсызлык кагыйдәләрен исәпкә алып, санитар саклау зонасының үлчәмнәре булдырыла.

5. Бу кушымтада SanPiN 2.1.4.1110-02 "Су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зоналары һәм эчәр су торбалары" белән төзелгән нормалар бар.

4 -нче бит
компонентлар
буенча ресурс
таләпләре

Электр куллану нормалары

Көнкүреш кулланучыларын электр куллануның берәмеге һәм иң югары электр йөкләрен куллануның еллык саны

Төркем: Яшәгәннә Минутлар Нёв	Торак пункт Стационар электр мичләре булмаса		Торак пункт Ул җәннәтләрнең электр пычыгы	
	Конкрет раса Электр инсульт Энергия Елына	еллык сәгатьләр Мас-ны куллану Симума Электрик Йөк	Билгеле бер Электр Энергия Елына	еллык сәгатьләр Мас-ны куллану Симума Электрик Йөк
Зур	2480	5400	3060	5600
Уртача	2300	5350	2880	5550
Кече	2170	5300	2750	5500

Искәрмә:

1. Бу берәмегеч күрсәткечләр торак һәм җәмәгать биналарын, коммуналь хуҗалыкны, транспорт корылмаларын электр энергиясе куллануны, ачык яктыртуны күздә тотып тора.
2. Бу мәгълүматлар торак биналарда һава торышын, электр җылытуны һәм электр суын җылытуны куллануны исәпкә алмый.
3. Максималь электр йөген куллануның еллык сәгатьләре электр үзәгенең 10 (6) кв автобусына кадәр киметелә.

5 -нче бит

Торак йортларның фатирларын электр кабул итүчеләрнең махсус бәяләмәле электр йөге

Электрны кулланучылар	Махсус конструкция электр йөге, кВт /фатир, Фатирлар саны белән.													
	1 - 5	6	9	12	15	18	24	40	60	100	200	400	600	1000
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Мич белән фатирлар: табигый газда *	4,5													
Вә коръән вә пәйгамбәрнең хак Төркем көймәләрендә сан- Ул җәһәннәм утының яссыдыр.	6													
Электрик, куәт 8,5 кВт	10													

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Электр плитәләре булган югары сыйдырышлы фатирлар 10,5 кВт кадәр **	14													
Кунакчыл берләшмәләрнең сюжетларындагы йортлар	4													

* Стандарт дизайн буенча биналарда.

* Тәкъдим ителә торган кыйммәтләр.

Искәрмә:

1. Өстәлдә саналмаган фатирлар санына махсус дизайн йөгерүләр полполацион белән билгеләнә.

2. Фатирларның махсус дизайн йөкләре уртак йорт биналарының (баскычлар, кырлар, техник катлары, аттика һ.б.) яктырткыч йөген, шулай ук аз токлы аппаратларның һәм кече энергия җиһазларының йөген исәпкә ала.

3. Махсус проект йөкләмәләре стандарт проектлар буенча биналарда уртача гомуми мәйданы 70 квадрат метр (35-90 квадрат метрга кадәр фатирлар) һәм 150 квадрат метр (100-300 квадрат метрга кадәр фатирлар) булган фатирларга бирелә.

4. Кыйбат фатирларга дизайн йөге дизайн бурычына ярашлы яки ачылган сыйдырышлык һәм таләп һәм 31-110-2003 SP 31-110-2003 буенча симуляцияле коэффициентларга ярашлы билгеләнергә тиеш.

5. Аерым хисап йөкләмәләре фатирдагы гаиләләрнең бүлмә-бүлмәле урнашуын исәпкә алмый.

6. Махсус дизайн йөкләре гомуми йортның электр йөген, төзелгән (беркетелгән) җәмәгать урыннарының яктырткыч һәм көч йөген, реклама йөген, шулай ук электр җылытуны, электр су җылыткычларын һәм көнкүреш шартларын (элита фатирларыннан кала) исәпкә алынмый.

7. Өстәлдәге сметалар җирле шартларны исәпкә алу өчен билгеле бер гаризага үзгәртелергә мөмкин. Документта кулланылган һәм расланган эксперименталь мәгълүматлар булса, алардан йөкләрне санарга кирәк.

8. Кертү корылмасына дизайн йөгендә 10 кВтка кадәр иллюминацион йөкләрне өйрәнергә ярамый.

6 -нчы бит

Электр кабул итүчеләрнең махсус конструкция электр йөге аерым торак йортлар

Электрны кулланучылар	**Билгеле бер конструкцияле электр йөге, кВт /йорт, аерым саннар белән торак йортлар**									
	1 - 3									
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**
Табигый газ пычыгы булган йортлар	11,5									
Тәвәккәл газга пысыра торган йортлар 12 кВтка кадәр электр саунасы	22,3									
Электр мичләре булган йортлар куәт 10,5 кВтка кадәр	14,5									
Электр мичләре булган йортлар куәт 10,5 кВтка кадәр һәм электр Сауна 12 кВтка кадәр	25,1									

Искәрмә:

1. Өстәлдә әйтелмәгән аерым тораклар санына махсус дизайн йөгерүләр полполацион белән билгеләнә.

2. Гомуми мәйданы 150-600 квадрат метр булган аерым торак йортлар өчен махсус дизайн йөгермәләре бирелә.

3. Электр саунасы булмаган гомуми мәйданы 150 квадрат метрга кадәр булган аерым торак йортлар өчен махсус дизайн йөгерүләре бу кушымның I таблицасына ярашлы, табигый яки ябылган газдагы плитәләре булган стандарт фатирларга, яки электр плитәләренә карап билгеләнә.

7 -нче бит

Киңәя барылган конкрет электр йөкләреБиналар

Юк п/н	**Бина**	**Агрегат Үлчәү**	**Конкрет гәзаб кыл**
1	**2**	**3**	**4**
Туклануның барлыкка килгәннәр			
1	Урыннарның саны белән тулысынча электрлаштырылган Урыннар: 400 гә кадәр	кВт /урын	1,04
2	Өлешчә электрлаштырылган (газ плитәләре белән) Ул кәферләрнең җаннарын җәһәннәмдә яндыра торган күп 400 гә кадәр	Шулай ук карагыз	0,81

1	2	3	4
Азык-төлек кибетләре			
4	Һава торышы булмаса	kW/sq.m сату идәненең	0,23
5	Һава шартлы	Шулай ук карагыз	0,25
Азык-төлек булмаган кибетләр			
6	Һава торышы булмаса	»	0,14
7	Һава шартлы	»	0,16
Комплекслы мәктәпләр			
8	Электрлаштырылган аш бүлмәләре һәм спорт залы	кВт /1 студент	0,25
9	Балалар бакчалары	кВт /урын	0,46

Торак һәм иҗтимагый биналарның энергия куллануның төп дәрәҗәсен билгеләр өчен өстәлләр

Кече күп фатирлы һәм күп фатирлы йортларны, кунакханәләрне һәм хостелларны җылыту һәм җилләтү өчен җылылык энергиясен ел саен куллануның төп дәрәҗәсе

Вакыт

(Wh / (квадрат метр ° C көн))

Йортның җылыйган мәйданы, квадрат	**Идәннәр саны**			
	1	**2**	**3**	**4**
60 яки азрак	42,0	-	-	-
100	34,7	37,5	-	-
150	30,6	33,3	36,1	-
250	27,8	29,2	30,6	-

Искәрмә:

1. 60 нчы диапазонда йортның җылынган өлкәсенең арадаш кыйммәтләре белән - 1500 квадрат метр төп кыйммәтләр сызыклы полполация белән билгеләнергә тиеш.
2. Бер гаиләле йортның җылытылган мәйданы аңлашыла, алар эчке һава температурасы 12 ° Стан югарырак җылытылган бүлмәләрнең суммасы, ябылган йортлар өчен - бер блок фатирының бүлмәсе мәйданы да якынча температура 12 °C тан югары, ә киң таралган баскычлы күп фатирлы йортлар өчен - җәйге бүлмәләр булмаган фатир өлкәләренең суммасы.
3. 1500 квадрат метр яки аннан да күбрәк мәйдан белән сызыктан соң ике һәм өч каттагы йортларда һәм дүрт катлы йортларда – күп фатирлы йортлар өчен мәгълүмат бирелә, бер гаиләле аерым яшәгән яки ябылган йортлар өчен башка күрсәткечләр бирелә.

9-бит **Күп катлы торак һәм аерым халык өчен җылыту һәм җилләтү системалары өчен җылылык энергиясен ел саен куллануның төп дәрәҗәсе**

Биналар

Биналарның төрләре	**Идәннәр саны**							
	1	**2**	**3**					
Торак, кунакханәләр, хостеллар	8 бит							
Поликлиникалар, медицина, белем Эшсе михнәтләр 1,5-смена режимы	33,8	32,8	31,8					
Балалар бакчалары	37,8	36,8	35,8			(	өчен	турында

9 нчы биттә аталмаган башка иҗтимагый биналарның җылыту һәм җилләтү системаларын җылыту һәм җилләтү системалары өчен еллык җылытуның төп дәрәҗәсе

(Wh / (квадрат метр ° С көн))

Җылыту вакытының дәрәҗә көне, °С көне	Уртача тәүлеклек эчке җылылык тарату, В/м²					
	5 - 10	**11 - 15**	**16 - 20**	**21 - 25**	**26 - 30**	**31 - 35**
2000	26,0	22,0	19,0	17,0	13,0	10,0
4000	26,2	22,4	20,0	18,0	14,5	12,0
6000	26,5	23,0	21,0	19,0	15,7	13,5

11 -нче бит

Торак йортларның һава торышын саклау системасы өчен электрны ел саен куллануның төп дәрәҗәсе

(елына квадрат метр)

Тышкы арбаның дизайн температурасы елның җылы чорында рух, °С	Уртача көндәлек конкрет эчке җылылык Экскрета			
	4 - 6	**7 - 9**	**10 - 12**	**13 - 15**
22 - 23	3,0	5,0	7,0	9,0
24 - 25	6,5	9,0	11,0	13,5
26 - 27	10,5	13,5	15,5	18,0
28 - 29	15,0	18,5	20,5	23,0
30 - 31	20,5	24,0	26,0	28,5
32 - 33	26,5	30,0	32,0	34,5
34 - 35	33,0	36,5	38,5	41,0
36 - 37	40,0	43,5	45,5	48,0
38 - 39	47,5	51,0	53,0	55,5
40 - 41	55,0	59,0	61,0	63,5

12 -нче бит

Иҗтимагый биналарның һава торышын саклау системасы өчен ел саен энергия куллануның төп дәрәҗәсе

(елына квадрат метр)

Елның җылы чорында тышкы температура дип бәяләнә, °С	Уртача тәүлеклек эчке эсселек тарату					
	5 - 10	**11 - 15**	**16 - 20**	**21 - 25**	**26 - 30**	**31 - 35**
22 - 23	6,0	8,0	9,5	11,0	12,0	12,5
24 - 25	10,0	12,0	13,5	15,0	16,5	18,0
26 - 27	14,0	17,0	19,0	21,0	22,5	24,0

Елның җылы чорында тышкы температура дип бәяләнә, °C	Уртача тәүлеклек эчке эсселек тарату					
	5 - 10	11 - 15	16 - 20	21 - 25	26 - 30	31 - 35
28 - 29	20,0	23,0	25,5	28,0	30,0	31,5
30 - 31	27,0	30,5	33,0	35,5	37,5	39,5
32 - 33	34,5	39,0	41,5	44,0	46,0	48,0
34 - 35	42,5	46,5	50,0	52,5	55,0	57,5
36 - 37	51,0	55,5	59,0	62,0	65,0	67,5
38 - 39	60,0	64,5	69,0	72,5	75,5	78,0
40 - 41	70,0	75,0	79,5	83,0	86,0	89,0

13 -нче бит

Җылылык энергиясен ел саен куллануның төп дәрәҗәсе кайнар су системы

(елына квадрат метр)

Биналарның төрләре	Фатир мәйданы, кунакханә бүлмәләре, хостеллар, елына 1 кеше/ квадрат метр				
	12 - 15	16 - 20	21 - 25	26 - 30	31 - 40
Торак	200	150	120	100	80
Кунакханәләр	150	112	90	75	60
Остель	180	135	110	90	70

14 -нче бит

Хезмәтнең һәм административнең кайнар су белән тәэмин итү системасы өчен җылылык энергиясен ел саен куллануның төп дәрәҗәсе Биналар

(елына квадрат метр)

Эш режимы, сәгатьләр саны атнага	Бер хезмәткәргә район, бер кешегә квадрат метр				
	6 - 8	9 - 10	11 - 12	13 - 14	15 - 16
40 - 60	6,0	4,5	3,5	3,0	2,5
61 - 80	8,5	7,3	6,0	4,7	3,5
81 - 100	11,0	9,5	8,0	6,7	4,5
101 - 120	13,0	11,0	9,5	7,5	5,5
121 - 140	15,5	13,3	11,0	8,7	6,5
141 - 168	18,0	15,5	13,0	10,5	7,5

Иҗтимагый биналарның яктырткыч системасы өчен энергияне ел саен куллануның төп дәрәҗәсе

(елына квадрат метр)

Экс-режим Сукалау биналар, атнага	Урта яктылык дәрәҗәсе, люкс					
	100 - 150	151 - 200	201 - 250	251 - 300	301 - 350	351 - 400
40 - 60	38,5	56,0	70,0	87,5	90,5	119,0
61 - 80	42,0	67,0	84,0	105,0	126,0	143,0
81 - 100	54,0	78,5	98,0	124,5	147,0	166,5
101 - 120	61,5	89,5	112,0	140,0	168,0	190,5
121 - 140	69,5	101,0	126,0	158,0	189,0	214,0
141 - 168	77,0	112,0	140,0	175,0	210,0	238,0

17-нче бит

Төзелеш системалары өчен энергияне ел саен куллануның төп дәрәҗәсе

(елына квадрат метр)

Биналарның төрләре	Идәннәр саны				
Торак	**1 - 3**	**4 - 6**	**7 - 10**	**11 - 15**	**> 15**
Эш режимы белән, атнага сәгатьләр: 40 - 60	10,0	10,5	11,3	12,0	13,0
61 - 80	12,0	12,6	13,4	14,3	15,5
81 - 100	13,7	14,5	15,5	16,7	18,2
101 - 120	15,2	16,0	17,3	18,8	20,4
121 - 140	16,6	17,6	19,1	20,8	22,7
141 - 168	18,0	19,2	20,5	22,0	25,0

18 -нче бит

Торак йортларның инженер ярдәм системалары өчен төп еллык энергияне куллануның төп дәрәҗәсе

(кг.с.т./ кв.m ел)

Күрсәткеч, дәрәҗә- Пешны җылыту көне Рёда	Идәннәр саны					
	1 - 3					
2 000	46,0					
4 000	49,0					
6 000	53,0					
8 000	58,0					
10 000	64,0					
12 000	70,0					

19 -нчы бит

Иҗтимагый биналарның инженер ярдәм итү системалары өчен төп еллык энергияне кулануның төп дәрәҗәсе

(кг.с.т./ кв.m ел)

Индекс Дәрәҗәләр Җылыту Вакыт	Биналарның эш сәгатьләре, атнага сәгатьләр					
	40 - 60	61 - 80	81 - 100	101 - 120	121 - 140	141 - 168
2 000	61,5	68,0	74,5	81,0	87,5	940
4 000	54,9	59,9	64,9	69,9	75,8	79,8
6 000	61,3	65,0	68,7	72,4	76,0	79,6
8 000	68,7	71,4	74,1	76,9	79,7	82,4
10 000	75,5	77,4	79,3	81,2	831	85,0
12 000	85,5	87,4	88,3	90,2	92,1	94,0

УТТА ИМИНЛЕК

Нефть һәм нефть продуктлары складлары территориясендәге биналардан һәм корылмалардан алар белән чикләнгән саклау корылмаларына янгын-сугыш аралары

Объектларның исеме, чик Биналар һәм корылмалар Нефть һәм нефть продуктлары складлары	Биналардан һәм биналардан ут чыга торган нефть саклау Дәхи күп төрле Вә аларга мәхкәм сихырны яки нәсыйхәтче Склад, метр				
	I	II	Шак	Сб	Шв
1	2	3	4	5	6
Чиккән биналар һәм корылмалар вә аларның мәхкәм эшләрен, әлбәттә,	100	40 (100)	40	40	30
Урман парклары белән урман хуҗалыгы Үсемлекләр:					
Ул кәферләрнең һәм бидәгатьче	100	50	50	50	50
Хардвуд	100	100	50	50	50
Урман материаллары складлары, торф, Ул кәферләрнең ґәзаб кылынганына ґәзаб кипкәннәр, шулай ук ачык залның торф гани	100	100	50	50	50
Гомуми челтәр тимер юллары (кага кадәр) мунд дошлары яки бушлыклары:					
станцияләр,	150	100	80	60	50
вә күпләрне ґәзаб кылдык.	80	70	60	50	40
Сиңа ґәзабның озын вә	60	50	40	40	30
Гомуми челтәр юллар					
(юл чите): I, II һәм III категорияләр;	75	50	45	45	45
IV һәм V категорияләр	40	30	20	20	15
Торак һәм иҗтимагый биналар	200	100 (200)	100	100	100
Петро станцияләренең диспенссы дәүләт хезмәте станцияләре	50	30	30	30	30
Шәхси гаражлар һәм ачык машина парклары	100	40 (100)	40	40	40
Канализация чистарту корылмалары Вә алардан башка насыйп итү складка эся	100	100	40	40	40
Су тутыру корылмалары, аннан түгел складка ашыгып	200	150	100	75	75
Танк фермасы өчен ашыгыч танк (ашыгыч танклар)	60	40	40	40	40
Шартлау һәм янгын куркынычы һәм газ яндырып яту өчен а һәм В категорияләренең процесс заводлары	100	100	100	100	100

Янгыннар һәм дизель тутыру станцияләреннән күрше биналарга утлы аралар

Объектларның исемнәре уттан саклану дистанцияләре билгеләнгән ния	Ут үткәрми торган аралар агызу станцияләреннән		
	Вә ящерен Моны Зервуир	Югарыда әйтелгән танклар	
		Кардәшлекл Анның сыйдырыш лыгы 20 куб метрдан	Гомуми Анның сыйдырыш лыгы 20 куб метрдан
1	2	3	4
Җитештерү, сугышлар һәм идарә итү Торак биналар һәм корылмалар турында фикер танклары	15	25	25
Урман хуҗалыгы (урман парклары) урман Дения: Ул кәферләрнең һәм бидәгатьче мөшрикләрнең Хардвуд	 25 10	 40 15	 30 12
Торак һәм иҗтимагый биналар	25	50	40
Кешеләрнең күпләп калу урыннары	25	50	50
Шәхси гаражлар һәм ачык машина парклары	18	30	20
Сату киосклары	20	25	25
Гомуми челтәрнең юллар Каревей): I, II һәм III категорияләр; IV һәм V категорияләр	 12 9	 20 12	 15 9
Электрлаштырылган шәһәр маршрутлары Транспорт (контакт челтәренә)	15	20	20
Гомуми челтәр тимер юллары (бердәнбер юлга Ул җәннәттәге кешеләрнең киемнәре,	25	30	30
Канализация чистарту корылмалары һәм паддалы вагон белән бәйле булмаган насос Уң станцияләр	15	30	25
I һәм II куркыныч сыйныфларының радиоактив һәм зарарлы матдәләре булганAH,BN, TH, биналар һәм корылмалар категорияләренең технологик корылмалары		100	
Урман материаллары, торф, хуш исле янган матдәләр, шабын, сабан, шулай ук ачык торф мәйданнары	20	40	30

3 -нче бит компонентлар буенча ресурс таләпләре

Танктан ут аралары тулысынча 10000 куб метрга кадәр, басым астында яки 40,000 куб метр саклангада, склад белән бәйле булмаган корылмалар биналарына һәм корылмаларына кортермаль ысул белән саклаганда

Бина һәм корылманың исеме	**Ут**		**Ераклык**	**Метр**
	Ресерва - Җир Астында Басым ашый, Чәй ярым. Зотерми-Чичич	**Ресерва - Кое Җирдә Вә дал Б**	**Ресерва - Ри Җир Иотор Мистик**	**Ресерва - Кое Җирдә Иоторм-Чичич**
1	**2**	**3**	**4**	**5**
Трамвайлар һәм троллейбуслар сызыклар, гомуми челтәр тимер юллары Яки сине таулар өчен сукканда сиңа капакль)	100	75	100	75
Гомуми челтәр юллар (юл чите)	50	50	50	50
Электр сызыклары (өстендә) Югары көчәнеш (бердәнбертән башлап) соңра сиңа нинди	ким 1,5 биеклек Ярдәм	ким 1,5 биеклек Ярдәм	ким 1,5 биеклек Ярдәм	ким 1,5 биеклек Ярдәм
Күрше органнарның чикләрен Аллаһуга вә пәйгамбәргә итагать итмәгәннәрне Аллаһуның ґәзаб	300	250	300	200
Торак һәм иҗтимагый биналар	Ул ґәзабтан слип балык Тарно-Саклану зоналар, 500 дән кимрәк	Ул ґәзабтан слип балык Тарно-Саклану зоналар, 300 дән дә ким түгел	Ул Бизнес-са - Нитарно-Саклану зоналар, 500 дән дә ким түгел	Ул слип балык Тарно-Саклану зоналар, 300 дән кимрәк
Берләштерелгән җылылык һәм электр	200	200	200	200
Агач һәм каты складлар Ягулык	200	150	200	150

Таблица 10

Урман парклары белән урман хуҗалыгы Ылыя торган төрләр оешма яки склад территориясенең фехәб итүе.	100	75	100	75
Урман парклары белән урман хуҗалыгы Каты агач плантацияләре (аннан) оешма яки склад территориясенең фехәб итүе.	20	20	20	20
Үсемлекләр ярлары һәм җир астында технологик торбалар. склад белән бәйле түгел	Хәбүд ләкин 20-дән дә якын түгел	Якын да 15	Хәбүд Тест, Ләки н 20-дән	Якын да 15
Оешманың биналары һәм корылмалары җитештерү өлкәсенең күләме зервойлар, куб метр: 2000 - 5000; 6000 - 10 000	 150 250	 120 200	 150 200	 100 125
Флак монтажы (фейк баррельгә кадәр) la)	150	100	150	200
Күрше җирдәге биналар һәм корылмалар Оешма территориясенә (тәмуг) Министрлык зонасы)	250	200	250	200